RADU CIOBANU

STEAUA FIECĂRUIA

excelsior art

RADU CIOBANU

STEAUA FIECĂRUIA

Lucrarea a apărut cu sprijinul Ministerului Culturii şi Cultelor

Coperta: Vicent Van Gogh, **Noapte înstelată**, 1888, Muzeul Orsay, Paris
ISBN 973-592-114-6

Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale a României
CIOBANU RADU
Steaua fiecăruia / Radu Ciobanu. - Timişoara :
Excelsior Art 2004
ISBN 973-592-114-6

821.135.1-31

Str. C. Brediceanu nr. 8, etaj IV, 401 (C.P.. 262, Of. 1),
– 300011 – Timişoara, România, telefon/fax: 0256/201078,
E-mail: edituraexcelsior@rdslink.ro Web: www.excelsiorart.rdstm.ro

Printed in ROMANIA

RADU CIOBANU

STEAUA FIECĂRUIA

excelsior art

De acelaşi autor:

După-amiaza bătrânului domn, proză scurtă, Ed. Albatros, 1970,
Crepuscul, roman, Ed. Eminescu, 1971,
Premiul pentru proză al Uniunii Scriitorilor din România; ediţia a II-a, Ed. Helicon, 1992
Zilele, roman, Ed. Albatros, 1972
Treptele Diotimei, roman, Ed. Eminescu, 1974
Dreptul de a începe, roman, Ed. Eminescu, 1974
Povestiri pentru trei seri, Ed. Facla, 1975
Nemuritorul albastru, roman, Ed. Eminescu, 1976
Ultima vacanţă, roman, Ed. Albatros, 1977
Vămile nopţii, roman, Ed. Albatros, 1980
Linia şi sfera, roman, Ed. Militară, 1982
Heralzii, roman, Ed. Albatros, 1983
Călăreţul de fum, roman, Ed. Militară, 1984;
ediţia a II-a Ed. Eminescu, 1994
Casa fericiţilor, roman, Ed. Cartea Românească, 1986
Arhipelagul, roman, Ed. Facla, 1987
Roata lumii, roman, Ed. Militară, 1988
Mic dicţionar de cultură religioasă, Ed. Helicon, 1994;
ediţia a II-a, Ed. Emia, 2003
Dicţionarul rostirilor biblice, Ed. Helicon, 1996
Jurnal (1980– 1984), Ed. Amarcord, 1999
Ţărmul târziu. Jurnal 1985 – 1990, Ed. Emia, 2004

Curios este că, dincolo, singurătatea nu mă incomoda. Dimpotrivă, o căutam şi, de îndată ce o aflam, mă instalam în ea ca într-un fotoliu confortabil. Numai astfel puteam să mă concentrez şi să dau randament. Aici însă singurătatea mă înspăimântă, îmi creează un fel de panică. Poate din cauza noului mediu, la care însă nu m-am adaptat dar şi pentru că e vorba de un alt fel de singurătate decât dincolo. Acolo era, de fapt o falsă singurătate, a cărei iluzie îţi era dată de linişte şi de posibilitatea de a te izola. O izolare respectată de toţi, în timp ce tu, mulţumit că eşti singur, aveai totuşi certitudinea subconştientă şi atât de liniştitoare că toţi se aflau acolo, peste tot, în multele încăperi ale acelei case bătrâne şi vaste, că eraţi împreună, că mesele vă vor reuni în „prânzitor”. Chiar şi când se întâmpla să fie cu toţii plecaţi, când realmente rămâneai singur în toată casa, era suficient să deschizi o uşă, să treci dintr-o cameră în alta, ca să te vezi şi să te simţi înconjurat de o întreagă lume de obiecte familiare, capabile să-ţi vorbească, a căror istorie o cunoşteai în cele mai mici amănunte şi în mijlocul căreia te simţeai definitiv şi intim integrat. Era imposibil să percepi acolo gustul adevăratei singurătăţi, cu atât mai puţin spaima de singurătate. Abia aici, în aceste trei săptămâni de când ne-am mutat, abia aici am descoperit singurătatea adevărată, disolutivă, terifiantă chiar, când, după plecarea Sandei, mă simt ca unul dintre cărăbuşii aceia pe care, în copilărie, îi închideam în cutii de chibrituri, aici, în spaţiul acesta îngust, printre lucrurile aduse de dincolo, dar cărora încă nu le-am aflat locul definitiv

şi care par de aceea stinghere şi înstrăinate, căutându-mi eu însumi un loc, plimbându-mă de colo-colo pe o lungime de cincisprezece metri, agresat de zgomote noi, venite de pretutindeni de dincolo de pereţi, încercând să le înţeleg, să le identific, să le ignorez, bineînţeles, fără să reuşesc.

Alaltăieri, ca să scap de senzaţia aceasta de gândac captiv – Sanda e în turneu – m-am dus sau, mai bine zis, m-am refugiat la Timotei. Avem noroc că am fost risipiţi prin blocuri totuşi învecinate. L-am găsit în acelaşi haos indescriptibil în care l-am lăsat în urmă cu vreo săptămână, înconjurat de mormane şi teancuri de cărţi, albume filatelice, colecţii numismatice printre care se mişca prudent, cu un aer concentrat şi totuşi dezorientat, încercând evident să instaleze o nouă ordine. În ciuda uşii închise, din bucătărie se răspândise în tot apartamentul un miros intempestiv de clătite.

– Se pare că Ileana are mai mult spor decât tine, zic.

La care el, forte grav, aţintindu-mă cu ochii lui mici şi negri ca două măsline deasupra fălcuţelor de hârciog:

– Te înşeli. Dar să vezi ce mi s-a întâmplat. (El face parte din creaturile cărora mereu li se întâmplă ceva). După ce am aşezat toate cărţile la loc, am descoperit că nu le-am şters de praf…

Şi le-a scos din nou, are vreo şase mii, şi le aşează acum la loc după ce le şterge una câte una. A reuşit să rânduiască două rafturi şi jumătate. Nu-mi pot reprima observaţia că aşa îi vor mai trebui vreo două săptămâni ca să termine.

– Şi la ce m-aş grăbi? face el candid în timp ce trece cârpa ca o mângâiere peste *Ştiinţa secretă* a lui Rudolph Steiner. Sau, de când ai ajuns la bloc, te-ai molipsit şi tu de graba obştească? Şi, după ce aşază cu grijă cartea în raft, ca şi când ar fi casabilă, se întoarce spre mine cu braţele îndepărtate într-un gest de nedumerire: Mă tot întreb de ce se grăbesc toţi. Şi încotro? Tu nu-i vezi? Ca şi cum nu tot aceeaşi veşnicie s-ar afla la capătul oricărei precipitări…

Îl întrerupe din bucătărie Ileana care ne cheamă la clătite. Repede. Până nu se răcesc.

Timotei ia aerul mâhnit al unui guru dezamăgit de un discipol. După o clipă de ezitare, extrage însă morala cuvenită:

– Vezi, graba ei e de înțeles. E rațională și corectă: se răcesc clătitele. Dar ei de ce se grăbesc, noi de ce ne grăbim?

Nu știu, într-adevăr, de ce s-ar grăbi „ei”. Știu în schimb foarte bine de ce mă grăbesc eu. Graba mea e și ea foarte rațională și corectă: mi se împuținează timpul și aș vrea să mai scot la capăt măcar una, două dintre cărțile pe care le tot port în minte. Dar Timotei, sigur, nu la acest fel de grabă se gândea. Stăm în jurul mesei de bucătărie și mâncăm tăcuți clătite cu urdă și mărar. Tăcerea noastră e neobișnuită dar semnificativă pentru noile condiții. Aș pune mâna în foc că și ei se gândesc la același lucru ca și mine: cum, în asemenea ocazii, ne adunam în bucătăria de „dincolo” – un „dincolo” care nu există – câți eram, cum sporovăiam... Ca să rup tăcerea, îi laud Ilenei clătitele. Surâde cu tristețe, fără să comenteze.

Sunt sigur că o doare – ca și pe Timotei, de altfel – absența Corinei. Corina are însă acum garsoniera ei și e în al șaptelea cer că a scăpat de pisălogeala lor. Trist e că le-o și spune. Iar ei se gândesc tot timpul la ea și își imaginează fel de fel de grozăvii. Ce e drept, Corina zburdă, se zbenguie, profită într-adevăr că e jună, belă și de nimeni nu mai depandă, ca și cum ar vrea să recupereze timpul când nu putea scăpa de vigilența părintească decât cu cele mai ingenioase tertipuri. Ne întâlnim des, are garsoniera în același bloc cu noi, e radioasă și mai înfloritoare ca oricând, feminitatea ei a erupt dintr-o dată, provocatoare, seducătoare și glorioasă, iar ea e perfect conștientă de asta și ia în stăpânire fiecare nouă zi cu pas împărătesc ca și când n-ar avea nici o îndoială că soarele răsare doar spre a-i scălda în lumină *sex-appealul*. Lor însă nu le poți spune așa ceva, căci pe la ei Corina n-a mai trecut de vreo cinci zile, iar când au căutat-o ei, n-au găsit-o acasă, ba Timotei a avut într-o seară impresia obscură că era acasă dar nu voia să deschidă. Încerc să-i liniștesc, nu cred, Corina nu e capabilă de așa ceva, o văd des, e mereu grăbită, preocupată, e distribuită în mai multe roluri acum și, cu autofinanțarea au și câte trei

spectacole pe zi, ba de teatru – teatru, ba de muzică şi poezie, ba mai instruieşte şi vreo echipă de amatori, ca să nu mai vorbim de turnee. Nu-i minţeam, la urma urmelor, asta era şi viaţa Sandei, de la Sanda ştiam totul şi despre Corina, adică aspectele celelalte, pe care Timotei şi Ileana era mai bine să nu le ştie. Le bănuiau însă, iar prezumţiile te fac să supralicitezi. Când ne-am întors în cameră, Timotei mi-a mărturisit conspirativ şi cealaltă durere a Ilenei, care lui îi provoca remuşcări: vânduseră pianul. Nu mai încăpea, n-aveau unde să-l pună. Vestea mă afectează şi pe mine. Nici nu-mi pusesem problema, fusesem convins că pianul se afla într-una din celelalte două camere. Ştiind că nu mai e deloc, am simţit un gol în stomac, ca un fel de rău de înălţime. Nu mi-o puteam imagina pe Ileana, profesoară de pian, fără venerabilul Bösendorfer adus în Casa fericiţilor în urmă cu vreo şaptezeci de ani direct din magazinul de muzică al tatălui Ingridei. Chiar şi după ce se pensionase avea nevoie de el, poate chiar mai mult decât înainte – sufleteşte îi era mai necesar decât înainte, vreau să zic – căci în clipe de răgaz avea obiceiul să se apropie de el – dar numai când se ştia singură – readucându-l la viaţă cu sfială – adagio-ul vreunei sonate, vreun studiu, vreun preludiu – conştientă şi parcă ruşinată că degetele deformate de artroză, roase de aburi şi detergenţi, n-o mai slujeau ca altădată. Nu-mi trebuie cine ştie ce imaginaţie ca să-mi dau seama ce înseamnă pentru Ileana despărţirea asta.

– Şi cui l-aţi vândut?

– Casei de cultură, zice Timotei sumbru. Apoi se înveseleşte subit. Dar e şi asta un soi de veselie neagră: Şi pentru că toţi câţi treceau pe acolo clămpăneau la el, ştii ce-au făcut?

Nu ştiam ce au făcut, iar Timotei m-a lămurit triumfător, ca şi când ar fi rostit o poantă de efect:

– L-au închis într-un soi de cuşcă specială, din sârmă împletită, cu lacăt. Un pian în cuşcă! Ce zici de asta?

Sunt concesiv:

– Decât să clămpănească la el toţi prostălăii…

– Aşa-i, acceptă Timotei, scuturând cârpa în mijlocul odăii. Ne învălui un nor de praf dar asta nu pare să-l deranjeze. Nici nu-l observă,

de fapt. Continuă din nou posac: Dar nici în cuşcă… I-au şi trântit peste furnir un număr de inventar… cu vopsea albă… Am greşit: trebuia să-l vindem cuiva care ştie preţui un asemenea pian…

– Cine crezi că mai ştie preţui azi un Bösendorfer vienez autentic?

– Ai şi tu dreptate… Poate Milena Dragomir…

– Milena Dragomir are un Blüthner. Doar nu crezi că a ajuns la celebritate fără un pian ca lumea… Lasă, nu te mai gândi, nu-ţi mai face inimă rea. Acomodează-te cu ideea că pentru noi toţi s-a încheiat un capitol…

Câteva clipe de tăcere în timpul cărora el continuă să şteargă carte cu carte cu aceeaşi meticulozitate maniacală. Apoi, cu aerul de a mă consola pe mine:

– Când ceva sfârşeşte, întotdeauna începe ceva nou…

Bănuiesc că e vreo reminiscenţă din vechile lui preocupări teozofice. Oricum, nu cu aşa ceva pot fi consolat. Căci, vai, într-adevăr, am eu însumi nevoie de o încurajare pe care sunt însă conştient că n-o pot afla decât în propriile-mi resurse.

Cum s-ar zice deci, noul capitol a început, dar totul mi se pare foarte confuz, poate şi pentru că încă nu m-am acomodat aici, unde, totuşi, va fi noua noastră casă, poate şi pentru că n-am deocamdată o perspectivă asupra celor petrecute. Totul e prea recent, am încă starea sufletească a unui supravieţuitor după un cataclism. Mobila noastră de dincolo înghesuită aici, cărţile, lucrurile familiare, aroma îmbietoare a primelor mâncăruri gătite în noua bucătărie au reuşit să mai încălzească atmosfera, s-o mai umanizeze oarecum, dar persistă încă peste toate mirosul de vopsea nouă şi zidărie nezvântată şi asta îmi întreţine impresia de provizorat, care mă inhibă. În urmă cu vreo zece zile isprăvisem cu mutatul propriu-zis, iar de trei zile cărţile şi toate celelalte sunt la noile lor locuri. Aproape toate, căci sunt unele cărora încă nu le-am găsi loc. După odăile vaste din Casa fericiţilor, adaptarea la spaţiul aproape de trei ori mai mic al acestor camere e încă o problemă. Se poate spune deci că suntem instalaţi de acum şi

viața își poate relua ritmul normal. Tocmai asta e însă că nu și-l reia. Cel puțin în ceea ce mă privește.

Mi-e mai greu, azi ca niciodată, să mă apuc de scris. Chiar și acum, aflat în fața foii albe, simt frica începutului – de fapt, ar fi o reluare, nu un început – și caut pretexte să amân. M-am bucurat descoperind că stiloul e gol și l-am umplut tacticos, căutând să prelungesc cât mai mult banala operațiune. Două săptămâni, mai mult chiar, aproape trei mă despart de ultimele însemnări care se opreau la constatarea că s-a încheiat un capitol din viață. Iar acum m-am așezat la bătrânul meu birou fără premeditare, fără să știu ce voi scrie, apucându-mă totuși de scris, fără „plan", fără sistemă, doar așa, din disperare, din ambiția de a-mi dovedi că nu sunt sfârșit.

Sanda se pare că s-a adaptat mai ușor. Spre norocul ei, are o perioadă foarte încărcată, e distribuită în trei piese, e mai mult plecată, nu-i prea rămâne timp să se gândească la ce se va întâmpla. Eu, în schimb, m-am deprins să-mi percep singurătatea, situație nouă și tulburătoare de care aminteam mai înainte. Dincolo eram o familie, aceeași mare familie viețuind de zeci de ani în aceeași casă veche și încăpătoare de pe strada Cetății nr. 1. Acum nu mai suntem decât niște rude, avându-și fiecare „domiciliul" în altă parte, prin blocurile cărora încă nu li s-a uscat tencuiala.

Azi-noapte nu reușeam să dorm. Stăteam – vorba ceea – „cu ochii-n bagdadie" și, vrând-nevrând, urmăream zgomotele, pentru mine insolite, ale noii ambianțe. Zgomote care vor constitui de acum fundalul sonor al nopților noastre și cu care încercam să mă acomodez și să le identific, așa cum, pornind într-o lungă călătorie, încerci să presupui câte ceva despre tovarășii de compartiment. Un joc care, în lipsă de altceva, poate deveni incitant. Vorbă să fie! Vuietul înfundat al liftului, o vană care se umple, șuieratul unei țevi – ce ar putea fi incitant aici? Se aude și când cei de sus trag apa. Muzică rock la un casetofon pus prea tare, nu-mi dau seama unde – sus, jos?

Târziu, după ce toate celelalte zgomote s-au potolit, cineva a urcat treptele încet, greoi, poticnit. Apoi bătăi violente, probabil cu amândoi pumnii în ușa apartamentului de alături. Pe urmă un soi de

învălmăşeală înnăbuşită şi parcă un ţipăt de femeie. Sau poate a fost o iluzie, îmi zic.

– Parcă a ţipat asta de alături, şopteşte Sanda.

Credeam că doarme. Mă bucuram că măcar ea are somn.

– Şi mie mi s-a părut. Dar tu de ce nu dormi?

– Din aceleaşi motive...

Se ghemuieşte lipindu-se de mine şi îşi pune capul pe pieptul meu. Face asta doar când e foarte înfrigurată sau tristă, sau când se teme de ceva.

– Trebuie să ne obişnuim, şopteşte apoi. Şi tu trebuie să-ţi reiei lucrul...

A pus degetul exact pe rană. A lucra. Trebuie să lucrezi. Idee rezonabilă, de domeniul bunului simţ comun, uşor de rostit. Atâta doar că în profesiunea mea sau – mai corect şi mai propriu spus – în destine precum al meu, criteriul bunului simţ comun e prea puţin eficace şi, în mod sigur, cuvântul „trebuie" e deplasat, dacă nu de-a dreptul neavenit prin nuanţa sa imperativă. E un domeniu în care orice imperativ, în loc de a fi stimulent, dinamizator, devine, dimpotrivă, inhibant, paralizant, reuşind uneori chiar să anihileze orice bună, robustă şi bine conturată intenţie. Aici lucrurile nu pot evolua decât firesc, unul din altul, ca iarba peste ruinele imperiilor; gând din gând, idee din idee, pagină din pagină, carte din carte: nimic nu poate fi impus, totul se naşte numai şi numai din imprevizibile şi fericite conjuncţii. Este tocmai ceea ce aştept – zadarnic – de un bun răstimp: acea fericită conjuncţie – dintre ce şi ce? – care să-mi redea fluenţa ideilor şi să mă pună din nou în starea de a face. Inutil, aşadar să-mi impun a scrie acea saga a clanului nostru – interesantă sub toate aspectele, despre care discutam mai deunăzi cu Mircea, el arătându-se foarte entuziasmat de idee – inutil însă, de vreme ce ideea nu este firesc consecutivă unei necesităţi interioare, ci este adoptată doar în disperare de cauză, într-un moment de criză. N-ar mai fi o operă organic crescută din aptitudinea creatoare a spiritului, ci o simplă făcătură. Şi apoi mă îndoiesc de oportunitatea unei asemenea întreprinderi şi de rostul unei astfel de construcţii. Trăim într-o lume

pragmatică, cu oameni într-o perpetuă alertă, zbârnâitul barbar al ceasului, autobuzul, condica, planul, sardele ruseşti la bufet, şefii, meciul de după-amiază, şedinţa de dimineaţă, critică şi autocritică, zi de apă caldă, ăl mic trebuie să ducă zece borcane şi cinci kile de fierărie, borcane ca borcane da' de unde fierărie, că doar nu suntem cimitir de maşini, la Union sunt lămâi, ia şi Flacăra şi Magazin, duminică lucrătoare, benzina, nu ştii vreunul cu lămpi, îmi trebuie o PCL 86, floarea din grădină, dorsala anticiclonică, ora de vară, rufele la spălat, migrena sau durerea din dreapta sau din stânga, de sus, de jos, ai să vezi că de data asta ne calificăm, cinşpe lei să-i luăm un baston şi o atenţie ceva acolo tovarăşului Pufulete că iese la pensie şi uite aşa am umplut o pagină cu ceea ce umple o zi după alta şi atunci cum să nu mă întreb pe cine ar mai interesa o stufoasă istorie de familie, cui să-i mai pese de ceea ce a spus Septimiu Roşu, memorandistul, la proces sau de ce a scris Nestor Prodan în ziarul lui aflat mereu în răspărul puterii chezaro-crăieşti? Întrebări câtuşi de puţin retorice: de-o vreme încoace le simt săpând la temelia cea mai adâncă a certitudinilor pe care m-am sprijinit o viaţă. Rezultatul e îndoiala, dar nu aceea care mi-a însoţit munca şi s-a confundat cu umbra peniţei pe hârtie şi care e o îndoială firească, stimulatoare, profesională, aş zice, ci un soi de îndoială existenţială, totală, insinuată ca putregaiul în inima copacului, îndoiala aceea care-mi pune sub semnul întrebării toate rosturile şi credinţele, până şi ceea ce ziceam că va rămâne în urma mea: cărţile. În două, hai să zic trei dintre ele încă mai cred (oarecum) dar celelalte? Pe cine vor mai interesa ele peste nu mai mult de cinsprezece ani, în anul unu al celui de al doilea mileniu? Şi, pe de altă parte, de unde acest soi parşiv de „nifilism" are nu m-a caracterizat niciodată? Aş putea zice că e consecinţa, firească până la un punct, a evenimentelor indiscutabil traumatizante care ne-au afectat pe toţi în ultimul timp: moartea Mamei, abandonarea vechii case, instalarea aici. Atâta doar că simptomele s-au făcut simţite înainte de toate astea. Amintitele evenimente n-au făcut decât să le aducă în prim-planul conştiinţei, exacerbându-le.

Mă tem deci că noua mea stare are cauze mai vechi şi mai adânci

instalându-se în timp, insidios, pentru ca acum să declanşeze ceea ce sunt tot mai mult înclinat să consider a fi o criză de proporţii. Într-un cuvânt, mă tem că e vorba de ceea ce îndeobşte numim „semnele vârstei". Faptul că o alură robustă – cu totul întâmplătoare, de altfel, ţinând de un program genetic în care n-am avut nici un amestec – îmi disimulează numărul anilor, că, în general, nimeni nu-mi dă vârsta pe care o am, că însuşi Mircea, în ziua întoarcerii sale din Africa, mi-a spus oarecum surprins că, în cei doi ani cât a lipsit, nu m-am schimbat deloc, că „arăţi tot tânăr", mă flatează desigur dar nu într-atât încât să mă facă a-mi pierde uzul raţiunii. Asemenea cuvinte sunt expresia unei amabilităţi ori a unei aparenţe. În cazul lui Mircea, a unei aparenţe; el e întotdeauna sincer. Arăt într-adevăr mai tânăr decât sunt. În schimb ştiu, vai, foarte bine că adevărata vârstă e cea intimă, interioară, pe care nimeni în afară de tine n-o poate percepe. Iar ceea ce te face să-i simţi ponderea reală e conştiinţa că n-ai lăsat în urmă o copilărie sau adolescenţa, sau tinereţea, sau maturitatea, ci toate astea la un loc, într-un tot difuz ale cărui detalii sunt tot mai greu de precizat pentru că se întrepătrund, ca în fotografiile mişcate. Cu alte cuvinte, conştiinţa că ai în urma ta o viaţă cu tot ce va să zică asta. E destul să privesc o clipă în urmă ca să văd tot ce mă însoţeşte ca un alai invizibil altora: o lume. Cu asta îmi explic de ce ţin atât de mult la observaţia aceea a lui Ortega y Gasset, că romancierul, pentru a se urni, are de învins greutăţi enorme, asemenea circurilor şi popoarelor în exod. O lume, o lume cu toate ale ei, în primul rând oameni, mulţime de oameni, toţi cei de care viaţa mea a depins sau cu care s-a intersectat doar pentru o clipă, cei mai mulţi cu chipuri de acum confuze, greu de desluşit, încât nu le mai pot reconstitui fizionomiile decât cu ajutorul fotografiilor, atunci când ele există. Dar, cu cât distanţa în timp e mai mare, totul e învăluit în această pâclă, când diafană, când compactă, nivelatoare, poate chiar uşor idilizantă, dar colcăind de viaţă, de zumzet, de culori, de mirosuri, de cuvinte şi de gânduri, de sudalme şi dezmierdări, de blesteme şi de binecuvântări, oameni, neamuri, prieteni, camarazi, cititori, cunoştinţe, profesori, comandanţi, lepre şi sfinţi – nimeni nu e sfânt! (toată lumea e de acord cu asta, dar ia încearcă să acreditezi

ideea că nimeni nu e lepră!) – canalii şi caractere – nasc şi la Moldova oameni! – totuşi! – femei pe care le-am iubit sau care doar mi-au plăcut şi le-am contemplat aşa, din pură plăcere estetică, – *honni soit qui mal y pense*! – cum odată, la Sibiu, uitând că sunt în drum spre gară, m-am oprit să ascult orga Bisericii Evanghelice şi am pierdut trenul, atâta pagubă, întâmplări, ani şi zile, tranşee, bombardamente, totul pentru front, totul pentru victorie, părintele popoarelor, cărţi dorite, trenuri pline de funingine, apeluri şi gardieni, întâia hidrocentrală, bene cu ciment, obiele, bocanci sparţi şi pufoici zdrenţuite, gustul năucitor, aproape toxic al libertăţii într-o primăvară timpurie şi rece, care mirosea încă a zăpadă, râsu – plânsul Mamei, nu-i pace sub măslini, ciociara şi zboară cocorii, ziua în care ai încheiat prima carte şi gustul acela de o sălbatică intensitate dar foarte scurt al fericirii, iluzii, eşecuri şi câteva izbânzi pe care, pe măsură ce trece timpul, le consideri cu tot mai multă circumspecţie. Punct. Sau puncte de suspensie.

Când simţi această rumoare în urma ta, mai poţi eluda ideea că e vorba de o vârstă? Ca să nu mai vorbim de celelalte, cele ale întregului clan, care se răsfrâng încă fatalmente şi asupra ta, împrumutându-ţi un anumit orgoliu, asemenea orgoliului de castă, trecutul alor tăi, tata cu tinereţea lui artistică pariziană, cu dezertarea din oastea chezaro-crăiască, cu anii lui de glorie petrecuţi ca ataşat cultural la Oslo şi sfârşitul apoi, de o absolută stupiditate, la bombardamentul din '42. Unchii Nestor şi Voicu, fervoarea lor jurnalistică, temniţa din Sopron, procesele de presă, Marea Adunare de la Alba-Iulia – pentru unul; refugiul la Bucureşti, apoi refugiul la Iaşi, cumplita iarnă 1917, foamea, tifosul, înrolarea ca voluntar, revenirea în Ardeal cu oştirea – pentru celălalt. Şi ceilalţi. Memorandiştii. Şi, înaintea lor, cei din oastea lui Iancu. Îi cunosc, îi ştiu pe toţi, cu nume, cu anii naşterii şi ai morţii, cu neveste, copii şi nepoţi, cu nebuniile, cu păcatele, cu îndrăznelile şi credinţele lor. Numai pe cei de dinaintea lor, pe cei din oastea lui Horia nu-i mai ştiu, dar îi simt, nu mă îndoiesc că sunt acolo, în ascendenţa mea îndepărtată dar reală şi încă vie, deşi lor nu le mai pot distinge chipurile chiar deloc. Trecutul. Trecutul meu, pe care numai eu îl simt.

Partea nevăzută a aisbergului. Ale cărei dimensiuni numai aisbergul le ştie. Iar ele sunt direct proporţionale cu vârsta sa. Orgoliul aisbergului.

Când îi arăt Mădălinei o fotografie veche, mai ales de prin epoca bellă, pe carton gros, în sepia, cu numele atelierului caligrafiat artistic, cu litere aurite încadrate în „măiestrite" înflorituri, ea o priveşte cu o curiozitate moderată şi pasageră, ca pe o relicvă a unei lumi de mult dispărute, cu care nu mai poate avea nimic comun. Şi doar Mădălina – deşi după divorţ a rămas din punct de vedere juridic sub tutela maică-sii, – şi-a petrecut cam jumătate din timpul ei liber tot la Casa fericiţilor. A fost copila tuturor aici, iar eu ţin la ea ca la propria mea fiică. Mircea, cu toate că-i e tată, fiind mai mult pe teren, apoi, în ultimii doi ani, în Africa, nu s-a prea putut ocupa efectiv de educaţia ei. Am făcut-o noi, toţi ceilalţi, dar în primul rând eu, ataşându-mă neaşteptat de puternic de acest copil într-adevăr extraordinar. Vreau să spun că a crescut între noi, într-o... atmosferă de mare clan, cunoaşte solidaritatea de clan, ştie ce este şi cât preţuieşte o relicvă de familie. Şi totuşi, la cei optsprezece ani ai ei, n-are antene pentru mesajul trecutului şi nu poate percepe metafizica vechilor fotografii. Cine-s ăştia, mă întreabă eventual, încercând, din politeţe, să mimeze interesul. Uneori pufneşte în râs: vai, ce pălării! Cum puteau să-şi pună aşa ceva pe cap?! Şi ei, ce băţoşi stau! Ce au peste pantofi? Ghetre, zic, se purtau peste pantofi, erau de fetru şi se încheiau cu nasturi. Ce caraghios! N-am de ce s-o condamn, dimpotrivă, râd şi eu: la anii ei puţini n-are cum să perceapă vreuna dintre undele trecutului. Pe când eu îl simt întreg în mine şi oricât aş încerca – şi am încercat – să fac abstracţie de el, nu pot, suntem una. Ei, o asemenea imagine îngălbenită de timp nu-i spune nimic în afară de ciudăţenia vestimentaţiei. Mie, în schimb, îmi vorbeşte în diverse şi neaşteptate moduri, încât aş putea să scriu despre ea o carte. Ea o *priveşte* doar, în timp ce eu o *văd,* o simt şi o trăiesc, iar acesta e un privilegiu pe care l-am dobândit cu vârsta. Poate că îl va dobândi şi ea, deşi nu cred: face parte dintr-o generaţie cu o disponibilitate afectivă mult mai austeră decât a noastră.

De aici am plecat şi aici am ajuns: „o anumită vârstă". Ale cărei

privilegii – cu totul îndoielnice de altfel – constat că am început să le plătesc destul de drastic. Printre altele şi cu această nelinişte, ca să nu zic neputinţă, care mă încearcă în faţa ideii de a-mi relua lucrul. După ce o viaţă întreagă am scris, acum, dintr-o dată, trăiesc spaima de a o mai face. Poate că un singur lucru m-ar putea scoate din punctul mort în care mă aflu. Dar, evident, şi acesta e tot un simptom al vârstei. O tentaţie ivită tot aşa, pe tăcute, pe nesimţite, fără să ştiu când anume. Am surprins-o când mi s-a cuibărit bine în conştiinţă, cerându-şi dreptul de a fi luată în serios. Modestă, menţinându-se mereu în fundal, dar de modestia picăturii de apă, stăruitoare, tenace, oricât am vrut s-o eludez sau s-o ignorez, ea a rămas tot acolo, împlinindu-şi imperceptibil lucrarea, până când azi, acum, mă văd nevoit s-o privesc în ochi. Tentaţia întoarcerii în timp, a reluării propriului meu drum, în căutarea reperelor pe care le mai ştiu şi sper că s-au mai păstrat, dorul de a săpa la rădăcini cu aspiraţia insolită de a descoperi acele misterioase imponderabile care, în conlucrarea lor obscură, m-au modelat, făcându-mă ceea ce sunt. Dar ce sunt, cine sunt? E timpul s-o mărturisesc că n-am ştiut-o exact niciodată, după cum e timpul ca măcar acum, când e limpede că viitorul mi-e tot mai împuţinat, s-o aflu. Poate un mod de a trăi încă o dată un timp pe care-l credeam ireversibil epuizat. Şi la ce ar putea folosi asta? Nu ştiu. Dar, vorba lui Gide, dacă ne-am întreba de fiecare dată la ce foloseşte ceea ce scriem, n-am mai scrie niciodată. Nu ştiu. E o necesitate specifică spiritului creator ajuns într-un punct critic al destinului său. De aceea ziceam că e şi acesta un simptom al vârstei. Fiindcă numai când am depăşit aparenţele celor mai multe dintre lucrurile din jurul nostru, când devenim sceptici şi circumspecţi, cu alte cuvinte când am dobândit o anumită experienţă şi ne-am convins că lucrurile sunt aşa cum sunt şi nu cum ni le înfăţişează manualele sau cum am fi vrut să fie, numai atunci suntem ispitiţi să ne întoarcem de unde am venit, ştiind că acolo am lăsat primele certitudini şi sperând în taină că măcar una, două dintre ele ar mai putea fi salvate. Aşa se nasc îndeobşte memoriile. Dar eu nu nişte memorii am în vedere. Nici într-un caz memorii. Asta

mi-ar da într-adevăr sentimentul că sunt sfârşit. Şi – oricât am folosit până acum într-un anumit sens cuvântul „vârstă”, – nu mă consider totuşi ajuns la o vârstă a memoriilor. Convingerea aceasta îmi face bine. Ceea ce m-ar tenta cu adevărat – presupunând că în cele din urmă m-aş aventura în această întreprindere – ar fi o escapadă pe cont propriu înspre obârşii, continuată cu încercarea de a izola acele realităţi care m-au determinat. Dar m-ar scoate oare o asemenea arheologie sentimentală din impas? Pentru că, inevitabil, totul ar trece prin filtrele propriei mele subiectivităţi. Tocmai asta ar fi însă interesant şi, oricum, ar merita încercat. Ar merita încercat chiar mai mult, în sensul de a investiga şi traiectoriile celorlalte destine care au intrat în conjuncţie cu al meu. Şi mă gândesc acum în primul rând la Sanda şi la clanul ei aproape la fel de numeros ca al nostru şi în mod sigur mai pitoresc.

Sanda: 55 de ani (aşa de curând?), cu şapte mai puţin decât mine, 1,64 înălţime, 54 kilograme, soţia mea de douăzeci şi şase de ani (enorm!), gospodină aproximativă şi actriţă de notorietate naţională. Ochi de culoarea alunei, păr de culoarea tutunului. Cartea preferată, *Pe aripile vântului*, de unde a adoptat şi deviza Scarlettei, „la asta am să mă gândesc mâine”, pe care o purtase însă cu siguranţă gata prefigurată în subconştient. Cartea care a plictisit-o cel mai mult, *Muntele magic*. Cu toate astea nu-mi amintesc să ne fi certat vreodată în mod serios. Suferă de migrene. În ultimul timp a înlocuit supele cu salate de crudităţi, *Rohkost* care-mi prieşte şi mie. Îi plac ardeii umpluţi şi cataiful cu frişcă şi se dă în vânt după vermutul alb cu lămâie. Pe vremea când ne-am cunoscut însă, se mulţumea şi cu telemea cu roşii şi ceapă, urmate de un vin „de regiune superior”. Îmi plăcea să contemplu pe furiş cu ce poftă contaminantă înfuleca, dar, de altfel, pe toţi ne unea, în afară de exaltarea vârstei, acelaşi apetit robust. Iar vinul acela modest ne potolea de minune setea. După al doilea pahar, în ochii ei scăpărau punctişoare aurii, iar după al treilea începea să recite cu o cadenţă bine marcată, cu o superbă şi nostalgică încrâncenare, *„Ştiu eu, mama şi-a zis că mă nasc într-o zodie bună...”*

Niciodată toamna nu fusese atât de frumoasă ca atunci, în oraşul acela în care toamnele erau întotdeauna magnifice. Câştigai uneori şi cinci sute pe lună. Suma asta, care îţi ajungea pentru chirie, ţigări şi cărţi, dar niciodată şi pentru mâncare, te făcea fericit. Împreună cu cărţile şi cu gustul proaspăt redobândit al libertăţii îţi dădea o stare aproape permanentă de euforie. Te trezeai pe la zece, făceai un duş, te bărbiereai în timp ce ronţăiai covrigul pregătit de cu seara. Pe urmă îţi beai cafeaua fierbinte şi savurai prima ţigară. Formidabilă clipă! După care te apucai de scris. Pe la două treceai pe la cantină, iar după amiaza, până spre seară, erai la repetiţii, tovarăşe instructor, când la Electromotor, când la Tricoul roşu, când la Progresul. Ceea ce pentru alţii era o completare, pentru tine însemna slujba de bază, singura pe care ai putut-o dobândi, şi aceea cu relaţii, după ce ai revenit de la pension...

Da, dar asta nu mă afecta.

Nu te afecta pentru că îţi căzuse de curând sub ochi fraza aceea pe care Van Gogh i-o scria lui Theo. Ţi-a plăcut la nebunie şi ţi-a ridicat moralul, te şi vedeai tu însuţi un Vincent şi răspundeai cu aplomb ori de câte ori ţi se oferea prilejul să instruieşti o brigadă artistică în plus: nu, mulţumesc, n-am venit pe lume să trăiesc mai bine decât semenul meu.

Îmi ajungeau libertatea şi cele câteva sute.

Da, bineînţeles, pentru că îţi rămânea timp pentru scris, iar tu te întorseseşi de acolo plin de idei, învăţaseşi englezeşte şi italieneşte, auziseşi o groază de istorii şi acum, dacă nu te apucai să scrii tot ce se pârguise în tine, simţeai că are să-ţi crape capul.

Pe la întreprinderile şi cooperativele acelea toţi mă ştiau de tovarăşu' instructor, nimeni nu bănuia ce zace în mine, nici măcar după ce reuşisem să public primele proze scurte în Revistă.

Nu bănuiau pentru că nici tu nu suflai o vorbă. S-ar fi părut că erai resemnat şi mulţumit cu reputaţia ta de bun textier pentru brigăzile artistice de agitaţie.

Da, dar numai eu ştiu...

Dar numai tu ştii ce chinuri îndurai până scoteai la capăt textele acelea săltăreţe, eminamente cretine, despre rebuturi, portari care dorm în post şi cei ce întârzie dimineaţa. Un sentiment teribil de frustrare te bântuia pe când compuneai asemenea inepţii, căci nu-ţi puteai reprima gândul la paginile adevărate, la paginile tale, multe, puţine, dar cu adevărat ale tale, pe care le puteai scrie în timpul şi mai ales cu efortul consumat spre a produce nişte penibile efemeride. Chiar şi pentru tâmpenii e nevoie de vocaţie. Iar tu n-o aveai. De aici chinurile tale. Chinuri cu atât mai mari, pe de altă parte, cu cât textele acelea trebuiau confecţionate în aşa fel, încât să se potrivească în tiparele celor trei-patru melodii de muzică uşoară, singurele pe care le ştiai.

Le ştiam, pentru că le învăţasem fără să vreau, le auzeam şi-n somn fiindcă se cântau peste tot; la radio, la megafoanele „parcului de cultură şi odihnă", în spectacolele de estradă, la restaurante, la cinema, în pauzele dintre filme, la ştrand n-auzeai decât „Marinică", „Serile-n împrejurimile Moscovei" şi „La oglindă..."

La care tu ai adăugat de la tine şi oarecum ilicit „Dumneata, madam", restaurată azi pe alt text, dar care pe atunci nu mai circula, nu pentru că ar fi fost propriu-zis prohibită, dar... mă rog... Tu ai transpus-o pe ritm de foxtrot, făcând-o într-adevăr de nerecunoscut. Cu producerea de texte însă tortura ta nu lua sfârşit. Ea continua în altă ipostază în timpul repetiţiilor, când tu, discretul, timidul, tăcutul, te vedeai pus în situaţia de „a instrui" cu adevărat, de a le da indicaţii de ţinută, de gest, de intonaţie, dar mai ales – o, Doamne! – mai ales de a cânta în faţa lor, tu, care la liceu preferai să fi eliminat pe trei zile fiindcă nu acceptai să emiţi nici un sunet la cor! Aici însă cântai cu glas gâtuit, sfidând gheara care-ţi încleşta beregata, cântai cu un elan absolut ridicol şi nefiresc care ţâşnea direct din disperarea şi curajul timidului. Cel mai crunt era la Electromotor, doar şase fete şi şase băieţi, dar o veritabilă

babilonie, pentru că erau foarte diferiţi şi ca vârstă şi ca pregătire, te apuca disperarea până reuşeai să scoţi ceva de la ei.

Da’ las’ că nici la Tricoul roşu...

Nu spune asta, nu spune asta, nu fii nedrept. La Tricoul roşu năduşeai din cu totul alte motive. Acolo erau numai fete, douăzeci şi patru de fete între douăzeci şi douăzeci şi cinci de ani – vai ţie! – chiar dacă nu frumoase toate, expresive, interesante, chiar dacă nu talentate, pline de bunăvoinţă şi convingere – şi doar convingerea e totul, nu? – iar tu, în faţa lor, singurul bărbat, nu cu mult mai în vârstă decât ele. Te străpungeau, te ciuruiau, te înţepau, îţi azvârleau vorbe în doi peri şi puţinele clipe de linişte pe care le aveai între ele erau cele în care trebuiau să cânte. Dar şi atunci ochii lor nu te slăbeau, iar surâsul lor echivoc te făcea să simţi picătura de sudoare alunecându-ţi de-a lungul spinării. Ce mai, de câte ori te aflai între ele – adică de două ori pe săptămână – aveai senzaţia că ai stârnit un roi de albine. Cel mai uşor îţi era la Higiena...

Talentul artistic al frizerilor nu e de azi, de ieri...

Are tradiţie. Tocmai în numele acestei tradiţii ai cerut sindicatului să cumpere mandoline. Şi, cum sindicatele sunt generoase, le-a cumpărat, iar tu ai savurat ironia cu atât mai îndelung cu cât nimeni n-a sesizat-o. Într-adevăr, frizerii erau cei mai receptivi, „prindeau” cel mai iute şi se scălâmbăiau cel mai firesc. Ca să nu mai vorbim de coafeze, aranjate întotdeauna tip-top, pieptănate, machiate, te scuteau de obligaţia de a le da indicaţii de ţinută. Şi, pe când în celelalte săli de repetiţii mirosea a colb şi motorină, aici puţea a odicolon şi fixativ, noroc cu mărăşeştile tale care făceau atmosfera mai respirabilă.

Adevărul e că pe atunci duceam o dublă existenţă.

Una crispată, grăbită (totuşi conştiincioasă pe cât era omeneşte posibil), determinată de serviciu – să-i zicem totuşi serviciu – cealaltă, de o exaltare cam neroadă şi de un optimism înduioşitor, în afara lui, într-o baie euforizantă de libertate. Erai totuşi fericit.

Da, după ce terminam repetiţiile. Eram însă atât de preocupat de a scăpa cât mai repede de corvoada zilnică, încât nu mă interesau

nici posibilele profituri sau „ciupeli" pe care ceilalți „din branșă" le realizau în mod curent și fără complexe.

Ți-ai amintit acum de episodul cu tovarășul Marcian de la sindicat, căruia, – grăbit cum erai întotdeauna să scapi cât mai iute – i-ai lăsat într-o zi foaia de pontaj, s-o dea la contabilitate. Când să-ți ridici banii, ai constatat cu stupoare – nu cu bucurie, ții minte foarte exact, cu stupoare – că suma era aproape dublă decât cea pe care trebuia s-o primești în mod normal. Aveai o bănuială obscură, te temeai să nu-l pui pe Marcian într-o situație delicată și n-ai făcut tapaj, dar când l-ai întrebat pe el, ți-a răspuns cu aerul cel mai firesc că ți-a umflat numărul de ore, toți fac așa, încă nu te-ai prins, nu fi fazan, cum o să trăiești din patru foi?! Totuși ai continuat să rămâi fazan, nu te preocupa chestia asta. Fetele și băieții – dar erau și femei și bărbați în toată firea cărora li se dăduse sarcină să activeze la brigadă – veneau din tură gata obosiți și mirosind a transpirație, iar tropăiturile lor stârneau praful ancestral adunat sub podelele unse cu motorină. Răcneai în rând cu ei, lălăiai, marcai tactul plesnindu-ți palmele, țineți-vă de mijlocul celui din față ca la conga, așa, gata, acordeonistule, un, doi, și!

Și când mă vedeam în stradă, în orașul peste care cobora înserarea, mi se părea că am ieșit dintr-o bolgie.

Îți aprindeai o țigară, trăgeai adânc primul fum și intrai agale, în pas de voie, în cealaltă existență, cea adevărată. O dată pe săptămână, de la repetiții, te duceai direct la cenaclul Revistei. Se ținea în sala de ședințe a redacției, o încăpere vastă, lambrisată și cu un cămin din marmură al cărui rol rămăsese pur decorativ. Când protagonistul serii își mântuia de citit productele, fumul țigărilor devenise atât de dens, încât cei din celălalt capăt al sălii se vedeau ca printr-o pâclă.

Am fost un cenaclist, așa-zicând, „de bază", dar niciodată unul entuziast. Mai curând sceptic...

Pentru că aveai senzația pierderii de vreme. Nu-ți amintești să fi citit acolo mai mult de două ori.

Asta dintr-un fel de pudoare. Nu suport să mă dau în spectacol și n-am făcut-o – cât am făcut-o – decât constrâns de împrejurări. Iar a citi într-un cenaclu, ca și a te produce în fața unui public, la așa-zise

întâlniri cu cititorii, mai ales când cititorii aceia sunt „mobilizați”, e un fel de a te da în spectacol. Știu, unii, mai ales poeții, au vocația acestui soi de histrionism, dar mai ales mie mi-a lipsit cu desăvârșire. Cu textul scris e cu totul altceva. Citindu-l fiecare în singurătatea și în intimitatea sa, e ca și cum ai sta în *tête-à-tête* cu fiecare în parte.

Și totuși n-ai lipsit în nici o săptămână pentru că ești un ins sociabil, care simte nevoia unor camaraderii. Și apoi întotdeauna te incita sau numai te amuza spectacolul discuțiilor, chiar dacă tu nu interveneai decât în cazuri rarisime. Cel care le domina cu temperamentul său inflamabil, cu verb pregnant și graseiat era Silvian, decanul vostru de vârstă. Avea gust, vervă și *charme*... Avea mai ales cultură...

Cultură aveam toți, nu în măsura în care o stăpânea el, dar aveam. Toți eram școliți și familiarizați cu lecturile secrete. Iar faptul că-l citisem pe Blaga, chiar dacă evitam să-i rostim numele, ne dădea un temei și o siguranță... De altfel, trei sferturi dintre cei ce ne agitam în sala aceea plină de fum suntem azi scriitori care au în urma lor câteva cărți. Unele se pot numi opere, vreo două, trei chiar capodopere.

Nu idealizezi ?

De data asta nu. Mai idealizez eu câteodată, mai ales când e vorba de trecut – ce să fac, nu-mi pot ucide subiectivitatea! – dar de data asta nu. Sunt afirmații oricând controlabile. Gândește-te la Silvian, la Laurențiu, la Andrei...

Laurențiu cu intervențiile lui contrapunctice de o ironie subtilă și exactă, care făceau să plesnească prompt orice balon de săpun scăpat de alții din neatenție sau prostie. Și Andrei care, cu eleganța și tactul său, cu veșnicul său surâs de blând-ironică îngăduință, știa să aplaneze cele mai acerbe controverse, lăsându-i fiecăruia impresia că a avut dreptate.

Spre exasperarea lui Silvian.

Spre exasperarea lui Silvian, care nu ierta nimic și datorită căruia disputele continuau după ședința propriu-zisă până târziu în noapte.

Asta era partea cea mai frumoasă a serii și, dacă mă gândesc bine, pentru ea mă și duceam la cenaclul acela. Hălăduiam până târziu

după miezul nopții pe străzile bătrâne ale Cetății, ori prin parcuri, ori ne opream pe câte un pod, iar când era frig și zloată ne trăgeam la Palace, aveam o masă a noastră acolo, puneam mână de la mână și luam câte un vin și în cele din urmă disputele se restrângeau încet și ajungeam invariabil la recitări – tot Silvian era asul și aici dar după două, trei pahare se încumetau și ceilalți, până și eu... Stârnind senzație și chiar o critică aspră și principială într-una din ședințele de colegiu, Revista tocmai publicase două poeme din Radu Stanca. Și apoi noaptea aceea de pomină – după furtunoasa ședință de colegiu – când, rezemat de balustrada podului Mihai Viteazul, Silvian ne dădu un veritabil recital din poemele incriminate. Îi plăcea să se audă și ne plăcea să-l ascultăm:

„Ne-ar trebui o mie de ani să reclădim
Ce-am sfărâmat aseară cu despărțirea noastră
Și nici atunci nu-i sigur...”

Și după aceea te întorceai acasă și te apucai de scris până la trei, uneori patru dimineața. Erați ironici și generoși, exaltați, plini de stângăcii, de proiecte fanteziste și de idei definitive. De altfel, vă întâlneați, dar numai câțiva, și în cursul celorlalte zile, întotdeauna spre seară. Cel puțin cu Silvian te vedeai aproape zilnic. De fapt, datorită lui ai cunoscut-o pe Sanda.

Asta a fost – îmi aduc aminte perfect – la sfârșitul unei zile proaste. Sunt astfel de zile în care, fără să ți se întâmple nimic propriu-zis dezagreabil, ai senzația că toate merg anapoda...

Nici atunci nu ți s-a întâmplat nimic dezagreabil decât că dimineața n-ai putut să scrii, pur și simplu nu erai „în mână” și toate frazele îți ieșeau paralitice, iar la amiază ai rămas flămând pentru că vi s-a dat ciulama cu mămăligă și ție ți se apleacă numai la vederea ciozvârtelor de pasăre fiartă împotmolite în sosul acela ca o scrobeală. Ai coborât din tramvai, ai luat la restaurantul gării un brioș și o cafea leșinată, iar după aceea ai trecut strada la Electromotor. îți aduci aminte chiar că ai trecut în fugă, căci, dacă întârziai fie și cinci minute, artiștii tăi ștergeau putina. Mai bine de trei ore te-ai chinuit apoi să-i faci să citească pe roluri, într-un mod măcar pasabil, o scenetă nenorocită

despre importanța valorificării șpanului. Stăteați în jurul mesei lungi, cu lemnul scrijelit, pătat de uleiuri, adusă acolo din cine știe ce atelier, și-i contemplai sumbru și fără speranță, în timp ce dădeau bătălia cu slovele: niște depeizați încă neurbanizați, care nu citiseră nimic în afara școlii. Nedeprinși s-o folosească, limba literară suna în gura lor îngrozitor de fals, dând efecte de comic involuntar pe care zadarnic te străduiai să le elimini. N-aveau idee de intonație și accent logic, trebuia să le explici fiecare semn de punctuație, pentru ca la a treia, a patra lectură să constați că lucrurile nu progresează deloc. Și la ce bun toate astea? O întrebare ireprimabilă care te ducea la deznădejde. Scaunele vechi scârțâiau la cea mai mică mișcare, iar tu simțeai cum crește exasperarea în tine ca un aluat toxic. Fusese o zi caldă, de toamnă târzie, mai curând de vară târzie, în sală era zăpușeală, încercaseși să deschizi fereastra, dar din cauza zgomotului halei învecinate nu v-ați mai auzit și a trebuit să-l închideți la loc. „Artiștii”, obosiți după orele lor de muncă, mai erau și blazați, iar sceneta stupidă și fără haz, pe care o primiseși de la Casa de creație – concepută de un clasic al genului, din Capitală – nu reușea deloc să-i anime. Discul de fontă care ținea loc de scrumieră în mijlocul mesei se umpluse de chiștoace, dar fumul dens nu izbutea să te scape de obsesia miasmelor de motorină și ciorapi nespălați. Ai ieșit în stradă cu o senzație de epuizare. Îți era foame, fumaseși prea mult și începea să te doară capul. Pe urmă ai pornit spre Silvian...

Nu. Am inspirat adânc aerul curat al înserării și am pornit agale spre ceea ce toată lumea numea Rotonda, un fel de chioșc rotund, mai încăpător, în piața din Iozefin, unde ne întâlneam uneori, căci se putea bea acolo un filtru excelent. După cele aproape trei ore de imbecilizare simțeam nevoia să schimb cu cineva o idee. În drum, am făcut însă un popas pe bătrânul pod boltit, construit în veacul trecut de Eiffel. La trecerea tramvaielor vibra ca o coardă întinsă. Soarele apusese, lăsând în urmă o trenă roșiatică. Apele râului dobândiseră stranii reflexe sângerii care-mi sporiră tristețea. În asemenea clipe nu mai întrezăream nici o ieșire. Mă și vedeam instructor pe viață, profilându-mă încet, încet pe texte de brigadă, devenind în cele din urmă eu însumi un clasic al

genului. Sau, în cel mai bun caz, scriind pentru sertar. Dar cât poți să scrii pentru sertar? La Rotondă n-am găsit nici un cunoscut. Vreo două cucoane, câțiva pensionari, obișnuiți ai locului, doi ziariști de la „Drapelul" – unul dintre ei semnase articolul critic la adresa Revistei, după apariția poemelor lui Radu Stanca – așadar nimeni cu care să poți schimba un gând. Îmi era un fel de teamă să mă duc acasă și atunci m-am hotărât să-l caut pe Silvian. Înainte am băut însă o cafea, abținându-mă de la țigară, în speranța că voi scăpa de acel început de migrenă. Cu ocazia asta am constatat că banii care îmi rămâneau nu-mi mai ajungeau nici de-un grătar. Trebuiau păstrați pentru țigări.

De obicei la ora aceea îl găseai pe Silvian la Aldona. El scria, învăluit într-un nor de fum, la masă, scria sau citea subliniind și făcându-și însemnări microscopice pe fișe înguste și lungi, iar ea, pe canapea, în postura madamei Récamier, își învăța vreun nou rol. Trei stații, până la piața Maria, ai luat tramvaiul. Aldona locuia pe una dintre străzile calme, năpădite de iarbă, dintre bulevardul Eroilor și lanul de porumb pe locul căruia se înalță azi Universitatea, într-o cameră de la parterul unei vile cochete, familiale, plină însă de chiriași ca stupul de albine. De la Maria până acolo aveai de mers o bucată pe jos, pe strada Doja, peste piața Plevnei și apoi pe splaiul Vladimirescu. Drumul ți-a făcut bine. Se însera, începea să se răcorească, iar foșnetul frunzelor sub pași te calma. Ți-ai uitat migrena și premonițiile. Ai ajuns într-o dispoziție aproape bună, dar ai rămas puțin contrariat constatând că nu sunt singuri.

Contrariat pentru că o prezență străină îmi inhiba brusc exaltarea romantică și apetitul de confesiune pe care le simțisem crescând în mine pe când veneam spre ei. Îmi trebuise mult timp până mă acomodasem cu prezența Aldonei care intervenise în prietenia mea cu Silvian, dar în cele din urmă mă obișnuisem și acum nu mai făceam nici o deosebire între ei. Sanda îmi era însă o necunoscută. Vreau să spun că n-o cunoșteam personal. O știam din vedere, de pe stradă, o văzusem în câteva spectacole, dar nu-mi atrăsese atenția prin nimic deosebit decât relativ recent, când jucase, tot alături de Aldona, în „Trei surori".

Ba da, ți-a atras atenția chiar prima dată când ai văzut-o, dar discret, cum discretă-i este toată ființa. Erați pe Corso, cu Silvian, când a trecut ea spre teatru. Silvian a salutat-o și tu l-ai întrebat cine e. Cum, n-o cunoști? s-a mirat el, uitând că erai nou în oraș. E Sanda Codreanu, colegă cu Aldona la Național. După care adăugă șăgalnic-admirativ, în timp ce amândoi o urmăreați din priviri: „Și cum umblă de frumos, gândești că scrie pe jos...” Într-adevăr, asta îți reținuse și ție atenția: mersul acela ușor, elegant, împărătesc...

Da, dar după aceea nimic deosebit, pentru că repertoriul acelui timp nu prea răsfăța farmecul feminității. Până de curând, la premiera cu „Trei surori”, când, în rolul Mașei, mi-a transmis un fior straniu în care se afla și plăcere și aspirație înspre ceva necunoscut, oricum altceva, mai mult și mai complicat decât fiorul pe care mi-l suscita îndeobște satisfacția estetică. Deși n-o mărturisea în nici o replică, toată ființa ei, fiecare gest, fiecare intonație trădau infinita tristețe a dorului de Moscova. Mai devastator chiar decât al Irinei și al Olgăi, pentru că nu era rostit explicit, ci conținut doar în replici aparent neutre. Când spunea ea, cu glasul coborât până aproape de șoaptă și cu ochii ațintiți undeva în gol, *„pe plaiu-ntins sub geana mării, smălțat în aur e-un tufan”*, o tristețe pe cât de blajină pe atât de cruntă prin fără de leacul ei inunda scena, revărsându-se apoi asupra sălii ca un fluid aproape palpabil. Ca să nu mai vorbim de ultima ei replică, – *„Rămânem singure ca să ne începem viața de la început... trebuie să trăim...”* Era atâta disperare și totuși atâta forță în delicatețea făpturii ei când rostea aceste cuvinte, încât nici n-am mai auzit celelalte trei sau patru replici care urmează înainte de ultima cădere a cortinei și am plecat de la spectacol cu convingerea, pe care o păstrez și azi, că Cehov a greșit neîncheind piesa pe replica Mașei.

E, de fapt, primul lucru pe care i l-ai spus în seara aceea când ai cunoscut-o, la Aldona și Silvian. Stăteau toți trei în jurul mesei, cu o cină frugală în față: telemea, roșii, pâine – pâinea aceea neagră a timpului, coaptă parcă în formă pentru cărămizi – și o sticlă de vin negru, puțin aspru dar cinstit, adus de Silvian care tocmai se întorsese de la o șezătoare literară ținută undeva prin podgorii, o combinație cu

poeţii din Arad. Ai acceptat bucuros să te înfrupţi şi tu alături de ei, mai ales că-ţi era foame, fără să poţi mânca totuşi după pofta inimii. A o vedea atât de aproape, a sta chiar lângă ea, la aceeaşi masă, ţi se părea atât de neaşteptat şi de neverosimil, încât te simţeai copilăreşte intimidat. Te bucuri că locvacitatea lui Silvian nu se dezminţea, obligându-vă doar la efortul minim al unor replici monosilabice, da, nu, formidabil, nu mai spune... Îl ascultai doar cu o ureche şi în timp ce mâncai o priveai oarecum pe furiş, încercând să-ţi disimulezi interesul irezistibil. În primul rând te-a impresionat luminozitatea ochilor ei, a irişilor, care-ţi sugera limpezimea minerală, incoruptibilă a cristalelor. Nu te-ai fi încumetat să afirmi cu deplină convingere că era frumoasă – pometii uşor proeminenţi, ca şi buza de sus, de altfel, care dădea chipului ei o discretă, deloc dezagreabilă tentă de senzualitate – dar toată fiinţa ei emana atâta superbă, biruitoare feminitate, încât ţi-ai dat seama aproape instantaneu că fiorul acela plin de obscure aspiraţii pe care ţi-l transmisese Maşa nu era nici pe departe efectul exclusiv al textului cehovian. Şi, într-un moment când Silvian îşi golea paharul, ai profitat ca să te avânţi cu aplombul cam nătâng al celui ce vrea să-şi înfrângă cu orice preţ sfiala:

– Trebuie să vă mulţumesc pentru rolul Maşei. M-aţi făcut în seara aceea să simt fericirea tristeţii.

– O, să nu exagerăm! Aldona în Irina a fost mult mai convingătoare. Iar dacă noi am fost grozave, ce să mai zicem de Bianca Ionescu în Olga? E, probabil, rolul vieţii ei...

Era o anumită crispare, poate severitate în cuvintele ei şi asta ar fi trebuit imediat să te facă atent. Dar tensiunea înaltă a momentului care te luase pe neaşteptate îţi diminuase acuitatea spiritului de observaţie.

– Eşti modestă, surâse Aldona. Acceptă şi tu acuma dacă ţi se face un compliment.

Iar tu, orbeşte, ţinând-o pe a ta:

– Nu e un compliment, e un elogiu. Pe deplin meritat. Mai mult: graţie Maşei, am avut revelaţia că piesa trebuia închisă pe ultima ei replică, pe „*trebuie să trăim...*"

– Ei bravos, a greşit Cehov! exclamă Sanda cu o nuanţă

nedisimulată de sarcasm şi în acelaşi timp te lovi uşor cu genunchiul pe sub masă – intenţionat? din greşeală? Sau poate era un avertisment? Ai rămas interzis, uitându-ţi argumentele, transpus de eventualitatea unei complicităţi.

– Nimic nu e inutil la Cehov, urmă ea, nici un cuvânt nu poate fi clintit. Tot ceea ce urmează după ultima replică a Maşei îşi are rostul, aduce nişte nuanţe şi argumentează acea resemnare şi demnitate în disperare în care cele trei surori rămân învăluite ca într-o singură mantie.

– Spre deosebire de piesa boului ăstuia de Elisar în care fiecare cuvânt ar trebui schimbat! pufni Silvian, iar ţie ţi se păru că distingi o expresie de uşurare pe chipul Sandei.

– A şi fost schimbat fiecare cuvânt, spuse ea cu subită linişte, Mitică Boldea a rescris-o daccapo al fine.

– Şi tot tâmpită a rămas! râse Aldona.

– Tâmpită dar măcar corectă gramatical. Lizibilă fără a-ţi fractura limba…

Silvian umplu paharele în timp ce se lansă perorând:

– Ăstuia i s-a rescris şi cartea în editură. A intrat în literatură pe poarta de serviciu, scriind recenzii ditirambice şi agramate la cărţile directorilor, redactorilor şefi, criticilor, luându-le interviuri... Au marşat la interviurile lui şi oameni inteligenţi, culţi, fie că n-au sesizat cu cine au de-a face, fie că n-au rezistat tentaţiei de a da un interviu chiar şi unui proaspăt alfabetizat... Oameni suntem, nu? Ceea ce nu pot înţelege e cum de aţi acceptat să jucaţi voi în porcăria asta?

Se revoltară amândouă:

– Parcă am avea de ales!

– Ăsta-i repertoriul, ce să facem, preferi să stăm pe tuşă?

– Şi-apoi, n-aveam nici un motiv rezonabil să refuzăm.

– Cum să refuzi?!

– Cum?! izbi Silvian cu pumnul în masă. Direct, simplu, cinstit! Eu nu joc într-o piesă ineptă! Scurt!

Disputa mai continuă în felul acesta o vreme, dar numai între ei. Păreau să fi uitat de tine, iar tu asistai pasiv, vag amuzat, dar sâcâit

în același timp de sentimentul dezagreabil că făcuseși o gafă. Pe urmă controversa s-a aplanat, Silvian îl uită pe Elisar și nu știu cum ați ajuns să-l invocați pe Labiș; ai devenit și tu mai participativ, Labiș era idolul unei întregi generații, îl adoptaserăți toți, ca pe un stindard al speranței. În noaptea aceea ai auzit-o recitând pentru întâia dată și mult timp pe urmă te-a obsedat durerosul, tragicul orgoliu cu care revenea în rostirea ei laitmotivicul vers – *tropotul lung și mereu al galopului meu.* La drept vorbind, și azi te obsedează și sunt răstimpuri când, bântuindu-te deprimarea, te surprinzi recitând în gând, cu glasul ei de atunci:

„... *cu prea multă dorință să vii, să-mi alinți,*
Brună fecioară a păcii adânci și cuminți,
Tropotul lung și mereu al galopului meu."

V-ați întrecut să recitați până târziu după miezul nopții, iar vinul pe sponci și versurile din abundență sfârșiră prin a vă crea obișnuita stare de comuniune a duhurilor care făcea farmecul acelor nopți. Farmec sporit atunci de încântarea secretă cu care, urmărindu-i expresia, intonația, gesturile, mâinile, buzele, părul, îi descopereai treptat personalitatea. Ea face parte dintre ființele care nu se dezvăluie decât atunci când vor. Iar în seara aceea voia, o făcea anume pentru tine – mai târziu, când ai privit întâmplările retrospectiv, ți-ai dat seama de asta – ceea ce a anulat obișnuitul răstimp de expectativă și tatonări care se creează între doi oameni ce se întâlnesc prima dată, a dizolvat sfieli și eventuale rezerve, transmițându-ți senzația foarte agreabilă că vă cunoașteți de mult și că între voi nu mai există secrete. La un moment dat te-ai surprins spunându-i tu și ai rămas o clipă interzis, speriat de posibila ei reacție, dar, cum ea făcuse același lucru de la început, nu reacționă în nici un fel, ca și când n-ar fi observat, ceea ce-ți dădu curaj, sporindu-ți și mai mult senzația de apropiere care te fericea. Abia târziu, când v-ați revenit cu toții din exaltarea aceea colectivă, ți-ai luat oarecum seama, alarmat de ceea ce socoteai a fi propria-ți îndrăzneală, de intimitatea – de altfel himerică – dintre voi, și ai întrebat-o cu vocea din nou marcată de sfială dacă-ți dă voie s-o conduci. Întrebare absolut stupidă, la care ea ți-a răspuns cu simulată indignare:

– Bineînțeles! Cum îți închipui că am să merg singură?! De altfel, ai să scapi repede, nu stau departe...

Stătea în plin centru, pe Corso, într-una din acele clădiri masive, greoaie și fără de moarte, ridicate în epoca belă. Nu era departe dar nici tocmai aproape. Când ați ieșit, conduși de Silvian, pășind pe vârfuri ca să nu stârniți mulții colocatari, erai puțin intimidat de perspectiva de a rămâne singuri. Ați apucat în prelungirea străzii care, după ultima casă, traversa porumbiștea până în bulevardul Pârvan. Mai curând o potecă, cum doar un fel de drum de țară era pe atunci și bulevardul Pârvan, bulevard doar în proiecte. Se răcorise, țârâiau ultimii greieri și porumbiștea foșnea uscat deși nu se simțea nici o adiere.

– Întotdeauna ești așa tăcut?

– Mă tem că da...

Pășeați agale, ca într-o plimbare, cu oarecare distanță între voi, iar ea te privea cu aer amuzat.

– Și întotdeauna ești gafeur? Îmi plac teribil gafeurii.

– Îți râzi de mine. Am făcut vreo gafă?

– Ba bine că nu! Cum poți să-mi faci complimente când știi bine că și ea a jucat în aceeași piesă?!

– Dar cu ea am discutat despre asta și am felicitat-o încă atunci, după premieră... Aldona e fată bună, nu se supără dintr-atâta. De fapt nici nu s-a supărat.

– E mai curând o fată bine crescută decât o fată bună. E de o vanitate înspăimântătoare, nu suferă să lauzi pe alta când e ea de față. S-a înroșit până în albul ochilor, dar tu ești un naiv – ca și Silvian, de altfel, – voi nu vedeți asemenea mici detalii grăitoare.

Într-adevăr, n-am observat.

Aveai un aer dezolat. Ați mers un timp în tăcere. Apoi, izbucnind în râs, te-a luat de braț:

– Hai, nu mai fi bosumflat!

Ai surâs stingherit, amețit puțin de făptura-i care se lipise o clipă de tine. Pe cerul întunecat, fără lună, scăpăra o risipă fabuloasă de constelații.

– Ai o stea? te întrebă pe neașteptate, cu glasul coborât conspirativ, dar foarte serioasă.

Tu ești steaua mea, te-ai simțit tentat să-i răspunzi, dar ți-a fost

teamă, pe drept cuvânt, de ridicol – ai avut dintotdeauna oroare de retorismul patetic al eroticii – şi i-ai răspuns intrând în joc cu aceeaşi seriozitate că ai. Ceea ce crezi şi azi: că ai o stea a ta, nu ştii care e, dar eşti convins că există: fiecare îşi are steaua lui.

– Nu cred că fiecare, obiectă ea cu o copilărească îngândurare. Numai cei care au o credinţă, indiferent care, numai aceia sunt călăuziţi de o stea.

– Tu ai?

– Ce?

– Credinţă... stea...

– Am, ţi-a răspuns ea scurt, ca şi când n-ar fi vrut să vorbească despre asta. Pentru ca peste un timp, pe când ieşeaţi pe asfaltul bulevardului Mihai Viteazul, să adauge încet, cu o nuanţă de infinită tristeţe, lăsându-şi însă gândul neterminat: Dacă n-aş avea...

Te-a tulburat atât de mult tristeţea aceea, încât n-ai îndrăznit s-o întrebi ce s-ar întâmpla dacă n-ar avea. Ţi-ai amintit dintr-o dată că n-ai văzut pe mâna ei decât un inel subţire cu un rubin cât un bob de piper, nu însă şi o verighetă. Bănuiala că nu e numai singură, ci şi însingurată ţi-a dat probabil curajul acela pe care l-ai regretat apoi imediat. Pe pod se simţea un curent rece, care o înfioră.

– Mi-e frig, scânci strângându-se la pieptul tău. Ia-mă, te rog, pe după umeri.

Ai făcut-o cu un amestec de surpriză şi încântare care-ţi spori curajul, dar în acelaşi timp îţi inhibă orice idee de a susţine o conversaţie. Aţi mers deci mai departe în tăcere, cu pas mai grăbit, dar strânşi unul într-altul, ca doi vechi îndrăgostiţi. Din când în când, îi flutura câte o şuviţă care-ţi atingea faţa. Mirosea foarte discret a parfum de bună calitate pe care nu reuşeai să-l identifici. Îi simţeai făptura plăpândă şi caldă lipită de tine şi nu-ţi venea să crezi că nu erai capabil să afli un subiect de conversaţie, nu intuiai că orice conversaţie ar fi fost deplasată în clipele acelea. Până când aţi intrat pe strada ei, una dintre stradelele perpendiculare pe Corso, unde, după o frizerie mică şi o tutungerie, v-aţi oprit în faţa porţii. Strada era pustie. Nu mai trecea nici o maşină, tramvaiele se opriseră de mult, iar aici nu se mai

auzeau nici greierii de dincolo de pod. În liniştea netulburată decât de foşnetul firav al frunzelor ce se aşterneau pe asfalt, se auzi bătând stins, de două ori, orologiul din Piaţa Unirii.

– Ce târziu s-a făcut, îţi zâmbi ea. Îţi mulţumesc că m-ai condus.

Atunci i-ai luat mâna şi, înainte de a o duce la buze, mereu animat de curajul acela stupid, ai făcut tâmpenia.

– Dacă tot e atât de târziu, ce-ar fi să nu te mai duci acasă?

Sprâncene înălţate interogativ:

– Adică?

Iar tu, cu glas ceva-ceva mai ezitant, începând să prevezi dezastrul, dar fără să mai poţi da înapoi, ca şi când o forţă oarbă te-ar fi împins spre prăpastie:

– Ce-ar fi să vii cu mine?

Da. Evident, dacă vreau să fiu cinstit până la capăt, trebuia s-o scriu şi asta. Şi-a retras mâna. Nu brusc; încet, dar ferm, în timp ce privirile-i exprimau o surpriză plină de tristeţe. Sau poate o deziluzie. Acelaşi lucru, în fond.

– Îmi pare rău, cred că e o neînţelegere, a murmurat, adăugând însă imediat, cu un ton ceva mai decis: Nu ştiu de ce vă închipuiţi voi că o actriţă trebuie să fie neapărat şi curvă...

Apoi s-a întors fără veste şi pe când intra ţi-a aruncat peste umăr un noapte bună glacial, cu nimic deosebit de cel pe care i l-ar fi adresat unui şofer de taxi, care ar fi lăsat-o în faţa porţii.

Cuvântul frust, rostit cu aplomb şi fermecătoare naturaleţe te-a şocat ca o palmă neaşteptată, lăsându-te nemişcat, paralizat deopotrivă de admiraţie şi jenă. Fără un gând, simţindu-te doar îngrozitor de penibil şi de ridicol, ai stat aşa, ascultându-i paşii urcând primele trepte, apoi uşa şi vuietul ascensorului, întoarcerea lui şi pe urmă din nou liniştea. Abia atunci ţi-ai aprins o ţigară, ai azvârlit chibritul cu obidă şi ai pornit fără grabă şi fără de ţintă, răscolind foşnetul frunzelor căzute, perfect conştient dintr-o dată de enormitatea propriei tale neghiobii.

25 *octombrie*, a doua zi după însemnările de mai sus. (Dar de acum mă gândesc să nu mai notez zilele, doar nu ţin un jurnal, însemnările acestea fiind doar un *Ersatz* al cărţii la care ar trebui să lucrez şi pe care mă complac s-o aştept. Ele îmi dau iluzia că lucrez, având, ca orice drog, mai multe inconveniente decât avantaje. Şi apoi marcarea zilelor n-ar fi decât o convenţie lipsită de noimă, de vreme ce ele tot sfârşesc prin a se prelinge una într-alta, devenind săptămâna, luna, anul, deceniul trecut, în cele din urmă Trecutul însuşi. Aşadar...)

Sanda e iar în turneu. Se pare că va fi ultimul ei turneu înainte de a se pensiona. Obosită. Nu atât fizic, cât moral. Stresată. Nu o spune, dar o simt. Are în plan mai multe spectacole decât zilele anului. Ritmul acesta şi mai ales neputinţa de a-şi pregăti rolurile într-un timp rezonabil o epuizează. Conştiinţa ei artistică e într-o perpetuă stare de alertă şi de revoltă. Are senzaţia, care s-a dovedit de foarte multe ori reală, că e pusă mereu în situaţia să improvizeze. Asta a decis-o să se retragă. Se teme însă de ziua aceea. Mă tem şi eu. Nu-i va fi uşor: trei sferturi din viaţa ei s-a desfăşurat pe scenă. Iar de acum?...

Pe la zece mi-a telefonat Mircea. Avea puţină treabă la şantierul de la Piatra Roşie şi s-a gândit să se repeadă şi până la Dănuţ. N-aş vrea să-l însoţesc? Ocazia de a mă sustrage confruntării cu pagina albă m-a bucurat, făcându-mă să retrăiesc pentru o clipă sentimentul acela de juvenilă exuberanţă din anii liceului, când, în zile irezistibil de frumoase, chiuleam de la ultima oră pentru a ne întâlni în parc cu chiulangioaicele de la Carmen Sylva. Bineînţeles că voiam. Mai ales că mă cam temeam de singurătatea dinspre seară. Presupun că Mircea îmi intuieşte deriva. Sau, pur şi simplu, i-o fi urât să meargă singur şi ştie că mi-e drag muntele. Probabil, dacă Mădălina nu era la şcoală, ar fi luat-o pe ea. Dar chiar şi rândurile acestea prin care, fără să-mi dau seama, încerc să-mi justific sau să-mi explic escapada sunt o dovadă că mă simt încă vinovat pentru dezertarea de câteva ceasuri de pe câmpul zilnicelor mele bătălii. Să-ţi iei ceva mai gros, m-a prevenit Mircea,

căci sus, la stația lui Dănuț, e probabil zăpadă. Sedentar cum sunt, n-am însă nici un echipament special. L-am așteptat deci în fața blocului ținându-mi pe mână bătrânul jerseu cârpit de Sanda în coate de câteva ori. Mircea e punctual. S-a ivit exact la ora convenită, val-vârtej, în micul lui Aro de culoarea vișinei.

Aveam de gând să reconstitui toată ziua aceasta de neașteptată vacanță, dar acum, seara, după ce am rămas din nou singur, nu mai simt nici o tragere de inimă. Din nou starea chinuitoare, disolutivă. Ce rost are? șoptește îndoiala asta nouă, capabilă să-mi descurajeze orice inițiativă pe care o sper constructivă și salvatoare. O zi, la urma urmelor, ca oricare alta, atâta doar că ai petrecut-o afară, ai revăzut muntele, pădurea, îți simți și acum părul, pielea impregnate de miresmele de rășină și de aer pur, sticlos. Dar ce importanță ar putea avea asta? Stau și mă gândesc și am dintr-o dată revelația proprietății și adevărului acestui reflexiv, mă gândesc, căci, nimic mai adevărat acum, pe mine mă gândesc, răsucit cu toate resursele minții peste propria-mi ființă. Stau și *mă gândesc* și toate-mi par încremenite, iremediabil eșuate ca într-o mare a sargasselor, numai timpul trece cu pasul lui egal și implacabil, ascult bătaia pendulei de dincolo care-mi confirmă acest adevăr de temut și disting totodată zgomotele surde ale blocului. Am senzația că sunt captiv într-o termitieră.

Sună. La noi? La ora asta?

M-am repezit totuși în speranța că e vreunul dintre ai noștri, poate Paul, deși n-are obiceiul să-și viziteze părinții, încă n-a avut curiozitatea să vadă cum ne-am instalat, poate Mircea, deși abia ne-am despărțit, atunci cu siguranță Timotei, alungat de urât, venit la o șuetă. Nu e însă decât „o vecină”, presupun, după nu știu ce indicii obscure, că e cea de alături, pe care am auzit-o țipând în urmă cu vreo două nopți. Tinerică, dar muncită, obosită, probabil și cotonogită, căci sub ochiul stâng are un cearcăn suspect. Totuși, în linia sprâncenelor, în ovalul pur al feței, stăruie încă o anume delicatețe. E îmbrăcată însă într-un capot de satin roșu, copios înflorat și, cât vorbim, ochii îi aleargă avizi pe lângă mine, spre tot ce cade în unghiul lor de cuprindere. Când am deschis și a dat

de mine, s-a fâsticit, dar apoi s-a regăsit, mi-a surâs galeş, privindu-mă pe sub gene într-un fel despre care-şi închipuie probabil că trebuie să fie distins sau, poate, – mai ştii? – seducător. Vai, îi pare rău că m-a deranjat, dar ar fi dorit să-i spună ceva doamnei Prodan. Eu nu-i ştiu încă pe nici unii cum îi cheamă, pe noi însă ne ştiu toţi, încă de când ne mutam, din cauza cărţilor: două zile n-am cărat decât cărţi, iar asta i-a intrigat şi ne-a singularizat.

Aflând că Sanda nu-i acasă, şi-a strâns capotul, ascunzându-şi preventiv adâncitura prea evidentă dintre sâni. Fără să dea însă vreun semn de retragere, ceea ce m-a determinat s-o întreb dacă o puteam ajuta cu ceva. O nouă izmeneală:

– Vai, n-aş vrea să vă deranjez...

– Nici un deranj.

– Ştiţi, voiam s-o rog pe doamna, ca între vecine (surâs complice), să-mi împrumute niţică sare...

Aha, sare... Abia acum văd că ţine în mână un căpăcel de plastic. Deşi nu le-am cunoscut niciodată – la Casa fericiţilor nici nu erau posibile – am detestat dintotdeauna şi din instinct relaţiile gen „între vecini”, reciproca mişuneală promiscuă de la o uşă la alta, vecino, împrumută-mi un ou, nişte chibrituri, niţică sare, o ceaşcă de făină şi iată-ne acum pe noi intraţi în morişca bunei vecinătăţi. Sunt convins că nu-i trebuie nici un bob de sare, mai sunt două apartamente pe palier, de ce tocmai la noi? Pentru că ştie, a auzit că Sanda e actriţă, iar eu scriitor şi e devorată acum de curiozitate. Sanda se va crispa auzind povestea, dar ce puteam să fac, să zic că n-am, că nu-i dau, să intru în gura blocului, vai, tu, auzi că ăla, scriitorul, n-a vrut să-i dea vecinei o mână de sare...

– Poftiţi, vă dau eu.

– Vai, ce drăguţ sunteţi, dar, zău, n-aş fi vrut să vă deranjaţi... Credeam că e doamna acasă... eu nu folosesc decât puţină sare, că-mi cauzează, dar soţul meu e ceva de speriat, cu degetele-şi pune, de rămân mereu fără sare...

M-a urmat până în pragul bucătăriei şi a rămas rezemată de uşor.

O surprind aruncând o privire peste umăr, spre bibliotecă:

– Vai, ce de cărți, ce faceți cu atâtea cărți?

– Ce se poate face cu cărțile: le citești, le consulți...

– Pe toate?

– Pe cât posibil.

Izbucnește în râs, mai mult chicotit, urmat de exclamația memorabilă:

– Ce simpatic sunteți!

– Poftim sarea.

– Nu se poate, e prea multă!

– Luați-o acum, avem destulă, și nouă ne cauzează.

– Vai, mersi fain, am să v-o aduc mâine dimineață, la prima oră.

– Să nu faceți asta. Eu lucrez noaptea și dimineața obișnuiesc să dorm mai mult.

Respectuoasă uimire:

– Zău?

– Da. Așa mi-e meseria.

– Zău? Dar doamna unde e?

– La serviciu.

Edificată:

– Aha. Am auzit că lucrează la teatru.

– Da.

– E chiar artistă?

– Da.

– Zău? Ce interesant. N-am cunoscut niciodată o artistă.

– O s-aveți timp s-o cunoașteți.

– Da… Ce bine... Eu...

Dar nu mai continuă. Pornește brusc spre ușă cu punga de sare în mână. Pe chip i s-a așternut o subită tristețe. În coridor se oprește. Are un surâs chinuit. Pare să mai aștepte ceva. Nu văd ce.

– Nici o grabă cu sarea, zic.

– Mulțumesc. Și, dacă vă deranjăm, să bateți în perete. Fetița e cuminte, dar soțul, știți... e cam gălăgios...

Ei, şi uite aşa, după ce a plecat în sfârşit, m-am regăsit din nou singur şi puţin năucit de acest jet neaşteptat de viaţă, de realitate, de neorealitate care a ţâşnit peste mine ca dintr-o tulumbă. Am încercat să-mi reiau însemnările, dar n-a mai mers. M-am culcat şi am citit până după miezul nopţii „Abbadon, exterminatorul". Ce idee, ce plăcere, în cele din urmă ce perversitate să îngrămădeşti atâtea orori într-o carte!

Azi e duminică şi cunoaşterea vecinilor, începută aseară, continuă. Am fost convocat pentru ora zece, în holul scării E, la adunarea de constituire a Asociaţiei locatarilor. Alegeri, chestii... Cei mai mulţi n-au venit, nu suntem decât vreo doisprezece. Ne privim stânjeniţi, cu oarecare suspiciune. Un ins mărunt şi acru, cu ochii foarte apropiaţi deasupra unui nas borcănat, reprezentant al Consiliului Popular, rosteşte pe un ton vag agresiv un *speech*, ceva între instructaj şi învăţământ ideologic, proprietatea obştească, cele mai bune condiţiuni, o serie de măsuri, îndeplinirea obligaţiilor cetăţeneşti... La un moment dat se pune problema bătătoarelor de covoare. Cineva propune să fie făcute din ţevi, patru ţevi, două orizontale, două verticale, sudate, gata bătătorul. Da, obiectează cineva, dar ţevile nu pot fi înfipte în pământ, ca parii, cele verticale adică, trebuiesc făcute gropi şi turnat acolo nişte beton, altfel nu ţin. Un inginer pe care-l ştiu mai de mult din vedere, pensionar acum, altfel impunător, înalt, cu păr bogat, alb, dar într-un evident proces de ramoliţie, cere cuvântul disciplinat, prin ridicarea mâinii.

– Spuneţi, toarşu! aproape că-l somează insul de la Consiliu.

Inginerul îşi drege glasul şi zice rar, plin de importanţă:

– Pentru bătătorul de covoare... întâi va trebui să facem o antecalculaţie...

Câteva clipe de tăcere respectuoasă. Chiar şi oficialul pare impresionat. Apoi, cu totul pe neaşteptate, un tip roşcovan şi gras, cu picioarele goale în papuci de casă şi cu o bluză de pijama peste pantalonii de stradă:

– Ce anticalculaţie, domle!? Pune fiecare apartament un pol şi vă fac eu cu nea Mişu bătătoarele în trei zile. Nu-i aşa, nea Mişule?

Nea Mişu, cam de acelaşi gabarit, confirmă ca pe ceva de la

sine înţeles:

– Păi cum?!

Fac un calcul rapid: sunt aproape două sute de apartamente...

Oficialul îşi revine din surpriză şi intervine sever:

– Din ce să le faci toarşu?

– Din ţevi, din ce?!

– De unde ţevi?

– Asta-i treaba noastră, nu te încoarde grija pe matale!

– Vedeţi, poate încălcaţi legalitatea, obiectează mai moale oficialul intimidat parcă dintr-o dată de impetuozitatea iniţiativei.

– Ce-are a face aici legalitatea? Vezi-ţi matale de treabă!

Rumoare. Unii că are a face, alţii că n-are. Chestiunea rămâne în coadă de peşte şi pe nesimţite se trece la altă problemă: uscătoriile. Aproape două sute de apartamente „per bloc" şi nici o uscătorie prevăzută în proiect, de unde binecunoscutul aspect napolitan al teraselor şi, implicit, al cartierului, care „nu cadrează", cum zice oficialul. Cineva observă că la capătul fiecărei scări, la etajul zece, există câte un spaţiu ceva mai larg care ar putea fi transformat în uscătorie. Da, dar ce te faci cu asigurarea, trebuie un perete, eventual din plasă de sârmă, cu o uşă care să se închidă cu lacăt. Toate astea, intervine iar inginerul, nu se pot realiza fără o antecalculaţie. De data aceasta cuvântul nu mai inhibă pe nimeni. Dimpotrivă, se avântă toţi în frământarea problemei, o întorc pe toate feţele, unii pro, alţii contra. Deficitar la capitolul spirit civic, nu numai că nu mă pot implica, dar simt cum încep să-mi pierd răbdarea. Profit de o controversă la care participă toţi deodată şi mă strecor discret spre uşă. Aştept la 12 un telefon, şoptesc fără adresă şi copleşit de vinovăţie. Vecinul de lângă care mă desprind clipeşte, zâmbindu-mi îngăduitor. Mă simt absolvit.

Ajuns acasă vreau să-mi însemn câteva lucruri în legătură cu escapada pe care am făcut-o ieri cu Mircea, dar nu reuşesc să mă concentrez. Constat că şedinţa asta cu bătătoarele de covoare şi uscătoriile mi-a resuscitat amintirea unor personaje care mi-au populat copilăria. Veneau la Casa fericiţilor periodic, cu ocazii bine şi aparent

definitiv stabilite. Prima era Juja neni. Zic prima, pentru că, în ordine calendaristică, ea își făcea întâia apariție în fiecare zi de 2 ianuarie. În programul foarte riguros al existenței sale, data aceasta era consacrată unui tur al caselor în care lucra cu ziua. Se ivea pe la zece dimineața, îmbrăcată în rochia ei neagră de zile mari și cu capul înfășurat într-o basma de mătase neagră cu flori mari, verzi. Paltonul din imitație de blană și șoșonii și-i lăsa în antreu. Mama și mătușa Ingrid o pofteau în salon, iar ea le însoțea plină de demnitate, purtându-și pe braț poșeta de mușama, roasă pe la colțuri, mare cât o sacoșă, cu o închizătoare nichelată care se închidea cu o pocnitură ca de pistol cu dopuri. Era singura ocazie când intra în salon și stătea în fotoliu, alături de doamnele casei. În timp ce punea pe masă serviciul de țuică și platoul cu aperitive, Roza, bucătăreasa, o privea cu nedisimulată admirație, dar Juja neni gusta plăcerea de a se lăsa servită, făcându-se că nu o vede. Nu cred că avea pe atunci mai mult de patruzeci, patruzeci și cinci de ani, dar, muncită de viața ei istovitoare, arăta mult mai învârstă. Era mai curând scundă. Nu grasă, dar bine făcută, cu oase scurte și groase. Nu-mi puteam lua ochii de la mâinile ei. Late, puternice, cu pielea roșie de parcă ar fi fost mereu opărită. În semn de prețuire, printr-un consens tacit, toți ai casei, de la Roza până la unchiul Nestor, inclusiv noi, copiii, nu vorbeam cu ea decât ungurește. În zilele de 2 ianuarie, topea mezelurile de pe platou cam într-un sfert de ceas, dar nu accepta să bea mai mult de două păhărele de țuică. După al doilea, exclama invariabil *na hát*! și scotea din adâncurile *ridickülului* un carnet scorojit cu pătrățele și un căpețel de creion chimic cu vârful bont. Cu Mama și cu mătușa Ingrid apoi, țineau un fel de consiliu în care stabileau până la sfârșitul anului zilele de spălat și cele de călcat, iar ea și le nota în carnețel, împingând trudnic creionul al cărui capăt și-l trecea din când în când peste limbă. Avea faima de a fi cea mai bună spălătoreasă din oraș. A o avea spălătoreasă pe Juja neni era un privilegiu. Ea își alegea casele în care îi convenea să lucreze și nu casele pe ea. Muncea cu sistemă, avea stil, cum s-ar zice, era parolistă și conștiincioasă, dar punea condiții știute și îndeplinite de toată lumea fără obiecții. În ziua

de spălat, bunăoară, rufele trebuiau s-o aştepte înmuiate în cazanul cel mare. Ea sosea la şase fix, îşi dădea jos rochia de stradă, îmbrăca un fel de halat pestriţ din stambă şi încălţa galoşii pe care şi-i aducea de acasă. Cu mânecile sumese apoi, stătea până seara la opt învăluită în vălătuci de aburi, aplecată asupra albiei uriaşe din spălătoria de la demisol. Se întrerupea de trei ori în acest timp, când o chemau la bucătărie: la zece, la unu şi la cinci după-amiaza. La zece primea o felie imensă de pâine de casă unsă cu untură peste care îşi presăra cu vădită plăcere şi din belşug sare şi *pirospaprika*; la unu prânzea, având însă întotdeauna un pahar de vin, iar la cinci căpăta o ceaşcă de cafea cu lapte şi o felie de cozonac sau un brioş aduse anume pentru ea de la cofetărie. Mânca singură la masa din bucătărie aşternută cu tot tacâmul şi servită de bucătăreasa mereu îngrijorată să nu-i lipsească ceva. La ora cinci veneau acolo şi Mama sau mătuşa Ingrid, sau amândouă, pentru a face cu ea puţină conversaţie. Acelaşi era ritualul şi în zilele de călcat. Doar că atunci rufele trebuiau s-o aştepte stropite şi stivuite în suluri în coşurile de răchită. Pe grătarele lor de sârmă erau pregătite, fierbinţi, două fiare de călcat cu mangal: nu suferea fierul electric, zicea că strică rufăria, avea teoriile ei... În timp ce lucra cu un fier, bucătăreasa trebuia să vegheze ca al doilea să fie cu tăciune proaspăt, pentru a-l putea înlocui pe primul de îndată ce se răcea. Din când în când Juja neni ieşea cu fierul în pragul dinspre grădină al bucătăriei şi, cu mâna întinsă, începea să-l învârtească. Era pentru noi un spectacol: tăciunii înteţiţi desenau un cerc roşu, de foc. Şi mai era ceva: în zilele de călcat, trebuia să aibă tot timpul la îndemână trei sticle de sifon din cele mari. Se oprea din când în când cu chipul congestionat, iar după ce bea cu lăcomie emitea acelaşi *na hát* atoatestimulator şi înşfăca din nou fierul. La opt seara, cele trei sifoane erau goale. Atunci îşi făcea apariţia şi omul ei s-o conducă acasă. Era atât de sfrijit Braşovan baci, încât părea chiar mai scund decât vajnica Juja neni, deşi, de fapt, nu era. Până ce ea se pregătea de plecare, el primea o ţuică şi câteva mezeluri drept recompensă pentru că întinsese rufele la uscat, după cum era vremea, în grădină sau în pod. (Şi despre podul acesta fabulos al Casei fericiţilor, cu cotituri şi cotloane obscure, cu grinzi urieşeşti, cuiburi

de viespi şi fantastice pânze de păianjeni, cu lăzi întredeschise pline de vechituri fascinante, cu şoareci adevăraţi şi jucării stricate, iată şi despre podul acesta ar trebui să scriu cândva...). Şi după ce totul era gata, pus la punct, rufele întinse sau, după o zi de călcat, stivuite pe mobile, aşteptând să fie aşezate la loc în dulapuri şi umplând până atunci casa cu mireasma lor de albituri curate, scrobite, un miros proaspăt şi răcoros care-ţi dădea un sentiment de fericire discretă şi fără nume, cum n-am mai cunoscut niciodată de atunci, după toate acestea deci, un zvon se risipea prin toate odăile, pleacă Juja neni, pleacă Juja neni... Ne adunam toţi „sub poartă” să-i petrecem, ca şi când ar fi pornit să cucerească o lume nouă. Mama sau mătuşa Ingrid aducea plicul cu bani pe care fără să-l privească măcar, Juja neni îl azvârlea cu seniorală nepăsare în hăul poşetei. Pe urmă îi însoţeam până în pragul porţii de unde îi urmăream cum se îndepărtează ţinându-se de braţ, fără grabă, indiferent de vreme, ca într-o plimbare.

Pe noi, copiii, Juja neni ne ignora total, Nu ne învrednicea nici măcar de circumstanţă cu vreuna din acele amabilităţi pe care cei mari le adresează copiilor. Pur şi simplu, nu existam pentru ea, ceea ce ne inspira un sentiment amestecat de admiraţie şi respect din care nu lipsea frica. O urmăream de la distanţă când învârtea fierul de călcat, dar nu îndrăzneam să ne aventurăm în bucătărie decât la mare nevoie. De spălătorie nici vorbă. De altfel, acolo totul era făcut să ne ţină la distanţă, aburul, umezeala, căldura, mirosul săpunului urât, brun-cenuşiu, cât jumătăţile de cărămidă, şi în primul rând ea însăşi, ivindu-se dintre aburi şi clăbuci ca un monstru al adâncurilor, severă, şiroind de apă şi sudori, cu braţe înspăimântătoare, roşii, ca de carne vie. Juja neni nu mai era de mult o persoană, ci o instituţie. Dacă ar fi lipsit o singură dată într-una din zilele însemnate în carneţel, o nouă epocă ar fi început în istoria Casei ferciţilor. Cum s-a şi întâmplat, de altfel. Faţă de Braşovan baci, în schimb, nutream un sentiment ambiguu, de curiozitate nedisimulată şi vag dispreţ. Intuiam probabil oportunistul. Fără ca nimeni să-l fi întrebat sau să i-o fi cerut vreodată, se declara român ori de câte ori i se ivea prilejul; o făcea cu un fel de ostentaţie suspectă, ca şi cum ar fi vrut să dea de înţeles că se desolidarizează

de Juja neni. Suscita astfel reacții diverse, toate însă în defavoarea sa. Cel mai pornit împotriva lui era unchiul Nestor care-l tolera doar din considerație pentru Juja neni. „Un nimendrum!" pufnea el, clasându-l cu acea exclamație care, în cazul său, era expresia disprețului suprem, sugerând în același timp că știa despre individ lucruri definitiv compromițătoare, pe care însă decența îl oprea să le numească în fața noastră. După nume, ar fi fost plauzibil ca Brașovan baci să fi fost român, după accent însă era absolut neverosimil. Spre deosebire de Juja neni, pe noi, copiii, nu ne ignora, dimpotrivă, ținea să ne amuze cu orice preț. Ne adunam în jurul lui mai curând din curiozitate decât din simpatie. „Merjem în pădură – ne recita el câteva versuri, mereu aceleași și, după toate aparențele, originale – pringem o iepură, vegem un ursucă și-l pringem de bucă!" Iar la ultimele cuvinte ne ciupea de obraz cu degete aspre ca niște bucăți de lemn. Ne feream, surâzând jenați, dar îl însoțeam de fiecare dată când se urca în pod să întindă rufe. Căci plăcerea lui tainică era aceea de a debita măscări și singurul loc unde o putea face era podul. Ne atrăgea, bineînțeles, și podul în sine, cu toate misterele lui încă neelucidate la care se adăugau acum, șoptite cu buze umede și ochi vicleni în semiobscuritate, cuvintele acelea al căror înțeles rămânea încă pentru noi în cea mai mare parte criptic, dar în care intuiam un sens rușinos ce ne transmitea voluptatea abia descoperită a lucrului interzis. Momentul culminant îl trăiam când, ivindu-și capul printre rufele întinse, ne punea pe neașteptate în fața unei întrebări șoptite cu precipitare: „Ce fașe fetița chind îl pringe mița?" Și, după câteva clipe de mută așteptare, când rămâneam interziși, cu gurile întredeschise, ne dădea tot atât de brusc răspunsul, vârându-și sub nasul nostru pumnul cu degetul mare strâns între arătător și mijlociu, după care dispărea în spatele cearșafurilor întinse ca după o cortină de unde i se auzea râsul subțire ca un schelălăit. Intuiam de fiecare dată subtextul obscen al cimiliturii, dar înțelesul ei continua să ne rămână inaccesibil. Când seara, la plecare, Juja neni era gata, iar el încă nu-și hlăpăise mezelicul, îl admonesta severă: „Hai, bătrân deșuchiat, cât mă mai ții aici?!" La care el se repezea gudurător: „Sunt

aici, inimioara mea!" Deşuchiat? Nu prea înţelegeam cuvântul, mai ales că ea îşi rostea apostrofa în ungureşte, dar intuiam şi de data asta că nu era o dezmierdare. Într-o zi am întrebat-o pe Mama ce înseamnă. Smintit, mi-a răspuns ea. Nebun. Dar de ce-i spunea Juja neni aşa lui Braşovan baci? Şi-o fi având ea motivele ei, a spus Mama scurt. Răspunsul ei sibilinic mi-a sporit nedumerirea. Abia peste vreo doi, trei ani, după ce descoperisem farmecul de a răsfoi fără nici un scop precis enciclopediile, considerându-ne deja prea mari pentru a ne mai aţine prin preajma lui Braşovan baci, am dat şi peste cuvântul cu pricina care mai purta înţelesurile de dezmăţat, destrăbălat, deşănţat. Lucrurile se mai limpeziră. Vasăzică, mi-am zis, Juja neni ştia ea ce ştia...

Mă preocupă escapada la staţia meteo a lui Dănuţ, pentru că mi-a prilejuit două revelaţii care-şi pot avea – dacă nu imediat, poate că în perspectivă – implicaţiile lor în istoria clanului. Prima îl priveşte pe Mircea. Numirea lui în postul de director al Întreprinderii de Explorări, imediat după întoarcerea din Africa, l-a luat pe neaşteptate. Nu era deloc încântat când mi-a anunţat vestea. Dincolo de dragostea lui pentru tot ce ţine de ale Firii, profesiunea de geolog l-a sedus prin promisiunea, împlinită până acum, de a-i permite să hălăduiască liber, departe de orice constrângeri şi convenienţe citadine. Ceea ce a şi făcut. Venea acasă sâmbăta – când venea – murdar, ars de soare, bătut de vânturi, murat de ploi. După două, trei zile abia aştepta să plece iar. Cea mai mare parte a acestui răstimp o petrecea jucându-se cu Mădălina. Mai ieşeau şi la câte un film, la câte un concert. Suporta însă greu anturajul Soniei şi cravata. Sonia – doctoriţă mediocră, la cabinetul căreia nu e niciodată coadă – e mondenă, îşi are „un cerc" al

ei, toalete, vizite, din când în când câte o excursie externă cu scopul unic de a-şi primeni garderoba şi cosmeticalele. Mod de viaţă la care Mircea e totalmente opac. Acesta a şi fost de altfel adevăratul motiv al divorţului. Şi nu mă încumet să ridic piatra împotriva niciunuia, fiecare avându-şi dreptatea sa. Două individualităţi incompatibile. Dacă n-ar fi fost Mădălina, această capodoperă căreia i-au dat viaţă în colaborare, aş zice că nenorocirea a fost că s-au întâlnit, nu că s-au despărţit.

Noua funcţie i-a răpit, aşadar, în primul rând libertatea. Acum, manipulând hârtii, între munca de birou şi interminabile şedinţe, vizat necontenit de imprevizibile telefoane „de sus", e în postura peştelui pe uscat. „Am senzaţia că m-au prins în capcană", mi-a mărturisit într-o zi râzând, dar dincolo de râsul lui nu era greu de distins un accent tragic, imposibil de reprimat. Şi apoi, nu e omul potrivit pentru o asemenea funcţie: nu e absolut deloc maleabil. Privită de sus, e un inconvenient grav. Privită de jos, e o calitate. Ori de unde ar fi privită însă, lipsa de maleabilitate în acest caz va sfârşi prin a-l readuce cât de curând în vechile sale rosturi. Cu atât mai sigur cu cât ea se conjugă cu absenţa totală a oricărei ambiţii de căţărător. N-are ce pierde, iar oamenii care n-au ce pierde sunt cei mai incomozi.

Deşi n-a împlinit decât vreo trei săptămâni, directoratul acesta a început să-i marcheze felul de a fi. Era un om, dacă nu excesiv de comunicativ, în orice caz deschis, cu simţul umorului. Acum e în permanenţă preocupat şi ceea ce mi se pare mai grav e că şi-a pierdut disponibilitatea de a râde aşa ca până acum, din toată inima, chiar dacă, poate, puţin cam zgomotos, ca omul obişnuit să trăiască sub cerul liber. Erau acestea nişte simple bănuieli, confirmate acum, în timpul drumului pe care l-am făcut împreună. De îndată ce am pornit, am început să-l observ discret. Cum conducea, părea concentrat asupra drumului, dar era limpede că-l preocupau altele. O cută discretă i se ivise între sprâncene şi altele două i se adânciseră de-o parte şi de alta a gurii. Chiar colţurile buzelor mi se păreau mai coborâte, într-o expresie de amărăciune sau blazare. Încă nu ieşisem din oraş, când si-a scos cu o mână cravata, cu gesturi smucite, nervoase, azvârlind-o cu obidă peste umăr.

– Pentru toți conțopiștii ăștia cravata contează! Să ai cravată! Că treaba merge sau nu, e o chestiune care mai poate să aștepte. Dacă însă ai proasta inspirație să apari în fața lor fără cravată, sar în sus! Ești descalificat.

– Încă nu te-ai adaptat?

– Ce să mă adaptez?! N-o să mă adaptez în veci! Am fost un dobitoc fără pereche când am acceptat corvoada asta. Știi ce mi-a spus ieri Sasu?

Nu știam cine e Sasu, dar am dedus că-i era vreun superior, de la județ, poate din minister.

– Nu știam unde-mi stă capul, secretara aștepta lângă mine cu un tanc uite-așa de hârțoage de semnat, afară așteptau vreo zece oameni, fiecare cu problema lui, peste o oră aveam ședință de ceome, când țâr, țâr și telefonul, ca în bancul ăla cu chinezii. Tovarășul Sasu mă convoacă la el într-un sfert de oră în problema șantierului ăsta unde mergem acum. Mă convoacă, bineînțeles, prin secretară, el fiind o persoană prea importantă ca să-și vâre degetul personal în discul telefonului...

– Așa-i obiceiul, așa-s uzanțele, încerc eu să-l temperez.

Văzându-se trecut binișor de punctul de control de la ieșirea din oraș, apasă accelerația. Acul sare spre sută.

– Rău obicei. Obicei de neam prost. De parvenit. Și-apoi tonul ăleia: vă invită să vă prezentați într-un sfert de oră! Auzi, domle! Nu neg, e foarte importantă problema șantierului, pe mine mă arde în primul rând, dar de aici până la convocări de genul ăsta, ca și când eu n-aș avea altă treabă decât să aștept telefoanele secretarelor lui!...

– Mircea dragă, trebuie să te obișnuiești, poate și pe el îl presează alții. Nu te mai formaliza și tu de toate fleacurile.

– Cum fleac, măi Tavi, ăsta-i fleac?! Mă uit și-n întreprinderea asta, că acum, de când sunt director, am devenit mai atent: e un fenomen, omule! Care cum prinde un pic de cheag de șef, începe să-și umfle gușa și să le vorbească celorlalți numai de sus și pe răsteală, ca vechilii de pe vremuri, de parcă ar avea de-a face numai cu potențiali sabotori!

Nu-i stătea în obicei să exagereze. O pun însă pe seama tracasării

cotidiene la care realmente e supus fără să se fi obişnuit încă. Cel puţin asta e impresia mea. Încerc din nou să-i distrag atenţia, dar, inabil, nimeresc tot în punctul nevralgic:

– Ce ziceai că ţi-a spus Sasu?

– M-a primit foarte jovial, dar ce ştii tu, tu n-ai avut niciodată şefi, nu le ştii psihologia, mentalitatea, n-ai de unde să cunoşti acest gen de jovialitate fals radioasă care disimulează, de fapt, condescendenţa sau resentimentul... Mi-a întins mâna peste birou, mi-a făcut semn să şed şi ei, zice, cum ne-am adaptat, cum ne descurcăm în noua funcţie? Mă frisonează şi pluralul ăsta pe care l-aş numi al falsei implicări...

Da, aici îi dau dreptate, şi eu mă crispez ori de câte ori mi se adresează cineva cu acest plural, tot mai rar în ultimul timp, e drept. Un plural didactic? Căci, auzindu-l, mă revăd azvârlit subit cu ani în urmă, în plin coşmar al orei de matematică, scos la tablă, chestionat de făptura măruntă, insistentă şi terorizantă a domnului Nicşa, ale cărui întrebări ţâşneau de sub o monumentală mustaţă pe oală: „Ce ştim noi, Prodane? Noi ştim..." Iar eu, paralizat, cu palmele umede, n-aveam idee ce ştim noi şi nici vreo speranţă să aflu vreodată. Cum, de fapt, până azi, nici n-am aflat... Sau, poate, într-adevăr, cum zicea Mircea, un plural al implicării? Îl ştiu, l-am cunoscut şi pe acesta în timpul zilelor pe care le-am petrecut – încete, nesfârşite zile – la Terapie intensivă. Venea Profesorul în vizită cu toată suita şi ritualul lor aparte, se oprea lângă patul meu şi-mi lua mâna între palmele lui moi, calde, uscate. Ochii lui albaştri, cu priviri concentrate, dense, erau îngrijoraţi, mărturisind în acelaşi timp maxima implicare: cum te simţi? Nu era în întrebarea lui nici un pronume de politeţe şi nici un soi de plural. Doar acel *te* esenţial, căci, într-adevăr, numai eu puteam şti, numai eu *mă* puteam simţi. Nu era momentul potrivit pentru disimulări şi politeţuri: cum te simţi? Doar auzind acest *te* net, sincer, fără nici un ascunziş, mă simţeam mai bine. Okei, şopteam printre buzele arse, lemnoase, deshidratate şi atunci pe chipul lui cu trăsături grave, în ochii aceia care se străduiau să-l implice, să-l facă una cu mine, pătrunzându-mi până în adâncurile trupului, fulgera un surâs limpede şi palma lui mă bătea

uşor peste mâna inertă: îmi era de ajuns să ştiu că voi săpa, că totul nu e decât chestiune de timp, de colaborare, de răbdare. Pentru ca, trecând la patul de alături, unde putrezea de vie acea sărmană femeie, să-l aud adoptând pluralul teribil, de o veselie silită, al deznădejdii, în primul rând al propriei deznădejdi, născută din conştiinţa lucidă, exactă, scutită de acum de orice eroare, că implicarea sa e zadarnică: ia să vedem, ce mai facem noi, am fost cuminţi, cum ne mai simţim? Mă încerca un fior îngheţat când îl auzeam, căci avusesem timp să învăţ că aceia cărora le vorbea astfel trecuseră vămile şi, chiar dacă mai respirau, chiar dacă auzeau şi priveau, chiar dacă încă, poate, mai vorbeau, se aflau de acum undeva de unde nimeni nu-i mai putea readuce... Tot un plural al implicării deci, dar nu fals, ci fără speranţă. Spre deosebire de al acelui Sasu, fals implicat, cum, pe bună dreptate, îl suspecta Mircea. Dar, cu neaşteptatele mele retrospective, atenţia mi-a fost deturnată şi n-am mai reţinut exact ce i-a spus Sasu. În orice caz, ceva în legătură cu ţinuta, cu absenţa cravatei.

– Purtam cămaşa aceea italiană în carouri, care se încheie cu butoni sidefaţi, deschisă la gât, şi jerseul nou, larg, din lână natur, pe care mi l-a tricotat Mădălina, după ultimul răcnet, zicea Mircea, eram elegant, a, da, mai erau şi blugii, dar lui ţinuta asta i s-a părut prea nonconformistă, noi, mă lămurea el cu bunăvoinţa aceea care cerea palme, noi, cei cărora ni s-au încredinţat munci de răspundere, trebuie să fim mai atenţi la ţinută, tovarăşu Prodan, să dăm exemplu. Exemplu de ce? îmi venea să-l întreb, de bâză cu ştaif?

Dar nu aceste amare nimicuri îl preocupau pe el cu adevărat, ci, după cum aveam să constat, destinul şantierului de la Piatra Roşie. De fapt, nu destinul şantierului, ci al muntelui cu tot ceea ce ţine de el. Am ajuns acolo după vreo trei sferturi de oră.

– Vii cu mine sau mă aştepţi aici? Ne aflam sus, în marginea pădurii. Scosese maşina din drum şi o oprise la umbra primilor copaci, cu botul într-un desiş de porumbe. De aici, o ramură a drumului, rar frecventată, îngustă şi năpădită de ierburi, urca prin pădure spre staţia meteorologică. Alta, drumul propriu-zis, cobora într-o buclă largă până

în fundul văii, unde se vedeau primele semne ale organizării şantierului. Preferam să-l aştept sus. N-am ţinut niciodată să asist la durerile facerii. Îmi ajung ale mele. Fiecare cu ale lui.

Resimt orice rană a pământului ca pe o agresiune asupra propriului meu trup şi mă deprimă cumplit priveliştea muntelui sfărâmat ori a cioturilor cu aşchii albe, ca nişte oase frânte, ultime rămăşiţe ale pădurilor ucise. Am pornit de unul singur printre copaci, animat de o emoţie bizară de adolescent care merge la prima sa întâlnire. Explicabil, căci n-am mai fost într-o pădure de câţiva ani. Aveam ambiţia să pătrund cât mai departe, cât mai adânc şi păşeam grăbit, ca şi când m-aş fi îndreptat spre un loc anume. Răscoleam cu foşnet mare frunzişul sub paşi şi, când m-am oprit gâfâind, după vreun sfert de ceas, căci în tot timpul acesta urcasem, m-a copleşit întâi de toate liniştea enormă. O linişte aproape materială, ca o lespede, pe care câte un zgomot stingher şi pentru mine enigmatic – o fluturare scurtă de aripi, un trosnet uşor de vreasc, ţipătul singuratic al vreunei păsări – nu făcea decât s-o augmenteze. M-am aşezat între rădăcinile unui fag, cu spinarea rezemată de trunchi. Locul era aşternut cu muşchi şi frunziş. Pădurea întomna, sporindu-şi măreţia prin risipa de culoare. Ceea ce mă învăluia nu era lumină, ci un fel de pulbere aurie străbătută de funigei diafani sau, poate, de fire sidefii de paing. Cu ochii închişi şi ceafa sprijinită de trunchiul răcoros, am încercat să-mi urmăresc contopirea – atâta câtă putea fi – cu fiinţa pădurii. Îmi percepeam bătaia pulsului ca pe o cadenţă simfonică marcată de un timpan. Mă învăluiau miresme de frunză veştedă, de vreascuri şi bureţi. Ceva mărunt, mămăruţă, furnică, mi se plimba pe mână cu intenţia previzibilă de a se aventura de-a lungul braţului. Ei şi? În orice alt loc aş fi reacţionat excesiv, alungând-o, poate chiar strivind-o. Acum mă simţeam una cu arborele de care mă rezemam, aveam senzaţia că picioarele-mi pătrund prin stratul gros de frunziş către pământ, devenind pe nesimţite rădăcini şi că, sub pleoapele coborâte, întunericul auriu se preface în seva care avea să mă hrănească. Fără dorinţe şi fără speranţe, absolvit până şi de orice gând, am avut şansa de a-mi ignora trupul, lăsându-mă absorbit în tăcerea aceea

ocrotitoare ce dobândea treptat chipul fericirii. Nu ştiu cât a durat starea aceasta de beatitudine. Până în clipa când, de undeva din vale, a răzbit zgomotul derizoriu al unui motor. Derizoriu pentru că până aici nu mai rămâne din el decât un firicel sforăitor. De ajuns însă pentru a tulbura acel echilibru miraculos şi fericitor, insinuându-mi fiorul unei nelinişti, încă obscură, îndepărtată, dar nu mai puţin nelinişte, ameninţând să se amplifice pe măsură ce identificam în sursa ei, în acea nenorocită, scârboasă sfârâială, anticiparea primejdiei ce avea să ducă mai curând sau mai târziu la nimicirea vieţii ce mă-nvăluia în acele clipe de peste tot. Uşor crispat, cu pleoapele strânse, simţindu-mi fisurată fragila coajă de linişte ce mă ocrotise, am urmărit horcăitul acela infam până l-a mistuit depărtarea. Ideea pericolului potenţial a rămas însă, stăruind de pe urma lui ca un reziduu pestilent. Nimic n-a mai putut fi apoi refăcut. Nici tăcerea mustind de foşnetul secret al vieţii, nici detaşarea, nici acea scurtă iluzie a fericirii. Peste creştetele copacilor trecu o adiere şi întreaga pădure suspină prelung, din adâncuri, ca un drumeţ ostenit, ajuns la o cumpănă a apelor. Şi pe urmă, brusc, ca o stridentă batjocură, claxonul lui Mircea. M-am ridicat. Redobândindu-mi subit obişnuinţele transformate de mult în reflexe, mi-am azvârlit cu un deget gângania de pe braţ. Era o buburuză târzie.

L-am găsit aşezat la volan. Părea nerăbdător şi ceva mai vesel decât până aici.

– Gata, s-a rezolvat! zise pe când apucam pe drumul acela aproape părăsit. E prima mea victorie în noua funcţie!

– Te-aş felicita dar încă nu mi-e clar pentru ce.

– S-au sistat lucrările aici, la Piatra Roşie. S-a aprobat în sfârşit. Pentru asta mă chemase Sasu, ca şi cum nu mi-ar fi putut-o spune şi la telefon. Dar cum vestea nu-i convenea, pentru că trebuia să se recunoască înfrânt şi să-mi dea mie apă la moară, nu şi-a putut refuza spectacolul micii mele umiliri, convocare prin secretară, prelucrare privind ţinuta şi abia la urmă, ca pe un fapt divers, cu totul subsidiar, vestea propriu-zisă...

– Nu înţeleg…

– Ce nu înţelegi?

– Nu înțeleg de ce consideri asta o victorie personală, din moment ce tu însuți ai descoperit zăcământul.

– Şi încă un zăcământ cuprifer, acum când cuprul e deficitar, nu? râde el.

– Păi nu? fac eu, sincer nedumerit.

– Aşa e în teorie, dar vezi că practica ne omoară. E o istorie întreagă pe care – oricât ai fi tu confesorul meu – nu ți-am mai spus-o, că le ai şi tu destule pe ale tale.

– Rău ai făcut.

– Rău, fiindcă orice discuție cu tine e un veritabil mijloc de defulare.

– Vezi? Dă-i drumul, încă nu-i târziu... Istoria trebuie să fie veche, de vreme ce ai descoperit zăcământul ăsta înainte de plecarea în Africa.

– Are mai bine de trei ani. Dar, după obiceiul pământului, un lucru se rezolvă abia după ce e bine fezandat. Când i-am predat lui Mândrescu raportul preliminar, i-am atras atenția să nu bată tam-tam-ul, ba chiar să nu sufle o vorbă până nu vom avea rezultatele definitive ale forajelor în adâncime şi ale tuturor expertizelor de laborator. Aveam eu o bănuială întemeiată pe o mai veche experiență, că zăcământul ăsta de la care se aştepta foarte mult nu era chiar atât de grozav. Am lucrat aici cu Maia Onciu, o fată inteligentă şi o foarte bună camaradă, de care era să mă şi înamorez la un moment dat...

– Ei, taci! Nu mi te pot imagina victimă a unui *coup de foudre*...

– Nu, că n-a fost nici un *coup de foudre*... Amorul, sau, mă rog, presupusul amor, ce-o fi fost, s-a născut în vreme ce lucram împreună zi de zi... Doar diferența de vârstă m-a împiedicat să-mi pierd capul, gândul că nu e decât cu vreo şase ani mai mare decât Mădălina... La minte în schimb pare mai coaptă decât mine; atunci când i-am spus că vreau să-i atrag atenția directorului să nu popularizeze descoperirea, ea a fost cea care m-a prevenit, vedeți cum i-o spuneți, zice, şefilor trebuie să le sugerați o idee astfel încât să fie convinşi că le aparține. În cazul acesta s-o faceți în aşa fel încât, când ieşiți din birou, Mândrescu să fie cel care vă recomandă discreția. Iar eu, bătrân nărod, am râs, n-am

luat-o în serios, ba am mai şi ironizat-o, toate le ştii tu, i-am spus, ca un om mare, de unde te-i fi pricepând şi la psihologia şefilor? Cred că e o intuiţie, mi-a răspuns şi uite că ţin minte foarte exact cuvintele ei deşi sunt trei ani de atunci şi ceea ce m-a impresionat a fost gravitatea subită cu care le-a rostit, căreia nu i-am dat importanţă. Iar la Mândrescu nici vorbă de sugestie, i-am trântit-o de-a dreptul, ar fi bine, zic, să nu spuneţi încă nimănui nimic. A rămas contrariat, cum adică, Prodane, cum să nu spun, de ce să nu spun, să nu-l informez pe tovarăşul Sasu? Mai ales pe tovarăşul Sasu, zic. Dacă-l informaţi pe dânsul, se află până sus, iar ăsta nu-i decât un raport preliminar, ale cărui concluzii, cum bine ştiţi, sunt provizorii. A râs cu superioritatea aceea stupidă a celor ce nu sunt obişnuiţi să fie contrazişi: de când ai devenit aşa de prăpăstios, Prodane, te ştiam cu picioarele pe pământ?! Mi-am călcat atunci pe inimă şi i-am explicat rezervele mele, ale noastre, de fapt, căci erau rezervele întregii echipe, dar n-am reuşit să-l conving. Că zăcământul putea fi nerentabil era o idee pe care pur şi simplu n-o accepta, de vreme ce el avea sarcina să nu descopere decât zăcăminte rentabile. A şi calificat-o drept o idee inoportună, ceea ce m-a adus la exasperare. Suntem în domeniul ştiinţei, i-am explicat ca unui profan, oportunitatea n-are ce căuta aici, e vorba de o posibilitate obiectivă şi e spre binele tuturor să nu trâmbiţăm o victorie până nu suntem siguri de ea. S-a înfuriat. Eu nu trâmbiţez, tovarăşe Prodan, eu informez. E de datoria mea să informez, zice. Şi dumneata ar fi bine să nu-ţi depăşeşti atribuţiile şi să renunţi la atitudinea asta defetistă. Iar când să ies, a adăugat dintr-o dată calmat, cu aerul că-mi face o concesie: bine, vom mai aştepta câteva zile, dar grăbiţi-vă cu definitivarea raportului. Aiurea, sunt sigur că, de cum am ieşit, a cerut legătura cu Sasu. Nenorocirea n-a fost că nu i-am sugerat ideea cu tact, cum m-a consiliat Maia, cu toate că nici amănuntul ăsta nu trebuie neglijat, ci că deviza lui Mândrescu era „să ieşim bine la defilare!" N-are importanţă cu ce preţ, numai să ieşim bine... Unde mai pui că defilările îi plac şi lui Sasu. Iar cu o asemenea descoperire, îţi închipui ce mai defilare ar fi ieşit, o adevărată paradă! Ce conta că preliminările ar fi putut fi infirmate?! Defilare să fie!

Peste câteva zile, la următoarea mea revenire de pe teren, am găsit o atmosferă schimbată. Bătea peste tot un vânt optimist, colegii ne zâmbeau complice şi admirativ, pentru ca a doua zi să mă oprească pe stradă contabilul şef de la Centrală. Numai că nu m-a bătut pe umăr. Mă bucur, tovarăşe inginer, zice, aţi făcut o treabă bună, anul acesta n-o să vă mai dispute nimeni locul întâi, cât despre prime, ehei!...Asta nu mi-a mai lăsat nici o îndoială că lui Mândrescu i-a umblat gura. Dar nu m-am mai agitat, am lăsat lucrurile să decurgă de la sine. Şi au decurs. Nu mai intru în amănunte, pentru că tot nu te pricepi, e destul să-ţi spun doar că rezultatele tuturor analizelor şi calculelor mi-au confirmat temerea: zăcământul nu e rentabil. A-l da în exploatare ar însemna a lucra în pierdere şi în acelaşi timp a provoca în perimetrul respectiv un dezastru ecologic imposibil de justificat. Am elaborat deci raportul definitiv, un dosar de opt sute de pagini...

– Îmi închipui. Numai tu eşti în stare de asemenea migăleală.

– Pe naiba numai eu! E o chestiune de etică profesională.

– Şi de un pic de orgoliu profesional.

– Da. Poate. Nu văd nimic rău în asta. Nu văd nimic rău în ambiţia de a lăsa în urma ta totul clarificat. L-am predat deci şi mi-am văzut mai departe de treabă. Nici nu pot să zic că am aşteptat, deşi aş minţi dacă aş susţine că nu eram cât de cât curios să văd ce-o să se întâmple, cum vor reacţiona Mândrescu şi Sasu, cum se vor stinge zâmbetele complice şi optimiste din jurul meu...

– Când zici că s-a întâmplat asta?

– Cu puţin înainte de plecarea mea în Africa.

– Aha... încep să înţeleg...

– Păi vezi? Spre surpriza mea, atmosfera-optimistă s-a menţinut, despre raport nimeni n-a mai pomenit nimic, iar Mândrescu şi Sasu au devenit faţă de mine de o bunăvoinţă şi o amabilitate de-a dreptul suspecte. Între timp a venit şi un director din minister, am auzit că a participat şi la o agapă cu cabernet de Miniş la cabană unde, fiind probabil o fire generoasă, le-a dat cu mâna lui celor trei câini ai cabanierului câte un pui fript. Avea de unde, căci prin grija lui Mândrescu,

bun organizator în astfel de situații, era de față lume multă, taraf și animatoare zglobii, așa că puii se frigeau în cuptorul de pâine și, după ce se tăvăleau în mujdei, se așezau în piramide pe mesele așternute afară, sub un umbrar din crengi de brad, ridicat, cum am dedus mai târziu, anume pentru a celebra descoperirea noastră. Apoi, la nici o săptămână după întoarcerea directorului în minister, m-a chemat tovarășul Sasu, numai miere și surâs, să-mi propună plecarea în Africa, unde, conform convențiilor, e nevoie de specialiști cu înaltă calificare și noi ne-am gândit că dumneavoastră, tovarășe inginer, cu pregătirea și experiența pe care le-ați dovedit, ta-ta-ra și așa mai departe.

– Presupun că n-ai fost surprins...

– Cum să-ți spun? Mă așteptam să fiu într-un fel neutralizat pentru a asigura succesul defilării... M-a surprins în schimb ingeniozitatea soluției. Africa! Formidabil!

– Mie-mi spui! De când visai tu să vezi Africa!

– Din adolescență. Și cred că tu ești de vină pentru aspirația asta extravagantă. Se pare că mi se trage de la o carte grozavă pe care mi-ai dăruit-o de ziua mea. Mai știi?

– Tican Rumano?

– Exact. Din Ardeal la Kilimandjaro – se cheamă dacă mai țin bine minte. S-a pierdut demult pentru că a circulat pe la toți colegii de clasă, dar îmi amintesc perfect de coperta ei lăcuită, roșie, cu fotografia unei antilope impala...

– Știu... Și n-ai ezitat deloc înainte de a accepta propunerea sau ți s-a impus? Ai evitat întotdeauna să intri în detalii când venea vorba de plecarea asta a ta...

– Da, pentru că semăna a fugă... mirosea a lașitate... Era prima dată când mi se întâmpla să simt miasma propriei lașități... Nu, nu mi s-a impus, nici nu există vreo modalitate legală de a mi se impune... doar prin presiuni oculte poate, dar n-a fost cazul, căci am acceptat... N-aș zice că fără ezitare, dar a fost o ezitare foarte scurtă. Să refuz și să rămân pentru a mă bate să salvez pădurea, muntele ar fi fost o alternativă ispititoare în alte împrejurări... Atunci însă m-a prins într-o pasă proastă.

Divorțul, apoi moartea mamei, venite așa, una după alta, mă aduseseră într-o stare de blazare, de lehamite... La urma urmelor, mi-e tot una, mi-am zis, nu e treaba mea să mă erijez în militant ecologist... Ideea de a pleca undeva departe, cât mai departe, într-un loc necunoscut și neutru, unde să uit de toate și să-mi pot vedea de meseria mea, așa cum știu eu că trebuie făcută, să mă las acaparat în meseria asta până la uitarea de sine, toate astea deveniseră în clipa aceea mult mai tentante. Sincer să fiu, au sfârșit prin a mă seduce și poate aș fi simțit chiar gustul fericirii de nu era la mijloc despărțirea de Mădălina. Dar până și peste asta am trecut relativ ușor în ideea că Sonia o iubește ca și mine și va avea grijă să nu-i lipsească nimic. Sonia, cât e ea de lălâie și de gâscă în altele, are marele merit de a fi o mamă bună... iar față de mine a jucat întotdeauna *fair*...

– Chiar întotdeauna? Dar apariția lui Caius?

– A, nu la asta mă refeream. Dar dacă stai să te gândești *sine*... cum e vorba aia latinească?

– *Sine ira et studio*?

– Așa. Deci, dacă judeci obiectiv, și apariția lui Caius s-a produs în limitele *fair play*-ului. Legătura ei cu Caius a început după ce legătura noastră sufletească era compromisă ireversibil, iar noi amândoi eram conștienți de asta... în definitiv, era dreptul ei să-și refacă viața...

– Era, dar putea să aștepte măcar până după pronunțarea divorțului, nu să se dea în stambă, să ajungeți în gura târgului...

Și-a fluturat mâna într-un gest de nepăsare:

– Târgul! *Je m'en fiche*... Gura târgului n-are nici o importanță și nu mă interesează. Apoi, cu o subită nuanță de tristețe: Singurul lucru important e șansa ori puterea – nu știu cum să-i zic – arta sau știința fiecăruia de a rămâne el însuși... Despre Sonia ziceam că s-a purtat corect pentru că n-a încercat niciodată s-o înstrăineze pe Mădălina de mine... Era singurul lucru de care mă temeam acolo, în junglă... să nu mă pomenesc la întoarcere în fața unei domnișoare – era și pericolul vârstei la mijloc! – o domnișoară străină, de o bună-voință rece, protocolară, care abia așteaptă să se termine întrevederea... E meritul Soniei că mi-am regăsit copilul dintotdeauna...

– Ba cred că e în primul rând meritul copilului. Şi, într-o oarecare măsură şi al nostru. Venea foarte des la Casa ferictţilor şi se simţea bine între noi... Îi plăcea să iasă la plimbare cu Sanda, era mândră s-o vadă colegii cu ea, cu mine asculta muzică, are câteva discuri preferate, uneori mergeam împreună la teatru, Timotei o fascina cu străvechile lui reviste spiritiste, cu monedele, cu timbrele, cu insignele. În grădină venea să înveţe, spărgea nuci şi se juca cu Sofron, cu Bunaiana era în stare să stea ore întregi şi să asculte iar şi iar aceleaşi poveşti din istoria clanului, Ioana îi făcea o îngheţată de alune irezistibilă şi toţi, mai curând sau mai târziu, într-un fel sau altul, te evocam pe tine, tata a zis, tata a făcut, când era tata mic aşa şi pe dincolo, deveniseşi un mit, ce mai...

– Bineînţeles, bineînţeles, n-am uitat nici o clipă meritele voastre. De altfel, la Casa fericiţilor a copilărit, sunt mai bine de cincisprezece ani, anii care nu se uită, asta nu e o legătură care să poată fi ruptă printr-o hotărâre judecătorească... Voiam să spun însă că Sonia putea pur şi simplu să-i interzică să vă mai viziteze.

– Sunt convins că ne-ar fi vizitat pe ascuns.

– Asta e sigur. Chestia e însă că n-a fost nevoie, nu înţelegi? Atât am vrut să spun, nu s-o absolv pe Sonia de celelalte...

Era un început de nerăbdare în ultimele lui cuvinte. Înţelegeam prea bine ce voise să spună, sunt şi eu nevoit să recunosc că Sonia se purtase *fair,* dar nu voiam să comentez. Din răutate, desigur, mi-am surprins de mai multe ori în ultimul timp asemenea mici răutăţi care încep să mă pună pe gânduri. Să fie adevărat că, o dată cu vârsta, devenim meschini, invidioşi, avari? Ferească Dumnezeu! Adevărul e că împotriva Soniei am un dinte, l-am avut dintotdeauna, din clipa în care a adus-o Mircea întâia dată în Casa fericiţilor. Nu ştiu cum să explic asta. Şi pe ea, şi pe Adela, de cum le-am văzut, le-am simţit ca pe nişte intruse, am intuit că nu se vor asimila. Ciudat... Spre deosebire de Timotei, pe care, cu toată urâţenia şi bizareriile lui, l-am simţit de la început „de-al nostru”. Ca să nu mai vorbesc de Sanda, care se alinia tradiţiilor artistice ale clanului. Cu Sanda mai e însă şi altceva: ea are o

ascendență cunoscută la fel de îndepărtată în timp ca și a noastră, vine dintr-un clan la fel de rămuros și de pitoresc, având ea însăși orgoliul apartenenței la el, aducând cu ea același spirit și aceeași mentalitate pe care le-a găsit și la noi. Căsătoria noastră a fost ca și fuzionarea a două mari companii. Umplu acest caiet fără nici un plan prestabilit: constat acum că am întrerupt însemnările pe care le începusem despre Sanda. Va trebui să revin. Și ea, și clanul ei merită toată atenția.

Atunci însă, în mașină, în timp ce eu îmi rumegam reflecțiile, Mircea a revenit la chestiunea șantierului. Spre surpriza sa, la întoarcerea din Africa, a constatat că zăcământul încă nu fusese dat în exploatare. De-a lungul celor doi ani, abia se făcuseră încet, mai mult de formă, câteva amenajări ce țineau de organizarea descopertării, s-au turnat niște fundații, s-au ridicat câteva barăci, ceea ce văzusem și eu de sus, din drum. Oricum, stricăciunile erau încă remediabile.

– Nu voiam să-mi manifest fățiș interesul pentru o situație nefirească de care mă desolidarizasem net. Am tratat totul pur și simplu ca și când chestiunea n-ar fi existat. În realitate însă ardeam de curiozitate să știu ce s-a întâmplat. Maia Onciu, singura cu care puteam vorbi deschis, era în concediu la întoarcerea mea. Am încercat să mă interesez discret dar n-am aflat nimic concludent, că s-a considerat că încă nu e momentul potrivit, că nu s-a aprobat încă ba una, ba alta... în sfârșit, când a revenit, m-a lămurit Maia. M-a lămurit cu un ușor aer de consternare că puteam fi atât de naiv sau de puțin perspicace, încât să nu sesizez tertipul. Cum de nu v-ați dat seama încă de la început ce urmărește? se tot minuna ea. Întâi de toate a fost subtilizată documentația. Părți, pagini, capitole din ea au mai circulat un timp, pe urmă au dispărut și astea.

– Dosarul acela de opt sute de pagini?

– Da. Ca și tine, m-am mirat și eu. De fapt, a fost îngropat în seiful lui Mândrescu. L-am găsit în prima zi după ce m-au instalat în locul lui. Pe scurt, el, cu binecuvântarea lui Sasu, urmărea doar aprobarea investiției, nu și finalizarea ei înțelegi? După aprobare, a urmat temporizarea, probabil se temea și el de consecințe. Omul nu

urmărea decât un scop imediat şi foarte concret: locul întâi, steagul de fruntaş şi primele cele grase aferente. De altfel, le-a şi obţinut, chiar la sfârşitul anului, la vreo două luni de la plecarea mea. Poate că spera şi o avansare, un salt în minister, ceva... După aceea, Dumnezeu cu mila, îşi va fi zis el. Peste toate e şi prost, căci un om cu mintea întreagă îşi dă seama din prima clipă că o mişculaţie de genul ăsteia nu se poate întinde la nesfârşit, ca gumilasticul... Ia te uită, ia te uită!

Ultimele exclamaţii i le provocase o apariţie insolită. De câtva timp panta se accentuase, iar drumul îngust devenise o serpentină strânsă pe care ne căţăram în viteza întâi. După ultima buclă, am ajuns din urmă o fată, mai bine zis o amazoană, a cărei apariţie ne-a tăiat respiraţia. Purta cizme, pantaloni de călărie de culoare verde închis, ca şi vestonul cu petliţe cu frunze de stejar şi nasturi aurii. Capul descoperit, părul retezat băieţeşte, blond-cenuşiu, cu câteva şuviţe mov, ultima modă. Atârnată de umăr, ditamai arma cu două ţevi. Calul alb, superb, cu botul trandafiriu, părea iritat de apariţia noastră intempestivă. Mircea a încetinit şi i-a depăşit prudent, intrând cât mai mult în stânga. Cum să treci pe lângă ea fără un cuvânt?! Am interpelat-o abrupt şi inutil, pe când ne aflam în dreptul ei:

– Putem să vă ajutăm cu ceva?

Şi-a scuturat capul, zburlindu-şi şuviţele:

– Nu e cazul, mulţumesc.

– V-am invita în maşină, dar...

Râse:

– Dacă-l invitaţi şi pe Brăduţ, cu plăcere...

O depăşisem de acum.

– Brăduţ! Ce nume! mormăi Mircea contrariat. Te pomeneşti că... ia întreab-o unde merge.

Luasem oarecare distanţă şi a trebuit să-mi strig întrebarea. Tot râzând, cu mâna pâlnie la gură, mi-a strigat şi ea răspunsul care a sunat ca o lozincă:

– Tot înainte!

– E sibilinică, zic eu, puţin, dar stupid şi sincer dezamăgit.

– Sau, în argoul generației, a făcut mișto de tine.

– Cam așa... Adevărul e că o apariție ca asta nu e deloc dezagreabilă.

– Păi vezi, făcu el cu o ironie discretă. Trebuie să te iau mai des cu mine... Ai putea chiar să te inspiri din mitologia rutieră... să scrii legendele și basmele șoferilor... Circulă tot felul de istorii, chiar și cu fete enigmatice și tentante ca asta, care până la urmă se dovedesc a nu fi ceea ce ai crezut...

Ieșisem la drum mai drept, pe un fel de plai; pădurea, de o parte și de alta, nu mai era atât de deasă. Aveam de străbătut culmea unui runc și ajungeam. Din când în când, prin câte o rariște de brazi, se și zărea cabana stației.

– Pariez cu tine, spuse Mircea pe neașteptate, că tot la stație merge și nimfa cu pușcă. Pariez pe ce vrei că e ultima cucerire a lui Dănuț...

– Plauzibil. Băiatul ăsta e atât de delicat și de sfios, încât nu-l cred în stare de inițiative erotice. Destinul lui e să fie acroșat de fetele intrepide, cum pare a fi și Diana asta... Cum a pățit-o de altfel și cu Corina...

– A fost într-adevăr ceva între ei?

– Eu cred c-a fost o scurtă nebunie... Corina l-a ambetat, s-a distrat și apoi i-a dat papucii.

– Dar Corina îi este mătușă, deși sunt de aceeași vârstă!

– Se întâmplă și la case mai mari. Ăsta e stilul Corinei: când își pune ceva în gând, nu se lasă până n-o face…

– Timotei și Ileana știu ceva despre stilul ăsta al ei?

– Bănuiesc, dar nu știu nimic concret. Nimeni nu le spune. La ce bun? Fata e majoră, vaccinată...

– Te tot întreb, pentru că, după doi ani de absență, nu mai sunt la curent cu ce se întâmplă în culisele clanului...

– În general clanul nu prea are culise. Totul se petrece la vedere. Secretele, stilul conspirativ le-a introdus întâi Paul al nostru cu eternele lui crailâcuri. Și, după el, Corina. Se pare că ei, generația lor, nu au

încredere în noi, în capacitatea noastră de a-i înțelege. Sau se îndoiesc de legitimitatea modului lor de a fi, au sentimentul obscur al vinovăției... O excepție e Mădălina...

– Deocamdată, mormăi Mircea, șovăind, mai mult pentru sine.

– Ești nedrept, am zis. N-ai încredere în ea?

– Ba da. Dar nu exclud posibilitatea surprizelor.

– Nu e rău să fii realist, dar să știi că eu am o încredere desăvârșită în copilul tău. E atâta inteligență și puritate în el, încât sunt sigur că n-o să ne dezamăgească niciodată...

– Mă bucur să te aud vorbind așa, pentru că eu – mai ales în ceasurile de singurătate, când mă asaltează gândurile – încep să mă îndoiesc.

– Ți-am spus: ești nedrept. Și prost. Să ai așa o minune de copil și să te îndoiești!

Mircea surâse. Evident, fervoarea mea îi făcea plăcere.

– Mai bine zis, adăugă el, mi-e frică.

– Frică de ce?

– De viitor. Să nu i se întâmple ceva tocmai pentru că, din cauza prea marii purități, e vulnerabilă. Să nu dea un derbedeu peste ea. Încep să mă tem să nu fie o frică patologică, uneori abia mă abțin să nu-i telefonez fără nici un motiv, doar așa, ca să mă conving că nu i s-a întâmplat nimic...

– Ești caraghios. Ca aia cu drobul de sare din povestea lui Creangă...

– Siguranța ta îmi face bine.

– Ia te uită, ia te uită!

De data asta exclamațiile erau ale mele. După o ultimă curbă, ne aflam doar la vreo cincizeci de metri de stație, iar în fața cabanei ne așteptau vădit bine dispuși, anticipând surpriza pe care aveau să ne-o facă. Dănuț și nimfa cu pușcă

– Mudruburu! exclamă Mircea. Așa răcneau negrii când voiau să se apere de vreun duh al pădurii. Ne-a luat-o înainte pe scurtătură. Ce-ți spuneam eu? Pierdeai pariul...

Dan ne îmbrățișă cu o efuziune ce nu-i stătea în fire. Entuziasmul lui îmi păru artificial, mimat poate fără să-și dea seama, pentru a-și disimula încurcătura. Nu prea înțelegeam însă de ce ar fi trebuit să se simtă încurcat, dar aveam să aflu imediat. Luându-ne de după umeri, se întoarse către musafira neașteptată pentru noi, dar care părea să se simtă în elementul ei, familiarizată de mult cu locul. Ba chiar „de-a casei”...

– Deci am înțeles că v-ați mai văzut, zicea el cu volubilitatea aceea suspectă, totuși e bine să facem prezentările: ei sunt unchii mei: Octav Prodan, scriitorul, și Mircea, geologul. Iar ea e Simina, logodnica mea.

O dată bomba lansată, ne părăsi brusc și își reluă locul lângă ea. Stăteau acum amândoi radioși, în poziția mirilor la fotograf și savurau perplexitatea noastră. Am schimbat rapid cu Mircea o privire stupefiată. Fata ne privea surâzătoare, câtuși de puțin intimidată. În cele câteva clipe de tăcere se auzi șuierul vântului printre vârfurile brazilor și apoi sforăitul lui Brăduț, ca și când ar fi pufnit în râs. Pentru un privitor din afară, scena trebuie să fi fost într-adevă savuroasă. Primul și-a revenit Mircea.

– Hai, îmi zise, ce-ai rămas țuț, sărută-i mâna noii tale nepoate.

Ceea ce am și făcut. Avea o mână frumoasă, delicată, cu unghiile date cu sidef, dar care-mi provocă totuși o ușoară crispare pentru că mirosea a cal. În timpul acesta, Mircea se străduia să ne ajute pe toți să depășim momentele de stinghereală inerente situației. Trăncănea și el nefiresc, cum nefirești am fost cu toții în primul sfert de ceas.

– Mă bucur să avem în familie și o pădură... cum e femininul de la pădurar?

– Pădurăriță, zic.

– Sunt inginer silvic, preciză ea râzând, dar cu o subită severitate sau răceală în intonație care mă face și acum s-o suspectez că-i lipsește simțul umorului. Era o nuanță nedisimulată de orgoliu în felul cum făcuse precizarea asta, ceea ce-mi stârni bănuiala că se simțise poate jignită că Mircea o socotise pădurăriță. Chiar dacă o făcuse în glumă. Oamenii cu ifose de genul ăsta îmi suscită circumspecția. Cât despre

fetele lipsite de simțul umorului, m-am convins de mult că sunt nişte gâşte incurabile. Speram – şi încă sper – să mă fi înşelat. Tare aş fi vrut în clipele acelea să ştiu ce-i sunt părinții...

– Nici nu m-am îndoit, spuse Mircea care simțise ca şi mine nuanța aparte din intonația ei. Am spus pădurăriță, cum spun geolog, subînțelegând pe inginer...

– O, nu vă formalizați, râse ea. Dar mi-am zis că e bine ca totul să fie lămurit de la început.

– Foarte bine te-ai gândit, zic. Dar ai voştri ştiu, le-ați spus?

Schimbară o privire puțin încurcată.

–Încă nu, spuse Dănuț. Abia de vreo două săptămâni ne-am hotărât şi noi... Până mi se întoarce colegul din concediu n-am cu cine lăsa stația. Dar sâmbătă coborâm amândoi şi le spunem tuturor.

– Mă tem, adăugă ea nu fără o uşoară maliție, că viitoarea mea soacră va fi dezamăgită. Am înțeles că-şi dorea ca noră o doctoriță…

E adevărat. Snoabă şi izmenită, cum o ştiu, Adela va face una din memorabilele ei crize de distincție. „E scârbos de distinsă”, zice despre ea Timotei. N-aş vrea să fiu în acele clipe în pielea fetei, deşi, după toate aparențele se va descurca, are, bănuiesc, exact atâta aplomb cât să nu fie excedată de împrejurări.

– Prostii, o linişti Mircea. Se va consola şi cu o ingineră.

Stăteam încă tot acolo, în fața cabanei şi discuția amenința să devină stânjenitoare, când Dănuț interveni salutar:

– Ați adus ceva haleală?

Asta ne-a pus pe toți în mişcare şi am început să descărcăm şi să cărăm înăuntru tot ce-i trimisese Adela, puzderie de borcane de zacuscă, salată de vinete, dulcețuri, un jambon afumat, cofraje cu ouă, roşii, mere, murături, miere, franzele, cozonaci, prăjituri, biscuiți, ca pentru puiul mamii, unicul şi adoratul până la sufocare. Pe urmă, luându-şi, în serios rolul de doamnă a casei – în care, cum am aflat mai târziu, intrase de fapt de vreo şase luni – ne-a poftit să ne aşezăm în jurul mesei şi, cu gesturi nu lipsite de grație, rapide şi sigure, care trădau o mai veche obişnuință, pregăti pe soba de tuci de-alături o tigaie

enormă, sparse în ea ouă cu nemiluita, adăugă felii de şuncă, aşternu masa, aduse castraveţi muraţi şi o Stolicinaia din care nu băură însă decât ea şi Dănuţ, cot la cot, direct din sticlă, ştergându-şi apoi buzele cu dosul palmei. În timp ce mâncau, veni vorba de şantierul din vale.

– Am auzit că se sistează lucrările, e adevărat? îl întrebă ea pe Mircea.

– Da. De acolo venim acum. În cel mai scurt timp vor dispărea barăcile şi tot ce mai e pe acolo.

– În sfârşit! A fost o adevărată oroare, în partea aceea de munte nu mai e nici o vieţuitoare. Sper să revină acum. Dar pot oare să cred?

– Poţi, o asigură Dănuţ. De acum, el e bosul.

– Zău? se entuziasmă ea. Vai, cât v-am urât!

– M-ai urât degeaba. În compensaţie, ai putea să ne spui pe nume. La noi în clan, toată lumea se tutuieşte.

– Formidabil! Bătu din palme, se ridică şi, întânzindu-se peste masă, îl apucă de umeri şi-l sărută pe amândoi obrajii: Te iert pentru toţi copaci doborâţi şi pentru tot betonul acela odios pe care l-aţi turnat pe acolo!

Mircea îi promise ajutorul în utilaje şi ce va fi mai fi având nevoie pentru a drege ceea ce se mai putea drege, iar entuziasmul ei deveni debordant şi puţin obositor. Arăta însă minunat aşa, uşor brutală, cu pomeţii îmbujoraţi, buze umede şi ochi scăpători. Am motive foarte serioase să presupun că această exaltare se datora într-o respectabilă măsură frecvenţei cu care cerceta sticla. La un moment dat Dănuţ i-a atras atenţia, puţin jenat, s-o lase mai moale.

– Nici nu mă gândesc! protestă ea. Vreau să mă cherchelesc, ai ceva împotrivă? În definitiv e prima dată când spunem cuiva că ne căsătorim şi evenimentul merită sărbătorit! Îmi pare rău doar că nu beţi şi voi... Tu, înţeleg, eşti la volan, dar tu?

Interpelarea mi se păru cam bruscă.

– Eu, zic, nu beau din principiu.

– Puah! Principii! Întotdeauna mi-au fost antipatici tipii cu principii! Îmi întinse sticla: Hai, bea şi tu. Te rog eu!

– De ce n-ai pus şi păhărele? întrebă Dan.

– Dă-le-ncolo! E mai haios aşa, cu sticla... Sau ţi-e silă să bei după noi? Uite na, o şterg ca ţapinarii...

O şterse cu palma, apoi mi-o întinse. Am băut ca să-i fac plăcere şi pentru că în asemenea situaţii n-am tăria să rămân inflexibil. Pe urmă însă, toată seara m-am simţit execrabil, mai ales sufleteşte, după ce m-am văzut iar singur acasă.

Totuşi, n-am zăbovit mult cu ei. Se lăsa înserarea, dar adevăratul motiv al grabei noastre era altul, mai – cum să-i zic? – mai delicat. De la un anumit moment, şi eu, şi Mircea am avut impresia penibilă că suntem de prisos, că amândoi s-ar bucura să rămână singuri. La urma urmelor, era o aspiraţie de înţeles: se apropia vremea când şi ea trebuia să coboare dacă nu voia s-o prindă întunericul şi încă nu rămăseseră nici o clipă în *tête-à-tête*. În timpul acesta, încurajaţi poate de alura noastră camaraderească, stimulaţi probabil şi de repetatele libaţii, începuseră să-şi dea dovezi tot mai evidente de afecţiune. Ele se vădeau însă mai mult din partea ei, Dan îşi păstra încă o anumită rezervă dictată de pudoare. Terminaserăm de ingurgitat acel *ham-and-eggs* ciclopic şi ne aprinseserăm ţigările. De cealaltă parte a mesei, ea se ghemuise la pieptul lui Dan, îi răvăşea părul, îl săruta pe neaşteptate şi din ce în ce mai puţin fugitiv şi tot acest răsfăţ al ei îmi amintea acele pisici exotice de apartament, imprevizibile şi uşor agresive. Îmi sunt simpatici îndrăgostiţii şi întotdeauna compătimesc cu ei, dar în clipa în care îşi exhibă public afecţiunea mă desolidarizez subit, cu un sentiment de jenă şi dezamăgire, ca şi când mi s-ar fi adus o jignire. Încă înainte de a-mi termina ţigara, i-am făcut semn lui Mircea pe sub masă.

– Hai, spuse el, receptând corect, s-o luăm din loc, că farurile mele sunt dereglate şi nu vreau să mă prindă întunericul.

Ne-am ridicat, iar ei o dată cu noi, fără a mai încerca să ne reţină.

– Dacă nu era căluţul, te luam cu noi, am zis în timp ce ieşeam. Ai mult de mers? Ai să te descurci ?

– Dacă ţi-e frică, adaugă Mircea, o să mergem mai încet, ca să te poţi ţine de noi.

Dănuţ o cuprinsese pe după umeri, iar ea pufni în râs, ca în faţa unei copilării:

– Frică?! Păi, la ce mai am puşcă?! Am şi o lanternă ca un far. Dacă vrei, ţi-o împrumut, fiindcă eu dimineaţă am de văzut un parchet aici, aproape, dincolo de culmea asta, şi la noapte am să rămân cu Dănuţ.

Ne surâdea ingenuu şi dulce

– O, atunci e-n regulă, zic.

– Perfect, face şi Mircea. De unde ai minunea asta de cal?

Era într-adevăr o minune. Se afla la vreo două sute de paşi, iar silueta lui delicată, albă, păscând covorul de un verde luminos şi crud, pe fondul întunecat al pădurii de molizi, ar fi părut, într-un tablou, de un efect prea căutat, aproape neverosimil. Am inspirat adânc. Aerul sticlos mirosea a fum de vreascuri şi răşină.

– E din herghelia de la Izvin, răspunse ea şi în aceeaşi clipă îşi vârî două degete în gură şi emise un şuierat haiducesc.

Calul se apropie în trap mărunt, elegant, unduindu-şi coada mătăsoasă şi se opri aşezându-şi botul pe umărul ei. În timp ce-l mângâia împreună cu Mircea, am reuşit să-1 îndepărtez puţin pe Dănuţ.

– Ce-s părinţii ei? 1-am întrebat.

– N-are decât tată.

– Parcă se vede. Şi ce-i ta-su?

– Habar n-am.

– Cum habar n-am?! Nu te-a interesat chestia asta?

– Ce importanţă are? E ceva pe la judeţ...

– Ceva pe la judeţ. La judeţ poate fi orice, poate fi şi cioclu la I.G.O.!

– Şi ce dacă? Nu-i şi cioclul om?

În clipa aceea am avut revelaţia propriei retardări. Toate ideile, tot sistemul meu refereneţial sunt depăşite, nu mai interesează pe nimeni din noile generaţii. Mentalitatea mea, a noastră, de clan, a devenit anacronică, poate chiar ridicolă, cine ştie de nu cumva şi râd copiii ăştia de noi. Începeam să mă simt eu însumi ridicol în stăruinţa mea, totuşi am perseverat – *diabolcum* – în speranţa de a afla până la urmă un detaliu concret.

– Cum o cheamă?

–A, iartă-mă, am uitat să vă spun... Moga o cheamă.

– Taică-su nu-i istoric?

Dan ridică din umeri şi se întoarse spre fată cu un aer puţin plictisit:

– Auzi, taică-tău e istoric?

– Da. De ce?

– Îl interesează pe Tavi.

Abandonă calul şi se apropie împreună cu Mircea.

– Îl cunoşti? mă întrebă.

– Sigur. E unul din marii istorici pe care îi avem în clipa de faţă. Sper că măcar asta o ştiai.

– De ce „măcar”? Ce te face să crezi că sunt o ignorantă? Ştiam, desigur, cum ştiu multe altele...

Mărturisesc că felul ei de a mă lua la rost m-a pus în încurcătură.

– Iartă-mă, n-am vrut să spun că eşti o ignorantă. M-a surprins însă că Dan nu ştia ce e tatăl tău.

– Pur şi simplu, nu ne-a preocupat chestiunea, nu-i nimic surprinzător aici. Şi acum, că ştii, prezint mai multă garanţie?

– Bineînţeles. Chiar mă bucur.

Râse şi îşi zburli părul cu amândouă mâinile, cu degetele răsfirate, mimând exasperarea:

– Ah! voi!

– Voi babalâcii, am râs şi eu.

– Nu, n-am spus asta. Pur şi simplu voi. Voi şi noi.

– Două lumi, totuşi.

– Da, asta da. Voi veniţi din altă lume.

Dănuţ o privea admirativ.

– Şi voi, zic, de unde naiba crezi că veniţi, nu tot de acolo?

– Ba da, doar că pe noi nu ne interesează de unde venim, ci unde suntem şi mai ales unde vom fi. Pe când voi aţi rămas acolo şi tot faceţi caz de asta...

– Interesant... Discuţia ar merita aprofundată, dar nu e momentul acum. Când coborâţi în lumea noastră să treceţi pe la noi. O s-o reluăm...

– Bine, zice Dănuţ. Să-l inviţi şi pe Timotei.

– Cine e Timotei? întrebă ea.

– Alt unchi. Am o grămadă de unchi şi de mătuşi. Dar Timotei e cel mai haios...

Ne-am luat rămas bun sărutându-ne şi cu ea, ca nişte rude ce eram de acum.

– Auziţi, spuse Dan în ultima clipă, când venim sâmbătă acasă, ce ar fi să fiţi şi voi de faţă?

– Adică să participăm amândoi la *Steifvisite*?

– Ce-i aia? întrebară amândoi deodată.

– Aşa se zicea pe vremea Bunaianei vizitelor protocolare de genul ăsta. Doar că pe atunci junele era cel ce vine în *Steifvisite* la părinţii fetei.

– Fie şi *Steifvisite* doar că, în ceea ce ne priveşte, nu prea va fi *steif*. Veniţi? Să vă avem măcar pe voi de partea noastră...

– De ce crezi că Banu v-ar fi împotrivă?

– Tata e cam imprevizibil. Şi apoi nici nu ştiu dacă va fi de faţă. Cu ziarul lui te poţi aştepta la orice. Dar vă rog să nu le spuneţi nimic. De la noi trebuie să afle, aşa mi se pare normal...

Aşa şi era normal deşi îmi venea greu să păstrez secretul, aveam senzaţia dezagreabilă că-mi trădez generaţia. Totuşi le-am promis şi apoi ne-am făcut semne până când, după primul cot de pădure, nu ne-am mai văzut.

– Ei? exclamă Mircea.

Îi răzbise în expresia chipului curiozitatea de a-mi afla părerea şi surâdea cu o uşoară superioritate, ca şi când ar fi vrut să spună că pentru el surpriza nu fusese prea mare. Şi poate că nici nu fusese. Cu unsprezece ani mai tânăr decât mine, e mai aproape de ei.

– *No comment*, zic.

– Pe dracu, râde el, cum să nu comentezi aşa o întâmplare?

– Aş vrea să mă abţin până voi avea puţină perspectivă asupra chestiunii. M-a cam luat prin surprindere. Ştii, schimbările care intervin în componenţa clanului m-au tulburat întotdeauna... Mă încăpăţânez încă să cred că intrarea sau ieşirea cuiva dintr-o familie e un eveniment care se cuvine tratat cu toată seriozitatea...

– Sunt de acord. Asta însă nu te-a putut împiedica să-ţi formezi

o părere despre fată…

– Ba tocmai asta mi-e cel mai greu. E o creatură deconcertantă... Ispititoare, sigur, agreabilă ca femeie... şarmantă, ăsta cred că ar fi cuvântul... Şarmantă şi zbanghie... Numai că mi-e greu să mi-l imaginez pe Dănuţ lângă o nevastă care fluieră-n deşte şi miroase a cal.

– Cred că tocmai cu asta l-a cucerit.

– Posibil. Dar astea sunt picanterii. Care e adevărata ei substanţă? Nu ştiu de ce, de pildă, am impresia că dintre habitudinile ei nu poate face parte şi lectura.

– S-ar putea să te înşeli. Oricum, nu e proastă.

– Nu e vorba de deşteptăciune, ci de cultură. Nici Veselin nu era prost, deşi era analfabet... Dar m-aş bucura să mă înşel, vorba ta...

N-a mai spus nimic, devenise meditativ, parcă şi uşor melancolic, ca şi mine de altfel, şi o vreme am coborât în tăcere, fiecare cu gândurile lui. Lăsasem în urmă molizii, ne aflam acum printre carpeni şi fagi, şi mă cuprinsese o tristeţe diafană la gândul că mă despărţeam pentru cine ştie cât timp de pădure. Dar în definitiv, n-am decât să-l însoţesc cât mai des pe Mircea în ieşirile lui. Ce mă împiedică? Nimic decât comoditatea, inerţia, rutina vieţii mele de citadin sedentar, bun doar de scârţa-scârţa pe hârtie... Apucasem de acum la drum mai drept, urma să ieşim curând în şoseaua asfaltată, când Mircea spuse mai curând pentru sine, nu fără oarecare tristeţe:

– Poate că s-a săturat şi el de singurătate. Şi cum aici, în vârful muntelui, nu prea ai de ales... N-aş spune totuşi că a făcut o alegere nefericită. Poate insolită din punctul nostru de vedere, nu însă nefericită. De ce să punem răul înainte? Oricum, el a rezolvat problema singurătăţii.

– Se pare că şi tu ştii câte ceva despre problema asta.

– Ştiu din ce în ce mai multe, surâse el. Apoi, cu voce mai coborâtă, ca şi când mi-ar fi împărtăşit un secret: Începe să mă apese singurătatea, măi Tavi... Ziua mai e cum e, mă iau cu treburile slujbei, dar seara, când ajung acasă, nu e uşor... Citesc, dar mă surprind cu gândurile razna... Aseară am încercat să mă uit la un film din alea cu

mafioţi şi mizerie siciliană... Era de pe vremea minijupelor. Greu de suportat. N-am rezistat... Dincolo era altceva... Coboram la bucătărie şi dădeam peste unul din voi... Aici aud şuierând ţevile...

– Cunosc, am zis. Spuneai că doamna Dragomir...

– Nu-i mai spune doamna Dragomir, mi se pare caraghios.

– Bine. Ziceai că te-a rugat să te ocupi de arhiva profesorului. Asta ar putea să-ţi umple serile. Unde pui că ambianţa, atmosfera casei ţi-ar aminti-o pe ea...

– Tocmai asta e, ambianţa... Am încercat dar n-a mers... M-am simţit minunat acolo în prezenţa ei. Acum însă e o casă pustie. Trebuie să lucrez în biroul lui, nu pot muta altundeva toate hârtiile, dosarele... Iar acolo am senzaţia permanentă a prezenţei lui fizice. La început am crezut că tabloul e de vină. Pe perete e portretul lui, mare, lucrat de Cristoreanu. Sub el arde mereu o candelă electrică. Aveam senzaţia, care începuse să devină terifiantă, că-mi urmăreşte fiecare gest, e unul dintre portretele acelea ai căror ochi se mişcă după cum te mişti şi tu. Mă obsedau ochii aceia în care desluşeam parcă un reproş din cauza căruia mă simţeam vinovat. Am coborât tabloul – închipuie-ţi! – şi l-am pus jos, cu faţa la perete. Rezultatul a fost sporirea sentimentului de vinovăţie – aveam senzaţia acum că am comis un sacrilegiu – şi persistenţa impresiei că e acolo, în birou, în spatele scaunului meu, de pildă. În restul casei, pe de altă parte, mă copleşea prezenţa ei, mai bine zis absenţa ei, toate lucrurile îmi amintesc de ea, uneori, când trosneşte parchetul sau vreo mobilă, tresar copilăreşte, cu certitudinea că e acolo, că n-am decât să întorc capul ca s-o văd aievea... Şi apoi, mai e ceva. Ţie nu ţi-am ascuns niciodată nimic, ţi-o spun şi p-asta: cât sunt acolo, simt o tentaţie tiranică să-i scotocesc printre lucruri, să deschid sertare, să citesc scrisori, hârtii, caiete, în căutarea trecutului ei despre care nu ştiu aproape nimic... E o tentaţie abjectă care mă dezgustă de mine însumi, dar cu care trebuie să lupt pentru a nu-i ceda.

– Prostii. După cât îmi dau seama, nu e genul care are ceva de ascuns. Altfel nu ţi-ar fi lăsat cheile casei şi îngăduinţa de a intra oricând acolo. Sertarele sunt descuiate?

– Nimic nu e încuiat.

– Păi vezi?

– Înțeleg ce vrei să spui... Totuși rămâne celălalt aspect: de o parte amintirea profesorului, aș zice chiar fantoma lui, de alta intimitatea ei, mireasma ei impregnată în lucruri... în cele din urmă mi-e mai ușor acasă decât acolo...

– În ce termeni v-ați despărțit?

– Știu și eu dacă ăștia se pot numi termeni? A plecat, îți aduci aminte doar, în seara zilei în care am îngropat-o pe Bunaiana. Prezența ei la înmormântare, deși peste câteva ore urma să plece în turneul ăsta interminabil, am interpretat-o ca pe un gest de afecțiune care mi se adresa mie.

– Cred că așa a și fost. Dar de atunci n-am mai apucat să vorbim despre asta.

– Da... în gară apoi, în ultimele clipe dinaintea plecării trenului, a insistat pe un ton ciudat, aproape patetic, ca în absența ei să mă mai gândesc, să mă gândesc bine, zicea, pentru că artiștii sunt egoiști, foarte egoiști... O știam ca pe o ființă discretă și echilibrată și exaltarea aceea mi s-a părut bizară. Îmi place să le interpretez toate astea ca pe un mod de a-mi spune în felul ei că ea e gata, dar că îmi dă dreptul sau șansa să mă gândesc și chiar să mă răzgândesc în absența ei, pentru că se teme de a nu mi se putea dărui cu totul, la mijloc fiind și vocația ei, mă rog... pianul, arta, egoismul ei de artistă. În sfârșit, cred că în cuvintele ei poate fi descifrată o promisiune. Sau sunt poate de un optimism naiv...

– Nu ești de un optimism naiv. Atâta doar că nu-ți vine să crezi că te afli în pragul unei fericiri la care, în subconștient, aspiri de mult. Convingerea mea e că te-a impresionat de la prima vizită în casa profesorului. Abia la Paris apoi, când ai întâlnit-o din întâmplare în drumul tău spre Africa, abia atunci sentimentul acela ambiguu de admirație s-a convertit subit în dragoste. O dragoste însă imediat refulată... Și știi ce mai cred? Că tot atunci, la Paris, a trăit și ea ceva asemănător în ce te privește...

– Și totuși, sunt mai bine de două săptămâni de când a plecat și n-am primit încă nici o scrisoare de la ea, nici măcar un mesaj de două rânduri, nici un telefon.

– Copilării. De două rânduri sau de două sute, corespondența circulă încet pe asemenea distanțe. Şi poate n-a ajuns să-ți scrie chiar din prima zi, serile poate e obosită, sunt o mie şi una de explicații.

– De ce nu mi-a telefonat?

– Eşti ca un licean înamorat. Îți mai lipseşte acneea... Cine ştie cum o fi stând cu banii şi cât o fi costând un telefon. Poate revine la hotel târziu în noapte şi nu vrea să te trezească. Şi, la urma urmelor, poate ştie şi ea ceea ce, de fapt, şi tu ştii foarte bine, că o conversație telefonică în situația voastră e mai curând stânjenitoare decât fericitoare: îți piere tot curajul, intervin tăcerile, nu ştii cum să închei. Şi încă: s-ar putea să tacă din cochetărie, pentru a-ți stimula fervoarea, e un tertip comun din strategia feminină.

– Nu cred. Nu e genul ei.

– Nici eu nu cred. Dar am trecut în revistă câteva posibilități. Ai să afli curând şi răspunsul adevărat. Când se întoarce?

– Oho, abia a început! A fost întâi Moscova, pe urmă Leningradul, acuma trebuie să fie la Habarovsk. Urmează Tokio, Sidney, Canberra, Atena şi Ljubljana. Va fi acasă abia spre sfârşitul anului...

– O să petreceți revelionul împreună. Vă invit de pe acum la noi...

Spuse gânditor, fără să dea importanță tentativei mele de a-l înveseli:

– Ştii de ce mă tem eu, măi Tavi?

– Te temi cam de multe în ultimul timp...

– Mă tem că dacă va ieşi ceva din povestea asta, ea nu va ajunge totuşi niciodată la deplină împlinire.

– De ce? Azi n-ai decât viziuni pesimiste... De ce să n-ajungeți la împlinire?

– Din cauza lui. Profesorul va sta mereu ca o umbră între noi. Îl simt de pe acum...

– Ți-am mai spus o dată azi că eşti ca aia cu drobul de sare. Ce naiba, tu nu erai aşa prăpăstios... Te-a neurastenizat aşa curând slujba asta nouă? Nu te mai gândi la toate prostiile. Lasă lucrurile să se desfăşoare firesc. Văzând şi făcând...

– Am să le las. Numai că vezi, seara, după ce rămân singur, încep să mă bată gândurile.

Se întunecase. Aprinsese farurile. Intram în oraş.

– Ştii ce? am zis. Tot ne e urât la amândoi să mergem acasă. Hai să trecem pe la Timotei. Pretextul va fi să-l întrebăm dacă ştie ceva despre amazoana lui Dănuţ.

– Ce te face să crezi că ar şti?

– Dacă reţin eu exact, a fost şi poate că încă mai este în bune relaţii cu Moga.

Timotei îşi are curiozităţile lui. Întotdeauna le-a avut; de când a ieşit însă la pensie ele au început să-l domine, devenind până la un punct însuşi modul lui de a fi. În afară de filatelie, numismatică, albume de artă şi alte câteva hobby-uri mai mult sau mai puţin obscure, precum colecţionarea hărţilor marilor oraşe ale lumii, preocupările sale teozofice şi spiritiste i-au sporit aureola de ins bizar. Sunt domenii pe care le studiază de o viaţă, din fericire însă numai sub aspectul lor teoretic şi numai de unul singur, oarecum conspirativ, spre deosebire de numismatică sau filatelie care îi prilejuiesc schimburi însoţite de o corespondenţă enormă. O zi pe săptămână se ocupă numai de corespondenţă. Şi totuşi, preocupările sale oculte sunt cele care i-au creat de fapt faima. Cine ştie cum... Dar într-un târg de provincie, asemenea preocupări nu puteau rămâne secrete, oricât de solitar ar fi fost practicate. Pentru noi, cei din preajma lui, Timotei nu e decât Timotei, fermecător când îşi etalează colecţiile, relatându-ţi istoria fiecărei piese, fascinant când se apucă să interpreteze celebre şedinţe spiritiste, punând în opoziţie formaţia lui de tehnician raţionalist cu propensiunea-i congenitală spre tot ce e (sau pare) enigmatic, ciudat în tot ce face. Cu înfăţişarea lui de pitic bătrân, cu ochi negri şi lucioşi ca măslinele, extraordinar de vioi şi penetranţi, cu fălcuţele lui de hârciog şi cu părul alb, mai înfoiat deasupra urechilor, Timotei a devenit un fel de mascotă a Casei fericiţilor, ca şi Sofron, ţestoasa din grădină. Spiritual, generos, bizar şi imprevizibil, toţi îl iubim, îl consultăm când ne aflăm la strâmtoare şi nu-l luăm prea în serios. Când iese în oraş

însă, se mai găsesc oameni, îndeosebi din generațiile vechi, care întorc capetele după el, șoptind ăsta-i inginerul Timotei Banciu, ocultistul... Ceea ce a avut pentru el, implicit pentru noi, consecințe stupide și dezagreabile, căci s-au găsit inși lipsiți de umor, care s-o ia în serios. După mutarea la bloc, presupun că habitudinile lui Tim vor trece prin substanțiale adaptări sau renunțări. Nu mai văd, bunăoară, planșeta de proiectant pe care își întreținea vie vocația de constructor. La Casa fericiților, planșeta se afla în permanență în ceea ce el și noi toți după el numeam „cabinetul", vastă și pitorească încăpere, cu pereții acoperiți de cărți, ticsită de fel de fel de colecții și obiecte rare, valoroase sau numai stranii, cu persane adânci, unghere tainice și veioze cu lumină voalată plasate în cele mai neașteptate locuri. La planșeta aceea așezată în fața ferestrei lucra cel puțin un ceas pe zi, proiectând cu o tenace pasiune fel de fel de utopii. Ultima dată, înainte de mutare, proiecta introducerea în oraș a unei rețele de linii de tramvai. Admirația și respectul său pentru tramvaie și avantajele lor i se trăgeau încă din timpul studenției sale timișorene. O utopie și asta, la urma urmelor căci, într-un consiliu municipal alcătuit din nespecialiști, cine să ia în serios un specialist și încă pensionar! Acum, în noul „cabinet", care e cam cât un sfert din cel de dincolo, planșeta n-a mai avut loc. îmi închipui că nu i-a fost ușor să renunțe la ea, dar nu l-am auzit plângându-se. De câte ori intru aici – și până acum, totul fiind încă prea proaspăt, n-am intrat decât de vreo trei sau patru ori – de câte ori am intrat deci, am avut senzația vag terifiantă că pereții zidiți cu cărți se mișcă încet, tăcut, implacabil, strângându-se tot mai mult în jurul lui, amenințând să-l strivească în cele din urmă, ca într-una din istoriile lui Edgar Poe. Asta desigur, consecutiv intrărilor mele zilnice de-a lungul deceniilor în „cabinetul" de dincolo, când, aproape de fiecare dată, trebuia în primele clipe să caut din priviri făptura măruntă a lui Tim în vastitatea plină de penumbre a încăperii.

Ne-a deschis Ileana. Mi-a părut foarte obosită și brusc îmbătrânită, parcă mai adusă de spate. Dar de ce să mă mir, când o mutare de asemenea proporții poate da gata și un bărbat în deplinătatea puterilor. Cu surâsul ei blajin, care s-a păstrat intact, și cu ironia ei

secretă, intimă, niciodată exteriorizată, dar uşor de ghicit, ne-a prevenit că-l vom găsi pe Timotei într-o stare de agitaţie consecutivă unei descoperiri pe care el o numea premonitorie. Să intrăm, să intrăm, între timp ea ne va face câte o cafea.

– Nu te osteni, Ileana dragă, că la noapte vrem amândoi să dormim, să scăpăm măcar aşa de gânduri.

– Şi pe voi vă bat gândurile? Vai de mine, cum clocotesc şi în capul meu de când ne-am mutat aici! Da' astea nu-s gânduri ci griji, că de-ar fi numai gânduri încă n-ar fi nimic... Am să vă dau un vin, da' lui trebuie să-i fac cafeaua, el nici acum nu intră în noapte fără cafea, omul ăsta-i ca buha, eu nici nu ştiu când doarme...

Trebăluieşte în bucătărie, o urmărim din hol prin uşa deschisă, are gesturi puţin obosite şi în tot timpul acesta îşi continuă sporovăiala, bucuroasă probabil că poate vorbi cu cineva, să-şi descarce sufletul, să-şi mărturisească cuiva temerile, căci pe el, veşnic cufundat în „studiu", nu îndrăzneşte să-l deranjeze şi, chiar dacă ar îndrăzni, n-ar obţine decât răspunsuri monosilabice, poate chiar ostile.

– Nu-l văd nicicând dormind, când mă culc eu, colo către miezul nopţii, îl las citind ori cercetându-şi cu lupa timbrele şi când mă trezesc, pe la cinci, îl văd în izmene dinaintea ferestrei deschise, făcând gimnastică. De fapt, el mă trezeşte, cu foiala lui şi cu frigul dimineţii care vine peste mine în pat... Degeaba te scoli cu noaptea în cap şi tot faci la gimnastică, mă, îi zic, dacă toată ziua după aceea stai în loc şi fumezi şi bei la cafele... Cinci cafele îi fac, asta din pragul nopţii e a cincea, de mi-e şi teamă şi trăiesc tot cu ghiaţă în suflet să nu-i facă inima într-o zi pac, şi gata, rămân singură aci cu spiritele şi cu bănuţii lui cei răi... Că de la Corina slabă nădejde, mai ales acum, de când are garsoniera ei, nu-şi mai prea bate capul cu noi... Abia am convins-o să vină măcar la prânz aici, voia să mănânce la cantina consiliului, Doamne apără, de parcă ar fi orfană... Şi acuma el pretinde că se va întâmpla ceva cu Corina, că i-a adus unul nu ştiu ce carte din care a dedus că trebuie să i se întâmple ceva, a şi băgat frica în mine, nu cred prostiile lui şi totuşi mi-e frică dacă e vorba de Corina... Intraţi că sigur

v-a auzit şi se impacientează, are să vă spună şi vouă ce a descoperit...

L-am găsit cufundat în fotoliul adânc de piele. I se vedea de acolo doar capul învăluit în fumul albăstrui al ţigării. Aceeaşi senzaţie de strâmtoare ca la ultima vizită. Trebuie să te mişti cu prudenţă să nu loveşti cumva din nebăgare de seamă vreunul din obiectele astea fragile, vaza mică de porţelan japonez, statueta de Tanagra, minicalculatorul sau vraful de cărţi ce stă într-un echilibru precar exact pe colţul biroului. Singurul amănunt care a venit de dincolo intact, o dată cu toate aceste lucruri, e mirosul familiar al „cabinetului", un miros amestecat de tutun, cafea şi cărţi vechi în paginile cărora s-a impregnat acel strat imponderabil de praf care le sporeşte farmecul. Un miros mie cât se poate de drag. Observ totodată că, măcar în linii mari, a reuşit să aşeze cărţile în rafturi. Acum e însă evident preocupat de tomul masiv pe care-l ţine pe genunchi, un album de artă nemţesc, deschis la unul dintre autoportretele lui Dürer.

– Aţi venit la ţanc să vă spun ce mi s-a întâmplat. Luaţi-vă scaunele şi veniţi aici, aproape, să v-arăt. E o întâmplare stranie... Ilenei degeaba-i spun, nu crede, pentru ea tot ce depăşeşte înţelegerea ei de profesoară conştiincioasă e prostie, n-are antene pentru misterele lumii...

Era aferat, întâmplarea – care o fi fost – îl incitase fără îndoială, dar în cuvintele lui mocnea şi o anume exasperare provocată de lipsa de comprehensiune a Ilenei. Pe lângă toate celelalte care-i alcătuiesc personalitatea inconfundabilă, Timotei crede în semne şi minuni. N-are rost să-l contrazic, pentru că elocvenţa şi argumentele lui sfârşesc întotdeauna să te facă, dacă nu să crezi în ceea ce-ţi spune el, atunci, în orice caz, să te îndoieşti de ceea ce ştii tu şi să te întrebi – chiar de nu i-o mărturiseşti – „dar dacă?"

– După-amiaza, perora el acum, sună, deschid şi mă trezesc faţă în faţă cu un individ cam jegos pe care îl ştiu din vedere, îl ştiţi şi voi, că mişună cu lozul în plic prin tot oraşul, veşnic nebărbierit, vară-iarnă încălţat tot în galoşi şi care azvârle din când în când, aşa, într-o parte, are un tic nervos... Am onoare, domnule profesor universitar, zice el

ceremonios, mă iertați că vă deranjez, dar am venit să vă aduc un obiect prețios care vă aparține și pe care probabil l-ați pierdut. Sau poate vi s-a furat? zice. Căci de vândut nu cred că l-ați vândut... Și-mi arată pachetul voluminos pe care-l ținea sub braț, învelit într-un ziar boțit și cam unsuros, care se vedea că nu era folosit prima dată ca ambalaj. Am înțeles că se întâmplă ceva neobișnuit, eu simt lucrurile astea, nu e prima dată când mi se întâmplă, și l-am poftit înăuntru...

– Aici, în birou? s-a alarmat Mircea.

– Da. Ți-e teamă să nu fi subtilizat ceva? într-adevăr, în înghesuiala asta de lucruri ar fi greu de observat imediat lipsa vreunuia. M-am gândit și eu o clipă la riscul ăsta, dar numai o clipă, pentru că mi-am dat seama de îndată că omul fusese predestinat să vină, era un mesager, firește, fără ca el s-o știe. De altfel, am controlat după aceea și nu lipsește nimic.

Începeam să devin nerăbdător:

– Și ce era în pachet?

Înălță tomul cu amândouă mâinile:

– Asta.

Avea aerul satisfăcut al scamatorului care a scos iepurele din joben.

– Cum a ajuns la el?

– Obișnuiește să treacă și prin parc acum, cât mai e vreme frumoasă și mai poate afla vreun amator de loz printre pensionari, mame cu cărucioare și elevi care chiulesc. Pe o bancă goală a văzut cartea asta. Neînvelită, bineînțeles. S-a uitat în jur, nimeni prin preajmă. A deschis-o și a dat peste ex librisul meu. S-a gândit că am uitat-o acolo și a venit să mi-o aducă... Pe mine mă cunoaște toată lumea, spuse el conclusiv și mândru de notorietatea sa.

– Vrei să spui că tu n-ai fost în parc? întrebă Mircea.

– N-am mai fost în parc de când înfloreau teii.

– Stai puțin, zic. Când te-ai mutat, ai adus cărțile în saci de hârtie, cu platforma țiganului ăluia gras din piață.

– Da. Trei transporturi am făcut numai cu cărțile.

– La trepidațiile căruței a alunecat dintr-un sac care era prost

legat, a căzut pe drum şi cineva a cules-o.

– Şi cum a ajuns în parc?

Mă interoga cu o expresie de veselie şireată, ca şi când ar fi ştiut că mă aflu pe o pistă falsă.

– Azi a fost frumos, insist eu, şi cel care a găsit-o o fi ieşit să se delecteze cu ea în parc. Între timp o fi venit vreun cunoscut, s-au luat cu vorba şi la plecare a uitat-o pe bancă...

Surâsul lui Tim e acum ironic:

– Ai fi fost bun de Sherlock Holmes.

– Ipoteza lui Tavi mi se pare foarte logică.

– He-he! se amuză Tim. E însă un fel de veselie sumbră, căci se opreşte deodată din râs şi răspunde cu severitatea profesorului care-şi admonestează elevii: E logică într-adevăr. O logică de fier. Dar în cazul fenomenelor de acest gen, logica rămâne inoperantă. Ba pare chiar absurdă...

Ne priveşte triumfător. Noi, interzişi, fără replică. Intră Ileana cu vinul şi cafeaua, dar nimeni n-o bagă în seamă. Iese furişat, ca un duh al casei. Tim ia în sfârşit ceaşca şi soarbe, savurând viguros. Pe urmă îşi aprinde ţigara şi trage primul fum adânc, cu infinită satisfacţie.

– Nu înţeleg, murmură Mircea, ce vezi aici absurd?

Întinzând acum braţul cu ţigara înspre raftul cu albumele de artă, Tim ne răspunde victorios şi năucitor:

– E absurd, pentru că eu, cu mâna mea, am pus obiectul uite acolo, exact unde se vede locul gol!

Într-adevăr, între al patrulea şi al cincilea album, e un spaţiu liber în care s-ar potrivi tocmai bine tomul de pe genunchii lui.

– Ce vrei să spui? zic stupefiat.

A fost lucrul cel mai inteligent pe care m-am simţit în stare să-l rostesc.

– Îţi aminteşti când ai fost ultima dată la mine? mă întreabă el cu o linişte subită care m-a făcut să presupun că sosise momentul când avea să ne dezvăluie esenţa ipotezei, sau descoperirii, sau misterului.

– Îmi aduc aminte exact. Era în urmă cu vreo patru zile. Tocmai ştergeai de praf un volum de Rudolf Steiner.

– Perfect. Ei bine, la nici cinci minute după plecarea ta, i-a venit rândul albumului ăstuia. L-am șters de praf și l-am pus uite acolo...

Și întinde din nou brațul înspre locul cu pricina.

– De acolo nu l-a mai scos nimeni. Ileana nu umblă printre cărțile mele, eu n-am avut nevoie de el, altcineva n-a intrat aici de când ai fost tu.

– Și totuși a ajuns în parc, zice Mircea fără a-și putea disimula scepticismul.

– Și totuși a ajuns în parc, confirmă Timotei cu fermitate.

– Ești nemaipomenit, pufnește Mircea.

Dar Tim nici nu-l aude.

– Dar asta nu e nimic, zice. Să vedeți ce mi s-a întâmplat după plecarea ăluia. Părea că așteaptă din parte-mi o explicație, dar și pe mine întâmplarea mă intriga la culme și abia așteptam să mă văd scăpat de el ca să pot medita în liniște asupra ei. L-am concediat cu o sută de lei, iar el s-a declarat foarte mulțumit și dispus să renunțe la orice explicații.

– Te cred și eu!

– Înainte de a ieși însă, n-a uitat ziarul în care învelise cartea. L-a împăturat frumos și l-a pus în buzunar.

– Vezi, așa se face avere, ar fi zis Bunaiana, voi care aruncați tot ce ați folosit o dată n-o să vă îmbogățiți nicicând.

– Și n-a avut dreptate? zic eu. Care dintre noi s-a îmbogățit?

– Deviem, ne aduce la ordine Timotei.

Ne privește sever și ciocănește impacientat cu vârful degetului în brațul fotoliului.

– Ei, zic, și ce s-a întâmplat după plecarea lui?

– Ei bine, de îndată ce individul a ieșit, m-am așezat aici și m-am apucat să răsfoiesc albumul filă cu filă în ideea că voi găsi printre ele ceva, un indiciu, poate un mesaj.

– Și n-ai găsit nimic.

– Te înșeli. Am găsit asta.

Cu două degete ridică arătându-ne o panglică roșie de mătase cam coaptă și destrămată la capete de vechime.

– Un semn de carte, zic.

– Da. Dar nu al meu. Nu l-am văzut niciodată. Voi îl cunoaşteţi?

Nu-l cunoşteam.

– Vedeţi?

– Nu cumva ai cumpărat albumul la anticariat?

– Nu. L-am cumpărat de la Viena, în urmă cu cinci ani, când am fost în vizită la Rudi. De fapt, el mi l-a cumpărat, de la cea mai selectă librărie, care, vezi bine, nu obişnuieşte să vândă cărţi cu zăloage vechi. Mi-a dăruit-o chiar în ziua întoarcerii spre casă şi am răsfoit-o în tren, tot aşa filă cu filă. Nu era nimic printre ele.

Aşteaptă privindu-ne satisfăcut de efect dar, cum noi tăcem contrariaţi, pentru că ne-am epuizat ipotezele, flutură din nou panglica roşie:

– Aşadar, un semn de carte pe care nu l-am văzut niciodată. L-am examinat atent, l-am şi mirosit – n-are nici un miros – am întrebat-o şi pe Ileana, nici ea nu l-a mai văzut şi era să mă las păgubaş când, absolut din întâmplare, nu ştiu cum mi-a venit de am ţinut panglica în contra luminii.

Pauză de efect. Noi:

– Şi?

Îndreaptă semnul înspre lumina veiozei:

– Şi uite ce mi s-a revelat.

Ne aplecăm amândoi înainte şi desluşim, ca într-o hârtie cu filigran, linii extrem de fine realizate printr-o mai mică densitate a ţesăturii, care alcătuiesc litere. După prima surpriză, citesc fără nici o dificultate.

– *Ad apertura libri.*

– Ce înseamnă? întreabă Mircea.

– Ăsta - râde Timotei – e inginer produs de reformele învăţământului, nu mai ştie boabă latinească!

– Înseamnă, zic „acolo unde se deschide cartea”.

Timotei redevine grav:

–E clar ca bună ziua că e vorba de un mesaj transcendent.

Schimb cu Mircea o privire rapidă. Îmi vine să zâmbesc dar mă

abțin, nu atât din teama de a nu-l jigni pe Tim, cât pentru că, oricât mi-ar părea de absurd, am ajuns în punctul unde eu însumi mă întreb „dar dacă?” Negăsindu-i deocamdată nici o explicație, întâmplarea mă intrigă realmente.

– Şi ce credeți – continuă Timotei – „unde s-a deschis cartea?”

Asta nu era greu de dedus:

– La autoportretul lui Dürer, zic mândru de a nimeri şi eu o dată ținta.

– Exact. Dar de ce tocmai la autoportretul lui Dürer? Până acum v-am expus datele problemei. Asta e întrebarea ei şi de aici încolo am trecut la rezolvare.

– Şi ai rezolvat-o?

– Cred că da. Fiți atenți. Mai întâi trebuie să rețineți că Dürer e unul dintre artiştii mei favoriți. Ba, dacă stau să mă gândesc bine, e cel la care poate țin cel mai mult. Iar semnul acesta roşu – roşul simbolizează iubirea – stătea chiar la autoportretul lui. O altă coincidență: nu la o lucrare oarecare, ci la autoportretul din 1493, adică la aceea dintre picturile lui care mi-e cea mai dragă, pe care am contemplat-o şi asupra căreia am meditat de sute de ori. Cred că ştiu tot ce se poate şti azi despre ea. Pe scurt, e vorba de un autoportret cu subtext sau cu cheie, cum s-ar zice, de altfel ceva foarte frecvent în epocă. Fiind un autoportret de tinerețe, pictat la douăzeci şi doi de ani, pe unii comentatori i-a intrigat tenul gălbui. Unii au susținut că ar fi indiciul unei hepatopatii, alții au văzut în asta un semn al originii sale maghiare care, de altfel, a rămas până azi ipotetică.

– Dar ungurii, zice Mircea, nu sunt mai galbeni decât alți europeni.

– Tocmai. Prostii. Convingerea mea este că nuanța asta gălbuie e pur şi simplu un efect al luminii pe care el l-a reprodus întocmai. Căci, dacă te uiți atent, îți dai seama că s-a pictat privindu-se în oglindă, are expresia concentrată a unuia care lucrează în timp ce se examinează atent să nu-i scape un detaliu esențial. Iar oglinzile pe vremea aceea nu erau de o calitate prea grozavă. Semănau cu oglinda de aici din

baie, în imaginea căreia am în fiecare dimineață senzația terifiantă că-mi văd viitorul cadavru... Să nu-mi spuneți de oglinzile venețiene... Existau într-adevăr, dar erau rare și scumpe, nu la îndemâna oricui. În orice caz, e greu de presupus că familia Dürer avea în casă vreo oglindă venețiană. Nu pentru că n-ar fi avut mijloace s-o cumpere, căci orfevrii câștigau bine, ci pentru că asemenea articole de lux încă nu pătrunseseră în mediul burghez. E suficient să vezi portretele pe care le-a făcut Agnesei sau mamei sale la bătrânețe ca să te convingi că nu erau ființe care să se privească în oglinzi venețiene. Dar nuanța tenului nici nu are vreo importanță în cazul nostru. Nici chiar forma mâinilor deși e foarte interesantă, fiindcă, vedeți voi, degetele sunt nefiresc de lungi, uitați-vă la degetul mic al mâinii drepte sau, la stânga, arătătorul, dar mai ales degetul mare care mai are și articulația asta proeminentă, ca de artritric. Par mai curând mâini de bătrân, impresie accentuată și de culoarea lor, aceeași nuanță gălbuie ca a tenului. De altfel, în autoportretul în peniță pe care și l-a făcut cu doi ani mai târziu, unde i se vede numai mâna dreaptă, te șochează aceeași lungime aproape monstruoasă a degetelor, îndeosebi a celui mijlociu de data asta. Ei, de-ar fi descoperit Ileana printre elevii ei măcar unul cu astfel de degete, ce pianist ar fi scos din el! Nu, mâinile astea ale lui Dürer nu sunt ale unui bătrân, ci niște mâini muncite, înțelepte și pricepute, asta a vrut el să spună. Dar mai important decât înfățișarea lor e aici ceea ce ține între degete. Ce credeți voi că-i asta?

Acceptăm jocul lui euristic:

– Pare o floare încă neînflorită, zic.

– Ba mai curând o buruiană, un spin, opinează Mircea.

Timotei îi dă lui dreptate:

– Vezi cum se cunoaște că Mircea și-a dus zilele mai mult afară, sub Marea Cupolă? E într-adevăr o buruiană, un scai. Dar nu un scai oarecare, ci *un Eryngium amethystinum* căruia noi îi spunem scaiul dracului iar nemții *Mannestreue*, altfel zis, credința bărbatului, credință, bineînțeles, în sensul de fidelitate conjugală. Asta începe să spună ceva, nu?

– Mă rog, zic. Nu văd totuşi unde e mesajul pentru tine, premoniţia...

– Ai răbdare că mai e un detaliu şi apoi vine explicaţia. Uitaţi-vă aici, sus, alături de an, mai e însemnat ceva.

Ne aplecăm asupra locului indicat de degetul lui şi descifrez destul de greu pe fondul întunecat: *Myn Sach die gat als es oben schtat.*

– E în germană veche, zic, sensul îmi rămâne obscur...

– Ar veni cam aşa că „destinul meu îşi urmează cursul hotărât de sus." Tot autoportretul ăsta e un fel de legământ de fidelitate şi supunere pe care el îl face faţă de părinţii care au hotărât căsătoria sa cu Agnes, fiica lui Hans Frey, prieten de familie şi unul dintre notabilii Nürnbergului. Probabil că acestuia, mai curând decât Agnesei, i-a trimis el autoportretul, ca pe un angajament scris, măgulitor pentru viitorul socru prin ambiguitatea lui, căci „hotărât de sus" poate fi interpretat ca hotărât de Dumnezeu dar şi ca hotărât de părinţi...

Se înfundă mai adânc în fotoliu şi ne priveşte satisfăcut, aşteptând din partea noastră un comentariu. Gustăm vinul, un vin de coacăze, făcut de Ileana. Bun.

– Interesant, spun doar ca să zic ceva pentru a nu-l dezamăgi. Poveştile astea care însoţesc portretele m-au captivat întotdeauna. Care e totuşi premoniţia?

– Nu mai sunt atât de sigur dacă trebuie s-o consider o premoniţie. S-ar putea să mi se prevestească doar un lucru firesc care urmează să se întâmple şi căruia trebuie să mă supun.

– Care ar fi lucrul ăsta?

– E limpede acum că e vorba de un portret de logodnă, de un *Brautporträt,* cum zic nemţii. Pledează pentru concluzia asta şi scaiul ca simbol al fidelităţii, şi inscripţia şi conjunctura. Întrebarea este de ce mi s-a relevat acest lucru mie, în împrejurări atât de stranii, *ad apertura libri* ?Răspunsul nu poate fi decât unul: pentru că urmează o logodnă în familie. Logodna cui? De vreme ce eu sunt destinatarul mesajului, nu poate fi vorba decât de Corina. Se adevereşte în felul ăsta ceea ce ştiam că de cum se va vedea singură în garsoniera ei, va

face ceva de genul ăsta. Dar mă gândesc acum că mai bine căsătorită decât aşa, cum să zic...

Desenează cu palma în aer un fel de spirală, renunţând să mai zică.

– N-am de gând să mă opun, continuă el. M-a decis la asta inscripţia lui Dürer: „*Myn Sach die gat als es oben schtat.*" Poate fi un avertisment adresat anume mie. Aşa că facă ce-o vrea. Numai să n-o facă pe ascuns, să ne spună şi nouă... Şi apoi pe cine şi-o fi găsit? Mie groază să nu fie cine ştie ce nimendrum...

De unde eram până acum predispus să iau totul în glumă, prin mărturisirea aceasta finală a neliniştilor sale, Timotei sfârşi prin a mă înduioşa. Eram obişnuit cu fantazările lui, dar ele nu vizaseră încă niciodată atât de intim înseşi zonele sacre ale afectivităţii sale. Eram perfect conştient de cumplita nelinişte pe care i-o putea isca o astfel de întâmplare (într-adevăr) stranie despre care el n-avea nici o îndoială că era un mesaj privind destinul Corinei. Nu era oare acesta un semn că, o dată cu vârsta, afecţiunea lui paternă dobândise o alură tiranică, frizând patologicul? Mă întrebam tocmai cum aş putea să-i scot din cap asemenea nerozii, cum să-l scap de obsesii, când Mircea îmi făcu un semn discret. Ne-am privit în ochi şi clipa aceea scurtă mi-a fost suficientă să-i înţeleg intenţia, să-i înţeleg de fapt soluţia, căci şi el se gândise la acelaşi lucru ca şi mine, dar găsise mai repede soluţia, nemaipomenit de simplă care-mi era şi mie tot atât de la îndemână, soluţie ce ni se oferea dintr-o întâmplare, la urma urmelor, dacă stai să te gândeşti. După cum ciudat, dar nu şi neobişnuit de acum, era şi modul acesta de a mă înţelege cu Mircea dintr-o singură privire, fără cuvânt, ca şi când am fi avut un canal secret de comunicaţie.

– Ce ziceţi voi, ne întreba acum Timotei, ce sfat îmi daţi? Să intervin, să-i spun Corinei că ştiu, s-o întreb cine e băiatul sau să aştept, să mă fac că nu ştiu nimic şi să las lucrurile să decurgă de la sine?

– Să te faci că nu ştii, spuse Mircea. De fapt, nici nu ştii, pentru că nu despre Corina e vorba.

Timotei clipi mărunt. Era modul lui de a-şi exprima per-

plexitatea. Îi era greu să admită că interpretase greşit ceea ce considera a fi „mesajul”:

– Cum adică?

M-am grăbit să-l liniştesc:

– Interpretarea ta e foarte exactă şi chiar logică, atât cât poate fi logică o întâmplare stranie ca asta. Doar că motivul mesajului nu e Corina. Tot de o logodnă e vorba şi tot în familie, dar nu a Corinei, ci a lui Dănuţ.

– Dănuţ? Se logodeşte Dănuţ?

– Mă rog, aşa îşi zic ei, logodnici, când sunt îndrăgostiţi un pic mai forte. În orice caz, sâmbătă aduce fata în *Stefvisite* şi ne-a rugat să fim şi noi de faţă, *y compris* tu, ca să aibă pe cineva de partea lui. De asta am trecut noi pe la tine acum.

– Aşa, aşa, făcu el gânditor, uite cum se leagă lucrurile... Va să zică Dănuţ... Bine, dar atunci de ce am fost ales eu ca destinatar al mesajului? De ce nu Banu sau Adela?

Mircea pufni cu un aer pătruns de o importanţă mimată, cu o ironie atât de evidentă încât m-am temut o clipă ca Timotei să nu observe:

– Banu şi Adela! Două creaturi atât de *terre-à-terre*, ce-ar fi înţeles ei? Tu eşti singurul din tot clanul care putea interpreta corect un asemenea mesaj. Ceea ce ai şi făcut, chiar dacă cu o minimă eroare...

– Plauzibil, plauzibil, murmură Timotei cu toată seriozitatea. Şi cine e fata?

– Şi pentru asta am venit, zic, să vedem dacă nu cumva ştii tu ceva despre ea. E fiica lui Tiberiu Moga pe care se pare că tu-l cunoşti foarte bine.

– Pe Tiberiu? Mi-e prieten! El e specialist în antichitate romană şi mă consultă ori de câte ori are vreun dubiu cu monedele... Simina... extraordinar... ce întâmplare! Cu Dănuţ... Dar şi voi aţi cunoscut-o, acum vreo douăzeci de ani venea de două ori pe săptămână la Casa fericiţilor să ia ore de pian cu Ileana. Nu vă amintiţi?

Nu ne aminteam. Dintre toate fetiţele care au venit într-o viaţă

să ia ore de pian de la Ileana cum să ţi-o aminteşti tocmai pe Simina?

– E o fată mai, cum să zic eu… mai specială, continuă Timotei. Tiberiu a crescut-o singur şi a cam avut probleme... Mama ei a murit pe când fetiţa avea cinci ani, a murit în accidentul acela de tren de la Crăciunel, vă aduceţi aminte?

De data asta ne aminteam, mai mult eu decât Mircea, da, fusese singura victimă din oraş, se vorbise mult atunci, venea de la Bucureşti cu vagon de dormit, da, da, apoi înmormântarea care a răscolit târgul...

– De ce zici că a avut probleme cu ea? Nu învăţa?

– Ba da, dar numai ce voia ea. E o fată foarte deşteaptă, dar teribil de voluntară. Eu nu mă prea pricep la chestii din astea de educaţie, de pedagogie, dar cred că în formarea caracterului ei şi-a avut importanţa sa şi absenţa mamei. I-am şi spus lui Tibi şi aşa, mai pe ocolite, i-am sugerat chiar să se recăsătorească, să aducă un suflet de femeie în casă, mai ales că avea de crescut un copil, o fată, cu un băiat era altceva, treacă-meargă, dar o fată n-o poţi creşte tu singur, omule, îi spuneam. Nici nu voia să audă, Alberta a fost pentru el unica dragoste, nu putea concepe s-o înlocuiască. Era italiancă, o cunoscuse în timpul studiilor lui la Roma... Ea a făcut, de fapt, prima greşeală în educaţia fetei atunci când şi-a vârât în cap să scoată din Simina o muziciană. Ileana n-a putut-o convinge că fata e complet afonă. Pe urmă, după moartea Albertinei, şi-a vârât Tibi în cap să facă din fată o arheologă. De cum începeau vacanţele o lua cu el pe şantierele lui de săpături. Modul ăsta de viaţă îi plăcea grozav Siminei, dar nu pentru că ar fi pasionat-o istoria, ci pentru că iubea animalele şi natura în general. Pe şantier nu prea stătea. Hălăduia de una singură prin păduri, până sus, către creste, o ştiau toţi pădurarii, ciobanii, ţapinarii, o îndrăgiseră toţi, o adăposteau, o aduceau „la bază”, încât de la o vreme Tibi s-a obişnuit, nu-şi mai făcea griji din pricina ei. Şi cu toate că-şi dăduse destul de curând seama că fata n-avea nici o vocaţie de istoric, Tibi a suportat greu şocul când l-a vestit că vrea să urmeze silvicultura. Dar până la urmă n-a avut încotro... Probabil cu Dănuţ s-a cunoscut pe acolo, pe sus...

– Bineînţeles...

– Eh... nu e o fată rea... cam băiețoasă dar loială cred...

– Lui Dănuț, zic, îi place să citească și e ahtiat după muzică. Pe ea zici că muzica n-o tentează, poate doar muzica asta a lor, disco... Dar de citit o fi citind oare?

– Întrebarea asta nu mi-am pus-o. N-am idee. Să sperăm că da...

Părea mulțumit acum că nu Corina e cea în cauză. Ne-am ridicat.

– O să mă mai gândesc, îi promise Mircea, la întâmplarea cu albumul. Poate aflu cum a ajuns în parc.

– Inutil, spuse hotărât Timotei. întâmplările astea trebuiesc luate așa cum sunt. N-ai să afli niciodată un răspuns plauzibil în ordine realistă... O, bine că mi-am amintit...

Se întoarse la birou și veni cu un plic pe care mi-l întinse:

– Uite aici e planul viitoarei mele cărți. Fiecare fișă cuprinde ideea unui capitol. Vrei să te uiți peste ele? Pe urmă discutăm... Cu Mircea am discutat odată, în urmă cu vreo trei ani, și se pare că l-am convins deși pe atunci încă n-aveam nimic scris. Îți amintești?

– Chestia aia cu Principiul Suprem?

– Da. Acum ideile îmi sunt și mai clare.

Știam în linii mari cam la ce mă pot aștepta de la Timotei așa că, ajuns acasă, m-am oprit întâi în bucătărie să mănânc. Am făcut-o, ca întotdeauna când sunt singur, fără apetit, expeditiv, stând în picioare. Pe urmă m-am așezat în fotoliu și am luat fișele la rând:

„1. Guvernatorul suprem al Lumii este Principiul Ordinii și al Echilibrului.

2. El este imanent și universal.

3. El se întemeiază pe legea: Acțiunea naște întotdeauna re-acțiune și re-acțiunea din nou acțiune.

Întrebare: Legea este preexistentă sau concomitentă Principiului?

4. Asupra Lui nu putem avea o privire de ansamblu, nu-L putem cunoaște în întregime și nu-I putem pătrunde toate implicațiile. El e ca și desenele enigmatice din Peru, care se întind pe kilometri întregi: pot fi sesizate doar părți ale lor, dar în ansamblu nu pot fi cuprinse decât de la o anumită înălțime.

Acea înălţime ne este inaccesibilă în cazul Principiului.

5. Omul a simţit prezenţa Principiului din clipa în care a ajuns la conştiinţa de sine şi L-a imaginat antropomorfic: aşa s-a născut Dumnezeu.

6. Reprezentându-şi-L după chipul şi asemănarea sa, I-a atribuit fără să vrea subiectivitatea sa.

7. Principiul nu e însă drept sau nedrept, ci pur şi simplu echidistant.

Pentru El omul sau furnica, o piatră sau o galaxie au aceeaşi importanţă.

El nu cunoaşte ierarhiile.

Întrebare: Atunci cum poate fi prielnic omului?

8. În ciuda imparţialităţii Sale, El poate deveni prielnic omului prin simpla Sa existenţă.

Dobândind certitudinea existenţei Principiului, omul se eliberează implicit de sub obsesia şi teroarea Hazardului şi a Haosului.

9. Principiul ignoră individul dar nu şi specia.

10. Omul nu poate sesiza decât un singur scop al Principiului: acela al Armoniei şi Echilibrului cosmic.

11. Un element sau moment de dezechilibru poate să fie doar o aparenţă, să ne apară ca atare doar nouă. În realitate, el poate să facă parte dintr-o acţiune sau re-acţiune menită să păstreze sau să restaureze Echilibrul la niveluri nouă inaccesibile."

Da, cam la aşa ceva mă aşteptasem. Nenorocirea e că, la prima întâlnire, Timotei îmi va cere părerea asupra viitoarei sale cărţi. Eram însă prea obosit, aşa că mi-am zis ca Scarlett-Sanda, că la asta mă voi gândi mâine. M-am pregătit să mă culc, dar în ultima clipă mi-a venit ideea să-i dau un telefon lui Paul.

– Nu te-am trezit?

– Nu tocmai. Am o vizită agreabilă....

– Aha... Voiam să te întreb dacă ştii ceva despre fiica şefului tău.

– Fiica lui Moga? A, e o gagică mişto…

– Altceva?

– Păi, ştiu eu? N-o cunosc mai îndeaproape... Am vrut să intru în şustă cu ea dar n-a ţinut: ea prea pădureaţă şi mobilă, eu prea citadin şi sedentar... Dar de ce te interesează?

– Se va logodi Dănuţ cu ea.

– Ce vorbeşti! Dănuţ în trampă cu... nu-i de el!

– De ce crezi?

– Gagiul e fazan. Va fi tradus la prima intersecţie...

– Bine. Credeam că ştii mai multe.

– Nu e mult dar e esenţial.

– Poate. Noapte bună.

– Ciao, bătrâne.

Ce limbaj, Dumnezeule!

Presimt că foarte curând, poate chiar la noapte, se vor sfârşi zilele acestea de îngăduitoare toamnă solară. Am făcut de aceea azi o lungă plimbare de adio care m-a dus până între vii, acolo unde nimic nu mai aminteşte oraşul decât, poate, trotuarele şi tăbliţele albastre cu numele străzilor, nume aparte însă şi acestea – Câmpului, Pajiştei, Cireşilor, Livezii – care, prin firescul şi simplitatea lor, îţi sugerează depărtările şi iarba unduită de vânt. Era ceasul când oamenii tocmai se întorseseră de la slujbele lor din oraş, îi vedeam prin curţi, pe la porţi, treceam agale cu mâinile la spate şi le dădeam bineţe, ca la sat, bună seara, iar ei, simţindu-mă din lumea oraşului, bănuindu-mă, poate, chiar din lumea şefilor, îmi răspundeau uşor suspicioşi cu să trăiţi, umilindu-se orăşeneşte, deşi, o dată reintraţi în curţile lor, redeveniseră ţărani. Doar femeile lor şi bătrânii îmi răspundeau cu sara bună sau cu bună sara poftim, ceea ce reuşea să-mi alunge sentimentul de jenă pe care mi-l isca acel distant şi cazon să trăiţi. Am auzit orătăniile cârâind prin curţi, m-a lătrat câte un câine, am văzut mâţe sorindu-se leneş, cu ochii abia întredeschişi, fetiţe jucând şotron şi băieţi bătând mingea pe

mijlocul străzii pustii. Mirosea a grajd cu vite şi a fum cinstit de foc cu lemne. Într-o curte tocmai isprăviseră de tăiat lemnele al căror morman răspândea o mireasmă reavănă de pădure. Discul dinţat al maşinii lucea în soare şi din motoraş se înălţa încă un fir de abur. Maşinistul se spăla pe mâini la fântână când femeia casei îl strigă din pragul bucătăriei, să vii baci Miroane, că se răceşte zama, iar el răspunse fornăind iaca-iaca, în timp ce-şi azvârlea în faţă apa rece din palmele făcute căuş. Imagini şi senzaţii din cele mai banale care-mi apăreau totuşi stranii, pentru că le receptam ca venind de foarte departe, ca şi când le-aş fi uitat de mult, iar acum le regăseam familiare de parcă le-aş fi trăit într-un alt avatar.

Soarele acela blajin care cobora încet înspre pădurea de pe culmea dealului sfârşi prin a-mi strecura în tot trupul o oboseală ciudată şi grea, care-mi pătrunse treptat adânc, până-n măduva oaselor. Am pornit înapoi cu pas mai lung, ca şi când m-aş fi temut să nu mă prindă noaptea din urmă şi când am ajuns în centru mă simţeam atât de sfârşit, încât am intrat la barul Operei să beau o cafea. Prin firma sa care anticipă opera ce urmează să se înalţe cândva pe locul scuarului de alături, barul acesta are faima – absolut falsă de altfel – de cafenea „artistică" a oraşului. Faptul că poţi întâlni aici câte un actor, câte un pictor sau poet, câte un instrumentist de-al Filarmonici nu spune nimic. Îi poţi întâlni cu aceeaşi probabilitate în oricare alt local. Pentru a deveni o instituţie unde, sub falsa aparenţă de *far niente*, se schimbă şi se nasc idei, o cafenea are nevoie de preexistenţa artei. Nu e cazul în urbea noastră, unde ea va rămâne, cel puţin deocamdată, o nobilă utopie, deoarece aici nu există absolut nici o urmă de tradiţie culturală. *Ex nihilo nihil.* Tot ce s-a realizat în anii din urmă s-a pornit de la zero şi s-a făcut trudnic, în răspărul unor crâncene inerţii şi într-o continuă luptă de uzură cu cele mai odioase şi stupide prejudecăţi asupra artei, a artistului şi a culturii în general. Nici azi încă mai marii culturii locale nu sunt întru totul convinşi că rostul artei nu e unul ancilar, în subsidiarul vieţii economico-sociale. Presupunând că prin cine ştie ce miracol „Opera" ar fi devenit într-adevăr o cafenea artistică în venerabila tradiţie a unor asemenea localuri din vechi centre de cultură,

ea nu le-ar fi suscitat decât suspiciune, teamă şi animozitate. Discuţii? Idei? Ce fel de discuţii, ce idei? Cum, aşa, în afara oricărui „cadru" organizat? Apoi, pentru a deveni un local al efervescenţei artistice, personalul său în primul rând ar trebui să fie conştient de şansa şi cinstea pe care ar avea-o, să vegheze asupra unei atmosfere adecvate, să se simtă el însuşi implicat în această atmosferă. Nu e cazul nici de data asta. La mai puţin de un an de la deschidere, „Opera" a devenit un soi de cârciumă mai pretenţioasă, cu feţe de masă murdare, cu ospătăriţe botoase care au aerul că-ţi fac o favoare servindu-te şi cu un casetofon care urlă muzică banatogitană, inhibând orice idee şi zădărnicind orice tentativă de conversaţie normală cu vecinul de masă. Cer o cafea; şi sunt întrebat de care: cu coniac, cu cocteil, cu îngheţată (?!) sau *frappé*? O cafea-cafea, zic. Naturală, tare şi nu prea dulce. Nu servim decât specialităţi... Dintre toate relele, îl alegi pe cel care-ţi sună mai familiar. M-am decis şi eu pentru *café-frappé*. În timp ce aşteptam, mi-am amintit de cafeneaua unde-şi lua Rudi capucinul după amiază şi unde găseai pe fiecare masă ultimele numere ale revistelor literar-artistice. Dar aş păcătui grav dacă aş spune că am simţit lipsa noutăţilor, căci se ivi profesorul Frangulea care aude tot, vede tot, ştie tot, ochii, urechile şi gura lumii, aflat în eternă căutare a unui receptor dispus să-i asculte senzaţionalele veşti. Profesorul Frangulea e şi poet – el susţine că e în primul rând poet – în această calitate l-am şi cunoscut în urmă cu vreo douăzeci de ani pentru ca pe urmă, în nu ştiu ce împrejurare, să ajungem să ne tutuim, obicei cu care nici acum nu m-am acomodat. Scrie câte un dosar de poezie pe lună dar, nu se ştie cum, nu publică decât poezie ocazională, fiind un familiar al numerelor festive. Are o reţetă verificată preluată de la autorii de articole: lucrează cu un număr de module retorice pe care le utilizează în combinaţii, după împrejurări: balade, mioriţe, izvoare, cerbi carpatini, semeţii vulturi, holdele, străbunii, voievozii, stejarii, grâul, câteva nume proprii, câteva adjective improprii, se agită totul ca într-un *shaker* şi se dă apoi un titlu puţin *shocking*, nicidecum foarte *shocking*, căci genul pretinde, nu-i aşa, o anumită sobrietate. E atât de pătruns de importanţa producţiei

sale, încât o dată l-am auzit tot aici, la „Opera" – stătea atunci la altă masă – l-am auzit discutând în contradictoriu cu celălalt poet local, cel cu diplomă de bacalaureat, cel care confundă supoziţia cu supozitorul şi trăieşte cu convingerea fermă că Erich Maria Remarque e femeie. Frangulea, om cu studii superioare, conştient de ascendentul pe care-l are asupra celuilalt, perora cu glas de stentor care acoperi câteva clipe urletul casetofonului: „Nu-ţi permit! Eu sunt o personalitate, sunt un scriitor de pagina întâi!" Şi, într-adevăr, cine l-ar putea contrazice?

– Eşti singur sau aştepţi pe cineva?

– N-aştept pe nimeni. Ia loc

Pare epuizat, preocupat. Se aşază şi îşi şterge fruntea cu batista. Mă priveşte grav, dându-mi de înţeles că are o veste importantă. Ospătăriţa se opreşte lângă el tăcută.

– Un havana mic. Apoi, către mine: de ce bei poşircă de aia? O amestecă cu tot felul de porcării, îi saltă preţul şi zic că-i specialitate.

– Crezi că havana ta nu-i botezată ?

– E totuşi rom alb! E atât de tare că puţină apă îi face chiar bine. Ce mai faci, nu te-am mai văzut deloc pe aici...

– Nu prea agreez locul... Şi apoi am fost ocupat cu mutatul...

– Da, am auzit. Sunt convins că nu ţi-a fost uşor. Te-ai acomodat măcar la viaţa de bloc?

– N-aş zice...

– Ai să te acomodezi... Asta-i nenorocirea, vezi, ne obişnuim în cele din urmă cu orice... Şi eu sunt într-o pasă proastă. N-am mai scris de două zile!

– Ei taci! Chiar nimic?

– Nici un vers. Cred că se schimbă vremea. Sunt meteorosensibil şi întotdeauna păţesc aşa când se schimbă vremea... E şi anormală căldura asta pentru sfârşitul lui octombrie...

– Mda... A, te felicit. Ţi-am citit poemul de ziua oştirii. Excelent, excelent. Îţi admir talentul de a găsi mereu imagini proaspete pentru nişte idei vechi.

Pometii i s-au colorat uşor de plăcere. Sau poate mi se pare? Mă corectează cu degetul ridicat:

– Nu vechi, ci eterne. E o deosebire. Chestiune de nuanță.

– Ai dreptate. O nuanță esențială. Oricum, poemul e superb.

– Ești tu generos ca întotdeauna. îți mulțumesc. Întotdeauna, chiar când am scris chestii mai puțin reușite, am găsit în tine un admirator...

Are dreptate. În duda ororii de impostură, nu știu ce slăbiciune neroadă pentru poetul Frangulea îmi dictează elogiile ipocrite. Poate plăcerea de a vedea cum mi le ia în serios, gustul pervers de a mă amuza contemplând incapacitatea lui de a sesiza conotația ironică a acestor elogii la adresa unor versuri pe care, de cele mai multe ori nici nu le-am citit. Uneori, ca acum, după o astfel de scenă, mă surprind că mi-e milă de el și mi-e silă de mine. Am remușcări. La urma urmelor îmi bat joc de un om care nu e în stare să se apere. Un dascăl nici mai prost, nici mai bun decât alții, un om de treabă, soț fidel și tată iubitor, care însă trăiește, fără să-și dea seama, o dramă. Căci pe lângă versurile pe care le secretă cu aceeași fluență cu care arborele Hevea secretă latexul, profesorul Frangulea a scris câteva piese de a căror importanță nici un teatru încă nu și-a dat seama și lucrează de două decenii la un roman care va face școală. Încerc să abat conversația de la acele elogii care în clipa asta mă scârbesc în primul rând pe mine și, ca de obicei, vrând s-o dreg, dau din lac în puț:

– Cum stai cu romanul? zic.

Soarbe o gură de rom și face cu mâna un gest blazat:

– Prost. Trebuie să-l rescriu. *Daccapo...*

– De ce?

– Simt eu că trebuie. Ție nu ți s-a întâmplat?

– Cum să nu, zic și de data asta sunt sincer și realmente compasiv. E infinit mai ușor să scrii o carte nouă decât să refaci una ratată.

– Știu, dar nu e vorba de asta, romanul meu nu e ratat. Îl simt de pe acum ca pe un roman de referință al momentului literar actual... E vorba doar de o greșită centrare a problematicii. Va trebui să-i confer o nouă axă, nu știu dacă înțelegi...

– Mda, cred că da...

– Nenorocirea e că nu mă pot apuca de îndată. Apropierea ploilor

mă inhibă... sensibilitatea mea nenorocită... Şi tocmai acum a trebuit să pice şi vestea asta deprimantă, ai auzit, nu?

Chiar mă întrebam cum de nu-mi serveşte încă nici o noutate.

– N-am auzit. Ce veste?

– A fost găsit copilul.

– Care copil?

– Ai uitat? Ce ţi-e şi cu veacul ăsta! Bombardamentul informaţional şi toate celelalte... Nimic nu se păstrează în memorie mai mult de cinci, şase zile... Copilul acela pe care l-a pierdut Magheru vara trecută, în munţi...

Mi-am amintit subit. O dată cu prelungul cutremur interior, a pâlpâit scurt o licărire de speranţă:

– Trăieşte?

Mă priveşte uluit:

– Cum o să trăiască? I-au găsit oasele...

Întâmplarea m-a afectat profund atunci, abia am scăpat de obsesia ei, şi acum iat-o dintr-o dată reactualizată. Cu profesorul Magheru am fost coleg de liceu şi am păstrat după aceea, prin ani, una dintre relaţiile acelea tonice de prietenie care nu se manifestă zgomotos, întreţinându-şi în schimb resursele dintr-un reciproc şi nemărturisit sentiment de simpatie şi stimă. Anul trecut, în ultima vară dinaintea pensionării, Magheru a plecat cu o clasă de elevi în munţi, cum, ca profesor de geografie, făcea în fiecare vacanţă. Într-una din seri au poposit la o cabană. A doua zi în zori, când să plece mai departe, unul dintre elevi nu se simţea tocmai bine, Magheru i-a cerut să rămână la cabană, să se odihnească, să doarmă, să se plimbe prin jur dacă se simte mai bine, să se ferească de soare şi să-i aştepte liniştit, căci ei se vor întoarce spre seară. Copilul, unul dintre cei mai buni, elev „fără probleme”, cum se zice, a acceptat cuminte. Doar că la mai puţin de o oră de la plecarea celorlalţi a avut el impresia că indispoziţia aceea a trecut şi că totul e iar în regulă. Şi atunci i-a venit ideea nenorocită, copilărească în fond, de a le face o surpriză celorlalţi şi mai ales lui Magheru, la care ţinea mult. Asistase seara la stabilirea itinerariului zilei, cunoştea marcajele pe care le avea de urmat, ziua era superbă,

de ce nu?, își va fi zis. I-a spus și cabanierului intenția sa. Destinul sau Providența sau, mă rog, orice altă instanță supremă ar fi putut să intervină măcar acum pentru a împiedica dezastrul. Cabanierul se vede însă că nu era obișnuit să-și pună probleme, n-a sesizat riscul și n-a încercat să descurajeze neașteptata inițiativă. Ba, însoțindu-l grijuliu până pe tăpșanul din fața cabanei, i-a arătat cu brațul întins, principalele repere ale potecii spre creastă. Copilul a plecat și de atunci nu l-a mai văzut nimeni. Seara, la întoarcerea celorlalți, au început căutările. După miezul nopții a sosit și Salvamontul. I-a apucat a doua zi fără să găsească nimic. Au cerut ajutorul unității de vânători de munte din apropiere. Militarii au cercetat terenul cum scrie la carte, ca la război, metru cu metru. Nimic. După ce și-a adus elevii acasă, Magheru s-a întors acolo. A continuat căutările și după retragerea militarilor. L-au mai ajutat cabanierul, pădurarii, ciobanii, dar mai mult singur a umblat. Și trebuie să fi fost cumplit să rătăcești așa, singur prin sâhle, bântuit de sentimentul vinovăției. După două săptămâni s-a dat bătut. A revenit în oraș umbra celui ce plecase. Alt om, nu numai fizic, pentru că slăbise, rămăsese doar piele și os, se cocârjase, el care era genul bărbatului bine, frumos, înalt, solid, ci și psihic, dobândise un aer absent și priviri rătăcite, de om hăituit. De altfel, imediat după întoarcere l-au și internat. Atunci, în primele zile, l-am vizitat și eu la spital. Întâi am ezitat dar medicul mi-a spus că orice îi va distrage atenția îi va face bine. Stătea în pat cu mâinile împreunate sub ceafă și cu ochii pironiți în tavan. „Servus, Nelu" i-am spus străduindu-mă să nu adopt un ton nici prea tragic, nici prea vesel. Și-a coborât ochii asupra mea, dar fără nici o licărire de expresie. „Servus. Șezi", mi-a spus cu un glas egal, alb, lipsit de orice nuanță, ca și cum ne-am despărțit doar cu o oră în urmă. Mă așteptam să-l văd schimbat, dar înfățișarea lui m-a speriat, inhibându-mi orice inițiativă și idee de conversație. În cele trei săptămâni câte trecuseră de la întâmplare, îmbătrânise cu zece ani. Schimbarea era atât de bruscă, îndeosebi părul îi albise atât de neașteptat, dar și cearcănele și pungile de sub ochi, privirile goale, expresia amară a gurii îl schimbau atât de mult, încât, dacă l-aș fi întâlnit

din întâmplare pe stradă, ar fi fost posibil să nu-l recunosc. Şedeam acolo pe scaunul alb şi incomod, nu ştiam ce să fac cu mâinile şi n-aveam absolut nici o idee despre ceea ce voi spune în minutele următoare. Toate planurile pe care mi le făcusem de acasă, toate variantele de dialog pe care le imaginasem cu scopul precis de a-i ridica moralul îmi apăreau acum eminamente inutile şi cretine. După câteva lungi clipe de tăcere strivitoare în care ne-am privit, eu surâzându-i tâmp, el fixându-mă ca şi când ar fi văzut dincolo de mine, şi-a mişcat în sfârşit buzele palide, uscate şi a spus abia auzit: „În oraş se zice că am înnebunit. Ai venit să te convingi? Sau să te documentezi... Ar fi un bun subiect de roman... Ai rupe cu el inima târgului...” Primul impuls a fost să mă ridic şi să ies. M-am abţinut greu şi m-am străduit să mă prefac că o iau ca pe o glumă, dar presupun că zâmbetul mi-a ieşit cam căznit. „Uite la asta nu m-a gândit, ar fi într-adevăr o idee, am zis. Dar am venit pentru că nici tu nu m-ai uitat când am fost în spital, acum doi ani...” O părere de surâs îi lumină chipul, redându-i pentru o clipă ceva din frumuseţea de altădată. „A, spuse, şi nu vrei să-mi rămâi cumva dator...” Din tonul cu care rosti aceste cuvinte mi-am dat seama că de data asta glumea, atât cât se putea glumi în situaţia lui. Oricum, sarcasmul cu care mă întâmpinase, dobândise acum o nuanţă de umor benign. „Dacă ţii neapărat să etichetezi într-un fel vizita mea, mă rog, ia-o şi ca pe o dorinţă de a-mi plăti o veche datorie. Adevărul e însă că am venit cu gândul de a-ţi ajuta să te simţi mai puţin singur”. Redeveni deodată grav. Ceremonios chiar: „Îţi mulţumesc. Intenţia ta e frumoasă dar inutilă. Suntem însă întotdeauna singuri, nu suntem decât singuri, atâta doar că, din fericire, cei mai mulţi nu-şi dau seama...” M-am bucurat că am reuşit să-l antrenez. Aveam naivitatea să cred că am reuşit să-l fac să-şi uite obsesia. Am încercat chiar să-l atrag într-o mică polemică. „Aici – am zis – m-aş distanţa puţin de tine. Căci sunt împrejurări când sentimentul ăsta poate fi ţinut la distanţă... Camaraderia, bunăoară, sau dragostea pot atenua singurătatea, nu crezi”. „Ba da. Ai spus foarte exact: o pot atenua, o pot ţine la distanţă, dar nimic n-o poate neutraliza decât cel mult absenţa lucidităţii,

care poate merge până la inconştienţă. În cele din urmă tot singuri rămânem până la capăt. E un adevăr de care m-am convins acum definitiv, n-are nici un sens să încerc să mă convingi de contrariul. Pentru simplul motiv că nu ştii şi nu poţi înţelege ce se petrece în intimitatea mea. Nici eu nu ştiu ce se petrece în tine, nimeni nu poate pătrunde în conştiinţa altuia..." Am schiţat o slabă opoziţie: „Măcar încerc, încercăm... Dacă n-ar exista aceste încercări, orice posibilitate de comunicare dintre noi ar fi exclusă. În ceea ce te priveşte, de pildă, sunt absolut sigur că n-ai nici o vină în tot ce s-a petrecut. Totul n-a fost decât un joc sinistru al hazardului căruia i-ai căzut victimă tu". Mă privi sever: „Numai eu?" „Bineînţeles şi copilul. Mă refer la tine, pentru că despre tine discutăm acum". „Foarte rău că discutăm. Şi dacă discutăm, e foarte rău că o facem numai despre mine. De copil nu se poate face abstracţie..." „Înţeleg perfect ce vrei să spui şi sunt de acord cu tine. Dar în clipa asta vreau să-ţi demonstrez că eşti nevinovat..." Se ridică într-un cot şi-mi replică aproape vehement: „N-are nici un sens să forţezi uşi deschise: ştiu că sunt nevinovat. Până şi ancheta procuraturii mi-a stabilit nevinovăţia. Dar tot atât de exact ştiu că în clipa când am plecat la drum cu copiii ăştia, eu, numai eu mi-am asumat răspunderea. Sunt singur răspunzător, înţelegi? Nu confunda vinovăţia cu răspunderea. Am avut dintr-o dată senzaţia de a mă fi oprit în ultima clipă în marginea unei prăpastii. Nu mai era nimic de făcut. „Înţeleg", am murmurat. „Sunt convins că înţelegi. Dar încearcă să-i faci să înţeleagă şi pe părinţii lui, care mă ocolesc, trec pe celălalt trotuar când mă întâlnesc. Aş prefera să mă pălmuiască, să mă insulte, să mă dea în judecată, orice, numai să nu mă evite cu precipitarea aceea plină de repulsie cu care te fereşti din calea unui lepros..." Se lăsă pe spate şi rămase din nou cu ochii pironiţi în tavan. Mă cuprinsese iar stinghereala din primele clipe ale intrării mele aici. Din fericire însă tăcerea nu se prelungi prea mult, căci se întoarse spre mine cu o vioiciune neaşteptată: „*À propos*. Tu, când cu operaţia aceea, ai fost aproape de moarte, nu-i aşa?" „Nu ştiu cât de aproape am fost, zic. Asta chirurgii ţi-ar spune-o mai exact. În mod sigur însă, am dat o raită până la hotarul cu

veşnicia...”. Păru să se însenineze: „Frumos zis... Dar mie să-mi spui sincer: ți-a fost frică?” „Nu mi-a fost decât la început şi atunci numai de durerea fizică. Pe urmă, după ce şefa de secție, o doctoriță de elită, m-a asigurat că nu voi simți absolut nimic, nu m-am mai temut nici de asta. Aveam certitudinea că mă bazez pe cuvântul unui om de onoare... Şi, într-adevăr, n-am simțit absolut nimic...” Făcu un gest de nerăbdare: „Eviți să-mi răspunzi direct. Te-am întrebat dacă ți-a fost frică de moarte, nu de altceva”. „O, de asta nu mă mai tem de mult”. Râse tăcut, fără veselie. Nu ştiu de ce, în momentul acela mi-a făcut impresia că se înrăise. „Nu ți-e frică, zise, dar observ că eviți sistematic cuvântul...” Avea dreptate, a trebuit s-o recunosc: „E o superstiție tradițională în familie. Nimeni nu rosteşte cuvântul ăsta la noi în casă... e ceva cam ca şi cu numele diavolului pentru care există în popor o mulțime de sinonime eufemistice...” „Tot din teamă, insistă el. Din teama de a nu-l provoca...” „Sigur, am recunoscut, la început a fost teama, la unii mai e şi acum. La mine e însă obişnuința, respectul pentru tradițiile clanului, dacă vrei... Dacă evit să-i rostesc numele, nu înseamnă că mă tem de moarte în sine. Mă tem să nu survină prea curând, obligându-mă să-mi las treburile neisprăvite, mă tem de degradarea fizică, de mizeria fiziologică, de durere, de tot ceea ce m-ar putea transforma într-o povară pentru ceilalți... Aş fi chiar de acord ca pentru astfel de circumstanțe fără ieşire să se legifereze odată euthanasia... Doar că nimănui nu-i dă prin gând să mă consulte...” Mă întrebă cu aceeaşi gravitate, fără să-mi aprecieze spiritul: „Numai în situațiile acelea?” „Numai în situațiile acelea şi numai cu acordul celui în cauză, bineînțeles...”

Dar el continuă cu o ciudată insistență: „De ce? Există şi alte situații fără ieşire. Fiecare trebuie să aibă dreptul de a renunța la viață când vrea... Camus, mi se pare, a spus, nu-i aşa?, că sinuciderea e problema fundamentală, singura, a filosofiei, restul e vorbărie, rahat...” „N-a folosit chiar cuvintele astea, dar, în sfârşit...” Începeam în fine să înțeleg încotro bate şi am simțit nevoia bruscă de a-l apuca de umeri şi a-l zgâlțâi pentru a-l trezi din rătăcirea lui. M-am abținut, continuând cu o vehemență care-l surprinse, scoțându-l oarecum din aparenta apatie:

„În afară de cazurile extreme de care am pomenit, nu există situație fără ieșire. Nu există nimic care să-ți îndreptățească o astfel de hotărâre. Pur și simplu n-avem acest drept...” Eram afolat, argumentele mele mi se păreau lipsite de orice putere, altele mai convingătoare nu-mi veneau atunci în minte și mă cuprinsese disperarea văzând că, în loc să-i abat atenția de la obsesia sa, l-am ajutat, fără să-mi dau seama, s-o abordeze din alte unghiuri. Îmi zâmbi într-un mod ciudat, plin de o satisfacție răutăcioasă, aproape un rânjet: „Și cine mă rog, ar putea să-mi conteste acest drept?” Mă înfierbântasem: „Însăși condiția ta umană!” Își flutură mâna ca și când ar fi alungat o muscă prea insistentă: „Vorbe goale! Condiția mea umană iat-o: o lovitură de copită din partea Hazardului și sunt la pământ” „Ai să te ridici. Hazardul poate să te ucidă. Dacă scapi însă cu viață, te poți ridica asupra lui. Toate atuurile sunt la tine: inteligență, rațiune, luciditate, voință. Depinde cum știi să le folosești...” „Depinde și dacă mai vreau să le folosesc”, răspunse el cu același zâmbet echivoc. Mă cuprinse descurajarea. Mă vedeam întors din nou în punctul de plecare. „Ei bravos, zic. Te complaci într-un cerc vicios și-ți place să-ți pui gheara-n gât, ca pițigoiul...” „A dracului plăcere”, murmură el trist și se întoarse iar pe spate, împreunându-și palmele sub ceafă. Intrasem într-un nou impas, nici unul nu mai spuneam nimic. Mă gândeam tocmai dacă n-ar fi mai cuminte să plec, când el reveni fără să-și mute privirile din tavan: „Și zici că nu ți-a fost frică, nu găsești nici un motiv de frică în moarte?” „Nu. Ibrăileanu spunea că frica de moarte nu e decât frica de lipsa de senzații. Dacă te gândești bine, ai să vezi că așa e. Dar lipsa de senzații nu e un motiv de frică. Am cunoscut-o atunci, provocată artificial, aproape treizeci de ore am fost lipsit de orice senzație, dar n-a fost în asta nimic înfricoșător, dimpotrivă, despre răstimpul acela petrecut sub anestezie totală păstrez o amintire nemaipomenit de plăcută probabil tocmai pentru că e lipsit de absolut orice reper amintitor...” Mă întrebă, tot fără să mă privească, cu vocea lipsită dintr-o dată de orice vigoare: „Presupun că în afară de experiența de atunci ai și citit multe despre asta...” Părea cuprins de o subită oboseală. „Da. Am citit câte ceva. Aș putea să-ți țin câteva

prelegeri, dar nu cred că ăsta e subiectul cel mai potrivit pentru tine acum...” Stătea cu ochii închişi. „Nu, murmură, nu e cel mai potrivit... De altfel, m-ai şi convins”. „Îmi face impresia că te-am obosit”. M-am ridicat, aşteptând o reacţie din parte-i, dar nu deschise ochii şi nu-mi întinse mâna. Părea să nu mă fi auzit. „Servus”, am şoptit, dar, cum nu-mi răspunse, am ieşit pe vârfuri. Înainte de a coborî am intrat în cabinetul medicului. „Nu credeţi, l-am întrebat, că i-ar putea da prin cap ideea sinuciderii? Mi-a pus nişte întrebări suspecte...” „Ba da, îmi spuse el cu siguranţa aceea liniştitoare a specialistului, în mod sigur se gândeşte şi la o astfel de soluţie. Dar veghem, fiţi liniştit, nu va recurge la ea”. Am plecat cu mai multă încredere, dar la lift mi-am amintit că mi-am uitat umbrela. M-am întors şi am deschis uşa cu toată grija să nu-l trezesc. L-am găsit însă în faţa ferestrei, privind în stradă, cu palmele rezemate de pervaz. Acum sunt convins că voia să mă vadă plecând. La intrarea mea s-a întors cu o tresărire violentă, ca şi când ar fi fost surprins făptuind ceva nepermis. Ne-am privit stingheriţi. Mi s-a părut că disting în ochii lui o nuanţă de ostilitate. „Iartă-mă, am zis, mi-am uitat umbrela...” Mi-a arătat-o cu un gest emfatic, fără nici o vorbă. „Credeam că dormi”, am spus doar aşa, pentru că atunci când eşti stânjenit simţi nevoia să spui ceva şi spui ce-ţi vine-n minte, de obicei o stupiditate numai să nu taci. „Am să şi dorm, n-ai nici o grijă”, răspunse el, accentuând prin intonaţie echivocul frazei. N-am mai schimbat nici un cuvânt şi am plecat cu convingerea că vizita mea, departe de a-i face plăcere, îl incomodase determinându-l chiar să se prefacă obosit pentru a mă vedea în sfârşit plecat. De aceea nici nu l-am mai vizitat. După ieşirea lui din spital l-am întâlnit de vreo două sau trei ori pe stradă dar niciodată n-a schiţat măcar intenţia de a se opri. Îmi răspundea la salut cu o alură absentă, privindu-mă ca şi când aş fi fost de sticlă şi urmându-şi drumul. Avea un fel nou de a merge, fără grabă, rigid, cu mişcări cumva fracţionate, ca un robot antropomorf scăpat de sub control. Se pensionase şi mă întrebam de fiecare dată cu o strângere de inimă cum vor fi arătând zilele lui. Oricum, părea să-şi fi redobândit un echilibru, probabil precar şi în mod sigur susţinut încă

prin proceduri terapeutice, dar, în sfârşit, un echilibru totuşi. Pentru ca acum, Hazardul – căci altcineva cine? – să scoată la iveală oasele copilului, deschizând iar toate vechile răni. Să-ţi plesnească ţeasta, nu alta...

– L-au găsit, imaginează-ţi, la nici cinci sute de metri de cabană, spune aferat Frangulea. Scheletul întreg, şezând, cu şira spinării rezemată de trunchiul unui copac, cu braţele înconjurând genunchii adunaţi, într-o poziţie zgribulită, ca şi cum s-ar fi apărat de frig... Cum îţi explici asta?

Presupuneam că întrebarea era retorică şi nu m-am ostenit să-i răspund. De altfel, întâmplarea mă afectase mai mult decât m-aş fi aşteptat, iar ultimele detalii îmi inhibaseră orice eventual apetit de a căuta explicaţii.

– Cum îţi explici, stăruia însă Frangulea, că oasele îi erau lustruite, curăţate de păsări, de gângănii, de furnici, după ce, probabil, carnea fusese devorată în timpul iernii de lupi, şi totuşi scheletul nu s-a clintit din poziţia iniţială? Se presupune că se va fi simţit din nou slăbit, s-a aşezat să se odihnească şi atunci va fi făcut un atac de cord. Deşi nimeni din preajma lui nu ştie să fi suferit de inimă... Atunci cum?

Mă privi câteva cilpe întrebător, aşteptând vreo reacţie din partea mea dar, cum eu continuam să tac, apăsat de o subită deprimare, se lansă cu avânt într-o interogaţie patetică:

– Cum îţi explici că era atât de aproape de cabană şi toţi oamenii aceia specializaţi în astfel de căutări au trecut pe lângă el fără să-l vadă? Căci nu se poate, e exclus să nu fi trecut la un pas de el... Cum e posibil, cum îţi explici?

– Nu-mi explic, i-am răspuns în sfârşit. Mi-am amintit de cuvintele lui Timotei şi le-am repetat: Inutil să-mi explic. Întâmplările astea trebuiesc luate aşa cum sunt. N-ai să afli niciodată un răspuns plauzibil în ordine realistă...

Eram sigur însă că aici trebuia să existe un răspuns „în ordine realistă”, dar la ce mi-ar fi folosit să-l aflu? M-am ridicat cu o senzaţie şi mai accentuată de oboseală. Poate din cauza ei şi din dorinţa de a

ajunge cât mai repede acasă, am avut proasta inspirație de a scurta drumul prin strada Cetății. Acesta ar fi de fapt drumul firesc, doar că nimeni dintre ai noştri nu-l mai foloseşte pentru că ne obligă să trecem prin dreptul locului pe care se înălța Casa fericiților. E un teren gol acum, răscolit de şenile şi înroşit de pulberea cărămizilor. Ultima dată când am trecut se mai vedea ceva din bolțile pivnițelor vaste. A fost o privelişte pe care am suportat-o greu şi de atunci evit să mai trec pe aici, oricât aş fi de grăbit. Azi însă nu înțeleg ce mi-a venit, nu ştiu ce nerăbdare cu adevărat premonitorie m-a împins pe vechiul drum. Dar sunt – m-am convins de mult – sunt asemenea zile nefaste care încep cu o proastă dispoziție sau cu o simplă melancolie fără nici un motiv aparent, cumulând, după aceea o suită întreagă de situații şi întâmplări dezagreabile, dacă nu de-a dreptul sinistre. Cine hotărăşte dezlănțuirea acestor veritabile serii negre? Cine a hotărât ca, după ce de mult timp n-am mai făcut-o, să trec pe acolo exact azi, când se dărâmau plopii, singurele repere care mai aminteau marginea dinspre stradă a fabuloasei grădini? Şi, când spun că se dărâmau, nu păcătuiesc folosindu-mă de un cuvânt impropriu, ci, dimpotrivă, sunt mândru de a fi găsit instantaneu cuvântul cel mai potrivit şi mai expresiv pentru cele ce se petreceau acolo. Căci plopii nu erau tăiați, nici scoşi, ci dărâmați, sau răsturnați prin frângere, procedeu greoi şi vandalic ale cărui rațiuni îmi scapă. Un buldozer se repezea şi izbea cu lama baza trunchiului. Plopul bătrân, monumental, de o zveltă măreție se cutremura din vârf până-n rădăcini şi îşi risipea ultimele frunze cu o patetică generozitate, ca şi cum ar fi vrut să le salveze măcar pe ele. Apoi maşina aceea diformă se retrăgea pentru a-şi lua un nou elan şi iar se năpustea grohăind feroce cu ceva stupid în toată îndârjirea ei, greoaie, implacabilă, până când, la a treia sau a patra izbitură, lemnul începea să trosnească precum oasele frânte cu roata: plopul se prăbuşea cu o lentoare solemnă şi cu vuietul prelung al revărsărilor de ape. M-am oprit aproape fără să vreau, fascinat, în mijlocul mulțimii de gură-cască formată din trecători dar mai ales din copii care-şi părăseau joaca. De jur împrejur, ferestrele şi balcoanele blocurilor se umpluseră de asemenea, ca la panoramă. Era într-adevăr

un spectacol aparte, tragic şi crunt în acelaşi timp, şi toţi îl simţeau ca atare, căci stăteau tăcuţi, nemişcaţi, nimeni nu rostea un cuvânt, nu se auzea nici un comentariu, până şi copiii încremeniseră, uitându-şi zbenguiala de parcă ar fi urmărit trecerea unui convoi funerar. Era însă mai mult decât atât şi se vede că toţi cei aflaţi acolo, chiar dacă nu-şi puteau explica, chiar dacă n-aveau mijloace s-o exprime, intuiau în prăbuşirea enormilor arbori simbolul a ceva mult mai măreţ şi mai tragic decât petrecerea la groapă a unui om: despărţirea de o vârstă a oraşului, de o epocă, de o lume aflate ireversibil în pragul acelui hău fără capăt pe care-l numim Trecut. După căderea celui de-al doilea plop, am simţit un fel de sfârşeală. Îmi tremurau genunchii. Mi-am făcut discret loc prin mulţimea tăcută şi apoi, tot timpul cât a mai durat drumul spre casă m-a obsedat poemul acela al lui Garcia Lorca pe care-l iubeam încă de mult, de pe vremea anilor noştri romantici, când l-am auzit prima dată recitat de Sanda într-una din serile petrecute cu Aldona şi Silvian. Oricât mă străduiam însă, nu reuşeam să-mi amintesc decât finalul,

„Plop bătrân!
Ai căzut
în oglinda
Lacului mut.
Eu te-am văzut coborând
într-un amurg, sângerând,
si-ţi scriu elegia târzie
şi ţie şi mie...”

iar neputinţa asta mă îndârjea, sporindu-mi tristeţea o dată cu sentimentul vârstei şi cu senzaţia – mai curând superstiţia – că era vital pentru mine în împrejurarea şi în momentul acela să găsesc poemul şi să mă cufund în el ca într-o baie izbăvitoare. Dacă era Sanda acasă, aş fi rugat-o pe ea să mi-l recite ca odinioară, când îl ascultam cu ochii închişi... Ea cu siguranţă nu l-a uitat, m-a convins de nenumărate ori că mintea ei de actriţă deprinsă de-o viaţă să memoreze, nu uită nimic. Dar singur fiind, de cum am intrat în casă m-am apucat să caut cartea. A cam durat căutarea, căci încă nu sunt familiarizat cu noile locuri

ale cărţilor, dar de cum am găsit-o, m-am abandonat într-un fotoliu, răsfoind-o cu febrilitate şi, într-adevăr,

„N-a fost sălbatecul vânt
cel care trunchiul ţi-a frânt,
n-a fost nici securea cea grea
a pădurarului care ştia c-ai să re'nvii
în lăstarele vii..."

Curios cum, în toate împrejurările semnificative prin care am trecut de-o viaţă, ceea ce m-a ajutat să-mi păstrez ori să-mi restabilesc echilibrul au fost textele – textele adecvate, îmi place să le numesc – care se ivesc din fişierele memoriei exact la momentul oportun, insinuându-se, după împrejurări, în replică, în scris ori, ca acum, numai în gând. Certitudinea pe care mi-o dau ele că şi alţii de aiurea sau din alte timpuri, au trăit stări identice ori chiar asemănătoare e tonică şi mă susţine de fiecare dată prin acel miraculos sentiment de solidaritate spirituală situat dincolo de spaţiu şi timp. Cu ajutorul lui poţi depăşi chiar şi o privelişte ca doborârea plopilor care, altfel, nu-ţi lasă nici o îndoială că, trecând, Timpul ia cu sine tot ceea ce până nu demult îţi părea fără de moarte.

Am recitit poemul de câteva ori şi am fost apoi foarte mândru şi chiar oarecum împăcat când, în timp ce-mi pregăteam cina în bucătărie, am reuşit să-l recit cu voce tare, din memorie. Ar fi trebuit după aceea să mă instalez la masa de scris dar, ştiindu-mă în binecunoscuta dispoziţie care-mi suscită frica de pagina albă, am renunţat. Mi-am aprins o ţigară şi m-am aşezat la televizor. Un film cu o profesoară eminamente „pozitivă", bineînţeles, în taior şi cu coc, şi cu elevi care nu beau decât ci-co, iau premii la olimpiade şi discută despre fericire. Nimic mai uşor decât să vorbeşti despre fericire. Eu însă n-am rezistat niciodată la asemenea „dezbateri". Am stins şi, pe când îmi aşterneam patul, a sunat telefonul. M-am repezit convins că e Sanda, dar era Frangulea. Nu ştiu cum – cum îţi explici? – în clipa când l-am recunoscut, am anticipat cu o exactitate rece, paralizantă tot ce-mi va spune.

– Ştii, zicea cu o ezitare care acum nu mă mai mira, în legătură cu întâmplarea despre care tocmai am discutat împreună...

Se opri ca şi cum ar fi aşteptat din parte-mi un sprijin.

– Da?

– Ei bine, a intervenit un element nou...

Altă pauză. Eu, calm, neutru:

– Te ascult.

El, puţin contrariat:

– Am impresia că nu te interesează. Te plictisesc cumva, te-am deranjat?

– Nu, nu, deloc... Mi se pare însă că ştiu ce vrei să-mi spui...

– Ai aflat de la altcineva?

Se pare că posibilitatea asta l-a alarmat. Mă grăbesc să-l liniştesc:

– Nu, n-am aflat nimic.

– Atunci ce ziceai că ştii?

– Ziceam şi eu aşa... nu ştiu nimic. Spune.

Pauză suspicioasă de data asta. După care în sfârşit se hotărăşte:

– Poate era mai bine să-ţi fi telefonat abia dimineaţă... Dar... în fine... ştii... e vorba de Magheru... s-a sinucis în urmă cu o oră...

– Bănuiam şi mă temeam că asta va urma.

– Cum îţi explici că bănuiai?

Mi-a venit să-i spun că-i un cretin.

– Ţi-am mai spus că nu încerc să-mi explic. E şi târziu acum. Te rog să mă ierţi. Noapte bună.

Cam asta a fost ziua de azi. Ar mai fi totuşi de adăugat ceva. Mă temeam că nu voi putea adormi. Lunga plimbare se vede însă că m-a obosit, am adormit destul de repede. Dar ce folos, căci a urmat coşmarul. Zic „coşmarul" şi nu „un coşmar", pentru că e vorba de un vis care se repetă pentru a nu ştiu câta oară. Nu-mi plac scriitorii care-şi povestesc visele şi întotdeauna sar pasajele care încep cu „se făcea că..." De data asta însă voi nota pentru propria-mi memorie acest coşmar care mă urmăreşte într-un soi de succesive ediţii *ne varietur*. Să fie oare o reminiscenţă a copilăriei mele terorizată de frica de întuneric? Căci e noapte, mă aflu într-o locuinţă cunoscută, poate chiar a mea, e întuneric şi deodată am senzaţia precisă a unei

prezențe străine: mai e cineva aici. Gheara spaimei îmi strânge inima care începe să bată nebunește pentru că simt, știu fără nici un dubiu că acel cineva mi-e ostil și mă vede fără ca eu să-l pot vedea și atunci mă reped la întrerupător și apăs butonul, dar lumina nu se aprinde! Repet din ce în ce mai terorizat apăsările, dar lumina nu se aprinde! Dau fuga în încăperea de alături, apăs întrerupătorul, dar lumina nu se aprinde! Alerg dintr-o cameră în alta, mă arunc cu amândouă palmele asupra întrerupătoarelor, le aud țăcănitul uscat și lumina tot nu se aprinde! Și în tot acest timp prezența străină e acolo, o simt nemișcată undeva în beznă și-i percep chiar rânjetul de satisfacție pe care i-l provoacă panica mea dezlănțuită. Aici mă trezesc de fiecare dată cu o palpitație paroxistică și gura ca iasca. Așa și acum. Îmi târșâi papucii până la bucătărie, beau un pahar de bere din frigider și îmi aprind o țigară. Într-o noapte, dincolo, când i s-a făcut rău Mamei, m-am repezit tot așa să aprind lumina ca să-i dau corinfarul dar se întrerupsese curentul. Am orbecăit atunci cu o deznădejde tot mai terorizantă să caut o lumânare, am răsturnat cana de apă, m-am izbit de scaun și în tot acest timp am avut senzația că moartea îmi dăduse câteva minute, o șansă deci, și că aștepta acolo undeva, tăcută, de pildă, în colț, după dulap, respectând *fair-playul*-ul dar prin aceasta cu nimic mai puțin îngrozitoare. Dincolo de reminiscențele copilăriei, ar putea fi și asta o explicație. Îmi amintesc de întrebarea tiranică a lui Frangulea: cum îți explici? Iată că mi-am explicat oarecum. Și ce am rezolvat? Teama că, dacă am să mă culc, toată istoria se va repeta, rămâne. Și dacă nu s-a mai repetat în noaptea asta, se va repeta cu siguranță în viitorul mai mult sau mai puțin apropiat. Există toate condițiile.

Dimineața m-am trezit cu un gust de cenușă pe care cafeaua n-a reușit să mi-l alunge. Azi, spre seară, se întoarce în sfârșit Sanda. Într-adevăr, vorba ei, trebuie să m-apuc de lucru.

După noaptea încheiată cu despărțirea aceea atât de penibilă pentru mine, o vreme nu ne-am mai văzut. Evitam să mai trec pe la Aldona de teamă să nu fie și ea acolo, iar cu Silvian, a cărui prietenie îmi era indispensabilă, mă vedeam la cenaclu, la redacția revistei ori pe la cafenele, de obicei la „Rotondă" sau la „Violeta ". Cu toate astea, aș fi dorit mult s-o întâlnesc, dar numai din întâmplare și fără martori; pe de altă parte însă, de câte ori îmi maginam o asemenea întâlnire – ceea ce se petrecea foarte des – mă simțeam copleșit de rușine și ajungeam la concluzia că era mai bine în toate privințele să n-o mai văd. După câteva clipe, speriat totuși de o asemenea perspectivă, îmi acordam o concesie: cel puțin deocamdată. Cu speranța că voi uita cât mai repede totul, nu mai mergeam la teatru pentru a n-o mai vedea nici măcar pe scenă. Eventualitatea de a ne întâlni în oraș mă făcea să circul cu ochii-n patru, mai ales când treceam prin centru, pe Corso sau pe străzile înguste din jurul teatrului, ca pe urmă, după ce ieșeam din zona de alertă, să regret că n-am văzut-o măcar de departe. Eram sigur că ea continua să vină pe la Aldona și îl admiram dar în același timp îmi era și ciudă pe Silvian pentru că – intuind probabil că se petrecuse ceva între noi – n-o pomenea niciodată, nici chiar aluziv, în discuțiile noastre. Nu mai eram atât de tânăr ca să nu-mi dau seama că intrasem într-un fel de degringoladă afectivă care putea sfârși prost. Numai luciditatea și amănuntul că-mi lipsesc gustul riscului și un grăunte de nebunie m-au oprit, poate în ultima clipă, să cad – acesta e cuvântul exact – să cad în ispita avansurilor tot mai insistente și mai puțin aluzive pe care mi le făcea Maricica, una dintre cele douăzeci și patru de „artiste" de la Tricoul Roșu, „fată bună" și talentată în felul ei, cu o voce captivantă, necultivată desigur, dar cu un timbru aparte și foarte penetrantă. Era cam exaltată și îngrozitor de locvace, iar asta a avut darul de a-mi menține rezerva sobră deși, trebuie s-o mărturisesc, avea toate calitățile pentru a mă ispiti ca femeie...

Dar nu uita și de avertismentul tovarășului Marcian de la sindicat,

care binevoitor ca întotdeauna, te-a prevenit într-o zi de salariu, când l-ai invitat la o bere. Vezi, ți-a spus, nu te încurca cu fetele din brigăzile pe care le instruiești. Dacă ți s-a făcut de... mă-nțelegi... dă iama prin brigăzile celorlalți instructori – toți fac așa, e un schimb colegial – dar nu le alege din brigăzile tale, că intri în gura lor și nu e bine, îți pierzi prestanța și autoritatea și până la urmă, nu-i așa, numai arta ar avea de suferit. Ei, ai zis, dacă e vorba de suferința artei, aveți dreptate, voi fi atent... El însă nu ți-a sesizat ironia și a continuat cu o neașteptată gravitate: Și mai ales de Maricica ferește-te, mi-a ajuns pe la urechi câte ceva, e adevărat? Eh, – ai făcut surprins și jenat, – oarecum, dar până acum n-a început nimic... Tovarășul Marcian păru mulțumit: E bine. Dacă ești băiat deștept să fii atent să nici nu înceapă. Că asta e înfierbântată dar i s-a făcut și de măritiș, cum e mai a dracului femeia, dacă te-a îmbrobodit nu mai ai scăpare, ești pierdut, e ca scaiul. N-a pățit-o cu ea Găman, instructorul de la Fabrica de Bere? A încurcat-o rău, abia s-a văzut scăpat, era cât p-aci s-ajungă și prin tribunale...

E adevărat, dar cu tot avertismentul lui Marcian și cu toată luciditatea mea, îmi era foarte greu pe atunci să rezist, mai ales să rezist mult timp, unei asemenea tentații. Și poate că în cele din urmă nu-i rezistam, dacă nu mă salva oarecum în ceasul al doisprezecelea, o invitație neașteptată a lui Silvian:

– Vii și tu cu noi sâmbătă la concert?

– Cu tine și cu Aldona? ai întrebat brusc suspicios.

– Vine și Sanda, spuse el cu un aer indiferent.

O indiferență care ție ți s-a părut imediat simulată. Ai suspectat existența unui complot între el și Aldona cu scopul de a pune la cale, ca din întâmplare, reîntâlnirea ta cu Sanda. I-ai și spus-o. Stăteați în picioare, în fața măsuțelor înalte, la „Rotondă", iar el a băut o înghițitură de cafea și te-a privit cu o desăvârșită inocență:

– Ce ți-a venit? Nici nu știam că nu te-ai mai întâlnit cu Sanda. S-a petrecut ceva între voi?

Da, avea un aer foarte inocent și adevărul e că nici eu, nici Sanda n-am știut vreodată dacă reîntâlnirea noastră a fost într-adevăr

întâmplătoare. Eram cam derutat şi nu ştiam ce să-i răspund. Ca să câştig timp, am căutat să schimb vorba. Perspectiva de a o reîntâlni îmi resuscitase brusc jena îngrozitoare de după despărţirea din seara aceea. A pierde ocazia de a o revedea, pe de altă parte, îmi apărea totodată o posibilitate de-a dreptul nenorocită.

Oare nu în clipele acelea, atunci, la „Rotondă”, în timp ce te gândeai ce să-i răspunzi lui Silvian, oare nu atunci ai avut pentru întâia dată sentimentul că ţi-e predestinată, că vă sunteţi predestinaţi? Fiindcă aproximativ de pe vremea aceea, din epoca voastră romantică, aveţi amândoi acest sentiment cu care, foarte probabil, veţi şi muri...

E posibil. Chiar dacă nu se va fi născut atunci acest sentiment al predestinării noastre în stare cristalizată şi pură, cum se înfăţişează azi, e sigur că în după-amiaza aceea am avut certitudinea tulburătoare – pentru întâia dată în viaţă – că ceea ce mă atrage spre Sanda e ceva mult mai complicat şi mai demn de atenţie decât un simplu şi nud apetit de acuplare. De aceea, când am ieşit de acolo, tulburat de descoperirea aceasta şi temându-mă că Silvian va fi uitat să revină asupra invitaţiei, m-am grăbit să-i întind banii:

– Poftim. Ia-ne şi nouă bilete.

– V-am şi luat. Dar Sanda şi l-a plătit pe al ei. Am redevenit mefient:

– De unde ştiai că am să vin?

– Nu ştiam. Dacă nu veneai, vindeam biletul la intrare, întotdeauna se găsesc amatori. N-am riscat nimic.

– Dar ea ştie că mi-aţi luat şi mie bilet?

– Doar dacă i-o fi spus Aldona. Nu ştiu...

Până la urmă ai ajuns la concluzia că toată cazuistica asta e stupidă şi ai lăsat lucrurile să decurgă de la sine.

Nu însă fără o curiozitate din ce în ce mai acută. Nu însă fără o emoţie din ce în ce mai ridicol-adolescentină – ridicolă sau înduioşătoare? – pe măsură ce se apropia sâmbăta aceea. Când m-a invitat Silvian la concert, am fost atât de cucerit şi pe urmă atât de preocupat de perspectiva de a o reîntâlni, încât nici o clipă nu mi-a trecut

prin minte să mă interesez de program şi de solist. Ceea ce altădată îmi condiţiona în mod normal hotărârea de a merge sau nu la un concert, devenise acum ceva cu totul subsidiar.

Cânta Monique de la Bruchollerie, Rapsodia pe o temă de Paganini a lui Rahmaninov. Dar asta aveai s-o afli abia în seara concertului, când, ca un licean la prima întâlnire, te-ai înfiinţat în faţa sălii Capitol cu mult mai devreme decât ar fi fost necesar. Locul era bine luminat, iar tu ţi-ai ales un post de observator mai discret, la marginea dinspre scuar a trotuarului, sub un copac ale cărui ultime frunze reuşeau încă să filtreze lumina festivă a lampadarelor. Te stânjenea mai ales trandafirul, un singur fir, un boboc care abia începuse să se deschidă, roşu, concentrând în culoarea sa tot patetismul acela superb al rozelor ce mor în ultimele zile de octombrie. Nu erai obişnuit să porţi şi să oferi flori, te străduiai s-o ţii cât mai degajat, ca pe un ziar citit pe care aveai să-l arunci în primul coş, dar cu toate astea îţi făcea impresia că roza era de o indiscreţie scandaloasă, ea însăşi o mărturisire care atrăgea privirile tuturor celor ce veneau la concert trecând prin faţa ta şi blestemai clipa când ţi-a venit ideea să-i oferi o floare. Atunci, în timp ce aşteptai acolo ca o santinelă în post, făcând doar câţiva paşi încolo şi încoace fără să ieşi din umbra copacului, ţi-au căzut ochii pe marele panou de la intrarea sălii şi ai văzut numele pianistei. Era tânără pe atunci, în plină glorie şi ascensiune. Aveai s-o asculţi pentru prima oară în seara aceea, după cum pentru întâia dată aveai să auzi Rapsodia lui Rahmaninov. Mai târziu, peste ani, într-o noapte de iarnă grea de la sfârşitul lui ‘72, când vântul şuiera urât prin hornurile vechi ale Casei fericiţilor, stăteai la masa ta de scris dar nu prea aveai spor, nu te simţeai în mână. Te gândeai tocmai să te dai bătut, să te apuci de citit sau să te culci, când uşa s-a deschis încet şi a intrat Sanda numai în pijama, păşind pe vârfuri deşi era desculţă. Avea un aer oarecum rătăcit şi în semiobscuritatea odăii luminată doar de veioza de pe birou, ochii îi luceau umeziţi de lacrimile gata să izbucnească. „Ce s-a întâmplat?” I-ai ghicit răspunsul mai mult după mişcarea buzelor: „A murit Monique...” „De unde ştii?” „Din întâmplare... la France Inter...”

Ți-ai împins scaunul, făcându-i loc să se așeze pe genunchii tăi, ca odinioară, când se simțea primejduită. Te-a îmbrățișat rezemându-și fruntea de tâmpla ta și a izbucnit într-un plâns tăcut, fără zguduiri și fără suspine. Lacrimile ei îți umezeau obrazul. V-ați amintit de concertele în care ați auzit-o căci a revenit la noi în câteva turnee, dar mai ales de acea primă seară când ați îndrăgit-o și ați început, ca toată lumea, să nu-i mai spuneți decât Monique, fiindcă era tânără și friza perfecțiunea și vă cucerise pe toți. Părea că o boare glacială pătrunsese și în odaie, te-ai simțit zgribulit și ai strâns-o mai tare la tine, ca pe un copil mâhnit și poate că atunci ați început amândoi să cunoașteți cu adevărat sentimentul teribil al ființelor și lucrurilor pe care Timpul le răpește în trecerea sa din preajma fiecăruia.

Deși în seara concertului nu s-a petrecut de fapt nimic deosebit în ordine epică. S-au ivit întâi Aldona cu Silvian, din fericire fără să se oprească, grăbiți să-și ocupe locurile. Doar Aldona mi-a aruncat în treacăt cu o ironie ireprimabilă dar benignă:

– Să sperăm că roșu i se va asorta cu rochia...

Mi-am dat seama că era o tachinare, dar nu și că roșul se asortează cu orice și am intrat în panică: dar dacă, într-adevăr? A apărut în ultima clipă, respirând precipitat, preocupată că va întârzia. Când i-am ieșit în cale cu floarea întinsă s-a destins subit, părea fericită că nu mai trebuia să-și caute singură locul și mi-a făcut impresia că într-adevăr nu știa că ne vom întâlni. Oricum, prima constatare pe care am făcut-o a fost aceea că era mai frumoasă ca niciodată și că apariția mea neașteptată (?) nu a indispus-o. Asta mi-a ridicat considerabil moralul și încrederea în steaua mea. Pe când depuneam trenciurile la garderobă, a început să sune. Intrând o dată cu ultimii întârziați, abia ne-a rămas timp să ne salutăm cu Aldona și Silvian.

Nici nu simțeai nevoia, nici nu știai ce ai fi conversat, căci erai totuși încă inhibat de jena ultimei voastre despărțiri. Te-ai simțit de-a dreptul fericit când, de îndată ce v-ați ocupat locurile, a intrat și dirijorul. N-aveai nevoie de cuvinte, îți era de ajuns s-o simți alături, să-i inspiri parfumul, s-o privești din când în când, nu prea des și nu

prea insistent, cum stătea, destinsă acum, în aşteptare, ţinând trandafirul în dreptul buzelor, şi răspunzându-ţi cu o privire luminată de un surâs interior, în a cărei expresie îţi plăcea să distingi o discretă complicitate. Nu mai ţii minte ce s-a cântat în deschiderea concertului. După cum nu-ţi mai aminteşti ce rochie purta. Mai ştii doar că era o nuanţă de vernil care se asorta perfect cu floarea, dar n-ai putea s-o descrii. Ceea ce reţii, în schimb, foarte bine este că prima piesă a fost foarte scurtă şi că n-a recoltat decât nişte aplauze de circumstanţă. În pauza care a urmat, de asemenea scurtă, ţi-a spus că roza are o aromă de banană şi te-a întrebat dacă ai mai auzit Rapsodia lui Rahmaninov. Nu, n-o cunoşteai. Cum era? Ai să vezi, ţi-a răspuns enigmatic, dar cu un surâs plin de promisiuni. Intră apoi pianista urmată de dirijor – uite că nici de numele dirijorului nu-ţi aminteşti! – şi o dată cu primele măsuri ai început într-adevăr „să vezi", să fii treptat atras într-un cerc magic în care te simţeai din ce în ce mai bine, mai împăcat...

... aş zice chiar fericit, dacă nu m-aş teme de cuvintele astea foarte tocite. Dar cum aş putea numi altfel senzaţia aceea unică şi tulburătoare? Conştiinţa prezenţei ei alături, acea mult aşteptată prezenţă conjugată cu cealaltă prezenţă, devenită dominatoare, a pianistei delicate şi elegante care mă transpuse într-un soi de extaz, tăindu-mi respiraţia prin virtuozitatea nonşalantă cu care se transpunea din pasajele lirice de o scăpărătoare exuberanţă sau un sublim avânt către imponderabile teritorii sufleteşti, până la variaţiunile care cuprind severitatea sumbră şi premonitorie cerută de *Dies irae*. În final, avântându-mă în acel spontan şi nestăvilit entuziasm care animase întreaga sală, aproape că uitasem de prezenţa Sandei. Am regăsit-o alături nu fără oarecare surpriză. Arăta şi ea transfigurată, ca şi când aripa fericirii i-ar fi trecut peste chip. Avea palmele înroşite şi ochii umezi. Abia în foaier, unde ieşisem să fumăm, mi–a spus cu un aer amuzat:

– Nu e nevoie să te întreb ce impresie ţi-a făcut. Arătai fericit. Sunt sigură că ai ieşit din realitate, ai uitat de toate mizeriile zilei şi ale lutului... Cred că ai uitat şi de mine...

– Se poate, am murmurat.

A fost într-adevăr un murmur pentru că te-ai simțit îngrozitor de încurcat. Dar ea a râs şi s-a grăbit să te liniştească: aşa i s-a întâmplat şi ei când a ascultat-o prima dată. Azi însă, pentru că o cunoştea, şocul a fost mai puțin violent.

– Atât de puțin, încât ai avut timp să mă observi, ai spus cu o nuanță de reproş.

– Doar din când în când. Atât cât să mă conving că te simți... nu ştiu cum să zic... Bine e prea puțin, fericit e prea mult...

– Nu ştiu nici eu, ai zis şi apoi, pe neaşteptate, dintr-un impuls care te-a surprins în primul rând pe tine: M-ai iertat pentru necuviința din seara aceea?

Te-a privit cu desăvârşită candoare:

– Nu-mi amintesc de nici o necuviință.

N-ai apucat să-i răspunzi – ai fi vrut să arăți că fericit nu e totuşi prea mult spus – căci se ataşară de voi Aldona şi Silvian şi apoi alți cunoscuți şi toată pauza ați petrecut-o în conversații de circumstanță. Pe Sanda – ca şi pe Aldona, de altfel – o cunoştea o mulțime de lume, ceea ce te făcea să te simți mândru alături de ea şi totodată teribil de stingherit când citeai în privirile celor mai mulți nedumerirea în legătură cu tine, pe atunci încă un perfect anonim. A urmat apoi A 7-a de Beethoven, una dintre piesele acelea pe care le-ai fi luat cu tine într-o insulă...

În seara aceea nu eram însă într-o dispoziție adecvată pentru a o reasculta. Mă aflam sub impresia foarte puternică a Rapsodiei lui Rahmaninov de care încă nu avusesem timp să mă detaşez, dar de vină a fost desigur şi prezența atât de apropiată şi de concretă a Sandei. Urmăream desfăşurarea acelei muzici magnifice într-o stare de spirit curioasă şi contradictorie. Mă străduiam zadarnic să mă concentrez spre a regăsi plăcerea de altădată şi în acelaşi timp aveam remuşcări puerile față de Beethoven, ca şi când aş fi trădat o veche iubire. În sfârşit, concertul se încheie, dar între noi nu se mai petrecu nimic semnificativ. Înghesuiala de la garderobă, apoi, cum ea stătea foarte aproape, am condus-o cu toții. Mi-a întins o mână moale, neutră, în timp ce discuta nu ştiu ce cu Aldona. Am ajuns acasă neliniştit şi trist.

Am încercat să citesc, dar fără nici un rezultat şi, când în cele din urmă m-am dat bătut şi am stins lumina, mi-am zis conclusiv, că ar fi fost poate mai bine să nici n-o fi reîntâlnit. Câteva zile, dar nu mai mult de o săptămână, iar n-am mai văzut-o apoi. M-am gândit de câteva ori în acest timp să-i dau telefon, dar am renunţat de fiecare dată în ultima clipă, descurajat de un mizerabil sentiment al zădărniciei şi de o neaşteptată neîncredere în mine însumi. Ce să găsească ea la mine, îmi ziceam, ea, actriţă cunoscută, înconjurată de admiratori ca lampa de fluturi?! Ce îi pot oferi eu, un amărât de instructor de brigăzi artistice de agitaţie, abia ieşit de „acolo”, fără nici o perspectivă clară, scriind cu obstinaţie doar literatură de sertar?

Nu, băiete, îţi ziceai, întoarce-te la Maricica, ea-i de tine. Şi poate chiar te-ai fi întors, dacă nu intervenea încă o dată şi tot în ultima clipă întâmplarea. Dar iar te întrebi: oare cu adevărat întâmplare să fi fost?

Uneori, după reuniunile de cenaclu obişnuiam să ne întâlnim la Iancu Botez, pictorul. Stătea într-o clădire joasă şi lungă, aşezată între Parcul Justiţiei şi terenurile de tenis, unde-şi aveau atelierele artiştii plastici. Atelierul lui Iancu era şi locuinţa în care-şi ducea zilele împreună cu Alina, nevastă-sa, o fată măruntică şi plăpândă, cu nişte ochi negri, imenşi, care, de câte ori apăream în pragul nopţii, se dădea de ceasul morţii să ne simţim cât mai bine. Din fericire, pe atunci, nu ne trebuiau prea multe ca să ne simţim bine. Ne ajungeau ţigările şi un vin modest, iar dacă se găsea şi cafea, era de-a dreptul minunat. Atelierul vast, aflat într-o permanentă şi pitorească dezordine, se umplea de fumul şi vociferările noastre care durau până aproape de ziuă. Când plecam în sfârşit, Alina, făcută colac ca o pisică, dormea de mult pe canapeaua îngustă din colţ. Acum, Alina îi făcuse lui Iancu un băieţel. Tatăl nu-şi mai încăpea în piele şi ne convocă de îndată la o agapă. Pe de o parte pentru a sărbători evenimentul, desigur, dar pe de altă parte, urma să fie un fel de agapă de adio, căci, după revenirea Alinei şi a copilului din maternitate, obişnuitele noastre reuniuni nocturne aveau să rămână de domeniul trecutului.

În seara aceea, atelierul enorm devenise neîncăpător. Peste tot măsuţe şi scaune improvizate. Bufetul rece îmbelşugat şi băuturile de

soi dovedeau că Iancu pusese la bătaie totul, îndatorându-se probabil până peste cap. Ne adunasem, ca niciodată, cam la treizeci de (mai mult sau mai puțin) invitați, o lume destul de amestecată, dominată totuși de plasticieni. Se mai aflau acolo și câțiva actori și scriitori, două coriste de la Operă, o balerină cu soțul de profesie incertă, tip păros și sumbru care tăcea mult și bea vârtos și chiar un regizor bucureștean adus și prezentat ca atare de Măicăneanu de la secția culturală a ziarului. Nimeni n-auzise de el, de regizor vreau să zic, dar asta nu-l împiedică să devină un fel de vedetă a serii. Am sosit mai târziu și, când am intrat, el se afla deja în centrul atenției, debitând vechi cancanuri din culisele tinerei noastre cinematografii.

Adevărul e că nu pe el l-ai văzut de cum ai intrat.

Evident că nu pe el. Intrând am rămas o clipă derutat, încercând să mă orientez în adunătura aceea de prieteni, simple cunoștințe sau necunoscuți pe care abia o deslușeam prin fumul gros. M-am alipit de Iancu, de Laurențiu și Silvian. Pe Sanda am reperat-o mai târziu și a trebuit să fac un efort pentru a-mi disimula bucuria și a-mi reprima impulsul de a mă duce la ea. Stătea tocmai în celălalt capăt al atelierului și discuta aprins și după toate aparențele ceva foarte vesel cu Aldona și cu cele două coriste. În orice caz părea în elementul ei. De cum am descoperit-o m-am simțit și eu în elementul meu, așteptând doar o clipă prielnică pentru a mă apropia. Cum mă uitam însă des și insistent în direcția lor, privirile ni se întâlniră curând și am înregistrat cu orgolioasă satisfacție reacția de fericită surpriză care scăpară în ochii ei. Își înclină puțin capul și mă salută cu un surâs complice, înălțând paharul în dreptul ochilor. I-am răspuns la fel, simțindu-mă dintr-o dată fericit și sigur pe mine. Cineva adusese și un patefon și avea grijă să schimbe mereu discurile pe care, de altfel, nu le asculta nimeni. Tocmai cânta Rodion Hodovanski, dar glasul său era aproape anihilat de rumoarea și râsetele din jur, dominate însă și ele net de vocea metalică, rece, absolut antipatică a unui ins mărunt, megalocefal și exoftalmic, cu buzele foarte groase, umede și roșii. Câteva fire de păr de culoarea cărămizii, pieptănate cu evident dichis de la stânga la dreapta, îi stăteau lipite de țeasta enormă și pleșuvă, presărată cu pistrui.

– Cine-i cretinoidul ăsta? am întrebat.

Iancu păru contrariat de lipsa mea de respect, căci îmi răspunse cu un ton pătruns de importanța prezenței în atelierul lui a acelui intrus:

– E Sotir, regizorul.

– N-am auzit.

– Ni l-a prezentat Măicănescu. El l-a adus. A venit să filmeze străzile din Cetate, are nevoie de ele ca exterioare pentru filmul la care lucrează.

– Zexe! pufni Laurențiu. Știi vreun film făcut de el?

– Lasă-l, râse Silvian, nu-l înghesui că nu-i de domeniul lui. Celebritatea lui Sotirescu e încă în lucru. Deocamdată se pare că-și regizează o viitoare întâlnire cu Violina, a pus ochii pe ea, ba chiar și brațul lui de caracatiță...

Violina era balerina. Cu o rochie neagră, lucioasă, cam scurtuță, și foarte mulată, cu părul ei mătăsos și auriu revărsat pe spate până aproape de talie, se răsfăța într-adevăr cuprinsă de brațul lui Sotir, nefiresc de lung și parcă nearticulat, ca o liană terminată cu degete. Fără să-i mai dăm atenție, ne-am ambalat într-o discuție despre viitoarea premieră a Teatrului, piesa aceea stupidă a lui Elisar, în care urmau să joace și Aldona, și Sanda. Era o perspectivă care continua să-l oripileze pe Silvian. Pur și simplu nu putea accepta ideea că Aldona urma să apară într-o astfel de piesă. Eu, îmi amintesc, nu-i împărtășeam întrutotul intransigenta. Eram mai concesiv. Asta-i soarta artistului, îi spuneam, capodoperele nu se găsesc pe toate drumurile, de cele mai multe ori n-are de ales. Sunt de acord, perora Silvian, dar aici nu e vorba numai de niște carențe estetice, asta n-ar fi nimic, vorba ta. Aici e vorba de o piesă abjectă, omule, mincinoasă pentru că falsifică și adevărul istoric și cel psihologic! Știam foarte bine. La urma urmelor, Aldona avea un rol mai puțin stupid decât Sanda. Amândouă erau în piesă surori și fiice de chiabur. Dar pe când Aldona era favorita și complicea tatălui, Sanda, după ce audiase câteva expuneri la căminul cultural, se îndrăgostise de conferențiar și dobândise o conștiință atât de înaintată, încât își denunța tatăl că dosise, cu intenția de a le sustrage, cotele de produse datorate

statului. În final dragostea ei triumfa, în timp ce părintele oneros şi sora cea pierdută suportau rigorile legii. Pe mine, istoria aceasta paralitică mai curând mă amuza, dar Silvian era intratabil. Cum, mă, spunea el, unde crezi că o să ajungem dacă acceptăm pe scenă asemenea infamii?! Ce ar fi fost să-l denunţ eu pe tata când a ascuns în căpiţa de fân un sac de cucuruz ca să aibă la iarnă de-o biată mămăligă?! Şi cum să accepţi să vezi fără o tresărire de oroare cum se prostituează fetele astea, mai bine le-aş şti făcând trotuarul, decât rolurile cretine ale lui Elisar! Şi boul ăsta îşi ţine de datorie să asiste la repetiţii, se erijează într-un soi de super-regizor, dă şi el indicaţii, ca şi când cineva ar putea scoate din rahat bici, care să mai şi pocnească!

Şi, desigur, Silvian rosti cuvântul în varianta lui cea mai frustă, care ar fi putut stârni reacţii diverse în rândurile asistenţei dacă atenţia acesteia n-ar fi fost reţinută în altă direcţie. De câteva clipe aveam şi eu senzaţia stranie că se petrece ceva, ca şi cum atmosfera s-ar fi încărcat subit. Devenise aproape fizic perceptibilă o anumită tensiune, când, chiar pe finalul tiradei lui Silvian, l-am văzut pe părosul soţ al Violinei adunându-şi picioarele superlongi. Nu fără o uşoară ezitare a echilibrului, se ridică din fotoliul în care se tolănise. Domina prin înălţimea sa întreaga asistenţă. Rumoarea din atelier se temperă şi toate privirile se îndreptară spre el. Cei mai mulţi aşteptau probabil un toast, şi surâdeau îngăduitor, observându-i discreta clătinare. El stătea crăcănat, cu paharul înălţat, pe jumătate plin. Braţul celălalt îl întinse acuzator înspre Sotir pe care-l interpelă frontal, cu glas profund şi puţin îngălat:

– Ascultă, mbăi... maestro... pe doamna numai eu am dreptul s-o-mbrăţişez... e clar?... Jos... labele de pe Coreea!

Bulbucaţii ochi ai regizorului stăteau să-i sară din cap. Îşi retrase tentacula exact în clipa când soţul întinse lungu-i braţ, o apucă pe soaţă de mână şi o proiectă ca pe o păpuşă dezarticulată tocmai în celălalt capăt al atelierului:

– Şi tu, *daragaia maia,* de când mi te freci de piticii căpoşi?!

Asta în timp ce piticul căpos începuse să protesteze cu glasul lui metalic:

– Dar, vă rog... Nu permit! Cum vă permiteţi?! Nu era decât

un gest... o expresie a admirației... o admirație de o extremă puritate estetică...

– Basta! mugi părosul. Dacă vrei să nu te fac tirbușon, păstrează-ți admirația... estetică... Apoi, cu un gest larg, spre ceilalți: Surori și frați... scuzați... și continuați... să vă distrați...

Goli paharul, se răsuci nesigur și se prăvăli la locul lui, rășchirându-și din nou picioarele. Reizbucni rumoarea, râsete, subită animație. Iancu se simți dator în calitate de gazdă să-l consoleze pe Sotir. Se repezi la el, îi vorbi aferat, îl apucă de braț. Am auzit ce-i spune abia când, trecând prin dreptul nostru, se opri cu el în fața grupului în care se afla Sanda:

– Să vă fac cunoștință cu niște fete frumoase, două sunt actrițe, poate le veți oferi chiar un rol în viitorul dumneavoastră film…

Sotir, mulțumit probabil că scăpase numai cu atât, se atașă fără dificultăți, ba chiar cu o vădită satisfacție noului anturaj, sărută mâini, debită complimente.

– Da, zicea, bineînțeles, chiar voi avea nevoie pentru filmul acesta de fizionomii foarte armonioase și în același timp foarte expresive... Spre Sanda: Ca a dumneavoastră, domniță... Spre Aldona: Ca a dumneavoastră, domniță...

Pe cele două coriste le ignora mârlanul, ceea ce nu le împiedica pe ele să-l soarbă din ochi.

– Filmul acesta, dincolo de trama sa epică picarescă va avea o valență parabolică, *id est* se va configura ca o elegie la dispariția cailor...

– A cailor?! exclamă Aldona.

– Exact, domniță. Vă surprinde, nu-i așa? Dar gândiți-vă: calul! Cel mai fidel, mai nobil, mai curat...

Silvian se foi pe taburetul lui de lemn:

– Iancu ăsta s-a tâmpit! N-are decât să-l codoșească pe Sotirescu, dar de ce să-l bage pe gât fetelor noastre?

Cineva pune la patefon o rumbă lentă.

– Poate are să danseze cu ele, zic.

– Asta ar mai lipsi!

– Te pomeneşti, am râs, că eşti gelos! Poate faci şi tu o scenă ca gorila balerinei.

– Nu sunt gelos dar nu-mi place s-o văd acroşată de un estropiat ca ăsta.

– Dar de o gorilă ca ăla?

– Eşti stupid! Ţie ţi-ar plăcea s-o vezi pe Sanda cu vreunul dintre ei?

– În primul rând, între mine şi Sanda nu e nimic.

– Nimic pe dracu! Atunci de ce te inchietează ideea de a o vedea dansând cu ăsta? Recunoşti?

– Mă rog... recunosc... dar nu e vorba de gelozie, ci de revolta în faţa unei aberaţii estetice...

– Aiurea! O dai şi tu acum, ca Sotirescu, pe estetică. Adevărul e că nu-ţi place nici măcar să-ţi imaginezi laba lui umedă pe umărul ei. Nici mie nu-mi place şi nu mă jenez s-o recunosc.

De aici, o lungă şi contradictorie discuţie asupra geloziei. Şi iarăşi, când tocmai ne înfierbântasem, senzaţia aceea stranie că e pe cale să se întâmple ceva. Mă, uit instinctiv spre Sanda şi văd tentacula piticului întinzându-se insidios şi cuprinzându-i umerii. Ea încearcă o eschivă discretă fără însă a reuşi să se detaşeze complet, ca şi când braţul individului ar fi fost într-adevăr înzestrat cu ventuze. Atunci privirile noastre se întâlniră, iar ea izbucni într-un râs puţin cam silit şi-mi făcu semn să mă apropiu.

În prima secundă ai rămas deconcertat, imediat după aceea însă, când ai distins în ochii ei o expresie de disperare pe care ai interpretat-o ca o cerere de ajutor disimulată de râsul acela oarecum nefiresc, ţi-a crescut inima, te-ai umflat în pene, te-ai şi văzut cavalerul fără teamă şi prihană care-i suflă Spânului bucăţica. Te-ai îndreptat spre ei fără ezitare, străduindu-te să adopţi un aer cât mai degajat şi, cu toate că erai pregătit şi te aşteptai cam la orice, trebuie să recunoşti acum, după atâţia ani, că surpriza pe care ţi-au stârnit-o primele ei cuvinte a fost atât de, încât numai cu oarecare dificultate ai reuşit să nu te trădezi printr-o reacţie inoportună. Căci de cum te-ai ataşat grupului lor, te-a

luat de braț, lipindu-se tandră de tine, gest care provocă instantaneu retragerea tentaculei.

– Vi-l prezint pe soțul meu, scriitorul Octav Prodan. Domnul e maestrul Sotir, regizorul.

Vorbise râzând cu grație dar și cu o ironie pe care numai megalocefalul nu părea s-o sesizeze. Odată cu apariția ta se simțea în siguranță și avea aerul că e pusă pe farse. Sotir în schimb se strădui să-și disimuleze dezamăgirea împovărându-și cuvintele cu o ironie rea, care nu putea scăpa nimănui:

– Ah, un scriitor... nu bănuiam că sunteți căsătorită... atât de tânără... și încă cu un scriitor... mă bucur, domnuuu...

– Prodan, îl ajută Aldona.

– Mă bucur domnu Prodan, deși vă mărturisesc că n-am auzit... regret...

– Nu face nimic, ai zis, căci și ignoranța, și regretele, și bucuria sunt reciproce…

Sotir surâse și scoase un pachet de Papastratos:

– Într-adevăr... O țigară?

– Mulțumesc, folosesc Mărășești...

– Poate domnițele?

I-ai făcut un semn ușor Sandei să nu se sacrifice din solidaritate. Domnițele acceptară deci. Cu Sanda lipită de brațul tău te simțeai mândru și sigur pe tine. Și se părea chiar că după primul schimb de replici, te aflai în avantaj și ți-ai permis să lansezi o întrebare perfidă care avea să se dovedească în curând imprudentă.

– Și... iertați-mi indiscreția... care este ultimul dumneavoastră film?

– Poate l-am și văzut, marșă și Aldona, dar n-am reținut regia.

Sotir păru dintr-o dată scârbit și trist:

– Nu, nu l-ați pututa vedea domniță scumpă, pentru simplul motiv că n-am realizat până acum decât patru filme pe teme de protecția muncii și două pe linie de prevenirea incendiilor... Astea sunt condițiile… la noi, bineînțeles... Un lung-metraj artistic are de întâmpinat infinite dificultăți...

Suflă o trâmbă elegantă de fum albăstrui, o urmări meditativ cum se destramă şi apoi te atacă prin surprindere:

– Şi dumneavoastră, maestre Prodan?

Ai sesizat primejdia şi ai simţit că vei pierde avantajul. Aparent senin, încercând să temporizezi:

– Eu ce?

– Ce teme aţi abordat în cărţile dumneavoastră?

Unu egal. Noroc că nu-ţi pierzi în nici o împrejurare simţul umorului. Îţi pierzi prezenţa de spirit şi chiar alte prezenţe, dar simţul umorului niciodată. Ai convenit că cel mai înţelept era să fii *fair play*:

– Suntem chit, ai zis, şi pentru a nu fi ridicoli, ar fi bine să renunţăm la apelativul maestre. Cel puţin în ceea ce mă priveşte, m-aş bucura să renunţaţi. Căci şi eu am scris doar aşa, un soi de poeme pe linie de valorificare a şpanului...

În momentele din urmă, tipul reuşise să-ţi suscite oarecare simpatie. În dificultăţile lui de a realiza un lung metraj artistic recunoşteai măcar o parte din adversităţile pe care presupuneai că le va întâmpina propriul tău roman când va veni vremea să-l publici. Şi apoi, ideea unui poem cinematografic despre moartea cailor, într-o vreme când se pornise o campanie stupidă pentru exterminarea lor, nici nu ţi se mai părea chiar atât de ridicolă. Dimpotrivă, era pe cât de utopică, pe atât de frumoasă. Cu candoarea ta generoasă, uitaseşi chiar de braţul care o cuprinsese pe Sanda şi te aflai pe punctul de a fraterniza cu acest ins a cărui ţeastă enormă ţi-o şi imaginai clocotind de idei epocale. Doar că insul se grăbi să-ţi spulbere firavele iluzii. Holbându-şi ochii în tavan, reflectă cu un aer plin de importanţă:

– Valorificarea şpanului? Aha... interesant... foarte interesant... Aici ar putea fi implicat chiar un mesaj revoluţionar mai complex... V-aţi gândit la asta?

– Mda... desigur...

– Şi n-aţi încercat?

– M-am străduit...

Cu un zâmbet condescendent:

– Şi n-a ieşit nimic, nu-i aşa? Înţeleg, nu e uşor... pentru aşa ceva e nevoie de o viziune artistică mai experimentată.

– Bineînţeles... eu nu prea am vechime...

– Eh! Nimeni n-a avut de la început. Dar o veţi dobândi... Cât despre apelativul maestre, să ştiţi că în branşa noastră se foloseşte frecvent.

Tocmai voiai să-l asiguri că i-l vei acorda cu cea mai mare plăcere, când se ivi din nou Iancu spre a se convinge că maestrul se simte bine.

– Excelent, excelent, o companie foarte agreabilă. Domniţele acestea, cu fizionomiile lor celeste şi expresive mi-au şi sugerat o idee pentru filmul meu.

– Apropo, făcu Iancu, spuneaţi că lucraţi la un film despre cai...

– Exact.

– Şi totodată am înţeles că intenţionaţi să filmaţi străzile Cetăţii...

– Exact. Şi nu vedeţi legătura.

– Într-adevăr.

– E şi greu de sesizat în stadiul acesta, pentru că e vorba de o idee foarte subtilă. Vor fi nişte imagini extraordinare: străzile vechi şi pustii ale unui burg pe care oamenii le-au părăsit şi acum sunt populate numai de cai. Mai precis, de duhurile cailor. Toată secvenţa va reprezenta în fond esenţa parabolei, *id est* o suită de simboluri elegiace şi metareale care...

Abia acum se lansase cu adevărat în marea lui arie. Vocea îi domina din nou atelierul şi se vede că nu era lipsită de o anume putere de seducţie, căci de grupul nostru se alipiră treptat şi alţii. Chiar fantazările acelea despre un film care încă nu era decât o idee nu erau lipsite în felul lor de un anume farmec *sui generis*, deşi erau destul de dificil de urmărit pentru că le însoţea de gesturi bruşte, incoerente şi în vădit contratimp cu ideea. Ni se alăturară şi Silvian cu Laurenţiu, pândind evident momentul când să-şi lanseze săgeţile asupra locvacelui pitic, dar reveni şi Violina sincer fascinată, chemată de o stranie atracţie şi în afară de orice pericol, căci păroşul sforăia de acum sonor în fotoliul lui. Ieşisem, cel puţin pentru moment, din aria de interes a lui Sotir,

total captivat de propria-i retorică.

– Hai s-o ştergem, îmi şopti Sanda înălţându-se puţin pe vârfuri.

Respiraţia ei caldă îmi resuscită brusc speranţele. Ce fel de speranţe? Destul de nebuloase. Mi-ar fi fost greu să le definesc atunci, cu atât mai mult acum, după aproape treizeci de ani. Poate într-un mic răstimp de intimitate. Speram probabil că o va tenta o plimbare nocturnă. Speranţele mi se dovediră însă premature. Traversarăm Parcul Justiţiei luminat de felinare rare şi complet pustiu la ora aceea. Mergeam într-un ritm impus de ea, nu grăbit dar nici de promenadă, un pas hotărât să ajungă acasă. Iar casa era foarte aproape. Mă ţinea totuşi de braţ şi, după ce străbăturăm aproape jumătate de parc în tăcere, ea îmi spuse cu un ton în care ghiceam disimulat surâsul:

– Ştii că ai fi un bun actor? Ai intrat perfect, fără să clipeşti şi prin surprindere, în rolul soţului.

– Probabil în alte roluri n-aş fi atât de perfect.

– De ce crezi asta

– Pentru că nu mi-ar face aceeaşi plăcere.

Mă privi cu un surâs enigmatic şi îmi îndreptă şuviţa care, pe atunci, îmi cădea mereu pe frunte. Eram foarte mândru de şuviţa asta, mai ales de când o mică cenaclistă exclamase admirativ: „Vai, cum semănaţi cu Maiakovski!"

– Eşti un copil mare, şopti.

N-am mai spus nimic, inhibat din nou de amintirea gafei mele trecute. Ne aflam prin dreptul sălii Capitol, când m-am încumetat totuşi s-o întreb dacă nu voia să ne mai plimbăm.

– Nu. Sunt obosită şi mi-e somn. Te superi?

Nu, fireşte că nu mă supăram, dar totodată nu-mi puteam reprima un regret nemărturisit. Restul drumului, de altfel foarte scurt, l-am străbătut într-o nouă tăcere. De apropiata despărţire mă consola întrucâtva doar parfumul şi căldura trupului ei, căci se strânsese mai tare de braţul meu, ca şi când ar fi vrut să-mi ofere o compensaţie pentru refuzul de mai înainte.

Abia când ne-am oprit în faţa porţii, se întoarse spre mine:

– Îmi mai laşi un răgaz să mă gândesc?

Mă lua din nou prin surprindere.

– Să te gândeşti la ce?

– La noi.

A, la noi... începeam să înțeleg şi totuşi nu înțelegeam nimic. Cum adică la noi? Să fie acesta un răspuns tardiv la invitația intempestivă pe care i-o făcusem atunci? Hai s-o iau şi aşa, mi-am zis, să vedem ce-o ieşi.

– E atât de complicat? am întrebat-o, ca şi când aş fi ştiut exact despre ce e vorba.

– Da, groaznic de complicat. Cel puțin aşa mi se pare uneori. Acum, de pildă... Ai să vezi că nu exagerez... dacă-mi dai răgazul acela... Mi-l dai?

– Bineînțeles.

– Bun, râse ea, întinzându-mi mâna. Îți promit să nu abuzez de răbdarea ta. Am să-ți dau un semn.

I-am urmărit ca şi atunci ritmul paşilor până la lift, amplificat de rezonanța casei scărilor, apoi vuietul ascensorului.

Şi tot ca atunci ți-ai aprins o țigară şi ai pornit-o agale prin noapte spre casă, dar într-o cu totul altă stare de spirit. Contrariat şi plin de un optimism prezumțios. Tramvaiele nu mai circulau şi aveai destul de mult de mers, dar asta-ți convenea: te aeriseai şi-ți puneai ordine în gânduri. Să gândeşti, îți ziceai. Bun. La noi. Perfect. Dar de ce atâta gândire şi ce era atât de complicat, că doar n-o ceruseşi în căsătorie?! Sau poate că ea… poate că ea interpretase invitația aceea… Poate că nu concepea altfel? Prostii. Doar nu era de pe vremea lui Pazvante! N-o să te facă acum să crezi că erai primul bărbat din viața ei! Haida-de! Una peste alta, te simțeai cam încolțit de supoziții. Vasăzică, îți spuneai, atunci, când ai avut nefericita idee de a o invita la tine, nu erai cercetat de nici un gând de perspectivă. Aveai în vedere doar aşa, un divertisment pasager, o coabitare liberă. Şi de ce nu, ce era rău în asta? Din punctul tău de vedere, nu era nimic rău. Şi, probabil, că nici dintr-al ei. Atunci de ce atâta gândire, ce era atât de complicat? Iată-te din nou în punctul de plecare. Adevărul e că ceea ce te deruta aici era ideea căsătoriei,

deşi apărută doar ca o simplă supoziţie. Îţi era oare teamă la vremea aceea de căsătorie?

Teamă nu, nici într-un caz. Era însă un subiect la care, pur şi simplu, nu mă gândisem, iar supoziţia aceea mă luase absolut prin surprindere. Şi nu din lipsă de imaginaţie nu mă gândisem şi nici pentru că n-aş fi avut vocaţia de familist, ci pentru foarte prozaicul motiv că nu era momentul cel mai potrivit pentru proiecte matrimoniale. Îmi atârna o tinichea de coadă şi îmi căutam un rost prin scris, dar asta presupunea o cale lungă, jalonată cu obstacole imprevizibile, greu de străbătut şi de unul singur, darmite în doi. Totuşi eram mulţumit şi nu mă gândeam prea departe, convins că timpul le va rezolva pe toate.

Nu greşeai deloc.

Nu într-adevăr, dar în seara aceea, un asemenea mod de existenţă îmi apărea pentru prima dată îndoielnic. Cum ziceam altădată: cât câştigam îmi ajungea. Chirie, cantină, ţigări, caiete, cărţi. Spre sfârşitul lunii, mă mai împrumutam. Cu înţolitul nu-mi prea băteam capul. Aveam un rând de haine de toată ziua, un palton cam jerpelit şi un costum de zile mari dintr-unul de-al tatei, ajustat şi întors pe dos. Puteam să scriu şi ăsta mi se părea lucrul cel mai important. Că nu mi se prea publica ce scriam nu era de natură să mă neliniştească din cale afară. Va veni şi vremea aceea, îmi ziceam.

Şi nu greşeai nici acum.

În general, n-am prea greşit. Şi de aceea, poate, nici nu regret nimic. Aşadar, n-aveam nici un motiv serios de nemulţumire. A împărţi din când în când acest mod de existenţă cu o femeie din specia camarad, capabilă să guste clipa fără a investiga viitorul, era, aşa-zicând, ceva în ordinea firească a lucrurilor. Dar o soţie? Tocmai pentru că nu mă gândisem niciodată la asta, nici măcar într-o perspectivă foarte îndepărtată, ideea mă contraria. Mă obişnuisem prea mult, ca şi cu un viciu, cu provizoratul lejer sub semnul căruia îmi curgeau zilele pentru a nu privi cu nelinişte şi mefienţă o asemenea perspectivă care presupune stabilitate, obligaţii, răspunderi şi, poate în primul rând, o drastică îngrădire a libertăţii. Fobia tuturor becherilor. În afară de asta,

după ştirea mea, o soţie trebuia „ţinută”. Cum să „ţin” o nevastă dintr-un salariu, de fapt o îndemnizaţie de instructor artistic? Dar nevasta ar putea avea ea însăşi un salariu. Probabil, însă ideea de a fi un întreţinut îmi surâdea şi mai puţin.

Timp de vreo săptămână, cât n-ai mai văzut-o, ai tot rumegat subiectul, întorcându-l pe toate feţele, dar fără să ai, măcar în primele zile, senzaţia vreunei clarificări. Abia după o vreme, când ţi s-a insinuat posibilitatea ca acea soţie să fie chiar Sanda, când ai luat în considerare cu tot mai multă seriozitate şi plăcere o astfel de posibilitate, abia atunci a început nebuloasa ta stare de spirit să se mai limpezească.

Am început chiar să fac concesii. Da, îmi ziceam, cu ea ar fi altceva. Fără să ştiu însă prea bine cum ar fi acel altceva. Ceea ce întrevedeam cu oarecare probabilitate era adevărul – deplin confirmat după aceea – că, fiind ea însăşi o artistă, avea suficiente resurse pentru a înţelege că-mi erau necesare răstimpurile mele de izolare şi singurătate, când deveneam posac, cu o umoare instabilă, putând chiar să uit complet de existenţa ei. După cum şi ea îşi va fi având foarte probabil răstimpurile ei de întoarcere în sine, când îşi îngăduia să ignore existenţa celor apropiaţi. Acceptam aprioric şi cu reciprocitate o asemenea perspectivă. Cu o astfel de fiinţă eram chiar dispus să-mi împart libertatea. Avusesem timp să-mi dau seama încă de pe atunci că preferinţele noastre, ca şi spiritul în care ne trăim zilele erau aproape identice. Cât despre celălalt aspect, cel prozaic, cel meschin, salariul ei era suficient de prost ca să nu mă consider un peşte. Împreună cu al meu – şi mai prost – am fi scos-o cumva la capăt, la o adică, măcar la început, căci după aceea, cu timpul, lucrurile aveau să se rezolve treptat, nu-i aşa, nivelul de trai avea să. Şi aşa mai departe.

Într-un cuvânt, încet, încet, începeai să te obişnuieşti cu ideea, chiar să visezi, să-ţi faci iluzii, s-o savurezi, să-ţi imaginezi, cu rafinate voluptăţi, diverse scene domestice. După vreo săptămână, “burlăcia” îţi devenise nesuferită. Atâta doar că zilele treceau fără a primi din parte-i semnul promis. Nici n-ai mai avut ocazia s-o revezi într-un fel sau altul, iar orgoliul tău, subit reactivat, te împiedica să cauţi vreo

ocazie. Aveai sentimentul din ce în ce mai apăsător că toate cuvintele vag promițătoare în ambiguitatea lor pe care ți le spusese ultima dată nu fuseseră decât un capriciu, un mod de a cocheta după care te-a și dat uitării de îndată ce a intrat în lift.

Între timp, toamna rămăsese tot senină dar intrase evident într-un ireversibil declin. Soarele nu mai avea putere, iar diminețile reci găseau o ceață alburie, densă, care stăruia până târziu. Abia pe la prânz cerul se curăța, devenind de un albastru sticlos, extraordinar de pur. Lumina devenea de la o zi la alta tot mai aurie, iar căldura din ce în ce mai plăpândă. Într-una din zilele acestea avu loc premiera piesei lui Elisar. Cum capodopera fusese introdusă în repertoriu împotriva opțiunii teatrului, prin presiuni extraliterare, conducerea izbuti măcar compromisul ca „premiera absolută” să nu aibă loc la reședință ci la S. Vestea ți-a dat-o Silvian, satisfăcut ca de o mică victorie personală. Mergem și noi, decise el conclusiv. Tu însă aveai, cel puțin pentru moment, rezervele tale. Prudent, te-ai interesat dacă Sanda îi spusese să te cheme și pe tine. Nu, Sanda nu-i spusese nimic, dar se gândise el așa, din propria inițiativă, că nu puteați lăsa fetele singure, într-o împrejurare ca aceea. Discutase și cu Aldona, ea era de acord, de ce n-ar fi și Sanda? Vorbise și cu regizorul, mai erau locuri în autobuzul lor, plecarea a doua zi la trei după-amiază.

– Bine, ai zis, până mâine am să mă mai gândesc.

– Vezi, adăugă el ca un ultim argument, cel decisiv probabil, vezi că autorele va veni cu o suită de țuțări și a trimis încă de azi emisari să pregătească o masă festivă după spectacol, la care a invitat și notabilitățile locale, cu invitații tipărite, de parc-ar fi nuntă.

Erai într-o dispoziție sumbră. Ai ridicat din umeri. Puțin îți păsa de mesele și invitații lui Elisar. Ai plecat și într-adevăr, deși nu voiai să dai importanță împrejurării, te-ai gândit tot timpul după aceea care ar fi atitudinea cea mai rezonabilă din parte-ți. A doua zi încă nu erai hotărât, dar lipsa oricărui mesaj din partea Sandei, conjugată cu orgoliul tău, te îndemnau să rămâi pe loc. Știai însă de pe atunci deja, în mod obscur, că nu vei avea puterea s-o faci. Ceea ce te-a decis în cele din

urmă a fost ideea, perfid insinuată de Silvian cu o zi înainte, că toți țuțării aceia ai lui Elisar ar putea roi în jurul Sandei.

Îmi dădeam seama perfect că argumentul era jenant, că-mi trăda o altă față a orgoliului, o gelozie lipsită încă de legitimitate, că, în sfârșit, eram pe cale să devin ridicol. Totuși, la prânz, am dat telefoanele de rigoare pentru a-mi amâna repetițiile din ziua aceea. La cantină m-am întâlnit cu Laurențiu. Venea și el cu noi. Asta m-a bucurat fără un motiv anume, doar pentru că Laurențiu e un om cu simțul umorului și simpla lui prezență te ajuta să depășești mai ușor momentele penibile. Iar eu, nu știu de ce, mă așteptam la asemenea momente. De la el am aflat că Elisar plecase încă în urmă cu o oră, cu un autobuz plin de susținători printre care și vreo câțiva cronicari năimiți. Vestea nu era de natură să mă înveselească. Am avut timp să bem și o cafea la botul calului, iar la trei fără un sfert ne întâlneam cu Silvian pe strada Mărășești, în fața intrării artiștilor. Coborî și trupa, cu câțiva actori ne-am strâns mâinile, dar cu Sanda și Aldona ne-am salutat de la distanță, din priviri, printre capetele celorlalți. Zâmbetul ei nu mi se păru decât amabil, fără acea nuanță de tandră complicitate cu care mă obișnuise. Nu-mi părea nici măcar surprinsă că mă vede. I-o fi spus Aldona că e posibil să vin și eu, am încercat să-mi explic. Mai încolo se încărcau decorurile. Când totul fu gata ne-am îmbarcat și noi. Sanda nu-mi dădu prin nimic de înțeles că ar vrea să stăm alături. Împreună cu Aldona s-au urcat printre primii și s-au așezat în față. Noi, urcați ultimii, după un ultim fum de țigară, am ajuns în fundul mașinii. Pe la trei și un sfert am pornit, urmați de camionul, un Tatra enorm, cu decorurile. Încercam să mă consolez cu constatarea că nici Aldona nu venise să se așeze lângă Silvian. Asta însă nu putea să-mi alunge dispoziția sumbră în care mă aflam încă din ziua trecută. Laurențiu cu Silvian discutau ceva amuzant, făceau schimb de bancuri cu actorii și mașiniștii, strigau ca să acopere zgomotul motorului îmbătrânit. Aș fi vrut să particip și eu dar nu puteam, n-aș fi reușit să mă ambalez, să mă concentrez – căci și pentru badinaj e nevoie de o anume concentrare – și eram sigur că orice cuvânt mi-ar fi sunat fals. De la o vreme se aprinseră iar țigările și autobuzul puțind

a benzină, plin de râsete şi de fum, alerga vibrând din tăblăria veche de-a curmezişul câmpiei triste şi pustii. Peste arăturile întunecate se lăsau de-acum în fâşii ceţurile înserării sfâşiate de reflexele sângerii ale unui apus îndepărtat, învăluit în pâcle.

Când autobuzul nostru se opri în faţa aşa zisului teatru din S., o clădire modestă, într-o arhitectură vag clasicizantă, locul era foarte animat de prezenţa localnicilor stârniţi încă de sosirea echipei lui Elisar. Descinderea actorilor fu salutată cu aplauze de care până la urmă ne împărtăşirăm şi noi. Fireşte că n-am reuşit nici acum vreo apropiere de Sanda. Ca întreaga trupă, se lăsă înghiţită de culise de cum coborî. Aş fi putut s-o urmez, nimeni nu m-ar fi împiedicat, dar mi se păru că ar fi fost prea mult. Şi aşa începeam să regret că venisem. Până la spectacol am băut iar o cafea şi am făcut câteva ture pe centru. La un moment dat ne-am încrucişat cu Elisar. Era însoţit de vreo şase amici şi, foarte amabil, deşi îi ajunseseră la urechi părerile noastre despre piesă, s-a oprit cu noi, şi-a exprimat zgomotos bucuria de a ne şti alături de el la marele eveniment şi ne-a invitat la „masa tovărăşească". Noi, scârboşi, rânjind cam într-un dinte, l-am felicitat cu anticipaţie pentru „succesul neîndoielnic" – expresia lui Laurenţiu – şi i-am mulţumit, acceptând invitaţia la masă.

– I-am acceptat invitaţia la masă, spuse Laurenţiu după aceea, de parcă i-am fi făcut o favoare.

– Păi află că i-am şi făcut, pufni Silvian. Am acceptat numai pentru fetele astea, dar şi acum mă gândesc că ar fi poate mai bine să reţinem o masă numai pentru noi...

– Ai bani?

– Asta-i, că n-am bani. Nici voi?

Nici noi. Eram deci obligaţi să-i facem favoarea lui Elisar.

Spectacolul decurse în limitele unei mediocrităţi previzibile şi prevăzute. Era cel mai înalt nivel pe care-l putea atinge o asemenea piesă şi aceasta numai graţie distribuţiei excepţionale. A mai contribuit la salvarea de la înec şi atmosfera specifică, festivă, aici festivistă, a premierei, publicul convins şi fericit că asistă la un eveniment, incapabil

să sesizeze precaritatea textului şi, poate în primul rând, suporterii care aplaudau la scenă deschisă, antrenând şi sala aceea de provinciali naivi şi entuziaşti. Am urmărit-o pe Sanda crispat, cu fruntea mereu brobonită de transpiraţie, admirativ şi compasiv. Era magnifică în efortul acela inuman de a se transpune în pielea unui personaj nu atât de odios – ceea ce nu e neobişnuit în teatru – ci mai ales fals. Cumplit, ridicol, greţos de fals. În cele două antracte am evitat din nou să mă duc în culise. Intrase de bine, de rău în rolul acela *contre-emploi*, nu mai avea nici un rost s-o tulbur cu prezenţa mea. Ne vom vedea după, îmi ziceam, lăsând iar lucrurile să decurgă de la sine, în timp ce, nemaiavând loc în foaierul prea strâmt, ne fumam ţigările în stradă.

Când cortina căzu după ultimul act, sala începu să delireze pilotată de agitatorii maestrului Elisar. Actorii ieşiră la rampă. Apăru şi un coş cu garoafe adus pe scenă de două fetiţe în uniforme de pioniere. În picioare, ca toată lumea, aplaudam şi noi cu o fervoare ostentativă. Şi, deodată, lui Laurenţiu îi veni ideea diabolică. Cum stătea între mine şi Silvian, ne dădu câte un cot discret dar mobilizator şi, fără a se opri, din aplauze, începu să scandeze.

– A-u-to-rul!

Ne aflam în cel de al doilea rând. Luminile se aprinseseră şi în sală. Privirile mi se întâlniră cu ale Sandei. În expresia ochilor ei am recunoscut complicitatea aceea a noastră după care tânjisem şi am dedus că se amuza anticipat de ceea ce va urma. Se anunţa un final straşnic, a cărui perspectivă îmi remontă într-o clipă buna dispoziţie. O dată cu Silvian, m-am alăturat iniţiativei lui Laurenţiu:

– A-u-to-rul! A-u-to-rul! răcneam toţi trei cât ne ţinea pieptul.

A urmat în sală o scurtă clipă de stupoare. Publicul local ezită amuzat. Notabilităţile şi o parte dintre ţuţări ezitară îngrijoraţi: era oare bine? nu se va interpreta? Majoritatea susţinătorilor însă, opacă la asemenea subtilităţi, nu văzu în asta decât triumful maestrului şi ni se alătură cu o frenezie demnă de un stadion olimpic. Publicul, convins acum că asistă la un moment istoric, intră în joc generos şi cu forţe proaspete. Toată sala scanda, aşa că ne puteam opri. Mai departe totul

decurse de la sine. După câteva izmeneli menite să-i ateste modestia, maestrul se lăsă înduplecat de insistenţele anturajului şi îşi părăsi loja. Prematur buhăit, păşind crăcănat, cu braţele uşor îndepărtate, se ivi pe scenă în entuziasmul dezlănţuit al sălii. Ducându-şi palma în dreptul inimii, se înclină cu graţie de elefant. Se aplecă apoi, smulse două fire de garoafe pe care le oferi Sandei şi Aldonei, sărutându-le mâna.

– Drăguţ! hohoti Laurenţiu. Nu m-aş fi aşteptat din partea lui! Realmente fermecător!

Iar în timpul acesta, maestrul, pe scenă, se pupa la rând cu toţi actorii. Era într-adevăr un spectacol unic, a cărui savoare cu totul aparte însă numai noi trei şi actorii ne pricepeam să o gustăm. Brambureala se potoli greu. Târziu, în stradă, unde publicul din sală stăruia încă pentru a-i vedea pe oaspeţi urcând în autobuze, Elisar ne reperă şi ne dojeni amical cu degetul:

– Nu trebuia, zău! Vă mulţumesc dar nu trebuia! Hai, urcaţi în maşina noastră...

Noi însă ieşisem cu gândul de a merge pe jos, să ne răcorim un pic după zăduful din sala aceea clocotitoare.

De altfel, restaurantul era destul de aproape. Am pornit agale comentând momentul final. Pe Sanda, fireşte, n-am văzut-o. Cele două autobuze ne-au depăşit curând. Se stârnise vântul. Sufla în rafale care purtau miresme de ploaie. Buna dispoziţie îmi pierise. Silvian observă că se va schimba vremea. Poate chiar în noaptea asta. Era şi timpul. Fusese o toamnă nefiresc de lungă

Pe când ajunserăm şi noi, lumea era instalată. În fruntea mesei lungi trona Autorul. Îl încadrau două cucoane proaspăt coafate, soţii de notabilităţi după toate aparenţele, urmau chiar câteva notabilităţi printre care se intercalau Aldona, Sanda, regizorul, alte câteva frumuseţi locale, aproape toate în rochii de lamé, pe urmă susţinătorii şi mai spre coada mesei actorii. Toate locurile erau ocupate. La vederea noastră, Elisar schiţă un gest de consternare şi dădu să se ridice, dar i-am făcut semne, liniştindu-l şi ne-am aşezat la o masă de alături, de şase persoane, laolaltă cu maestrul de lumini şi doi maşinişti.

Nu-ţi mai aminteşti deloc cum a decurs apoi restul serii.

Restul serii nu, în schimb îmi amintesc perfect ce s-a întâmplat după plecare, în restul nopţii adică. În restul serii ce ar fi putut să se petreacă? Tovarăşii noştri de masă erau băieţi simpatici şi am pălăvrăgit probabil cu ei verzi şi uscate. Din când în când mă uitam spre Sanda. Stătea cu spatele spre noi şi n-am reuşit nici un schimb de priviri. Avea în stânga un ins obez, cu obraji violacei de apoplectic, care îi debita evident amabilităţi inepte. Eram totuşi îngăduitor, căci tipul nu depăşea limitele decenţei. Uneori întindea braţul, dar nu îndrăznea să-i cuprindă umerii: îi îmbrăţişa doar spătarul scaunului. Înduioşător! Îi vedeam atunci mâna grăsulie ornată cu două ghiuluri impunătoare.

Pretextând că a doua zi aveau repetiţii şi un nou spectacol, spre miezul nopţii regizorul dădu semnalul de plecare. Maestrul cu susţinătorii şi cu localnicii rămaseră să combată în continuare, iar locurile devenite libere au fost de îndată ocupate de chibiţii care se aţineau prin preajmă. Chiolhanul abia începea.

În autobuz ne-am reluat locurile de la venire. Din nou nici un cuvânt schimbat cu Sanda. Nimeni nu băuse suficient pentru a deveni gălăgios. Toată lumea părea obosită, poate deprimată. Câţiva doar discutau cu glas coborât, acoperit de sforăitul motorului. Maşina gonea în noapte, opintindu-se în răstimpuri, când rafalele de vânt o izbeau din plin. Somnolam în întuneric, recăzut într-un soi de blazare sumbră. Reuşisem să nu mă mai gândesc la nimic şi poate aş fi aţipit dacă autobuzul nu s-ar fi oprit pe neaşteptate. Ne aflam într-un sat. Şoferul aprinse lumina şi toată lumea se grăbi să coboare, reanimată de o veselie subită.

– Ce-i asta? l-am întrebat pe Silvian care era un familiar al turneelor teatrului.

– Coborâm să ne dregem cu o răchie bună. O să vezi...

– Aici? La ora asta?

– La părinţii lui Boldea. Sunt obişnuiţi săracii. Nişte oameni minunaţi...

– Şi noi abuzăm aşa, la două noaptea?

– Ce să facem? Un fecior au şi ei regizor şi sunt bucuroşi să omenească o trupă celebră ca asta...

Într-adevăr, halta părea să facă parte din habitudinile trupei şi mi-am dat seama că fusese aşteptată. Părinţii lui Boldea, ţărani ca la şaizeci şi cinci de ani, într-adevăr minunaţi, frumoşi şi falnici – acesta e cuvântul care li se potriveşte cel mai bine – poate ultimii ţărani falnici pe care i-am mai văzut – fără a părea deloc surprinşi, ne întâmpinară în mijlocul curţii, le îmbrăţişară pe Aldona şi pe Sanda ca pe fetele lor şi ne strânseră surâzători mâinile tuturor celorlalţi. Toată lumea, ştiind dinainte rânduiala şi fără a mai aştepta nici o invitaţie, se îndreptă spre şura al cărei interior vast ca un hangar era luminat de două becuri puternice, aduse probabil de Boldea de la teatru. O masă lungă pe căpriori, între laviţe simple, fără spătar. Pe masă, înşirate sticle de ţuică, pahare, castroane mari cu castraveţi muraţi şi două mormane de felii groase de pâine coaptă în ţăst. Încă n-apucaserăm să ne aşezăm cu toţii, când două femei tinere, surorile regizorului, aduseră nişte tigăi uriaşe cu o căigană pufoasă, aurie, presărată cu boia şi cu felii crestate de slănină prăjită. Se sacrificaseră acolo pe puţin şaizeci de ouă. Mireasma îmbietoare reuşi să mă smulgă din apatia în care căzusem. Îndemnuri, luaţi până nu se răceşte, mâncaţi, nu vă-mbiaţi, primul pahar de ţuică dat peste cap repede, pentru acomodare, pentru dezmorţire, pentru încălzire, pe urmă al doilea, oficialul, precedat de toastul laconic al lui Boldea:

– A ieşit bine. Putea fi şi mai rău, da'bine că am scăpat. Doamne ajută!

Nimerisem tot departe de Sanda; ea tocmai în celălalt capăt. Părea să fi uitat complet de mine. Am constatat-o cu un fel de indiferenţă, îndeletnicindu-mă cu ingurgitatul acelei delicioase căigane. După toate aparenţele vântul se oprise şi începuse să plouă răpăind mărunt peste ţiglele acoperişului. Ce caut eu aici? m-am întrebat deodată, cu o profundă nedumerire. Am privit în jur. Oameni cunoscuţi – mai mult sau mai puţin – oameni simpatici, oameni de treabă, dar cu nici unul nu eram ceea ce se cheamă prieten. Dacă n-ar fi fost Laurenţiu şi Silvian, m-aş fi simţit străin. Chiar şi aşa, cu ei alături, nu mă aflam prea departe de starea de spirit a unui intrus. Sanda? Ei bine, pe Sanda

o simţeam în clipele acelea ca făcând parte mai curând dintre ceilalţi... Sanda era o... Aici m-am poticnit. O ce? O doamnă... De unde şi până unde? Nu mergea. Domnişoară? Suna fals... Sanda era o femeie superbă – aşa da, era mai bine –, o fată bună – şi mai bine! – dar imprevizibilă, capricioasă, care-şi avea neliniştile şi idiosincrasiile ei şi căreia puţin îi păsa de mine.

Aşa-ţi ziceai, aşa o judecai în timpul acelei agape nocturne dintr-o şură în care aromele de slănină prăjită şi ţuică se amestecau cu cele blânde şi fireşti, de fân şi scânduri bătrâne, răscoapte de soarele verilor. Încercai s-o înţelegi, s-o defineşti, s-o strângi între nişte epitete, dar operaţia se dovedea prematură, îţi lipseau prea multe premise, aveai senzaţia că-ţi scapă esenţialul. Că îşi avea şi ea neliniştile ei era singura presupunere exactă. Celelalte nu rămâneau decât nişte ipoteze pe care urma să le verifici, să le anulezi, să adaugi altele. Când? Mai avea rost? Mai avea rost să vă întâlniţi? Te uitai spre ea intens, încercai să-i captezi măcar pentru o clipă privirea, să încerci să-i intuieşti starea de spirit şi implicit să-ţi evaluezi şansele, dar era zadarnic, ea stătea de vorbă femeieşte, interminabil şi teribil de participativ, cu una dintre surorile lui Boldea. În răstimpul acela cât toţi mâncau şi beau şi vorbeau de-a valma în jurul mesei lungi, ai devenit sceptic şi resemnat, dar de un fel de veselă, bizară resemnare.

Dacă-i aşa, mi-am zis, măcar să nu ne întristăm prea rău şi să ne bucurăm de ceea ce ne poate oferi clipa. *Carpe diem*, mi-am zis, ca pe o urare făcută mie însumi, şi am dat peste cap un nou păhărel de răchie. Erau însă gesturi şi gânduri lipsite de convingere, ceea ce înseamnă că, măcar în subconştient, încă mai speram. Se vede că existau totuşi nişte indicii – pe care azi mi-e imposibil să le mai reconstitui – nişte indicii pe temeiul cărora speranţa aceea obscură persista totuşi.

Nu te-ai înşelat nici de data asta. Spune mai departe cum s-a întâmplat.

Nu, nu m-am înşelat, speranţa s-a dovedit îndreptăţită, dar mi-e greu să spun cum s-a întâmplat, fiindcă lucrurile au început pe neaşteptate să se precipite într-un ritm care abia a doua sau a treia zi mi-a permis să mă dezmeticesc, să mă repliez şi să le evaluez, să încerc

adică să înțeleg retrospectiv cele petrecute. A început în momentul când, constatându-mi lucid scepticismul și resemnarea, am dat pe gât paharul acela și l-am pus apoi izbindu-l de masă, poate cu o îndârjire puțin cam ostentativă. Oricum, în mod sigur fără voia mea ostentativă, căci am oroare de orice ostentație și exhibare a sentimentelor. Dar, probabil, văzându-mă ignorat cu atâta consecvență, începusem să-mi pierd buna cumpănire. Atunci a început deci. O dată cu pocnetul paharului izbit de masă, a întors brusc capul spre mine, ca și când acela ar fi fost un semnal. Mi-a mărturisit mai târziu că a avut senzația că se petrece cu mine ceva și că trebuie să intervină cumva. Când privirile ni s-au întâlnit, a avut confirmarea acelei senzații oculte: aveam, zicea ea, o expresie sumbră și absentă, mă îndepărtam, nu mai comunicam. Nu mai voiam sau nu mai puteam? Ultima dată când comunicasem doar cu priviri fusese în timpul circului cu Elisar al aplauzelor, când ea era pe scenă. Acum însă, zicea, nu mai putea stabili nici o legătură, mă uitam la ea ca un străin, ca și când n-aș fi cunoscut-o. Asta a speriat-o și a hotărât-o să se decidă, căci tot ceea ce eu luasem drept capriciu și cochetărie ieftină era de fapt teamă disimulată de a se abandona unui sentiment prea grav și prea angajant.

M-a privit deci scurt și foarte intens, cu sprâncenele ușor încruntate, ca atunci când îți concentrezi toată atenția asupra unui punct. S-ar putea ca eu să fi avut chiar expresia aceea sumbră și îndepărtată care a speriat-o. Știu doar că am încercat să surâd înseninat, ca la revederea unei cunoștințe pe care nu credeai s-o mai întâlnești vreodată, dar surâsul mi-a ieșit probabil tare chinuit și, oricum, ea n-a mai apucat să-l vadă, căci după scurtul moment de concentrare asupra mea, s-a întors la discuția cu sora lui Boldea. N-o mai interesa însă. După nici un minut și-a pus mâna prevenitor pe brațul femeii, i-a spus ceva, și-o fi cerut scuze desigur, și s-a ridicat. A dat ocol mesei lungi, s-a oprit în spatele meu, și-a așezat mâinile pe umerii mei.

– Aș ieși puțin la aer, mi-a spus, aplecându-se asupra mea. Vrei să vii cu mine?

În șura aceea de lemn era aer din belșug și în afară de asta

începuse să plouă. M-am ridicat totuşi fără să comentez. Am urmat-o pe o uşă care dădea în grădină. Ne-a învăluit dintr-o dată întunericul, mireasma de pământ ud, de mult însetat, şi foşnetul monoton al ploii peste frunzele şi vrejii uscaţi ai grădinii. Am rămas sub streaşina şurii, rezemaţi de peretele de scânduri. I-am cuprins umerii, iar ea s-a strâns la pieptul meu, Ochii ei aveau o luminozitate stranie deşi nu era în preajmă nici o lumină care să se reflecte în ei.

– Nu eşti supărat?

– De ce aş fi?

– Ţi-am promis că nu-ţi pun răbdarea la încercare.

– Sunt obişnuit să aştept.

– Unde te-ai obişnuit?

– Poate am să-ţi spun odată...

– Erai hotărât să aştepţi oricât?

– Nu. Chiar în seara asta, pentru că mi-ai creat senzaţia că am venit zadarnic, mă hotărâsem să nu mai aştept.

– Am venit deci în ceasul al doisprezecelea...

– Aşa s-ar zice.

– Şi ce aveai de gând să faci?

– Nu ştiu. La asta încă nu m-am gândit. Dar ce importanţă ar avea?

Păru să reflecteze.

– Impresia aceea că plecaseşi era deci adevărată, spuse.

– Că plecasem?

– Da. Când m-am uitat la tine m-am speriat. Îţi era aici doar trupul. Tu plecaseşi, erai absent, te aflai departe, nu te mai interesam. Asta m-a îngrozit.

– Ar fi fost chiar atât de groaznic?

– Taci!

Am tăcut. A tăcut şi ea. Pe urmă, ca şi cum mi-ar fi împărtăşit o taină:

– Curios e că tot în seara asta mă hotărâsem şi eu să nu te mai văd.

– De ce?

– Nu vreau să-ţi complic existenţa.

– Cum mi-ai putea-o complica?

– Poate am să-ţi spun cândva...

– Aha... atunci suntem chit...

Pauză. Foşnetul ploii. Rumoarea din şură. Un câine care latră undeva departe. Ea, strânsă la pieptul meu, cu faţa ridicată spre mine, gata să întrebe ceva. Apoi vertijul acela plăcut, respiraţia ei caldă, mireasma părului şi sărutul, întâiul, la început temperat de o ultimă sfială, buze abia atinse, pleoapele ei coborâte, apoi, cuprins subit de ardoare, lungit, prelungit, patetic.

– Şi acum?

– Acum ce?

– Te-ai hotărât să ne vedem totuşi?

– Ţi-am spus: m-a speriat expresia ta, îndepărtarea aceea. M-am simţit deodată îngrozitor de singură. Aş fi vrut, nu ştiu cum să-ţi explic, să nu ne mai vedem, dar să te ştiu totuşi cu mine.

– Interesant. Adică să te bucuri numai tu...

– Cam aşa, râse ea.

– Chiar crezi că poţi să te bucuri fără să dăruieşti nimic?

– Nu. Am fost absurdă, bineînţeles... Dar, ca de fiecare dată când mi se întâmplă un lucru frumos, mă tem că se va sfârşi prea curând. Şi chiar se sfârşeşte.

– Orice se sfârşeşte. Ştii ce zicea Hemingway despre asta?

– Nu ştiu.

– Zicea că nu există poveşti de dragoste cu *happy-end.*

– Şi tu crezi?

– Da. Cunosc un singur sfârşit fericit: Romeo şi Julieta. A muri împreună. Dar aceea a fost o întâmplare destinată eternităţii.

– Atunci de ce m-ai căutat, de ce m-ai aşteptat?

– Nu ştiu. Nu puteam altfel.

Tăcem din nou. Din întuneric răsare o mâţă care se freacă de picioarele noastre. Dau s-o alung.

– Las-o.

– O să-ţi dea un purec.

– Ei şi? Ea se bucură, nu vezi? De ce să-i strici bucuria? Ai observat ce uşor e să-i faci cuiva o bucurie şi totuşi ce rar o facem?

– Mai ales mâţelor...

– Râzi de mine. Să ştii că n-am nici o chemare pentru filozofie.

– Slavă Domnului!

– Nu-ţi plac femeile filozoafe?

– Îmi plac femeile cu bun simţ.

– Şi pe mine mă consideri o femeie cu bun simţ?

– Aşa-mi place să cred.

– Şi dacă ai să te înşeli?

– N-ar fi prima dată.

– S-ar părea că te aştepţi la orice.

– Poate chiar mă aştept. Oricum, îmi păstrez întotdeauna o minimă rezervă.

– De unde ai experienţa asta amară? Căci a fost o experienţă amară, nu? Altfel de unde prudenţa, sau scepticismul ăsta, sau cum să-i zic?

– Mda, cam amară. Ţi-am spus că poate am să-ţi povestesc cândva. Şi uite aşa, ne suntem reciproc datori cu câte o poveste.

– Suntem datori în primul rând să ne împlinim povestea noastră... acum, dacă am venit... în aşa fel încât să fie o poveste cu *happy-end*...

– Oho! Eşti de un optimism emoţionant!

– Iar râzi de mine. Ţi se pare chiar atât de imposibil?

– Tu singură constatai că sunt un sceptic.

– N-ai văzut cupluri fericite?

– Ba da. Până în clipa în care unul din cei doi a rămas singur.

– De ce ar rămâne singuri dacă sunt fericiţi împreună?

– Pentru că oamenii au prostul obicei să mai şi moară exact când celor din jurul lor le e lumea mai dragă...

– Eşti într-o pasă proastă azi. Cred că şi eu sunt de vină. Te gândeşti prea departe, în loc să te bucuri de ceea ce ni se dă.

– *Carpe diem*! Mi-am scandat lozinca asta chiar în urmă cu o jumătate de oră şi mi-am luat angajamentul secret s-o îndeplinesc neabătut. Ca o primă mişcare, am şi dat peste cap un nou pahar.

Se vede că umorul meu e cam căznit, n-o face să râdă. Mă priveşte cu un surâs vag, mai curând trist şi îmi îndepărtează iar, cu gestul acela tandru, şuviţa maiakovskiană.

– Ai început să bei cam mult...

– În general sau doar în seara asta?

– Nu ştiu ce faci tu în general. Mă refer doar la noaptea asta. Poate că şi fervoarea ta bachică mi-a grăbit hotărârea de a...

– Aha! am întrerupt-o cu o satisfacţie plină de sarcasm, în timp ce o cuprindeam şi cu celălalt braţ. Va să zică nu şarpele te-a adus în braţele mele, ci îndemnul caritabil şi mălăieţ de a salva un suflet de la pierzanie!

Îşi puse două degete peste buzele mele. I le-am sărutat.

– Sst, nu spune prostii, că până la urmă ajungi să le crezi...

N-am apucat să-i răspund, căci din şură se auzi comanda lui Boldea:

– Copii, gata. Pe cai!

Zgomotul celor ce se ridicau, al laviţelor împinse. Am luat-o de mână şi ne-am întors printre ei. În autobuz m-a însoţit la vechiul meu loc şi s-a cuibărit lipindu-se de mine ca un copil înfrigurat. Şi chiar era înfrigurată, începeam eu însumi să fiu, cum n-ar fi fost ea? Afară ploua mocăneşte, mărunt şi temeinic. Întâia ploaie rece, ploaie de toamnă. Părul îi era ud. Stropii răpăiau pe tăblăria maşinii, apoi zgomotul lor fu acoperit de grohăitul motorului. Ceilalţi, constituiţi într-un cor ad hoc dirijat de Silvian, începură să cânte cu o nestăvilită veselie de cum porni autobuzul:

Dacă vrei să ai gagică,
Trăbă să ştii
Cum!
S-o iei sara la plimbare
Pe strada Ştefan cel Mare, Să-i dai
Rum!

– Ăsta-i un fel de imn pe care-l cântă de câte ori plecăm de aici, mă iniţie ea de sub trenciul meu. Altădată cântam şi eu cu ei tâmpenia asta...

– Şi nu regreţi?

– Mi-e prea bine aici ca să mai regret ceva. Vocea îi era somnoroasă. Maşina alerga dezlănţuită, trepidând din toate încheieturile. In curând vom ajunge, mi-am zis, vom coborî în ploaie în faţa teatrului şi apoi? Ea stă aproape, am s-o conduc iar până la poartă şi apoi? Cu toate că ceea ce se întâmpla între noi m-ar fi îndreptăţit de data asta să îndrăznesc, nu cutezam totuşi să stărui nici un moment asupra posibilităţii de a o invita – a o chema? a o lua? – la mine. Amintirea penibilă a experienţei trecute continua să mă inhibe.

Îmi spuse ceva, dar din cauza zgomotului n-am înţeles.

Părea mai curând un scâncet. Mi-a fost teamă că plânge.

– Ce faci tu, plângi?

– Nici mult nu-mi lipseşte...

– De ce? Ce spuneai?

– Spuneam că e totuşi groaznic. Are dreptate Silvian...

– Ce anume e groaznic?

– Să accepţi asemenea roluri.

– Lasă, nu te mai gândi...

– M-a apucat o silă cumplită, cum să nu mă gândesc?!

– Dacă nu te-a apucat înainte, acum n-are rost să te mai gândeşti. Faptul e consumat.

– Vezi că şi tu recunoşti?

– Ce recunosc?

– Că trebuia să mă gândesc înainte şi să refuz.

– N-am spus asta, deşi... în sfârşit... las-o moartă...

– Am fost o laşă. Sunt.

– Fiecare viaţă îşi are compromisurile ei.

– Chiar crezi asta?

Nu prea credeam dar era cel mai inteligent lucru care-mi venise în minte, ca s-o liniştesc cumva.

– Cred. Excepţiile sunt de domeniul vieţilor sfinţilor. Or, cum poate ai observat, nu se află nici un sfânt printre noi.

– N-am putea fi chiar noi?

– Sfinţii?

– Da. Ţi se pare chiar atât de absurd?

– Nu e absurd dar mă tem că e cam târziu.

– De ce? Timpul e încă de partea noastră.

– Timpul nu va fi niciodată de partea noastră. *Carpe diem, quam minimum credula postero*. Horaţiu o ştia încă de pe atunci.

– Şi atunci ce ne rămâne?

– Ne rămân bucuriile astea simplissime ca, de pildă, să te ţin în braţe şi să te conving că dracul nu e chiar atât de negru cum îl vezi tu acum când eşti obosită, şi înfrigurată, şi plouată... Şi puţin pilită...

Zvâcni dând să se ridice, dar am strâns-o mai tare lângă mine.

– Pilit eşti tu! Nu ţi-e ruşine? Cu tine nu se poate vorbi serios niciodată.

– Acum nu. Acum mă bucur de ceea ce mi se dă. Crezi că e momentul să filozofăm?

– N-aveam de gând să filozofez. Mi-a fost greu şi am simţit nevoia să ţi-o spun. Atâta tot. M-am bucurat că am cui s-o spun. De obicei n-am... Mama e foarte drăguţă şi înţelegătoare şi îşi dă silinţa să fie modernă, dar există chestiuni asupra cărora avem puncte de vedere total diferite. Uneori îmi vine să-mi iau câmpii, să plec încotro văd cu ochii, dar unde? Mă tem că peste tot e la fel: aceiaşi inşi generoşi care-ţi promit totul în speranţa unei recompense în natură, aceiaşi masculi care sunt convinşi că sunt irezistibili şi că totul li se cuvine, care te evaluează, se insinuează în preajma ta, te pipăie la prima ocazie, îţi debitează spirite dubioase, îţi fac apropouri dacă nu cumva te invită de-a dreptul...

– Aşa cum am făcut eu...

Şi-a aşezat palma peste mâna mea, într-un gest liniştitor:

– A fost cu totul altceva. Ştiu să fac deosebirile care se impun. Tu ai fost primul bărbat în ochii căruia n-am recunoscut concupiscenţa, acea licărire lubrică imposibil de disimulat, care le trădează unicul scop...

– Puteai să te înşeli.

– De asta mă temeam şi eu. De asta am şi ezitat atâta să te mai

întâlnesc. Şi mai e ceva: de când ne-am cunoscut, am avut senzaţia stranie că am nevoie sau, în sfârşit, că voi avea nevoie de tine, că eşti singurul care m-ai putea opri...

– De la ce?

– De la deriva asta deprimantă în care plutesc. În preajma nici unui bărbat n-am mai avut senzaţia asta. Toţi mă lăsau să înţeleg într-un fel sau altul ce vor. Iar dacă se vedeau refuzaţi îşi arătau adevărata faţă, vârau fitile, împroşcau pe la spate, deveneau mârlani. Tu eşti singurul în ochii căruia...

– Modestia mea e în suferinţă. Hai termină cu portretul meu.

– Nu fac decât să spun ce simt. Lasă-mă să vorbesc. N-am prea des ocazia şi din când în când simt nevoia... Te supără asta?

– Nu. Cu condiţia să vorbeşti despre tine, nu despre mine.

– Despre mine... tocmai asta fac... senzaţia asta a mea că am fost prinsă într-o capcană...Ştii că de o vreme nu-mi bat capul decât cum să scap?

– E principala problemă cu care şi-au bătut capul oamenii din toate timpurile.

– Iar râzi de mine!

– Nu, dar vreau să-ţi abat toate ideile astea sumbre pe care ţi le-a răscolit capodopera lui Elisar...

– O, de-ar fi doar rolul ăsta împuţit! Dar sunt celelalte, cealaltă pe care trebuie să ţi-o spun...

– Lasă, nu mi-o spune, eşti obosită acum...

– Dar trebuie, nu înţelegi?

– Nu-mi place, nu mi-a plăcut niciodată cuvântul trebuie. Acum eşti prea obosită. Ai încredere în mine?

Încuviinţă tăcută din cap.

– Atunci lasă pe mai târziu. Ai să-mi spui mâine, poimâine, avem tot timpul...

– Ziceai că timpul e împotriva noastră.

– Din când în când mai poate fi tras pe sfoară... Acum culcă-ţi capul aici, aşa, închide ochii şi bucură-te de ce ţi se dă. Nu te gândi decât că suntem împreună şi că nimeni nu-ţi cere nimic...

– O, murmură, ce minunat e când nimeni nu-ţi cere nimic...

O mângâiam încet pe creştet, ca pe un copil căruia vrei să-i potoleşti mâhnirea.

– Minunea se petrece chiar acum, dar pentru asta trebuie să stai cu ochii închişi şi să taci...

Nu mai spuse într-adevăr nimic, dar tăcerea ei dădu ocazia neliniştilor şi îndoielilor mele să se dezlănţuie toate deodată fără să pot stărui asupra nici uneia anume pentru a-i găsi o eventuală soluţie. Ceea ce mă agita în primul rând era constatarea că ne apropiam vertiginos de oraş, iar eu încă nu ştiam ce voi face. Derută la care se adăugă îngrijorarea cu privire la chestiunea aceea pe care trebuia neapărat să mi-o spună. Ce putea fi atât de important? Ar fi fost mai bine s-o fi lăsat să mi-o spună. Acum totul ar fi fost poate lămurit între noi. Şi apoi, aluzia aceea neaşteptată la toţi bărbaţii care se insinuau în jurul ei, masculii, zicea ea, nu era de natură să mă însenineze. În fond, mi-am zis, nu ştiu nimic despre ea. Nici despre ea, nici despre familia ei, cine e, de unde vine. Dar imediat după aceea, tot eu: exagerezi acum, începi să problematizezi inutil, ce importanţă are familia ei de vreme ce voi doi aţi putea fi... Ce am putea fi? Rămâne de văzut. La urma urmelor, nu familia ei mă interesa, ci sistemul ei referenţial, tot ce ar putea-o influenţa, modela intimitatea ei, dormitorul, cărţile, oamenii din jurul ei. Nu pomenise decât de mamă. Ce putea să însemne asta? Tatăl unde era? Murise, le părăsise în alt fel? Şi în afară de mamă nu avea pe nimeni? Întrebări care mă asaltau în întuneric ca un roi de ţânţari nevăzuţi cărora le percepeam doar ţiuitul capabil să te scoată din minţi. Şi, o dată cu intrarea autobuzului în oraş, din nou întrebarea dintâi, devenită acum cea mai alertantă: ajungem şi ce ar fi mai înţelept să fac?

Încă nu găsisem un răspuns rezonabil, când maşina se opri în sfârşit. Se aprinse lumina şi în liniştea care se lăsă după stingerea motorului se auzi din nou cernerea monotonă şi tenace a ploii. Trupa, a cărei veselie se temperase între timp, se ridică de-a valma, mahmură. Visul fiecăruia în ceasul acela barbar era să se vadă cât mai curând în patul lui.

– Am ajuns.

Îşi înălţă capul puţin buimacă.

– Păcat. Mi-era atât de bine aici...

Am coborât ultimii. Ceilalţi se şi risipiseră. Trecuse de patru, dar era încă întuneric. Ne-am grăbit de-a lungul străzii cu asfaltul lucind de ploaie, dar în colţul din Piaţa Teatrului, fără să ne fi înţeles în prealabil, ne-am oprit la adăpostul unui zid. Se lipi iar de mine şi mă privi cu o expresie ciudată, vag amuzată, dar parcă şi alarmată în acelaşi timp:

– Vrei să mă conduci?

– Bineînţeles.

Ezită o clipă, am văzut sau, mai bine zis, am simţit cum îşi adună tot curajul, ca un atlet care îşi ia elan, apoi spuse pe nerăsuflate:

– Atunci condu-mă la tine.

M-am aplecat asupra ei sărutându-i obrajii uzi, buzele reci.

– Eşti udă şi înfrigurată. Să ştii că stau departe.

– Nu mă interesează.

Stăteam pe atunci pe o stradă din spatele băilor Neptun. Din artera principală, prima la stânga. Se chema Petre Ţegle. Nu ştiu nici azi cine a fost domnul, dar graţie străzii care îi purta numele îmi devenise şi el simpatic. O stradă întotdeauna liniştită şi curată, în care zgomotul circulaţiei de pe bulevard se estompa. De o parte şi de alta, solemne şi_tăcute case în Jugendstil, iar pe marginea trotuarelor două şiruri de copaci bătrâni, cu coroane bogate, care-i dădeau în fiecare anotimp altă înfăţişare. Până acolo aveam însă o bucată de drum. Taxiurile încă nu fuseseră reintroduse şi, chiar dacă ar fi fost, probabil tot nu ne-ar fi ajuns banii. Am avut însă noroc, căci dinspre Catedrală se ivi un tramvai, deşi mai era aproape o oră până la pornirea lor. Venea în mare viteză, zdrăngănind, şi mi-am dat seama că era un tramvai de serviciu, un vagon vechi care transporta de obicei muncitori, materiale şi unelte pentru întreţinerea liniilor, dar care acum era gol. În loc de număr, vagoanele astea purtau litera M, a cărei semnificaţie mi-a rămas pentru totdeauna obscură. Se apropia de capătul scuarului care însoţea Corsoul şi se pregătea să traverseze Piaţa Teatrului. Am prins-o

pe Sanda de mână şi, tăind piaţa de-a curmezişul, ne-am precipitat în calea lui ca doi sinucigaşi. Vatmanul opri cu scâşnet de frâne. De sub roţi ţâşniră jerbe de scântei. Mirosea a fier încins.

– Umblaţi lela toată noaptea – ne probozi el – şi acuma vă aruncaţi ca doi nărozi înaintea mea, să mă băgaţi la puşcărie! Unde coborâţi?

– La Neptun.

– Apăi chiar că până acolo aţi fi arătat ca doi şoareci înecaţi într-o căldare!

Ne-am aruncat râzând în capătul uneia dintre cele două bănci lungi care se întindeau de o parte şi de alta a vagonului. Tramvaiul fantomatic îşi reluă goana bezmetică de-a curmezişul oraşului pustiu. Vagonul era luminat, ne zgâlţâia amarnic la curbe, iar vatmanul întorcea din când în când capul spre noi. Sanda nu-l vedea. Eu îl vedeam dar nu-mi păsa de el. Rămăsesem acolo aşa cum ne azvârlise şocul plecării, îmbrăţişaţi, fericiţi şi uzi, în timp ce apa din păr ni se scurgea în şuviţe reci pe sub veşminte. Cu viteza aceea însă şi fără a opri în staţii, drumul nu putea să dureze. Pe când treceam podul, vatmanul deschise uşa şi ne anunţă ca un conductor de tren:

– Neptun urmează!

Am coborât grăbiţi, mulţumindu-i.

– Nu-i pentru ce, ne-a răspuns. Fiţi bucuroşi!

Vântul din ajun şi pe urmă ploaia golise copacii de ultimele frunze. Coroanele scheletice desenau o reţea neagră în întunericul cenuşiu al zorilor. În schimb, paşii călcau pe covorul galben al frunzişului care acoperea, într-un strat gros şi ud, toată strada. Locuiam spre sfârşitul ei, penultima poartă, pe dreapta, într-un apartament cu mai mulţi locatari. N-am aprins lumina. Am străbătut pe vârfuri holul, ţinând-o de mână să nu se lovească de mobilele greoaie. Camera mea era mare şi rece. Iarna o încălzeam cu o sobiţă de petrol, dar trebuia să mă aţin numai în preajma ei. Acum însă, după ploaia rece, aici părea de-a dreptul cald. Se opri lângă uşă, examinând totul cu interes. Patul era nefăcut, pe masă, de-a valma, hârtii, caiete, cărţi, scrumiera

plină, ceaşca de cafea cu zaţul uscat. Dulapul cu uşa căscată, trădând dezordinea dinăuntru. De-a lungul unui perete, stive de cărţi şi reviste. N-aveam rafturi, cu atât mai puţin o bibliotecă. Praf neşters de câteva săptămâni.

– Îmi pare rău... Dacă prevedeam..

– E exact cum mi-am închipuit. Lasă, nu te scuza... Dacă am prevedea totul, am muri de plictiseală...

I-am ajutat să-şi scoată trenciul. L-am pus împreună cu al meu în cuier. Sub ele începu să se adune o mică baltă.

– Eşti înfrigurată, nu vrei un ceai?

- Nu. Vreau să mă văd în pat. Ai cumva o pijama?

Dintre cele două pijamale pe care le aveam, una era din fericire curată.

– Întoarce-te puţin, te rog.

Vârât pe jumătate în dulap, mi-am făcut de lucru cu dezordinea de acolo.

– Ai putea să-mi dai un prosop?

Îl aveam la îndemână. I l-am întins în spate fără să mă întorc. Cu fiecare clipă care trecea mă simţeam tot mai emoţionat. Aş fi vrut să fiu locvace, să-mi disimulez starea, dar, pălit parcă de o bruscă amnezie, nici un cuvânt nu-mi venea în minte. Nici ea nu era însă mai puţin emoţionată, îmi dădeam seama după siguranţa ostentativă care nu reuşea să-i ascundă tremurul uşor al vocii şi asta mă mai consola oarecum, sporindu-mi curajul.

– Poţi să te întorci.

Mi-am propus să fiu cât mai firesc, să n-o privesc prea insistent, ca şi cum aş mai fi văzut-o de zeci de ori îmbrăcată în pijamaua mea. Totul a fost însă în zadar. Când m-am întors am rămas întâi perplex, apoi am izbucnit în râs. Nu-şi îmbrăcase decât bluza pijamalei. Îi era largă şi îi ajungea până deasupra genunchilor de o rotunjime superbă. Se ştergea pe cap şi îşi zburlise tot părul. În odaia mea austeră de burlac era o apariţie absolut insolită.

– De pe acum, spuse ea dintre cutele prosopului, sunt sigură de un lucru: ţi-ai făcut obicei să râzi de mine.

Am luat-o în brațe. O clipă de amețeală în care toată odaia se învârti cu noi, când am simtiț-o goală sub bluza aceea largă. Într-un târziu mă îndepărtă, punându-mi palmele în piept:

– Lasă-mă. Abia am reuşit să mă usc şi tu eşti încă ud. Pot să mă vâr în pat?

– Sigur că poți, dar stai o clipă să-l primenesc.

– Fac eu asta. Tu vezi de tine.

Am rămas contemplând-o cum aşeza aşternutul, aplecată puțin înainte, lăsându-mă să-i admir încheietura, pe care o bănuiam mătăsoasă, din spatele genunchilor, gambele suple, glezna mică, piciorul delicat, îngust, cu rotunjimea de piersică a călcâielor şi degetele lungi ca ale Dianei cu arcul. Simțindu-se privită, mă interpelă peste umăr:

– Nu te mai uita aşa la mine!

– Cum mă uit?

– Ştii tu bine cum. Stinge lumina!

I-am luat hainele, am stins şi am ieşit pe vârfuri în bucătăria comună, unde nu intram decât foarte rar, căci cafeaua mi-o făceam pe reşoul din cameră. I-am aşezat rochia şi ciorapii pe un scaun, lângă soba care mai păstra un rest din căldura serii. M-am întors cu aceeaşi prudență şi m-am dezbrăcat pe întuneric. În lumina selenară a felinarului din stradă am văzut că se acoperise până peste cap. Când m-am strecurat lângă ea, am constatat că îşi scosese bluza. Descoperirea mă transpuse într-o stare de euforie buimacă. Ne-am încleştat cu disperarea îndârjită a celor ce vor să se salveze de la înec, nereuşind decât să se scufunde împreună. Întreaga-i făptură era încă rece. Aveam senzația că îmbrățişez o ştimă a undelor.

Sanda e acasă de câteva zile. De cum s-a întors, a ținut, ca de obicei, să citească ce am scris în lipsa ei. Ea e primul meu cititor, încă de atunci, din strada Petre Țegle, dar mai puțin şi primul

critic, căci comentariile ei sunt extrem de laconice. De altfel, dacă n-aş întreba-o eu, cred că nici nu şi-ar comunica impresiile. Cât despre vreun elogiu, niciodată. Nu mă răsfaţă. Obişnuieşte să comenteze cele citite doar când se întâmplă ca vreun detaliu sau episod să-i suscite dezacordul. Atunci intrăm într-o uşoară polemică. Aşa cum s-a întâmplat acum. Eu în fotoliu, ea ghemuită pe canapea, cu cafeaua alături, derulându-mi filmul turneului. Şi pe neaşteptate, mai mult serios decât în glumă, atacul frontal:

– Ce nevoie e să ştie posteritatea cum am făcut noi amor întâia oară?

Discuţia s-a dovedit până la urmă utilă, ajutându-mă să reconstitui episodul până la capăt şi să-mi amintesc unele detalii de care uitasem.

– Ce-mi pasă mie de posteritate?! Treaba ei! Dacă ne-am tot gândi cum va reacţiona posteritatea, n-am mai scrie nimic.

– În cazul ăsta e şi treaba mea. De ce să zică nepoţii mei ia te uită cum făcea pe mironosiţa ca să se autoinvite până la urmă la el în aşternut?!

– Tu vorbeşti serios?

– Să zicem că aş vorbi serios.

– Ei, află atunci că prezumtivii tăi nepoţi vor fi atât de emancipaţi încât vor vedea în tine o timidă şi stângace precursoare. Şi apoi, nu scriu o carte, ci nişte simple însemnări, ca să mă menţin în mână. După ce am să mă mut la loc cu verdeaţă, poţi să le arzi.

– Te muţi...vezi să nu-ţi spun eu unde te muţi! Şi măcar de ai fi dus episodul până la capăt, dar esenţialul l-ai lăsat afară.

– N-am mai apucat. Dar, la urma urmelor, ce consideri tu „esenţialul”?

– Ceea ce ne-am spus a doua zi, după ce ne-am redobândit luciditatea. Ai uitat? Amor puteam face oricând, dar lucrurile acelea trebuiau spuse atunci, nu se puteau spune decât atunci.

– N-am uitat. Tocmai asta voiam să povestesc mai departe. Cum m-am trezit a doua zi, pe la zece, şi m-am strecurat de lângă tine

cu infinite precauții, după ce mai întâi m-am dedat plăcerii de a te contempla o vreme. În clipele acelea aș putea zice că am fost fericit. Erai dulce cum dormeai acolo, cu nasul vârât în pernă, îmbufnată de somn și cu părul răvășit. Și un umăr îți era dezvelit, rotund și pur.

– Ei, hai, termină cu prostiile... Știu perfect tot, și cum m-ai contemplat, și cum te-ai strecurat din pat, pentru că îmi era foarte greu să mă prefac că dorm.

– Și atunci de ce te-ai prefăcut?

Întrebarea nu mi-a putut ascunde dezamăgirea retroactivă.

– Pentru că eram hotărâtă să-ți spun de cum ne vom trezi, dar acum căutam să mai amân momentul. Mi-era frică.

– Frică de ce?

– De reacția ta.

– Da, mi-ai și spus-o, de fapt, imediat după detonarea bombei. De altfel, de cum m-am întors, am simțit că se petrece cu tine ceva. Dădusem o fugă până în colț să iau câteva cornuri proaspete și un pachet de unt. Când am revenit, te-am găsit șezând în pat, rezemată de pernă, cu o expresie ciudată, gravă pe care nu ți-o cunoșteam.

– Îmi îmbrăcasem iar bluza ta de pijama.

– Bineînțeles. Dar nu e în chestie...

– Ba e, pentru că, așa cum relatezi tu, nu e chiar așa de bine înțeles.

– Mă rog, îți îmbrăcaseși bluza... Eu eram însă bucuros că te treziseși, că nu mai trebuia să umblu pe vârfuri și m-am apucat să-ți povestesc cum m-am întâlnit în bucătărie cu doamna Roth care văzuse lucrurile tale puse la uscat și căreia a trebuit să-i dau raportul. În calitate de chiriașă principală, cu cea mai mare vechime acolo, trebuia să știe tot și se simțea răspunzătoare pentru destinul meu. De câteva ori până atunci își manifestase îngrijorarea de a mă vedea tot singur. Acum își exprima satisfacția că în sfârșit... Ardea de curiozitate să te vadă. De altfel a stat după aceea cu urechea ciulită și, când am plecat, ne-a ieșit în cale ca din întâmplare, copleșindu-te cu drăgălășenii, îți amintești?

– Îmi amintesc, dar nici asta nu e în chestie. Treci la subiect.

– Aşa... Deci ţi le povesteam toate astea în timp ce preparam cafeaua şi ungeam cornurile cu unt...

– Ai cumpărat pentru mine – aşa ai zis – pentru mine şi cincizeci de grame de salam de Sibiu, ce vremuri!

– Asta nu mai ştiu.

– Ba da, ba da, ai împrumutat bani de la doamna Roth.

– Drăguţ din partea mea... Ei, şi pe când trebăluiam eu acolo te-am auzit deodată, aşa, pe nepusă masă, cu o voce foarte... cum să-i zic eu?... foarte oficială, de parcă vorbeai în faţa unei instanţe...

– Asta şi făceam. Tu erai atunci pentru mine o instanţă. O instanţă superioară de care mi-era o frică teribilă. Şi cum am zis?

– Ai zis aşa. Textual: Consider că e loial din partea mea să-ţi spun acum şi nu mai târziu că am un copil.

– Exact-exact aşa am zis?

– Exact-exact aşa ai zis.

– Eşti formidabil, Zaharache! Ţii minte chestiile astea de acum treizeci de ani şi uiţi unde ţi-ai lăsat în urmă cu cinci minute ochelarii sau stiloul! Şi mai departe? Cum ai reacţionat tu, îţi mai aminteşti?

– Destul de vag.

– Sigur, ce nu-ţi convine îţi aminteşti vag. Îţi spun eu. Tu tocmai ridicaseşi tava cu cafeaua şi cornurile să i le aduci Imaculatei la pat. Când a plesnit bomba, mâinile au început să-ţi tremure atât de tare, încât a trebuit să pui cu grijă tava la loc pe masă.

– Asta ştiu. Nu voiam să vezi că-mi tremură mâinile.

– Şi totuşi am văzut. Vedeam tot. În ciuda spaimei, eram de o luciditate diabolică, nimic nu-mi scăpa. Stăteam acolo în pat ghemuită cu genunchii la gură, muşcându-mi buza de jos şi urmărindu-ţi reacţia. Câteva secunde infernal de lungi, după ce ai pus tava la loc, ai rămas nemişcat, cu spatele la mine, fără un cuvânt, ca şi când ai fi descoperit ceva grozav de important în crengile goale ale copacului din faţa ferestrei. Şi într-un târziu, într-un foarte târziu, când simţeam că ajung la exasperare şi că, dacă n-ai de gând să spui sau să faci ceva, am să iau o carte de pe noptieră şi am să ţi-o azvârlu în cap, ei bine, în târziul

acela te-am auzit spunând încet, calm, mai mult pentru tine, ca şi cum ai fi vrut să te convingi pe tine însuţi: Ei şi?! Apoi te-ai aplecat, ai luat tava şi mi-ai adus-o la pat. Mi-ai pus-o în poală, te-ai aşezat pe marginea patului, ţi-ai aprins o ţigară, ai gustat din cafea şi ai început să râzi încet, nu fără o nuanţă de tristeţe. Oricum, am respirat uşurată: acel ei şi, oricât de lipsit de convingere mi-ar fi sunat, era totuşi o dovadă că depăşisem relativ în bună stare momentul critic. Şi prima întrebare pe care mi-ai pus-o ştii care a fost?

– Nu.

– Câţi ani are copilul.

– Mi se pare o reacţie firească.

– Să zicem. Pe urmă...

– Pe urmă ştiu că ai devenit foarte locvace, încât a trebuit să-ţi atrag atenţia că e păcat să laşi cafeaua să se răcească.

– Era tot o reacţie firească. Trecusem peste ce a fost mai greu şi acum simţeam nevoia să mă descarc, era o defulare. Ştiu. Ţi-am spus dintr-o suflare că are trei ani, că-l cheamă Paul, că e mai mult în grija Mamei şi te-am pus la curent cu situaţia tatălui, cum s-a mutat la Bucureşti, la Naţional, cu promisiunea că-mi obţine şi mie transferul şi cum, în loc de asta, am primit o scrisoare în care-mi mărturisea patetic, într-o manieră destul de kitsch, că a întâlnit femeia vieţii sau a visurilor lui, naiba să-l mai ştie, că mă roagă să-l iert şi să accept divorţul fără tapaj.

– Ceea ce tu ai acceptat prompt.

– Cum bine ştii. Cât se poate de prompt şi de fără tapaj. Ce aş mai fi putut aştepta de la o lichea care şi-a întâlnit femeia vieţii? Singurul lucru care m-a mai interesat a fost pensia alimentară. Te-am informat, de altfel, şi pe tine, tot în tirada aceea eliberatoare, că Paul primeşte pensie alimentară.

– Detaliu care mă interesa prea puţin. De fapt, pensia aceea nenorocită n-avea absolut nici o importanţă, pentru că, dacă ne hotăram să rămânem împreună, tot urma s-o piardă. Adevărul e însă că nu-mi puneam atunci chiar deloc problema asta. Eram cam deconcertat şi

mâhnit, dar aveam în compensație sentimentul reconfortant că te iubesc și mai mult.

– Așa ai fost tu, filotim dintotdeauna. Nu știu pe urmă ce am mai vorbit noi în dimineața aceea, cel puțin până la un punct...

– Nici eu.

– În orice caz, am impresia că începusem să prospectăm viitorul, să facem niște planuri.

– Să schițăm, mai curând. Niște planuri destul de timide. Eu eram cel rezervat, pentru că mă știam dator cu acel detaliu deloc neînsemnat privind trecutul meu. Era rândul meu să amân momentul mărturisirii și cred că tu ai simțit asta.

– Îți era frică și ție de reacția mea?

– Nu, nu era frică, pentru că încă de pe atunci eram foarte sigur de calitatea materialului uman din care ești făcută. Nu mă temeam de reacția ta, dar ezitam fiindcă îmi părea rău să te mâhnesc, să-ți spulber poate o iluzie, să te împovărez cu o grijă. Mă întrebam dacă am dreptul.

– E adevărat, ți-am simțit ezitarea. Am simțit-o și am început iar să mă tem. Îmi dădeam seama că mai era ceva, că se mai ivise un obstacol pe care nu-l prevăzusem și, neputându-l imagina, nu știam nici cum îl voi depăși. Și după aceea, când am terminat de înfulecat tot, că-mi era tare foame, ai luat tava, ai pus-o pe masă și te-ai întors spre mine cu o mutră de o gravitate subită care m-a înghețat. Și mi-ai spus – uite că eu nu mai țin minte atât de exact cuvintele tale –mi-ai spus că ai fost „acolo”...

– Pentru ce? Asta a fost prima ta întrebare. Și când ai rostit-o, făcuseși ochii mari și ți se albiseră buzele.

– Da, pentru că mă temeam să nu fi fost implicat în cine știe ce sabotaj, crimă de război, spionaj ori cine știe ce altă grozăvie, fără să-mi dau seama că eram absurdă, că erai prea tânăr pentru așa ceva.

– Nu erai absurdă deloc. Pentru crime de război, într-adevăr, n-aveam vârsta, dar pentru celelalte nu eram deloc prea tânăr. Am bănuit de ce ți-e frică și m-am grăbit să-ți precizez motivul: deținere ilegală de publicații prohibite. Ce fel de publicații, ai întrebat ceva, ceva mai

înseninată. Ți le-am înșirat. Gândirea, Revista Fundațiilor, Societatea de Mâine, Saeculum, Convorbiri Literare, fel de fel de cărți. Atunci te-ai destins brusc și ai izbucnit în râs și mi-ai spus aproape chiuind că de astea era la voi plină casa. Ați avut noroc că nu s-a aflat, am încercat să-ți temperez veselia. Dar tu continuai să râzi cu capul răsturnat pe pernă și râsul tău m-a cam enervat, pentru că mi s-a părut – iartă-mă, doamnă – mi s-a părut puțin cam prostesc.

– Era tot o reacție de defulare. Mă temusem de ceva mult mai rău, iar ceea ce-mi spuneai tu mi se părea o copilărie.

– Tocmai. Ți se pare atât de puțin? te-am întrebat contrariat. Nu puțin, ai zis tu, dar cu totul lipsit de importanță pentru destinul nostru. Am încercat să-ți explic importanța pe care o poate avea un dosar asupra unor destine. Dar ai făcut un gest de protest, hotărâtă să nu mai asculți nimic și aproape m-ai somat să te iau în brațe.

– Te rog!

– N-a fost așa?

– Ba da. Dar atunci să mergem mai departe: la somația mea, tu, lucid și pedant ca întotdeauna, m-ai întrebat dacă nu întârziu la repetiții.

– Exagerezi.

– Deloc. Chiar nu-ți mai amintești?

– Nu.

– Atunci trebuia să-mi fi dat seama cu cine am de-a face. Dar, naivă, m-am apucat să-ți explic că povestea cu repetiția a fost un pretext scornit de Boldea ca să ne desprindem de Elisar *and company* care ne călcau tuturor pe nervi. A fost rândul tău să te destinzi, te-ai așezat iar pe marginea patului și abia acum ai dat curs somației mele.

– Îmi aduc aminte că n-am mai ieșit decât seara.

– Te rog. Fără detalii.

Se ridică de pe divan, râzând, dar decisă:

– Și acuma, gata. Basta cu colocvia. Citește-ți revistele, eu mă duc să pregătesc ceva de cină. În prag se mai opri o dată: Despre asta, vezi, ai face bine să scrii. Despre influența pe care o poate avea un dosar asupra împlinirii a doi oameni. Nu despre... chestiile alea pe care le-ai scris tu...

– Da, zic, doar că mie mi se pare mai importantă împlinirea acelor oameni în pofida oricăror dosare.

Mă priveşte o clipă surprinsă, apoi clatină concesiv din cap şi iese, dar lasă deschisă uşa spre bucătărie. Bănuiesc că va mai urma ceva. Şi, într-adevăr, străduindu-se să pară indiferentă, îmi spune de acolo, cu aerul că-mi anunţă un fapt oarecare:

– Ştii că mi-a ieşit decizia.

În prima clipă nu înţeleg:

– Ce decizie?

– Decizia de pensionare, care alta?

Ştiam, mă aşteptam la asta, nu e o surpriză şi totuşi vestea mă deprimă subit. Nu găsesc ce să spun.

– Nu spui nimic?

– Ştiu, ar trebui să emit acuma un panseu sau măcar o butadă şi să fiu vesel. Sunt însă trist şi nu-mi vine în minte nimic.

– N-are rost să fii trist şi nimeni nu-ţi cere să emiţi cugetări. Odată tot trebuia s-o fac şi p-asta.

– Da, dar pe când ideea era doar o virtualitate, reuşeam să mă gândesc la ea cu detaşare. Acum însă, în faţa faptului împlinit, constat că-mi va fi greu să mă adaptez. Eforturile de adaptare au fost cam multe în ultimele două luni. Şi acum, ideea că tu eşti o pensionară... asta îmi dă un soi de frison metafizic...

– Ai să te obişnuieşti şi cu asta... Mi-am propus să rămân, că au nevoie de mine. Mi-au spus că pot să rămân oricât...

Tac. Ştiu de ce n-a rămas. Sanda a obosit. E poate cea mai tristă constatare pe care am făcut-o în ultimul timp.

– Nu mă întrebi de ce n-am rămas?

Sunt curios cum motivează ea.

Sunt curios dacă e sinceră.

– De ce n-ai rămas?

Îmi răspunde puţin mai tare decât ar fi nevoie, iar vocea ei are un uşor tremur pe care nu reuşeşte să-l domine:

– Pentru că nu mai pot, Tavi. Poate, dacă teatrul mai era ce-a

fost... înţeleg să mă epuizez ca să fac artă – asta am făcut-o toată viaţa – dar nu ca să-mi scot salariul... Şi apoi festivismul... La urma urmelor, pompierismele lui Frangulea le pot debita şi recitatorii de la Casa de cultură, nu e nevoie neapărat de artista emerită Sanda Prodan...

– Adevărul e că te-ai cam risipit în ultimii ani şi asta te-a obosit. O simţi acum.

– Da. Nu ştiu, n-am puterea să refuz. Acum însă îmi pot permite s-o fac pe baza deciziei. Am temei legal, cum s-ar zice... Le-am promis totuşi că am să-i ajut... dacă e o piesă serioasă şi au într-adevăr nevoie de mine...

– Vor avea, poţi fi sigură.

– Roluri de babă.

– Prostii.

– Va fi şi un spectacol de adio. Cu „Vizita bătrânei doamne”. Aia, cum ştii, sunt eu... Se pregăteşte în secret şi o masă festivă la Conti... Ai să rezişti?

– Va trece şi asta. Au trecut ele altele, mai grele...

– Chiar...

Pauză.O aud cum taie mărunt ceva pe cărpător. Pe urmă:

– Crezi că am putea afirma că am fost fericiţi?

– Ce-ţi veni? Vorbeşti de parcă am fi sfârşiţi. Mai rămâne să ataci chestiunea locului de veci.

– Ei, aşa a venit vorba, asta e situaţia... Pentru atâta lucru nu trebuie să-ţi pierzi umorul. Nu mi-ai răspuns la întrebare.

– Care întrebare?

– Cea cu fericirea, iubitule.

– Cât ai lipsit, am văzut un film în care nişte juni acneici discutau foarte doct despre fericire. Erau bine documentaţi şi ştiau perfect cum devine cazul. Păcat că l-ai pierdut, fiindcă de la mine n-ai ce să afli... Nu ştiu nimic despre fericire şi nu cunosc nici un om cu scaun la cap care s-o fi întâlnit vreodată. Sunt în schimb cât se poate de împăcat şi de mulţumit că am cunoscut împreună câteva bucurii memorabile... şi nu puţine zile frumoase... asta mi se pare mult...

Între timp a venit iar până în prag şi s-a oprit rezemată de tocul uşii. Are în mână un castronaş de porţelan în care amestecă cu o lingură de lemn.

– Da, zice încet, aşa am gândit şi eu. Nu e puţin... nu e deloc puţin...

– Ştii... vatmanul care ne-a cules în noaptea aceea...

– Ce e cu el?

– El ne-a urat să fim bucuroşi. Vreau să spun că nu ne-a urat imposibilul…

– A fost un înţelept, surâde ea şi se întoarce în bucătărie.

De data asta însă închide uşa. Punct.

Pe Mircea singurătatea îl alungă uneori serile de acasă şi atunci se refugiază de obicei la noi. Aşa şi ieri. Încă de la telefonul prin care se anunţa, am bănuit că de data asta nu numai fuga de singurătate îl aducea. Într-adevăr. O sărută pe Sanda, pe care n-o mai văzuse încă dinainte de plecarea ei în turneu, şi flutură victorios un plic:

– A sosit!

– Bine c-a dat Dumnezeu, zice Sanda. Mi-a spus Tavi că ai intrat la idee şi ştii şi tu cum devine cu ideea şi cu fandacsia. Eram îngrijoraţi. Rămâi cu noi la cină, da? Avem ouă umplute şi salată orientală. La ora asta poţi să mănânci ceapă că nu te mai miroase nimeni. De acord?

– Uite, domle, cu ce veste vin eu şi ea îmi vorbeşte de ceapă!

– Lasă că despre veste vorbim noi pe-ndelete la masă, dar acum trebuie să pregătesc ce-i de pregătit... Cu toate astea, în uşa bucătăriei se opreşte răzbită de curiozitate: Totuşi, zice, care-i ideea scrisorii? Spune-mi pe scurt, vorba lui Camil, românului îi ajunge să-i spui pe scurt, ce-i mai „interesant”, el pricepe, se descurcă. Deci, e de bine sau de rău?

– Ştiu eu, măi Sanda? Nu ştiu nici eu ce să zic... Că de aia am

adus scrisoarea, s-o citim în colectiv, poate mă lămuriți voi...

– Dumnezeule! Cum să citești în colectiv scrisoarea unei femei?! Nu ți-e rușine? Gentleman ești tu?

Și închide ușa brusc, fără s-o trântească – Sanda n-a trântit niciodată vreo ușă – dar cu o decizie care-i exprimă foarte exact indignarea. Eu o cunosc și știu că e o indignare mimată, dar Mircea o ia în serios. Rămâne mâhnit și interzis și mă privește ca și când mi-ar cere ajutorul.

– Dar eu n-am avut niciodată secrete față de voi.

– Dar ea? zic. Crezi că i-ar conveni să știe că-i citești scrisoarea de față cu alții?

– Nu m-am gândit la asta. M-am bucurat atât de mult că în sfârșit mi-a scris, iar scrisoarea e atât de neobișnuită... atât de altfel de cum mă așteptam, încât simțeam că explodez dacă nu stau de vorbă cu cineva despre asta... Și cu cine, dacă nu cu voi?

– Să stăm de vorbă e una, să arăți altora scrisoarea unei femei e alta. Vorba Sandei: rezumă, sintetizează.

– Nu pot. E o scrisoare ciudată, ambiguă... nu se poate rezuma. trebuie citită. Chiar nu vrei s-o citești? Măcar tu... Rămâne între noi. Ca bărbați... E ca și cu o poezie: cum să rezumi o poezie? Te rog...

Știam de la început că am să accept. Adevărul e că eram foarte curios s-o citesc. Principala dificultate a constat în a mă convinge că indiscreția aceasta nu e expresia unei deficiențe de caracter, ci a interesului profesional. Dar am reușit să mă conving relativ ușor, sprijinit și pe argumentul că mi-a fost dat nu o dată să citesc altele și mai și. Acum aveam măcar justificarea întrajutorării, a solidarității de clan. Am acceptat deci, dar cu condiția să mă lase s-o citesc în liniștea singurătății. A fost de acord, deși, fără îndoială, îi venea greu să-mi lase scrisoarea pe care ar mai fi citit-o și răscitit-o după ce se întoarcea acasă. Din fericire pentru el – și din nefericire pentru mine – exista și un al doilea motiv care îl adusese la noi și care avea calitatea de a-i mai distrage întrucâtva atenția de la epistola Milenei. Ni-l spuse în timp ce ne așezam în jurul mesei din bucătărie. Era vorba despre Paul. M-am crispat schimbând o privire rapidă cu Sanda peste castronul cu

salată orientală. Ştiam – ştia şi ea – că ori de câte ori ni se vorbeşte despre Paul, ne putem aştepta la ceva – hai să zic eufemistic – la ceva dezagreabil.

– Apropo, zice Sanda, probabil de teamă şi pentru a amâna puţin momentul penibil pe care-l simte aproape, în lipsa mea a trecut vreodată pe aici?

– Regret, zic, dar Paul încă nu ştie cum arată noul apartament al părinţilor lui.

Spiritul ei matern e brusc resuscitat. Mă întreabă cu o discretă, catifelată, înduioşătoare agresivitate:

– Dar tu ştii cum arată apartamentul lui?

– Draga mea, eu măcar m-am străduit. L-am vizitat, dar era în imposibilitate de a mă primi.

– Cum adică era în imposibilitate de a te primi?

– Adică avea pe cineva.

E adevărat. Într-o după-amiază, spre seară, nu ştiu cum mi-a venit ideea nefericită: hai să vedem, zic, cum s-a instalat Cassanova. Sun, îmi deschide – drăguţ din partea lui: putea să nu-mi deschidă; dar mai bine nu-mi deschidea: aş fi zis că nu-i acasă şi gata – îmi deschide, are un aer încurcat, dar mă pofteşte în holul de trei palme şi-mi pune mâinile pe umeri, zâmbindu-mi dulce: Tavi, nu te supăra, m-ai prins pe picior greşit, am o fufă... O, zic, iartă-mă, okei, nici o problemă, am venit într-o doară, să văd cum te-ai instalat. Îmi pare rău, se scuză el şi sunt convins că îi părea rău, vino altădată, când vrei, dar dă-mi întâi un telefon. Okei, okei...

– Aşa e cu becherii, zice Mircea, trebuia să-i dai întâi un telefon.

Ca şi când ar vorbi din proprie experienţă, de parcă el ar fi marele crai. Şi Sanda i se asociază în elanul ei instinctiv de a-şi apăra odrasla:

– Sigur. Tu de ce te enervezi când dă peste tine câte unul neanunţat?

Îmi vine să râd. Zelul ei mă înduioşează.

– Mă enervează din cu totul alte motive, zic. Şi apoi, eu nu sunt „câte unul”. Şi, în sfârşit, pur şi simplu, nu mi-a dat încă prin cap că trebuie să mă anunţ telefonic când îmi vizitez copilul.

– Dar nu mai e copil, dragă, când o să te obişnuieşti odată cu ideea că Paul nu mai e copil?!

– Tocmai asta e, intervine Mircea. Are un aer încurcat: Paul nu mai e copil şi n-ar trebui să mă amestec ca şi cum l-aş pârî. Probabil că nici voi nu mai aveți dreptul să vă amestecați...

– Bineînțeles că nu mai avem, se grăbeşte Sanda. E muieratic, ce să fac? Trei sferturi dintre bărbați sunt, dar, pe când la Paul ăsta e singurul păcat alții sunt pe deasupra şi porci. El n-a făcut rău nimănui, n-a spart nici o casă...

– Doar cu bărbatul ăleia de la B.T.T. – zic eu, prost inspirat – era cât p-aci să intre în coliziune.

– Dar n-a intrat. În definitiv, dacă tipul nu ştie să-şi păstreze nevasta, n-o să i-o păzesc eu. Ăştia care preferă onorabilitatea dragostei cu sila îmi fac greață...

Mă surprinde fervoarea cu care pledează cauza lui Paul, dar nu mai intervin ca să nu torn gaz peste foc. Considerând că pe mine m-a lămurit, se întoarce spre Mircea:

– De ce ziceai că e ca şi cum l-ai pârî?

– Pentru că asta fac de fapt: vin să-l pârăsc părinților. Nu e ridicol? Şi, credeți-mă, n-aş face-o pentru nimic în lume, dar de data asta e vorba de noua mea secretară.

– Ei şi? Doar nu vrei să spui că s-a petrecut fără voia ei?

Încep să mă amuz. încerc să mă detaşez. Mircea îşi păstrează calmul:

– Bineînțeles că nu s-a petrecut fără voia ei, dar nu despre asta e vorba, ci de faptul că e o femeie necăjită, pe care a lăsat-o bărbatul cu doi copii de crescut... Superbă ca femeie şi foarte corectă... Ei, şi acum se întâmplă că eu sunt văr cu Paul şi toată lumea ştie că suntem rude şi din cauza asta mă simt într-un fel răspunzător, înțelegi? Cu alte cuvinte, nu vreau, nu pot să accept ca femeia asta să sufere un nou eşec.

– Ce te face să crezi că va fi un eşec?

– Instabilitatea afectivă a lui Paul. Antecedentele...

– Poate că acum e vorba de ceva serios.

– Tocmai asta aş vrea să aflu. Dar cum? Să vorbesc cu el? Sau vorbeşti tu? Vorbiţi voi? Şi, în general, credeţi că e bine să intervenim?

– În general nu e bine să intervenim, de data asta însă, fiind vorba de grija ta pentru confortul sufletesc al acelei femei, am să intervin. Am să vorbesc eu cu el. Dar, vă spun, nu ştiu ce mă face să cred că e vorba de ceva serios. De un timp încoace am simţit la el un fel de nelinişte sau de nemulţumire. Îmi face impresia că e în căutare şi sunt sigură că flerul meu matern nu mă înşeală. M-aş bucura să se fixeze în sfârşit.

Sunt puţin contrariat:

– Cum, zic, şi tu ai fi de acord să se fixeze la o femeie divorţată, cu doi copii?

– Dacă se iubesc, de ce n-aş fi? De altfel, dacă se iubesc, dezacordul nostru n-ar avea nici importanţă. Şi, în al doilea rând, iubitule, tu nu te-ai căsătorit cu o femeie divorţată, cu un copil?

M-a vârât în corzi. Încerc o apărare anemică:

– La noi a fost altceva...

– Sigur, când e vorba de noi, e întotdeauna altceva.

Şi discuţia a continuat astfel, în trei, mai bine de o jumătate de noapte. La urma urmelor, are dreptate: cu toţii trăim cu convingerea că suntem nişte excepţii. Dar avem noi, adică Sanda şi cu mine, avem oare dreptul să ne considerăm nişte excepţii? Ne-am iubit ca orice oameni tineri şi normali: cu foame, cu dăruire şi fără ascunzişuri. E adevărat că m-am ataşat de copil foarte curând, chiar de la prima mea vizită în casa lor, dar asta pentru că am un dar de a-i cuceri pe copii. Îmi plac copiii, iar faptul că n-am avut unul al meu nu trebuie înţeles greşit. Nu l-am avut şi nici nu l-am dorit din teamă că-mi va tulbura liniştea şi-mi va limita libertatea mea de artist. Din considerente egoiste, aşadar. Sigur, dacă nu era Paul, ar fi fost altceva. Dar existând el, m-am considerat absolvit de datoria procreării, iar Sanda, cum mi-a mărturisit mai târziu, mi-a fost tacit recunoscătoare. Cu profesiunea ei de noctambulă, cu repetiţiile şi turneele ei, îi ajungea Paul, după cum îmi ajungea şi mie, mai ales că am reuşit să ne ataşăm cu reciprocitate şi fără efort încă de la întâia noastră întâlnire. Să te trezeşti cu un copil

gata crescut, trecut adică peste epoca penibilă a primei vârste – îmi ziceam – e o întâmplare providențială pe care trebuie s-o prețuiești cum se cuvine. Ceea ce am și făcut, cu atât mai mult cu cât mă scutise de a o vedea pe Sanda diformă sau preocupată să alăpteze, să aline colici ori să spele scutece. Conștiința acestor avantaje mi-a sporit considerabil atașamentul față de Paul. Și nu din meschina intenție de a-i capta bunăvoința, ci din reală afecțiune și necesitate interioară de a-i face o bucurie, îi aduceam de fiecare dată ceva, pe măsura salariului meu precar, fie chiar și numai o pungă cu floricele. Îmi plăcea să mă ghemuiesc cu el sub masă și să construim acolo împreună cetăți din cuburi. Sau, după ce ne-am căsătorit și m-am mutat la ei, să-i citesc seara, înainte de a adormi, câte o poveste.

Îmi amintesc că am făcut un efort considerabil, de comun acord cu Sanda, pentru a-l abona la „Pif". Pentru ca să ne trezim apoi, pe când avea doar vreo cinci ani, că știe să citească fără ca vreunul dintre noi să-l fi învățat anume. O, dar să nu uit acele minunate excursii de la sfârșit de săptămână, care au contribuit indiscutabil decisiv la coeziunea noastră afectivă. Porneam ca într-o expediție, cu tramvaiul trei de-a curmezișul orașului, până la capăt, la Arena Electrica, și de acolo pe jos până în pădure, până în cele mai îndepărtate și ascunse poiene, unde-i puteam arăta gâzele, veverița, căprioarele, fazanii...

Ori, cu trenul, până la Șag și de acolo *per pedes* până la Timiș. Ca să nu obosească, dar și pentru a nu fi nevoiți să ne adaptăm pasului său mărunt, îl așezam călare pe umeri: era una dintre marile bucurii ale acelei vârste, dar poate și un simptom pe care nu ne-am priceput să-l deslușim atunci, al lenei lui de mai târziu. Căci, îndeosebi de prin anii liceului, a devenit tot mai lent și mai comod, pentru ca în cele din urmă să se vădească un citadin și un sedentar iremediabil. Speram ca studiul arheologiei să-l dinamizeze din nou, dar nu: n-a practicat, de fapt, arheologia nici o zi, preferând de la început cercetarea de cabinet. E o chestiune de structură temperamentală, desigur, sau, cum s-ar zice, în termeni mai actuali, de programare genetică, nicidecum un motiv de reproș. Cel mult de regret intim, pe care nu i l-am mărturisit

nici măcar Sandei. Oricum, ceea ce vreau să spun este că afecţiunea dintre mine şi Paul a fost sinceră şi solidă. Nicicând, nici chiar pentru o clipă nu m-am gândit la el altfel decât la propriul meu copil, iar el a simţit-o şi mi-a răspuns instinctiv cu o egală intensitate. M-a pus o dată într-o situaţie delicată, oarecum jenantă şi stupidă în acelaşi timp, când adevăratul lui tată, aflat cu Naţionalul în turneu pe la noi, şi-a amintit de el şi a venit să-l vadă. A venit încărcat de daruri ostentativ scumpe şi afişând o jovialitate şarjată atât de evident, încât copilul i-a simţit artificialitatea. Pe atunci avea aproape cinci ani. A adoptat o atitudine suspicioasă şi retractilă şi s-a refugiat între genunchii mei, de unde n-a vrut să se mai mişte pentru nimic în lume.

Întrevederea n-a durat mai mult de o jumătate de oră, dar a avut intensitatea unui coşmar. Am avut noroc cu mama Sandei, acea mare doamnă care ştia să iasă şi să-i scoată şi pe alţii cu eleganţă din orice încurcătură. Aducându-ne cafelele şi prăjitura, a intuit că e bine să rămână cu noi şi să ia asupră-şi pilotarea conversaţiei pe terenuri neutre. O singură dată a deviat, probabil din ireprimabilă curiozitate feminină, când l-a întrebat cu acelaşi surâs fermecător şi neangajant:

– Şi soţia ce-ţi mai face, Matei? E o mare regizoare, mă bucur să constat că e din ce în ce mai apreciată.

Sanda şedea în fotoliul de alături cu degetele împreunate sub bărbie, la fel de retractilă ca şi cel mic, doar că emanând în plus un fel de adversitate aproape palpabilă. Nu cred ca în cursul acelei vizite să fi rostit mai mult de zece cuvinte.

– Ah, mamă dragă, afectă el, m-am dovedit un actor prea mic pentru o regizoare atât de mare: am divorţat.

Ne-am crispat cu toţii. Evenimentul era foarte recent, abia de vreo săptămână, nu-l aflase nici chiar Sanda, nimeni din lumea teatrului nu se grăbise să i-l vestească. Adevărul e că nici n-o interesa. Nici pe ea, nici pe mine. Crisparea noastră se datora nu atât veştii neaşteptate, cât acelui apelativ – mamă dragă – intempestiv şi de prost gust. Şi, tot în legătură cu vizita aceea, trebuie să mai adaug că, deşi mi-a provocat o mare satisfacţie, flatându-mi orgoliul, purtarea Sandei a fost atunci

diabolică. Nu i s-a adresat direct niciodată; când el o întreba câte ceva, încercând s-o antreneze într-un dialog, îi răspundea monosilabic și glacial și a făcut tot posibilul să nu rămână singură cu el nici o clipă. De fapt nu s-a mișcat din fotoliu și din poziția aceea hieratică. Iar când acela s-a apropiat să-și ia rămas bun, i-a întins mâna cu un gest imperial, fără a-i face favoarea vreunui cuvânt, și m-a rugat pe mine să-l conduc.

– Inițial – mi-a spus el la ușă – voiam să-l iau pe Paul cu mine în după-amiaza asta. Dar mi-am dat seama că n-am nici o șansă.

– Într-adevăr, zic. E cam târziu...

Mi s-a părut atunci că disting în ochii lui nu lacrimi, nici într-un caz, nu e omul care să lăcrimeze, dar o oarecare umbră, chiar dacă foarte trecătoare, poate umbra unui regret tardiv. Mi-a întins mâna cu un gest brusc:

– Îți doresc succes, mi-a spus cu o ciudată precipitare și s-a grăbit să iasă.

Am regăsit-o pe Sanda tot acolo, în aceeași poziție.

– N-aș fi bănuit că știi să fii atât de scârboasă. A plecat sincer mâhnit deși se străduia să n-o arate. I-am distins însă în ochi un regret sincer.

– Ți s-a părut.

– Nu cred. Mi-a fost chiar milă de el.

La care mi-a răspuns, după obiceiul ei, cu o replică celebră:

– Să n-aibi milă!

Revenind acum la Paul, voi mai spune doar că tandrețea noastră din vremea vârstei sale de aur s-a estompat treptat prin ani, disimulându-se, cenzurată de pudoare sau de acea aspirație, comună îndeobște tinerilor, de a se manifesta ca niște „duri". Observ de altfel că a fi „un dur" e foarte la modă în unele medii. La Paul această așa-zisă duritate e asezonată însă și cu un anume cinism – în vogă și el – care de cele mai multe ori îmi calcă pe nervi, făcând ca, în ultimul timp, întâlnirile noastre să se desfășoare sub semnul unei tensiuni surde. Îmi amintesc acum că relațiile mele cu Paul m-au mai preocupat și cu câtva timp în urmă, când încă nu părăsisem Casa fericiților. Mi-am făcut

atunci câteva însemnări despre asta într-unul din caiete. Un motiv de îngrijorare, pe lângă altele, e şi constatarea că încep să uit lucruri pe care le-am scris nici măcar prea de mult. Curiozitatea m-a făcut acum să caut acel caiet şi, într-adevăr, găsesc fără greutate însemnarea prin care mă refeream la sentimentele mele faţă de Paul, comparativ cu cele pe care i le păstrez Mădălinei. Comparaţie soldată de câţiva ani evident în favoarea Mădălinei. De ce? Recitesc ca şi cum altul ar fi scris aceste rânduri, deşi am făcut însemnarea abia cu vreo lună în urmă:

„Îl iubesc nespus şi pe Paul – scriam – cum s-ar putea altfel?, dar e cu totul altceva. E o dragoste aflată permanent sub control, raţională, lui lipsindu-i dintotdeauna căldura afectivă...”

Nu dintotdeauna, exageram aici, căci în copilărie, cum ziceam, Paul nu ştia să disimuleze, iar relaţiile noastre au stat până prin anii lui de liceu sub semnul tandreţei fără umbre. Deci:

„e lucid, rece, pragmatic...”

E adevărat şi încep să mă conving tot mai mult că acestea sunt trăsăturile sale reale de caracter, asta e programarea sa genetică, doar că ea a început să se manifeste abia pe măsura înaintării sale în maturitate.

„Ţineam unul la altul încă de pe când era copil, fără să ne îngăduim exuberanţa vreunei exteriorizări...”

Asta abia mai târziu.

„... poate din pudoarea aceea care cenzurează îndeobşte în permanenţă raporturile afective dintre „noi, bărbaţii”. Pentru ca în ultimii ani, de când trăieşte pe picioarele lui, dragostea aceasta să se inhibe cu desăvârşire, refuzându-şi orice tentaţie spre vreun mod, oricât de discret, de exprimare aparentă. Eu îi zic „bătrâne”, el îmi zice „bătrâne”, ne batem pe umăr, nu ne confesăm, râdem când e de plâns şi ne abţinem când e de râs. Cam aceleaşi sunt şi relaţiile dintre el şi Sanda. Doar că pe ea îşi mai îngăduie s-o sărute uneori, în treacăt, pe frunte, având aerul unuia care e silit să facă un gest jenant. Dar ea e fericită atunci, văd cum pentru câteva clipe îl înfloreşte tot sufletul...”

Este exact spus: îi înfloreşte sufletul la cel mai neînsemnat semn de tandreţe din partea lui, după cum se inflamează prompt – ca în seara asta – ori de câte ori asupra caracterului lui Paul se insinuează umbra

vreunui semn de întrebare. Aşa stând lucrurile, mă bucură hotărârea Sandei de a vorbi ea cu Paul. Am un sentiment foarte agreabil de eliberare, simţindu-mă astfel absolvit de obligaţia de a interveni într-o cauză pe care o consider de pe acum pierdută. Căci nu cred că i-ar fi venit mintea la cap şi că vrea „să se fixeze". Dimpotrivă, sunt sigur că nu e vorba nici acum decât de una dintre obişnuitele lui aventuri, iar convingerea asta mă face să mă simt pisălog şi ridicol numai la ideea de a interveni. Mă consider suficient de implicat la gândul că Mircea ar putea avea încurcături de pe urma acestei poveşti şi îmi pare sincer rău de acea femeie superbă, cum zice el, şi foarte corectă, care s-ar putea să trăiască într-adevăr o nouă deziluzie. Dar nici nu-mi pot reprima gândul intempestiv şi uşor maliţios că secretara asta a lui, oricât de superbă şi de corectă, aparţine totuşi speciei gâştelor de vreme ce s-a prins în plasa unui seducător notoriu ca fiul nostru. Una peste alta, aşadar, fervoarea maternă a Sandei, scepticismul meu, egoismul şi chiar puţină laşitate m-au apărat de situaţia dezagreabilă de a avea o discuţie în *tetê-à-tetê* cu Paul. Târziu, după plecarea lui Mircea, Sanda e într-o dispoziţie foarte belicoasă – chiar mâine am să-l caut, ne asigură ea, dar e mai curând o promisiune pe care şi-o face sieşi – pe când eu mă simt uşor şi liber. E însă o stare care ştiu că nu va dura.

Automatul de pe casa scărilor e stricat şi îl însoţesc pe Mircea până jos cu lanterna. Ceva în atitudinea lui îmi creează impresia că regretă ideea de a-mi lăsa scrisoarea. De altfel, mi-o şi spune într-un fel înainte de a ne despărţi:

– Să-mi telefonezi de cum ai citit-o.

– Şi la birou?

– Şi la birou.

Îi promit să i-o restitui chiar a doua zi şi în aceeaşi clipă încep eu însumi să regret că am acceptat s-o citesc.

Perspectiva de a mă cufunda în lectura scrisorii Milenei îmi oferă totuşi un nou şi binevenit prilej de a nu mă mai gândi la mine. De aceea, a doua zi, înainte de masă, imediat după plecarea Sandei, nici urmă din regretul de azi noapte. Dimpotrivă. Sunt nerăbdător şi mă aştern de îndată lecturii cu o voluptate pe care ar mai fi bine s-o trec sub tăcere:

„Am călătorit bine. De la Otopeni la Şeremetevo, am făcut exact o sută de minute...”

(curios mod de a începe o scrisoare, dar probabil i-a luat o groază de timp căutarea unei formule potrivite de adresare pentru ca, în cele din urmă, negăsind nici una, să atace frontal)

„Dar nu asta e important. Încă nu ştiu nici eu ce e important acum. Am vrut să-ţi scriu chiar în seara sosirii, după ce am rămas în sfârşit singură în camera mea – de fapt, un mic apartament – dar nu ştiam cum să încep.”

(satisfacţia de a-mi vedea presupunerile confirmate)

„Am stat până după miezul nopţii în faţa paginii albe”…

(mie-mi spui?)

„... fără să găsesc însă acel început convenabil, sau decent, sau firesc, sau, în sfârşit, cum vrei să-i zici. Au mai trecut de atunci două zile şi încă o noapte în care am mai făcut o tentativă eşuată de a-ţi scrie.”

(situaţia e mai complicată decât bănuiam, se pare că ea vrea dar încă nu e sigură că e bine să vrea, dar de ce şi de unde atâta reţinere la o femeie în definitiv liberă, să fie teama de gura lumii, instinctul de a-şi apăra libertatea, frica de prea marea discrepanţă dintre profesiunile lor sau umbra profesorului?)

„În seara asta însă, mai bine zis în noaptea asta, căci iar e aproape de douăsprezece sunt atât de burduşită de emoţii şi impresii, de cele dăruite de tine acasă, şi purtate cu mine pretutindeni, ca şi de cele agonisite în scurtul răstimp aici, încât simt că nu mai pot, trebuie să vorbesc cuiva şi cu cine altcineva aş putea sta de vorbă, Mircea,

dacă nu cu tine?”

(se disting aici primele semne ale abandonului pe apele odihnitoare ale sincerității, sinceritate în primul rând față de ea însăși, întotdeauna am avut bănuiala că e mai greu să fii sincer cu tine însuți decât cu alții)

„M-am apucat în cele din urmă de această scrisoare cu senzația că mă lansez într-o aventură... cum să-i zic eu? Poate salvatoare. În mod sigur însă, tranchilizantă”.

(salvatoare, de ce salvatoare? de ce, de la ce, din ce simte nevoia să se salveze? să fie singurătatea cea care o înspăimântă, dificultatea de a viețui singură pe teritoriile vaste și pure ale artei sau, altfel zis, mai direct, mai *terre-à-terre*, spaima aceea a lui Rubinstein, ba nu, a Clarei, a Clarei Haskil, „*da, ai toate astea, succesul, rechemările, simpatiile necunoscute, ai toate astea și apoi mori la hotel...*”?)

„Am eludat începutul care mi-a dat atâta bătaie de cap...”

(soluția gordiană; e deci, în ciuda aparențelor, în pofida fragilității ei de trestie cântătoare, e totuși o creatură care deține puterea ascunsă de a ști să vrea și de a ști ce vrea)

„... ceea ce nu m-a scutit însă de a debuta cu două propoziții pentru a căror perfectă stupiditate fac apel la clemența ta”.

(nici o grijă, el e atât de ambetat, cu atâta dureroasă fervoare a așteptat această epistolie închinătoare, încât e foarte puțin probabil că mai are capacitatea de a distinge stupiditatea de genialitate, ceea ce, de altfel, nici nu e cazul, doamnă, fii liniștită, mai curând e cazul să mă neliniștesc eu de acest straniu apetit de a comenta în registru ușor miștocar, simptom poate și ăsta al acrelii vârstei, al geloziei sau, pur și simplu, al regretului izvodit de conștiința că mie nu-mi va mai scrie nicicând vreo femeie din zarea răsăritului)

„Aș vrea să nu-ți spun decât lucruri esențiale...”

(iată o aspirație pe care – *hélas*! – tot mai puțini o au, brava, doamnă, brava!)

„... dar e atât de greu să izolezi ceea ce e esențial de toate fleacurile, banalitățile, prostioarele ori tâmpeniile...”

(mai ales tâmpeniile, o, magnificele, cotidienele tâmpenii!)

„...care ne asaltează. Şi când te gândeşti ce simplu ar fi, ce uşor mi-ar veni să-ţi comunic tot ce e cu adevărat esenţial prin intermediul pianului! Dar asta o pot face - şi o voi face negreşit – doar în seara întoarcerii mele. Seara aceea e însă departe deocamdată şi până atunci ai timp – aşa cum te-am rugat la gară, în ultima clipă – să te mai gândeşti. Ai încă şansa – cum tot acolo îţi spuneam – chiar să te răzgândeşti. Oricum, până atunci, ai dreptul să afli mai multe despre mine. Căci îmi închipui, de fapt, sunt sigură, că nu ştii mai nimic, în timp ce eu ştiu totul despre tine. Tu eşti ca o carte deschisă, pe când eu nu mă las citită de oricine şi oricând. Tu încă nu m-ai citit. Nu ţi-am îngăduit decât să mă frunzăreşti, Mircea, iar acum am remuşcări: n-aş vrea să te laşi sedus de aparenţe. Bunei tale credinţe mă simt datoare să-i răspund cu loialitate şi să mă arăt – numai ţie, te asigur! – în adevărata mea lumină”.

(după acest „numai ţie, te asigur!”, dezarmant în optimismul şi candoarea lui, mă simt subit odios, sordid, concupiscent, frate bun cu bătrânii care o ochesc pe Suzana la baie, dar e prea captivant, prea promiţător, e de acum prea târziu ca să mai dau înapoi, iartă-mă, doamnă, iartă-mă, Doamne)

„Sunt o creatură incomodă”.

(bănuiam)

„Asta sună ca titlul unei autocaracterizări”.

(şi ce dacă? lasă scrupulele de genul ăsta şi dă-i înainte, nu-ţi aminteşti cum o consilia Camil pe Doamna T.?)

„Interiorizată, disimulată, poate timidă – de asta nu sunt sigură – în orice caz, cu reacţii retractile în faţa oricărei abordări prea directe, prea fruste. Sunt eu însămi doar în muzică, adică în profesiune, când cânt, când exersez, când ascult, când citesc sau gândesc. Cu alte cuvinte, numai în două împrejurări: când sunt singură şi când mă aflu pe scenele sălilor de concert. N-am avut niciodată prilejul să mă deschid în faţa nimănui, fiindcă n-am avut şansa de a întâlni pe nimeni pentru care s-o fac. Îţi aminteşti de întâlnirea noastră absolut întâmplătoare, de la Paris, când tu te aflai în drum spre Africa? Ei bine, în ceasul acela cât ne-am

plimbat fără țintă pe Quai des Orfèvres, am avut senzația că tu ești omul în fața căruia sau, mai exact, pentru care aș putea să mă deschid”.

(toată stima pentru această aspirație spre exactitate; i-o cunosc, de altfel, de la concerte, din modul ei de a interpreta, – o exactitate aparte, pentru că e discret nuanțată cu o culoare afectivă foarte personală, ca aici, în această partitură epistolară evident insolită pentru ea, dar pe care se străduiește, tot atât de evident, s-o interpreteze în același stil personal, poate chiar fără să-și dea seama, mai mult ca sigur fără să-și dea seama, deformație profesională, dar ce spun eu?, formație profesională, solidă formație profesională)

„Aveam prima revelație de acest fel, căci doream s-o fac, era aspirația mea cea mai intimă, dar, neavând prilejul, mă simțeam ca un cireș căruia o putere absurdă i-ar fi interzis să înflorească. Am fost fericită în seara aceea, dar totul nu era – cum aveam să constat curând – decât o foarte efemeră stare de grație. Căci tu urma să pleci peste câteva ore, iar pe mine mă așteptau concertele, întoarcerea și un soț, așa cum îl știi, demn de stimă, dar inhibându-mi orice eventual elan al dăruirii”.

(„eventual!” superbă nuanță, doldora de conotații dar, pe de altă parte, ce grozăvie, ce blestem un soț „demn de stimă”, nu însă și de amor, cum, desigur, nici de umor, căci unde nu e umor nu poate fi nici amor, dar de unde știu eu că e așa o grozăvie de mare, că doar n-am avut nici o soție demnă de acest gen de stimă, ei, cum de unde, așa suntem noi, ăștia, artiștii, blestemați să ne imaginăm foarte exact și ceea ce nu ne-a fost dat, că altfel n-am fi artiști, purtând șapte vieți în piepturi de aramă și dacă n-ar fi nu s-ar povesti)

„Pe asta presupun că ai bănuit-o”.

(nu e atât de sigur, căci e incredibil de ageamiu în chestiuni sentimentale, după cum puteți vedea, doamnă, și din teribila indiscreție pe care a comis-o cerându-mi să-i traduc această foarte intimă confesiune; mi-o voi ierta vreodată? nu știu, rămâne de văzut, deocamdată e foarte interesant)

„Acum ai certitudinea. Iată că în seara aceea nu m-am

înşelat: mi-a fost hărăzit ca tu să fii, într-adevăr, primul căruia să-mi deschid sufletul, ceea ce, cum vezi, am şi început, chiar dacă... prin corespondenţă”.

(bine zici, e curioasă idila asta, a voastră, urmată la f.f., curioasă dar foarte în spiritul lui şi, după cum încep să înţeleg, şi într-al vostru, doamnă, ca să mă *esprim* şi eu ca magistrul de la Vila Sonet: „...*urma pasului vostru, doamnă*”)

„Trebuie să recunosc că mi-e mai uşor aşa decât ochi în ochi.”

(frumos, desigur, să recunoşti acest ce de care te credeai ferită, curajul acesta al timidului, sau al pudicului, sau numai al celui cu naturel simţitor, care nu se-ncumetă să dea piept cu adevărul decât împlătoşat în pagina scrisă)

„Dar, te asigur, adevărul rămâne acelaşi”.

(ba poate chiar mai adevărat)

„Poate chiar mai pur...”

(ei, vezi?)

„... pentru că nu e surdinizat de sfiala pe care mi-ar putea-o induce prezenţa ta fizică”.

(să fie doar simplă şi pură sfială sau şi o oarecare, incipientă, omenească dorinţă, pohta ce am pohtit?)

„Sfiala asta o cunosc, am simţit-o din plin în seara când m-ai condus de la concert acasă. A fost – după fulguranta noastră întâlnire pariziană – prima dată când am avut ocazia să fim singuri. Ocazie pe care o doream şi o aşteptam fără a îndrăzni s-o mărturisesc, ci cumva ocrotind-o instinctiv în subconştient. Dar revelaţia acestei aşteptări am avut-o abia retrospectiv, înspre sfârşitul serii, când – sper că numai din politeţe – ai vrut să pleci. Cum am ţipat atunci în gând...”

(în gând, bineînţeles că în gând, dacă ai fi putut, ţipai într-o scrisoare, numai să nu-i spui cinstit: stai, te-am aşteptat, mă bucur că eşti aici, nu mai pleca).

„Cum – am ţipat atunci în gând – am aşteptat de atâta timp o asemenea seară şi s-a şi terminat?! Şi am încercat să te reţin fără să-ţi arăt cât o doresc, apelând la argumentul meu suprem, pianul. Şi

am reuşit. Eram atât de emoţionată şi de fericită în seara aceea şi mă străduiam atât de tare s-o ascund...”

(ca să vezi! de ce Dumnezeu ne străduim s-o ascundem şi ne speriem aşa când suntem fericiţi – căci şi eu păţesc aşa, doamnă – de parcă această fericire – oricum scurtă, plăpândă – ar fi o concesie care ni se face, putând fi în orice clipă retrasă?!)

„...încât am devenit de o locvacitate care ţi-ar fi fost suspectă dacă mă cunoşteai mai bine. Mă tem că ţi-am debitat o mulţime de prostii atunci dar şi tu, cred, erai dispus să asculţi şi să ierţi orice.”

(bineînţeles, nici o grijă, şi prostioarele şi disponibilitatea de a le admira fac parte din regulile imemoriale ale jocului)

„Un asemenea elan euforic şi guraliv, cu totul străin firii mele, avea nevoie, ca să se manifeste, de un stimul, în cazul meu, de curaj, ca să nu zic de tupeu. Căci, ceea ce făceam atunci, la ceea ce mă dedam...”

(„mă pretam”, poate?)

„...atunci cu o bună-ştiinţă dictată de o secretă disperare, era, de fapt, o încercare de a te cuceri, ca să nu zic – iar – de a te seduce.”

(aşa, doamnă, până la capăt! o, de-am fi zilnic atât de intransigenţi cu noi înşine...)

„Mă gândesc azi că un astfel de curaj oarecum dezmăţat l-am aflat într-o bănuială mai veche şi anume aceea că mă placi sau – ca să mai atenuez puţin din indecenta frivolitate a cuvântului – bănuiala că nu-ţi sunt indiferentă. O bănuială veche, încolţită încă de la întâia ta apariţie în casa noastră, confirmată cu fiecare nouă vizită a ta, transformată apoi într-o certitudine la fel de importantă ca şi aceea pe care mi-o dă muzica. N-aveam, nu am multe asemenea certitudini... “

(numai imbecilii deţin capitaluri de certitudini şi n-ar fi nimic în asta, treaba lor, dar partea proastă e că ţin cu orice preţ să le investească şi în alţii)

...„n-am alte certitudini, de fapt, şi de aceea, o dată ce s-a conturat, am ocrotit-o ca pe unul dintre bunurile cele mai de preţ, graţie căruia am avut parte de un minim şi fragil confort sufletesc. S-ar putea să vezi în modul meu de a mă complace în admiraţia ta o banală

manifestare a cochetăriei etern feminine."

(nu, nu, oricât ar fi de ageamiu, confuzia asta tot n-o face)

„Mă temeam şi eu la început să nu fie aşa."

(adică să fiţi o cochetă? ei, nu, nici chiar aşa, falsa modestie nu vă prinde, doamnă, e destul să vă asculte cineva o dată, şi să vă vadă, nu în Imperial, nu în Rapsodia lui Rahmaninov, ci într-o mignonă Für Elise pentru ca să-şi dea seama că, şi dacă aţi vrea, frivolitatea vă rămâne organic inaccesibilă)

„Dar nu. Nu sunt o femeie frivolă, Mircea..."

(parol!)

„...detest cochetăria deliberată şi flirtul cu *fine del primo tempo* în aşternut..."

(iestimabil!)

„... dar, pe de altă parte, sunt obişnuită cu admiraţia bărbaţilor."

(e şi firesc e datoria lor şi dreptul vostru, doamnă, această admiraţie e ofranda şi omagiul pe care ei vi le aduc, iar voi aveţi libertatea să le primiţi sau nu, dar nu şi pe aceea de a le ignora, ar fi un act împotriva naturii, numai ţoapele – se prefac că – le ignoră)

„Atât de obişnuită, încât pot distruge foarte exact diversele ei nuanţe şi moduri de expresie, de la pura admiraţie platonică, estetică, până la vulgarul apetit al masculului. Toate mă lasă indiferentă sau, cel mult, mă agasează."

(agasare da, dar indiferenţă? hm...)

„Ceea ce exprimau însă întreaga ta atitudine şi îndeosebi privirile tale era ceva mai profund, pur şi totodată nu lipsit de o ireprimabilă senzualitate, sfios, aproape cucernic şi, în acelaşi timp, imperativ, ca o irezistibilă chemare, ceva – dacă e să fac o comparaţie...

(ia să vedem!)

„... ceva asemenea cornului englez printre celelalte instrumente, ceva ce mă tulbura şi mă fericea, alungându-mi, măcar pentru o vreme, îndoielile, redându-mi încrederea în posibilitatea de a fi virtual utilă, de a ferici un om."

(foarte proprie comparaţia, dar nu ştiu dacă Mircea – cum e el meloman de duminică – o va realiza exact; va trebui să-i recomand

Quintetul pentru pian şi suflători în Mi bemol major de Mozart, numai de acolo ar putea avea revelaţia deplină a ceea ce înseamnă într-adevăr un corn englez printre celelalte instrumente, mai suna-vei, dulce corn...?)

„Te poţi întreba: dar muzica? Nu fericeşti prin arta muzicii tale mii şi mii de oameni? Ba da, desigur, dar nu la asta mă refer. E adevărat, nu pot concepe viaţa în afara profesiunii mele, dacă ar vrea cineva să mă nimicească, n-ar trebui decât să-mi interzică accesul la pian. Dincolo de asta însă, pentru a-mi simţi viaţa împlinindu-se rotundă, perfectă ca o sferă, mai e nevoie de ceva".

(perfectă ca o sferă? nu e prea mult, nu e oare utopic, doamnă? dar, la urma urmelor, e dreptul vostru să aspiraţi, dreptul nostru să aspirăm la perfecţiune, doar că celor mai mulţi le-a încolţit în cap ideea nefericită că, dacă n-o pot atinge, nici aspiraţia nu-şi mai are rostul)

„Ai observat oare că toţi artiştii şi-au plăsmuit opera în cercul magic al unei – sau al mai multor – iubiri?"

(nu ştiu dacă el a observat, dar depun eu mărturie, colega, că e adevărat).

„Iubirea e pământul din care-şi trage sevele orice artist. în absenţa ei, arta lui devine rutină, gest exterior, seacă, se usucă, îşi păstrează poate aparenţele, dar cunoscătorii ştiu să le deosebească de esenţe, îşi păstrează poate strălucirea, dar cei chemaţi ştiu să distingă între scăpărarea strasurilor şi cea a briliantelor."

(aşa e, dar, dacă e aşa, cum se face că arta voastră, doamnă, nu s-a pervertit încă în strasuri – căci, certamente, nu s-a pervertit – numai că n-a avut când presupun, sunteţi încă tânără, doamnă, ardeţi deocamdată din resurse proprii şi vreţi să preveniţi o eventuală, virtuală epuizare a combustiei, nu vă temeţi decât de ceea ce ar putea urma dacă)

„Bine, poţi iar să spui, dar aveai un soţ! O poţi spune ca pe o constatare sau ca pe un reproş, căci tu ţineai la Aurelian, era maestrul tău, aveai pentru el un fel de veneraţie. Iar eu cu ce aş putea sta în faţa întâmpinării tale? Fie ea constatare, fie reproş, răspunsul meu nu poate fi decât unul, cel adevărat, cu care îţi sunt datoare: nu confunda – cel puţin în cazul meu – nu confunda un soţ cu ceea ce înţeleg printr-o iubire."

(un nou motiv pentru a vă admira, doamnă, e rezistența pe care știți s-o opuneți tentației de a generaliza: „cel puțin în cazul meu" era o precizare absolut necesară, pentru al cărei *fair play*, dacă ați fi fost aici, v-aș fi sărutat mâna)

„Aurelian mi-a fost într-adevăr un soț corect până la rigorism..."

(dar un soț nu trebuie să fie riguros, ci afectuos și atunci i s-ar ierta și un eventual deficit de corectitudine, e simplu, dar nenorocirea a fost că domnul profesor era viță vercia: în exces de corectitudine – așa cum o vedea el – și în deficit cu afecțiunea)

„...competent, o somitate în domeniul lui, îl stimam pentru toate astea și pentru faptul că ținea la casă, dar, din păcate, prin casă mă înțelegea și pe mine."

(altfel zis, făceați parte din inventar...)

„Eu eram elementul decorativ și necesar menținerii prestanței sociale. Mă trata ca pe un copil foarte dotat, dar foarte capricios. Rigorile profesiunii mele erau pentru el capricii de artist."

(eterna lipsă de imaginație umanistă a tehnicienilor care nu-și pot închipui că; dar întrebarea e dacă Mircea e altfel; să sperăm, s-avem și teamă, căci el e totuși alt fel, e un umanist refulat și refugiat la hotarul dintre natură și tehnologie, cu un picior ici, cu altul colea, dar primejdia pentru care trebuie s-avem și teamă este ca, furat de curent, să nu se îndepărteze de natură spre a eșua pe tărâmurile tehnocrației, căci ar fi o pierdere ireparabilă, doamnă)

„Era prea discret, prea gentleman pentru a mi-o spune vreodată, dar nu-mi era greu s-o deduc din întreaga lui atitudine. Îți amintești când m-ai auzit prima dată acasă cântând la pian? Te-am luat prin surprindere și s-ar putea să nu-ți mai aduci aminte. S-a întâmplat la a treia sau a patra vizită a ta. Sunt de atunci peste cinci ani și uite că n-am uitat nici un detaliu."

(nici el n-a uitat, fiți sigură, surpriza de care ați uzat din instinct i-a conservat amintirea)

„Era toamnă destul de târzie și ai venit cu un buchet de trandafiri..."

(Mircea cu flori pe stradă! iată o imagine curat neașteptată, dar

nu, cu siguranță a venit cu mașina, nici într-un caz pe jos, cu buchetul în mână, exclus!)

„...mai mult boboci abia întredeschiși, superbi, roșii, catifelați, patetici, cum numai ultimele roze pot fi, cele din preajma întâilor brume, când parcă-și presimt sfârșitul."

(ar fi interesant de verificat dacă Mircea e la curent cu simbolistica culorilor, dar e de presupus că, viețuind atâția ani sub același acoperiș cu Timotei, a aflat câte ceva despre asta, mai ales despre semnificația roșului, așa că, probabil, a ales culoarea asta cu un anume schepsis, doamnă, și atunci întrebarea care rămâne e dacă ați decodat mesajul, ia să vedem)

„Mi-ai sărutat mâna și mi-ai întins florile cu acea sfială admirativă care mă fericea, lăsându-mi tot mai puține îndoieli asupra interesului pe care ți-l suscitam. Ați trecut în biroul lui Aurelian, aveați problemele voastre, ca întotdeauna, atunci veniseși să-l consulți în legătură cu niște preliminări optimiste pe care probele de la câteva dintre punctele de foraj de la Piatra Roșie au început să le infirme. Vezi că știu? Nu sunt chiar sigură că am reprodus exact termenii tehnici folosiți de voi, dar, în esență, asta era, n-am uitat. Îmi făcusem obiceiul să trag cu urechea..."

(ia te uită, se-ntâmplă-n cer și pe pământ mai multe lucruri decât a visat, Horațio, filozofia ta)

„...la discuțiile voastre, încercând astfel să mă inițiez cât de cât, să mă familiarizez măcar cu terminologia voastră, ca să-mi pot masca totala ignoranță."

(dar de ce s-o mascați, doamnă, de ce o resimțeați deodată ca pe un handicap și mai ales, mai ales, o, mă tulbură acest mai ales, dar, o dată pornit, n-am încotro, trebuie să-l duc până la capăt, așadar, mai ales de ce n-ați simțit nevoia asta de familiarizare, de ce nu v-a preocupat ignoranța voastră într-ale geologiei imediat după căsătorie, de ce abia acum, în prezența celuilalt? nu, nu acuz, nu insinuez, mă întreb doar, constat, mă mir și eu ca omul)

„Peste câteva clipe am revenit, aducându-vă prăjitura, cafeaua și coniacul. Nu concepea, bunăoară, cafeaua fără coniac dar numai din

pahare speciale de cristal, mai largi la bază, mai înguste spre gură, ca să-i concentreze toată aroma.”

(tabieturi de cunoscător, a avut inspirația să dispară înainte de a gusta coniacul vândut în sticle de bere în care a fost ulei)

„Ție nu-ți place coniacul – o știam de la a doua ta vizită – și ți-am adus vișinată. Am înregistrat cu secretă satisfacție expresia ta de plăcută surpriză și, probabil, ca să răspunzi cumva atenției mele, mi-ai lăudat prăjiturile – aveam tarte cu struguri atunci – mărturisind că tartele cu fructe erau dulciurile tale preferate încă din copilărie. Nu știu dacă erai sincer...”

(era, așa e, toți cei din Casa fericiților ne dăm în vânt după prăjiturile cu fructe, marea maestră era Mama, fie iertată, dar să nu deviem)

„...sau voiai, pur și simplu, să fii gentil, să-mi faci un compliment și prin asta o plăcere, dar am făcut pe modesta flatată, omițând cu bună știință să-ți spun că prăjiturile acelea nu erau opera mea, ci a menajerei care-mi vine de două, trei ori pe săptămână să-mi rezolve treburile gospodărești. Adevărul îl cunoștea în schimb Aurelian, bineînțeles, și am sesizat nu fără o mică crispare ostilă...”

(ah, aceste mici crispări ostile care se acumulează tăcute, neștiute prin ani...)

„... privirea lui reprobativă însoțită de un zâmbet subțire. El nu s-a consolat de lipsa mea de vocație gospodărească pe care o considera doar încă un capriciu printre celelalte așa-zise capricii ale mele. Trebuie să ți-o spun însă și asta, Mircea: nu sunt ceea ce se cheamă o gospodină...”

(inventariam deci lada de zestre)

„... nu mă pricep la bucătărie, laptele îmi dă veșnic în foc, mi se adună mereu mormane de vase murdare, n-am făcut niciodată prăjitură. Și asta nu atât pentru că trebuie să-mi menajez mâinile, ci pur și simplu, pentru că n-am răbdare: ori de câte ori mă înham la câte o treabă din asta domestică, crește în mine o nervozitate surdă care se învecinează uneori cu disperarea născută din senzația că pierd un timp prețios și irecuperabil în dauna adevăratelor mele rosturi și preocupări. Dar mă

abat, deşi e bine că ai aflat-o şi asta. În după-amiaza aceea am stat cu voi, ca de obicei, răstimpul protocolar, exact cât mi-am băut şi eu cafeaua şi am fumat o ţigară. În tot timpul acesta însă m-am delectat – chiar aşa! – am savurat felul în care mă priveai sau, mai bine zis, felul în care mă furai din ochi, căci nu te încumetai să-ţi opreşti ochii asupra mea mai mult de o clipă. Mă contemplai furtiv, pe porţiuni, cum stăteam chiar în fotoliul din faţa ta, iar privirile tale erau împovărate de admiraţia aceea sfioasă şi totuşi dornică..."

(dornică! bravos, admirabil găsit cuvântul, nu prea frust, dar foarte exact, nici prea-prea, dar foarte-foarte)

„...prin care ai reuşit să-mi înfrângi barierele cu care obişnuiesc să mă apăr în astfel de situaţii şi chiar să-mi devii o preocupare."

(zău că nu înţeleg de ce mi-a dat el să-i traduc o scrisoare atât de limpede, veritabil act de capitulare cu care, ca un mişel ce mă aflu, eu am acceptat să mă delectez, numai că a făcut-o dintr-un soi de ipocrizie, fiind prea fericit şi simţind nevoia să-şi vestească într-un fel triumful)

„Impresia mea atunci şi încă mult timp după aceea a fost că în prezenţa mea te simţi complexat, că nu ştiu ce din felul meu de a fi aşază între noi un spaţiu glacial, inhibant pentru tine. Pe de o parte mă bucuram, căci a te încuraja mi se părea un joc periculos şi lipsit de viitor. Nici unul dintre noi nu eram liberi şi nimic nu mă îndreptăţea să presupun că în căsnicia ta ceva n-ar fi tocmai în regulă. Pe de altă parte însă jocul îmi făcea o plăcere teribilă..."

(şi nu ne duce – trebuia să-ţi aminteşti, doamnă – pe noi în ispită)

„... pentru prima dată trăiam un asemenea sentiment, o emoţie de o asemenea intensitate în afara muzicii. Probabil că în după-amiaza aceea a fost mai puternică bucuria de a descoperi în viaţa mea o virtuală nouă perspectivă, chiar dacă atunci mi se părea utopică, pentru că, împotriva oricăror considerente raţionale ori numai de bun simţ, am trăit dorinţa irezistibilă de a neutraliza cumva presupusul spaţiu inhibant dintre noi. V-am părăsit deci, invocând nevoia voastră de a discuta probleme serioase şi inaccesibile mie şi am ieşit, lăsând intenţionat uşile deschise. Am trecut la mine – ne despărţea doar sufrageria – şi

m-am aşezat la pian. După o minimă ezitare, căci nu-mi era uşor să aleg, am început adagioul din Patetica lui Beethoven. Evit pe cât îmi stă în putinţă să fragmentez operele, cu atât mai mult capodoperele, şi atunci comiteam cu bună ştiinţă o împietate."

(dar o comiteaţi cu inima uşoară pentru că-i era destinată lui, avea o motivaţie intimă, era un test, un sondaj, primul de acest fel, era o aventură secretă şi fără precedent, care vă tulbura şi vă fericea cu fiorul ei scandalos de voluptuos, care putea duce oriunde – ei, nu tocmai oriunde, ci undeva anume, cum, până la urmă, se pare că a şi dus)

„O operă e concepută unitar şi rotund, într-o perpetuă aspiraţie spre perfecţiune şi a o fragmenta, rupând din ea bucăţi sub dicteul propriei tale subiectivităţi, echivalează cu o mutilare."

(iată cum, emoţiei care ameninţă să se reverse dintre rânduri peste o întreagă scrisoare, i se poate opune prompt solidul baraj al unor reci şi docte consideraţiuni)

„Imaginează-ţi că unui scriitor i s-ar publica doar anumite capitole dintr-un roman..."

(nu e nevoie să-mi imaginez: am văzut-o şi pe asta)

„Dacă ştiam atunci că una dintre piesele tale preferate e Mazurca 21 de Chopin, aş fi evitat sacrificiul. Dar nu ştiam încă aproape nimic despre tine, nu-ţi cunoşteam preferinţele, iar pe aceasta am aflat-o – îţi aminteşti? – în prima şi ultima seară pe care am petrecut-o împreună cu puţin înainte de plecarea mea... Eu însă atunci nu voiam să vă cânt Patetica, ci să comunic cu tine – numai cu tine – prin intermediul unor efluvii sonore prielnice, capabile, în viziunea mea, să încălzească acel prezumtiv spaţiu inhibant dintre noi, ajutându-te să-l străbaţi mai curând şi mai uşor. Spus mai direct, nu făceam atunci decât să rostesc, în felul meu, o chemare şi o rosteam într-adevăr patetic, mai patetic decât o concepuse însuşi Beethoven, căci nu mă puteam sustrage acelei senzaţii de imprevizibil pe care nu cred că o cunosc cu adevărat decât naufragiaţii ce-şi încredinţează valurilor mesajul închis într-o sticlă. În timp ce cântam, am auzit că la voi se lăsase liniştea. Încercam să-mi imaginez expresia cu care îmi recepţionai mesajul şi dacă mi-l receptai

într-adevăr. Cum despre cultura inginerilor se spun fel de fel de lucruri prea puțin măgulitoare, m-a cuprins chiar o ușoară neliniște la gândul că poate cultura ta muzicală e nulă, făcându-te opac la asemenea gen de mesaj. Dar adagioul acela e scurt, nu mi-a lăsat prea mult timp pentru prezumții. De îndată ce am terminat – așa cum mă temeam, de altfel – Aurelian a bătut de trei, patru ori din palme, fără precipitare, cu pedantismul acela al lui pe care, ca să nu urlu, m-am obișnuit să mă prefac că nu-l văd. Tu nu, tu ești prea rezervat pentru a te lansa în astfel de gesturi și asta m-a bucurat, lăsându-mi speranța că ai înțeles ce era de înțeles. Bravo, doamnă, a strigat el peste sufragerie – în prezența străinilor nu-mi spunea niciodată decât doamnă, cu o nuanță de ironie galantă –"

(renunț *mea pulpa*, vorba sectoristului nostru, am să-ți spun și eu de-acum pe nume, de altfel el a zis mai demult s-o fac, că-i ridicol să-ți spun doamna Dragomir, dar nu știu cum că parcă tot mai la-ndemână mi-e doamnă, asta ești și asta e, ce să-i faci, n-ai ce-i face, cum zicea filosoful anonim)

„– bravo, doamnă, a fost superb și-ți mulțumim dar acum te rog să ne ierți dacă am să închid ușa, că avem de discutat și prea multă frumusețe ne distrage atenția, nu te superi, nu? Cum era să mă supăr, nu-i așa? Mi se dăduse de înțeles că ceea ce vă oferisem fusese drăgălaș, dar acum, ajunge, voi aveți treburi serioase... Ți-am evocat episodul acesta, dându-i poate o disproporționată întindere, doar pentru a te ajuta să înțelegi care era adevărata natură a relațiilor dintre noi, ce voiam să spun când ziceam că, într-adevăr, am avut un soț în accepția juridic-administrativă a noțiunii, dar atât. Alături de el n-am cunoscut nici efuziuni, nici euforii, nici vertijul imprevizibilului. Nici măcar nu ne-am certat vreodată."

(și e îngrozitor de distins și de nefiresc să nu te cerți niciodată)

„Chiar dacă mie îmi zbârnâiau uneori nervii, chiar dacă trânteam sau strigam, el nu marșa, el surâdea distant și îngăduitor, încât, când rămâneam singură, mă aruncam de-a curmezișul patului și plângeam mușcând perna ca să nu mă audă. Am fost două singurătăți și nimeni n-a bănuit-o, două linii care, oricât reușeau uneori să se apropie, rămâneau

sortite să nu se întâlnească nicăieri. Bravi, demni şi resemnaţi, ne urmam fiecare steaua lui, dar stelele sunt numai în aparenţă apropiate. Nu, Aurelian n-a fost decât soţ. Niciodată n-am fost ispitită să-l numesc, măcar în gând, şi camarad, prieten sau.... în sfârşit. Nici măcar „omul meu", cum cu conţinută mândrie şi inconştientă tandreţe, zice lăptăreasa mea când începe interminabilele poveşti despre ale ei. Cum să spun? Totul era doar datorie conjugală. Corectă. Gospodărească. Programată."

(ei, draga mea *est modus in rebus*, acum chiar că mă simt penibil, ca unul surprins că se uită pe gaura cheii la o femeie care se dezbracă)

„Dar eu mă tem că am întrecut măsura..."

(ce-ţi spuneam? din acest punct încep să cred că intensitatea defulării tale târzii l-a năucit şi că ea e, de fapt, motivul care l-a împins la indiscreţia de a-mi da scrisoarea: nu e obişnuit, eu însumi, deşi am cotrobăit prin multe suflete, sunt puţin deconcertat şi tentat să mă opresc aici, dar n-o să mă opresc, curiozitatea de a şti ce mai ai de spus după toate astea e mai puternică)

„Aici m-am întrerupt. Era trecut de unu după miezul nopţii când m-am întrerupt subit, intimidată de resurecţia acelui dicton nu numai venerabil prin vechimea sa, ci şi oarecum redutabil – *de mortuis...* – care mi-a sunat ca un enigmatic reproş venit de nu ştiu unde. Şi apoi, pe neaşteptate, conştiinţa jenantă că am deviat în nişte confesiuni scăpate de sub veghea unei elementare pudori."

(aşa ziceam şi eu întâi, sub efectul surprizei, dar, dacă mă gândesc acum bine, n-ai spus decât nişte lucruri fireşti în situaţia ta şi, ca s-o dăm iar pe latinie, *naturalia non sunt turpia*, iar tu n-ai făcut decât să te mărturiseşti nu numai din dorinţa de a te arăta loială faţă de el, ci din nevoia de defulare, împrejurare ce nu se iveşte oricând şi oricum, dar care în nici un caz nu poate fi considerată o turpitudine aşa că n-are rost să te lansezi, cum mă tem, în vreo cinci pagini de justificări)

„De unde această ieşire? Nu cumva e una dintre primele consecinţe ale întâlnirii noastre? Ale întâlnirii noastre *în sfârşit*? Un semn că stelele noastre au intrat în conjuncţie, că începem să devenim o singură fiinţă, când pudorile de orice fel nu-şi mai au rostul?"

(da, ar fi o ipoteză plauzibilă, care merită luată în considerare)

„Tu crezi în asta?"

(ar vrea să creadă, o, cum ar vrea, dar, cum îl cunosc, are nevoie de o confirmare, e şi ăsta un motiv pentru care a ţinut să-ţi citesc mesajul, ca să-i dau dezlegarea de a crede, e încă circumspect, se teme de chestia aia cu amorul, copil pribeag, e şi păţit)

„Eu aş vrea. Dar începeam noi oare cu adevărat să devenim? Oricum, încă nu sunt sigură că am să-ţi trimit paginile acestea scrise nebuneşte, dintr-o suflare. Când m-am întrerupt sufocată de emoţia evocărilor şi de neruşinarea propriilor mele mărturisiri, am simţit nevoia bruscă de aer. Mi s-a părut deodată foarte cald, cum şi este de altfel, am dat draperia de-o parte şi am deschis fereastra. M-a învăluit aerul rece, mirosind a zăpadă proaspătă. În liniştea nopţii, oraşul mi-a părut ca o profuziune de ferestre luminate peste care ningea bogat şi calm, cu fulgi neverosimil de mari. Ţinând seama de ora târzie, priveliştea era pentru mine surprinzătoare şi insolită: oamenii aceştia când dorm? Constatarea că nu sunt singura care veghează la asemenea ceas mi-a dat curaj şi un fel de stranie voioşie care s-a tradus prin dorul neaşteptat de a mă plimba prin ninsoare. Probabil ţi se pare cel puţin bizară ideea de a mă aventura singură, după miezul nopţii, într-un oraş necunoscut."

(nu ştiu cum i se va fi părut lui, mie însă nu mi se pare câtuşi de puţin bizară, dimpotrivă, o cunosc din experienţă, e o idee incitantă, asemenea celei care mă ispitea în copilărie când rămâneam singur acasă, în acea vastă, plină de cotloane enigmatice, Casă a fericiţilor, şi porneam s-o explorez şi asta se întâmpla foarte rar, să rămân singur, dar probabil tocmai de aceea ideea era atât de incitantă, iar explorarea propri-zisă atât de frisonantă, stări pe care le-am retrăit mai târziu, când nici nu mă aşteptam şi le credeam de mult uitate, în oraşe necunoscute, pe care mă aventuram să le explorez de unul singur, experienţă pe care am ratat-o uneori, ca la Ljubljana, pustie pe la două noaptea, unde am nimerit între nişte lucrători de la salubritate cu mutre dubioase care mă priveau suspicioşi – sau pofticioşi? estimativ? – şi mă comentau – nu înţelegeam ce spun, dar îmi dădeam seama că despre mine vorbeau – iar eu m-am îndepărtat cât mai iute, ca să mă pomenesc pe o stradă strâmtă,

cufundată într-o beznă totală, unde m-a înhățat simplu și fără veste frica, probabil un avatar târziu al fricii de întuneric care mi-a terorizat copilăria, și m-am grăbit să-mi regăsesc hotelul, sau la Leningrad, când pe la aceeași oră, mi-a venit ideea să văd cum se ridică podurile Nevei și am coborât, dar, la ieșire, portarul galonat m-a întrebat aspru, ca un tată care-și surprinde odrasla încercând s-o șteargă noaptea, kuda?, iar eu i-am spus, puțin intimidat de tonul lui patern-imperativ, că vreau să văd podurile și el m-a măsurat de sus până jos și a zis *ne konzultnîi*, că nu e bine adică, *pacemu*? zic eu și atunci el, în loc de răspuns mi-a pus întrebarea stupefiantă știți să vă bateți? să mă bat? de ce să mă bat? nu știu să mă bat, ei, dacă nu știți, zice el, nu vă las, e plin de huligani, milițienii dorm și huliganii-și fac de cap, așa că poftiți, *pajalosta* la culcare și *spakoinîi noci*, pentru ca abia la Moscova să reușesc această tentativă bizară, cum zici, unde am nimerit tot iarna, ca și tine, într-o noapte pufoasă și argintie, în care totul era strălucitor, calm și pur, încât m-am simțit încântat, liber și fericit, ca un personaj dintr-un basm în care binele a învins zmăul și tot răul, dar, tu, tu ce-ai simțit, ia să vedem dacă nu cumva mi-ai aflat urmele prin zăpadă)

„Și, judecând cu unitățile comune de măsură, probabil că ai dreptate."

(cu unitățile comune, da, dar el trebuie să înțeleagă, și-ți promit să-i sugerez asta, cu tact, firește, cu tact, că tu nu ești o ființă comună, pentru unități comune, că tu nu te poți „încadra", destinul tău fiind tocmai acela de a sparge cadrele)

„Grăuntele de nebunie pe care-l port însă în mine de când mă știu m-a determinat întotdeauna să cedez primului impuls, chibzuind abia după aceea dacă am făcut bine sau nu. De cele mai multe ori n-am regretat. Dacă stau să mă gândesc, chiar apropierea noastră din ultimele zile e în bună măsură o consecință îndepărtată a unui astfel de prim impuls. Altfel – mă întreb – cum aș putea eu însămi?"

(n-ai putea)

„Mi-am luat deci mantoul și cizmele și am coborât. Portarul cu mustață înfoiată, albă..."

(iată o veche cunoştinţă)

„... care, în uniforma lui galonată pare un bătrân general de pe vremea lui Kutuzov..."

(ba e însuşi Kutuzov)

„... mă cunoaşte de acum şi mă răsfaţă cu mici semne, protectoare şi paterne, de simpatie. Există, de altfel, aici o consideraţie specială pentru artişti. Am simţit-o nemijlocit încă de la funcţionarii aeroportului şi o simt necontenit, pretutindeni unde mă duc. Bătrânul s-a arătat de data asta puţin contrariat, comiţând chiar o indiscreţie pe care, cu siguranţă, slujba nu i-o îngăduie: m-a întrebat..."

(Kuda?)

„... unde plec la ora asta. Cu ruseasca mea aproximativă i-am spus că mă duc să mă plimb. A zâmbit clătinând din cap cu un aer mustrător, mi-a luat-o înainte deschizându-mi cele două uşi şi m-a condus până în stradă. A rămas acolo urmărindu-mă din ochi până am dat colţul. Pe unde nu fusese înlăturată, zăpada se înălţa până la genunchi. Nu m-am aventurat prea departe. Nu de teamă – nu vedeam de ce aş avea să mă tem, nici nu mă gândesc la asta, la drept vorbind – ci pentru că nu mă puteam decide, îmi era greu să aleg. Încotro să apuc? M-am oprit la marginea scuarului dinspre Kremlin. Oraşul, imens şi enigmatic în noapte, mă ispitea de pretutindeni. Străzile erau pustii, dar circulaţia maşinilor încă vie, cu zgomotele vătuite de ninsoare. Vezi tu, dacă las la o parte scurtele răstimpuri din vacanţe, pe care mi le petreceam pe la neamurile de la sat, constat că sunt o citadină incorigibilă. Marile oraşe m-au fascinat şi exercită asupra mea, chiar şi acum, după ce am văzut atâtea dintre ele, o atracţie irezistibilă. Tu, dimpotrivă, îmi face impresia că nu te simţi în elementul tău decât afară, în preajma pădurilor..."

(ba chiar în păduri, e un fel de Old Shatterhand el)

„... pe poteci singuratice, unde poţi fraterniza cu piatra, cu apa, cu copacul, cu vântul."

(e doar o simplă constatare spontană sau un mod delicat de a-i sugera această, într-adevăr de neeluciat, deosebire dintre voi, care te

neliniştеşte? dar o deosebire încă nu înseamnă o nepotrivire)

„Şi eu iubesc vântul. Oricât ţi s-ar părea de ciudat, cea mai pregnantă amintire pe care o păstrez de la Cherbourg e aceea a vântului care mă învăluia în port, unde-mi plăcea să hoinăresc. Vântul oceanic, umed şi sărat, cu mireasmă – pentru mine exotică – de alge şi depărtări, care mă făceau fericită şi liberă".

(fericită şi liberă, vezi obsesiile noastre? dar nu le găsim cu adevărat decât când lucrăm, cât despre vântul acela, deşi n-am pus piciorul pe ţărmul nici unui ocean, îl cunosc şi eu, o, cât de bine îl cunosc şi ce nostalgii iscă în mine o simplă propoziţie precum *„Ziceţi-mi Ismael"*, care aduce după sine, ca din adâncuri de ocean, fraze întregi a căror rostire mă fac să simt gustul sărat şi umed de care vorbeai, cu mireasmă de alge, *„căci dacă, în lumea asta, vânturile din faţă bat mult mai des decât cele din spate, atunci căpitanul respiră, pe puntea lui de comandă, aerul tare care a trecut mai întâi prin plămânii mateloţilor de la teuga"*, fericiţii şi liberii mateloţi de la teuga)

„Sau vântul de la Chicago – am fost acolo iarna – bătând dinspre Marile Lacuri, cu totul altfel, rece, aspru şi agresiv ca şi oraşul peste care se năpustea în rafale ca nişte prăbuşiri ale văzduhului. Chicago a fost singurul oraş în care am descins cu o strângere de inimă, ca să nu zic cu teamă, cu o respectuoasă teamă, şi asta pentru că stăteam sub semnul năprasnic al versurilor lui Sandburg. Tot timpul drumului, în avion, cadenţa lor aprigă îmi răsunase în minte, devenind în cele din urmă obsesie. Nu reuşeam să-mi imaginez cum va putea acel *„hirsut, păduros, grosolan, doborând, făcând calcule"* să recepţioneze muzica pe care biata de mine veneam să i-o ofer. M-am liniştit şi m-am simţit şi acolo acasă abia după primul concert – cântasem Imperialul – când o sală imensă în care nu rămăsese nici un loc neocupat m-a gratificat cu *standing ovation*, lucru pe care, mi s-a spus, nu-l făcea decât în ocazii cu totul rare şi deosebite. Cel mai mult mi-am dorit însă să văd Parisul şi Moscova. Ştiam despre ele atâtea din muzică, din cărţi, din filme, încât mi le simţeam apropiate şi familiare, ca şi cum într-o altă existenţă aş fi locuit acolo. La Paris am fost de două ori, dar de fiecare

dată m-am întors cu un sentiment de neîmplinire pentru că, având un program inuman, nu mi-am putut îngădui nici o clipă de hoinăreală. Am reuşit deci în foarte mică măsură să-l caut şi să-l găsesc, mai bine zis să-l regăsesc, aşa cum îl ştiam dinainte. Dacă aş spune cuiva că am fost de două ori la Paris, dar n-am văzut-o nici pe Gioconda, nici Turnul Eiffel nu m-ar crede, nici n-ar putea concepe aşa ceva, printre altele şi fiindcă pentru cei mai mulţi Parisul se confundă cu Luvrul, şi cu Turnul, şi cu Moulin Rouge. Poate că nici dacă aveam timp nu le vedeam, căci pentru mine Parisul înseamnă cu totul altceva. De aceea, dacă vine vorba despre asta, prefer să tac şi să surâd sibilinic: asta e de efect şi creează impresia că am văzut şi ştiu totul. În realitate însă, ceasul petrecut cu tine acolo a fost singurul lux pe care mi l-am permis. Plimbarea aceea agale pe Quai des Orfèvres, în lumina molcomă a toamnei, a rămas marele reper al suvenirurilor mele pariziene. Nu e firesc, dar e frumos şi, cred, semnificativ. Oare îţi spune asta ceva? Mă tot gândesc că întâlnirea noastră absolut întâmplătoare în furnicarul unui asemenea oraş ţine de miracol şi a fost probabil unul dintre acele aranjamente prin care Destinul obişnuieşte să-şi arate câteodată generozitatea".

(când se întorcea din Africa, Mircea a călătorit în avion cu o englezoaică, ziaristă, care aproape l-a convins că principiul unic care ne guvernează e Hazardul şi, într-adevăr, e greu de eludat adevărul că, de cele mai multe ori, capriciile Hazardului seamănă atât de bine cu cele ale Destinului, încât intri la idee şi te întrebi dacă nu cumva, sub diversele nume pe care i le dăm, se manifestă una şi aceeaşi entitate? Iar dacă lucrurile ar sta aşa, atunci Principiul acela Suprem al Ordinii şi Echilibrului despre care vrea Timotei să scrie o carte ar putea avea un efect reconfortant asupra prezumtivilor săi adepţi, căci, de la Timotei citire, el stă deasupra Hazardului şi a Destinelor individuale şi atunci întâlnirea dintre tine şi Mircea la Paris ar putea fi interpretată şi ca o aspiraţie legică de restabilire a echilibrului din existenţele voastre, doar că Mircea, probabil, n-a avut când să-ţi vorbească despre astea, dacă nu cumva, aşa cum bănuiesc, a rămas şi el convins că totul e opera

Hazardului)

„Şi acum iată-mă pentru prima dată la Moscova. O cunosc. Presupun că o cunosc şi găsesc o voluptate aparte încercând să mă verific, confruntându-mă cu realitatea. Atunci când ieşeam din hotel ştiam bine încotro mă îndrept. Acum, oprită la marginea acelui scuar, ştiam de asemenea, fără să fi întrebat pe nimeni – nici n-aş fi avut pe cine – ştiam că aveam în stânga linia elegantă şi robustă a Marelui Pod, iar în dreapta plăsmuirea fantastică a bisericii Blajinului...”

(am impresia că, intimidată, speriată, jenată tardiv de impetuozitatea confesiunilor de până acum, încerci, poate fără să-ţi dai seama, să arunci peste ele un fel de văl al uitării, lansându-te cu convingere în aceste consideraţii gen note de călătorie ce redau lungului tău mesaj aerul aparent neutru din prima sa pagină)

„Dar n-aş vrea ca scrisoarea mea să se transforme în nişte banale impresii de călătorie. Am să-ţi mai spun doar că am trăit o bucurie mare şi calmă cât timp am rămas acolo contemplând priveliştea aceea. E o bucurie aparte pe care o cunosc din alte călătorii, în alte locuri, şi ştiu că n-o poate naşte decât contemplarea frumuseţii. Dar, pentru a fi trăită deplin, ea se cere împărtăşită cu cineva. Iar eu am fost întotdeauna singură. Acum întâia oară, gândindu-mă la tine, regretând că nu eşti aici ca să-mi împart bucuria cu tine ca pe o franzelă caldă, dar consolându-mă cu perspectiva de a-ţi putea comunica măcar aproximativ ce am simţit, –acum întâia oară, zic, am avut senzaţia că sunt mai puţin singură decât în alte împrejurări asemănătoare. Ţi le-am înşirat deci toate astea nu ca să-ţi descriu cu mijloacele mele prea modeste ce am văzut, ci ca să-ţi vestesc ce am simţit. Sunt nişte stări de suflet noi prin care trec şi de a căror apariţie tu nu eşti câtuşi de puţin străin.

Voiam să continui scrisoarea în aceeaşi noapte dar am renunţat, alarmată de ora târzie şi de gândul că la zece dimineaţa mă aştepta repetiţia cu orchestra, iar seara concertul. Acum au trecut şi astea şi e iar noapte. Ar trebui, poate, să-ţi scriu câte ceva despre orchestra aceasta alcătuită din profesionişti de mare clasă, despre dirijor, dar nu

ştiu dacă astea te-ar interesa cu adevărat”.

(aici greşeşti, prea te porţi cu el ca şi cu oul roşu, trebuie să-i vorbeşti fără rezerve despre tot ce te interesează, încă de acum, de la început, să vezi cât, până unde se întinde aria voastră comună de interes, numai aşa poţi să-l încerci, să-l familiarizezi cu climatul tău spiritual, să-l obişnuieşti cu această zonă intangibilă, sacră, tabu, în care ființa ta are nevoie de libertatea absolută, ca şi a lui, de altfel, căci şi el are un asemenea teritoriu de care, la rându-ţi, se cade să te apropii cu sfială)

„Oricum, concertul – am cântat Rapsodia lui Rahmaninov pe o temă de Paganini – a fost un succes absolut, iar publicul minunat”.

(nu mă îndoiesc, nu mă îndoiesc, căci te-am ascultat şi te-am văzut în Rapsodie, m-ai făcut să simt fericirea în seara aceea şi mi-ai iscat neaşteptate nostalgii, pentru că mi-ai amintit de altă seară, foarte îndepărtată, când am ascultat prima oară Rapsodia, împreună cu Sanda, cântată de Monique, dar tu o depăşeai pe Monique, ceea ce n-aş fi crezut posibil, nu mi-am imaginat că o femeie poate să dezlănţuie atâta forţă a expresivităţii fără să-şi altereze graţia, iar tu deveneai parcă tot mai imaterială, te transfigurai cu fiecare nouă măsură, am observat asta cu o uimire puţin înspăimântată mai ales când ai atacat Dies Irae, pentru ca, în acea amplă variaţiune lirică de o supremă delicateţe dinspre final, reluată apoi de întreaga orchestră, să mă aştept din clipă în clipă la miracolul prin care tu însăţi îţi pierzi materialitatea devenind una cu vastele, celestele efluvii cărora le-ai dat viaţă)

„A urmat o masă festivă, cu lume multă care m-a copleşit cu amabilităţi. N-au lipsit nici aici inevitabilii snobi – despre care mă conving tot mai mult că sunt un rău necesar – dar, în general, am fost înconjurată de oameni inteligenţi, unii chiar înţelepţi, cu toţii pasionaţi până la a deveni patetici, cu o încredere fantastică în rosturile şi puterea artei, ceea ce mi-a dat un sentiment de siguranţă şi optimism care, altfel, mă încearcă destul de rar. Mi s-a făcut şi curte, dar pretutindeni pe unde mă poartă destinul meu itinerant se află câte cineva care...; e bine să te obişnuieşti cu ideea...”

(e de văzut dacă va reuşi, mai ales obligat, cum e, să se afle mereu

la asemenea foarte concrete distanțe măsurate în fuse orare, capabile să nască închipuiri şi temeri)

„Mâine seară am recitalul, iar emoţiile sunt mai mari decât la concert. Simt nevoia de somn. Te las acum. Dimineață am să pun scrisoarea la cutie. În zilele următoare am să-ți mai scriu. Dar, cum îți spuneam şi la plecare, în gară, tu mai gândeşte-te. M.”

(se gândeşte, se prea gândeşte, mă pune, cum vezi, şi pe mine să gândesc, dar sunt sigur că nu se răzgândeşte, a văzut în tine acea ființă ideală pe care toți o caută dar puțini o află, aşa că te aşteaptă o răspundere deloc uşoară, dar numai de tine depinde s-o accepți sau nu, e nevoie, recunosc, de curaj să ți-o asumi, el e aici şi numără zilele, cum le număram şi eu „acolo”, zgâriind în fiecare seară câte o linie în zid, dar tu gândeşte-te, vezi că mai curând ție ți se potriveşte sfatul ăsta, eu, ca românul imparțial, cred în steaua fiecăruia dintre voi şi-mi place frumusețea conjuncției lor, dar tu umbli, vezi, auzi mereu alți oameni, alte zări, alt cer, alte culori, eşti în avantaj față de el, ai termeni de comparație, sistemul tău referențial e mai vast, ai posibilitatea să alegi între n variante – şi cu adevărat liber e doar cel ce poate să aleagă – de tine depinde, la urma urmelor, totul, te întreabă şi socoate, sunt foarte curios să aflu ce te-au sfătuit depărtările şi-ți aştept întoarcerea cu o nerăbdare aproape la fel de intensă ca şi a lui).

ianuarie – iulie 1989

Editura EXCELSIOR ART

Colecția ROMANUL CONTEMPORAN
în pregătire:

Flacăra singuratică,
Ion ARIEŞANU

Zarurile revoluției,
Corina Victoria SEIN

Editor: Corina Victoria Bădulescu
Lector: Corina Sein
Bun de tipar: 29.09.2004
Coli tipografice: 12
Tiraj: 200 exemplare
Apărut în 2004

Tipar executat la S.C. „BISTRA"
Tel / Fax.: 0256 / 493046

Romanul Contemporan

ISBN 973-592-114-6

PREȚ 162.500